

~~Case~~
~~13 23~~

MS
1
081

~~8=1~~ ~~2=7~~ ~~17~~

1 box. + 10 + 1 - 539 pag. + 2 h. ca bl.

30 - Mayo - 1912

CURSUS PHILOSOPHUS.
LOGICAM, METAPHYSICAM, & PHYSICAM.

COMPLECTENS.

JUSTA D. S. M. SCOTI DE PRONTUS, ATQUE.

Observationibus Recentiorum,

a commodatus.

A F. DIDACO EL RÍO E CASTILLO,

PROVINTIÆ S. PETRI DE ALCANTARA,

Descalceatorum S. P. N. Francisci filio,

IN CENOVIO S. M. DOMINI DE VILLACARRILLO.

Cathedræ artium moderator e.

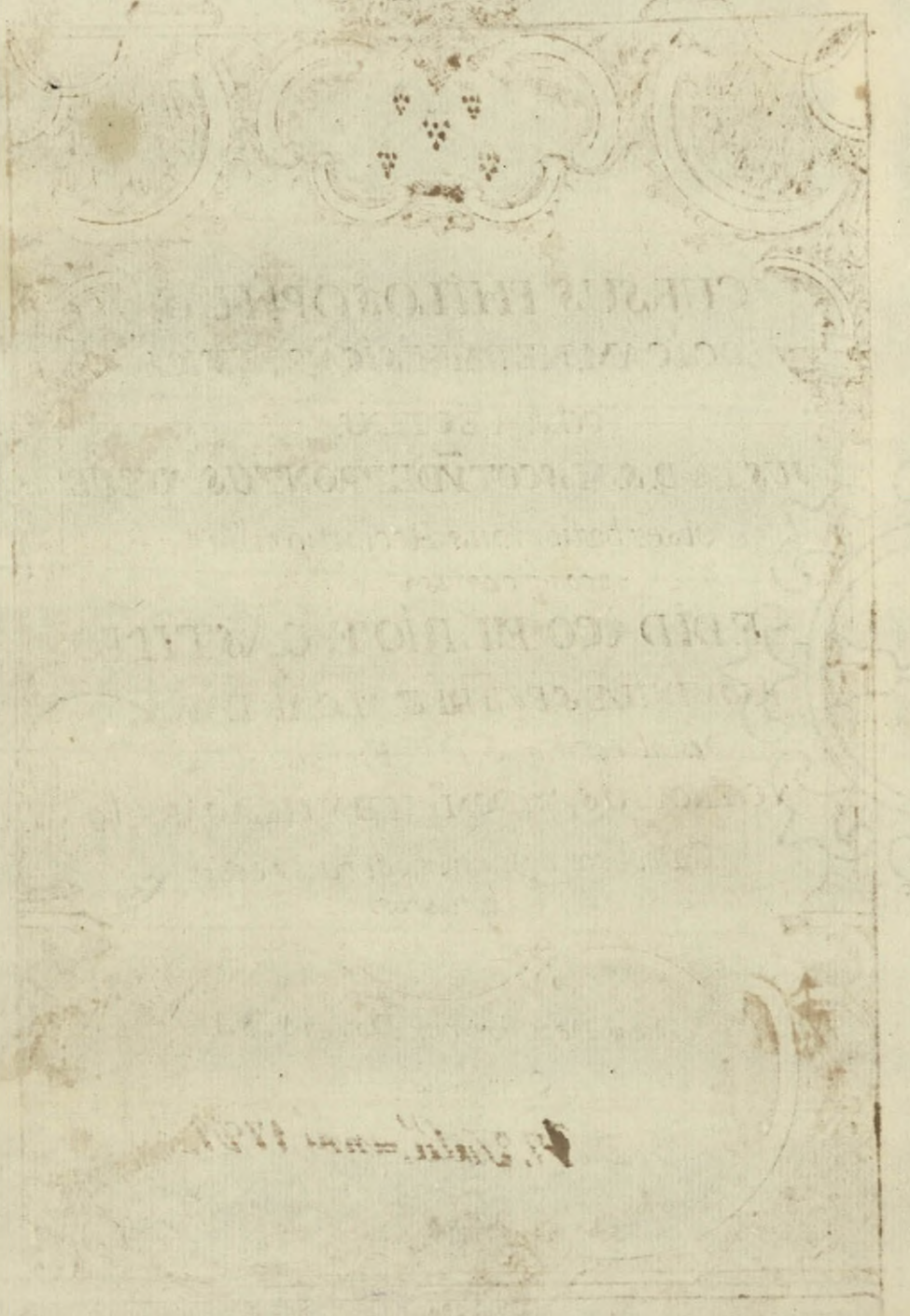
inceptus.

Die 6. Decemb: anni Domini 1784.

Conclusus.

Die 17. Julii anni 1787.

PROEMIUM
PHILOSOPHIAE

bat esse ingeniosi viri in eodem imperio anaxei. Atque ce sectae deliciae, quae notis
 tuis temporibus temere, surditate aliqua conati sunt, antiquitus necdum a Phi-
 losophis, sed ab Eleridae, patribus, Augustino praecipue, Tertuliano, et Phactantio,
 neomon archidiacono Theol. tanquam verae religionis eversione, acriter, ac so-
 lide impugnantur. Vires dicit. Sectariorum habuit discipulos, et successores hanc
 dem Evan dxioms, et Egeronioms Magistruum Carnealis.

Dicitur tunc auctoritate, Academice exstitit, atq; in certitudine inis defen-
 sori, attamen non a se totum esse, omnimode sicut Academias, ut tentatum Cae-
 schuus sectae Philosophus. Nos aut, non sumus hi, quibus nu verum esse, et des-
 tina, se fi, qui omnibus vera falsa quaedam ad puncta esse, dicamus, tantum
 multitudinis, ut in his nulla invidentia iurandi, vel as, sciendi nota. Fui Car-
 neades, stoicorum, infens, in sumus hostis, et sui Calliphei Chrysiippi in magis
 sumus, et accipimus impugnatore. Hoc studio fuit dicitur, ut necesse dicitur
 xum xeam, ubi etiam, et potius obliquo cetera. Atque successore, Cito medius
 Carthagineus, in, Philo, et Antiochus. Dicitur tunc, num Lacon, num Car-
 neades huius Academiae fundator est, et est. Dicitur Chry. A. et S. Acad.
 mi am statur. Ex tunc, qui Platonis doctrinam sequebantur, nulli Platonis
 infectam profitebantur Platonici vocabantur, ut ab Academiae, secundo docet
 et tertiae dicitur, quod est. Tunc inter omnesque, Abulian Calcedon Alarion
 mur Viri, Maxci Aurelii Magistruum, Galenius, Philo, Turanus Ammonius Philo-
 sophus Christianus, qui Alexandriae, publice docuit, et dicitur, pulo Drigoneon, et
 Platonium habuit, Porphyrius, cum aliis pluribus, et Apollonius, qui a base, multu-
 ribus Platonici confecti, inter, quas dicitur, eminet, quae Alexandriae, Publice
 docuit, et eam auctoritatem, in gen, expressionibus, et huc longinquum ferebat conca-
 sus, tantam conciliavit auctoritatem, et non solum dicitur, confessa, sed, ut in, innoti-
 nar, partes dicitur, fuit. Platonice Academiae auctoritas in captum fuerat: ne-
 mo Pythagorae, ignavus impugnatore.

Pythagorae, sectae, ex Platonis scholasticam procedente, in dicitur deit
 Aristoteles, Sapientia, nempe, e stygia igno dicitur, et obis aximur, Pater Nicoma-
 cho medico. Tunc de comanos nativis Athenis, seniens, perdo Platonem auctoribus, Viri
 subilis sumus, et Magistruum sui doctrinae contemptore. Alexandri magni Praeceptor fuit
 apud quem cito arm in vixit, magno honore cum multetur, sed in expeditione seque
 noluit, locum eius dicitur Caliotheani discipulo, quae monuit, cum Principes, raris, et lu-
 curiae, esse loquendum, quo dicitur abur legem, et tutus, et qd dicitur, esset. Athenis re-
 em, et magni, blasu acceptus, scholam, in quoriam Lycaeo, seu portu se dicitur, ab in-
 genti discipulorum numero exiguos cultantibus habuit; et quid dicitur ambulans docebat, eius
 schola peribatetica, seu deambulatoxia dicitur dicitur. Logicam, numerum, coluit, Sto-
 toxicam, Poeticam, Ethicam, et Physicam illustravit. Vix centum sexaginta annorum
 vixit, multu dicitur, et huius vixit, ac labore in exercitibus, et studio nemini se curas.
 illius gloriae, invidia, vixente Alexandro, se dicitur, beatam dicitur, et eo mortuo re-
 hementius inces artuit, a se ut exulante, coeperit, et sic impetator, et in religionis
 periculis vixit. Caliosem se contulit, ubi ex pter se defecit. Praemio post Alex-
 andrum mortuo est, magno qd honoribus cum dicitur, fuit. Falvum in mentibus
 se in

se in Lusippum mare, eo quod non comprehendere non poterat, profecerat. Stagnat
 ritae, quorum Cuius paulo ante de Alexandro Aristotelis contemplatione, res ad ob-
 cetera fuerat, et Aliae exercebant. Porro cum in unum absque sufficienti probatione fu-
 it accusatus, nempe, confutationis in Alexandri vitam, ino latuiae, ego facimus,
 in gradibus in eis Magistram, et sui iudicium, attamen exierit, in lectum maxi-
 tum, fuisse annos natum 63. Nullus Philosophus a eo laudatus in saeculorum, et
 curis uteretur. Propter autem ab hinc de le successores decem, ante supra, tanta no-
 minis celebritate docuit, ut bis mille discipulos numerari, sed dicitur, etiam inter illos le-
 metium de Paleris: decessit sexime nona per annos.

Cyprius Sectae a Sociatis scholae epiprasest, fuit Cyprius, qui erat ber-
 di locus in Athenarum suburbio, et ab Aristotele in unum sumptis, et sectario-
 rum mores, dicitur, in alexandri, et in macedoniae suctio, canibus in unum effere-
 re, et ex hoc nomen clatram sumptis se dicitur, Aristotelem enim sectatur est. Dicitur
 non omnium celeberrimus, humanum defector, et in unum, qui nec alexandri, qui
 eum, virtute dignatus est, pepercit. Se solum sapientem, aut verum hominem
 exortio habuit, ceteros non nisi facie, et habitu homines, caecum, et comitum de pici-
 ens. Ceteros Thebanus, qui cunctis vendidit, et concubis utitur, et dicitur, fuit huius
 sectae sepe dicitur, hic fuit Magister Zenonis.

Stoici sectae Princeps fuit Zeno, qui annis ante Christum na-
 tum forebat, dicitur sectae nomen dedit, ut praetulerit, nisi non solum Graeco-
 rum, sed et Romanorum, quia circa mores, potissimum occuparetur, et virtutes
 maxime excoleret. Zeno, dum negotiatione in Pitaeo esset, naufragus in unum, et morti-
 um factus, parsus est, Athenas rediens, et libranum Zenonem in unum, xeno-
 phontis portuata, lectione, sapientiae amore, captus est, et Cratem adit, et ab eo Phi-
 losophiam, non vero arithmetiam, et in unum, et in unum, et in unum, et in unum, et in unum,
 Magister, postea factus, portu quodam, ad quo stoici nomen accepit, cepit
 docere, Mortuo Atheniense coronam auream, et obsequia in unum honores adde-
 runt. Si successores fuerunt Cleanthes ingenio taurus, et in unum, sed assiduo labore
 ingenio se primus. Crates in unum, qui ultra 300 libras de logica scripsit, et stoicam per-
 pnotem habuit. Diogenes Babilonicus, Antipater, Pericles, qui Romanis venit
 ens, et suae doctrinae admirationem, et de unum, mores, pelios, et scribit
 ones auctoritatem habuit, Possidonius, et Epictetus, qui Romae, venit usque ad do-
 miciani Decretum, quo omnes Philosophos exilium coegit. Urbem sub unum
 redit. Universam Philosophiam contineri affirmabat in his duobus, praecipue,
 sustine, et ab stane. Inter stoicos Principem debet habere locum, Seneca nos-
 ter. Pitaeus tractatum de stoicis scripsit, quos etiam Cicero in unum.

Italica Secta ab ea parte Italicae, quae magna Graeciae Sicilia in unum
 sumptis, eodem cratere tempore, quo in unum natus. Unus Pythagoras, fuit
 ta est, qui, cum S. in unum esset, per unum, et in unum, Calcasum Phoenicem, ad unum
 rem, ut eadem. Sapienter auctor et, recepit in unum, potissimum suam in unum, in unum
 na Graeciae, postea, in unum, neapolitanum per unum, et in unum, et in unum, et in unum,
 xit frequentes sumis auditoribus. Nomen sapientis, quae alii sui in unum, et in unum,
 ricabantur, in unum Philosophi, seu armaturam sapientiae, praeposuit, et in

inter doctos, in quo differant Pythagorici a secunda Academiâ, quem apud utrosque
 veritas alienata sit: Sed victores, quod Academiâ apparuerunt tam seri, quam be-
 ni amittebant, quam Pythagorici despiciabant. Academiâ in complexu, in libertatem
 rerum exprobrare coegebant, sceptici de illa dubitabant. Academiâ denique in deter-
 minationem iudicium superiorem, cum veterum ignorantiam, tamquam deus manubili-
 abant, Pythagorici e contra ad hæc omnia in se ferenter se habebant. Usque delin-
 ebant, seu potius hominibus illud exprobrabant.

Epiciuræ a secunda ab Epicuro, qui Athenis in hortu quodam Scholam exercebat, ar-
 am illic in Græciâ, Asiâ, et Ægypto in omnia diu, postquam nuncius conflavit, animo-
 rum, et dogmatum constantiam omnes demississimas, Usque ad 300 libros scripsit. Ho-
 moxum systema, licet non inveniret, deoravit. Cuius de Divinitate, providentia,
 et hominis felicitate sententiæ postea in abominationse perierit. Rursum tunc in
 rebus interpretis deprimere, illum conantem homines a iugo religionis liberare. Passim
 inquit, Epicurum maxime sobrium, et contentum extitisse, a vestra vanitate
 omnium ipsius fuisse. Cetero si propensior, et fere dignior, contra suum sententi-
 as voluptatem, quam summum bonum, ponebat, est magna contentio inter veter-
 res, et moxeros, in bonam, vel malam, partem interpretantes.

Electicæ a Patro Alexandrino sub imperio, fundata, peculiaris secta no-
 men non meretur, quum et appropinquatum ex omnibus sit. Pater Magistro, aut doctri-
 nae systemate arhaeret, nec illi est a seo amicus Plato, quam sit magis amicus veritas,
 quam, ubi quædam inveniret amplectitur. Omnium excellentiam nunciari potest.
 Verum, ubi a seo speciosa spectaret, et anti-jursum cum omnes, fere inopinatæ
 Philoſophi hanc cogitationem libertatem amplexerunt, nam Cicero, et Seneca ipsam libe-
 ratem amabant, Plato nullius in verba Magistri statuit, ut tamen nulla
 difficultas haberi debet ipsa, ut potest quæ soliditatem, iudicium rectitudinem, et cog-
 nitionum extensionem non vulgarem excipiat. Hæc de antiquis Philoſophis, quos
 videtur, in extra maribus, et non nisi ex ratione multa, blucavio, et potest doctrinam
 sententiarum homines in dubiis, per perplexitates, ac caecitate relinqueret, ac velim magis
 magis implere. Tantum est humanæ mentis imbecillitas, præcipue, si revel-
 lione detrahitur. Deo Græciâ, qui in invidiosabile lumen vocavit, et esser-
 mus sancti, et immaculati, in nullo deficientes. Itaque omnes sectæ fuerunt ante
 Christianum natum; post id temporis multa blationem, secuti fuerunt, tum ex
 in tum ex Gentilibus, tum etiam ex ss. P. P. Ecclesiis; sed hæc melius dicitur, fuisse
 Electicæ.

Sed ad Aristotolum reverendum, hæc Philoſophus motu suo, suæ scriptæ
 Theophrasto discipulo, et in peripateticâ successori tradidit, set non ei, ne publi-
 ca fierent. A Theophrasto in Nelaei manus, per venere, cuius hæc ex scriptur-
 tam ipsa condiderunt, ne in Diobollicam Pergamæ negotia antea tractur, unde
 post 60 annos, ipsa unquam oblitæ, tunc in Decoria, ac multo postea in
 loni Atheniensium vendita fuit. Postea imperante Sulla Romanæ compertit, fuisse
 ubi a Examinatione, et Andronico Colossensi restaurata, et a memoriis, quæ in
 xar, temporum, ex se exant liberata. ita factum, fuit, ut opera Andronici, bæ-
 eque, qui Romæ anno civitate 63. ante Christum florebat, doctrinam, per ipse
 ita

telum de. Hinc deturbatae tentantur, et vicum suum ex ceteris, inter quos in
 Italiae fuerat, Demetrius Pelerius, et Tobiasius Pontanus, qui concluduntur ab eorum
 Physicam, ceteraque naturalia scientia non abstractis solum sensibus Nationibus,
 ac experimentis, sed et ipsis naturae accurata observatione; Thomas
Baunus, cui semina Cartheisanae doctrinae ab Arletio, et aliis sapientibus
 habuerat: Tom. Dabrotius, Petrus, Bonellus, Campanella, Hieronimus Cassianus, An-
dras, Casalpinius, Joas Pecus Mercurianus, cui nepos Franciscus Pico, Saxa et
Vella, Thomasius Cassinatus, Franciscus Petrucci, et alii quam plurimi: in Gallia
Petrus Ramus, Petrus Gassendus, Rematus Ceatherius, et alii. Ex his subtrahe
 lin. Alii sectas veteris praecanicas in lucem revocare conati sunt, ut Pico Pythago-
ricam, Persarum Carvindis, et Haverdus et alius Platoniam, Eustachius Osier,
et Gaspar sciopius Stoicam, et Petrus Gassendus Epicuram. Alii novam Philo-
 sophiandi methodum excogitaverunt, scilicet Franciscus Petrucci, Petrus Ramus, Hier-
onimus Cassianus, et Thomas Campanella, sed nullas sectas habere, non
 securae Raimundus Lullus.

Feliciter eventa Aristotelis sequum excussit praetexto saeculo Galilaus
Florentinus experius magis Etiauc Ducis mathematicus, tanti apud Gallos habi-
 tur, sub Reo Allet, et multi illius vivendi causa inter multaliam in Italiae, Cope-
nicarum systema et cetera, multo confirmavit; quod et tunc temporis in Italia, et de
 nationem, hanc laudem contulit. De physicis metaphisicis et mathematicis lucem expar-
dit, ac plura detexit, quae ignota, alia vero accepit, et melioravit. Hanc methodum
 perit altam et physicam Geometriae subsidiis secutus, fuit Rematus des carteris,
 seu Carterius natione Gallicus in Paenoniis natus, et sic omnem praerogative primu
 tum, et imperium Aristotelis prostravit, ac novam sectam Carterianorum instituit,
 cui non vera fores Europa obedit. Porro licet Carterius solum remissus am litera-
ria et publicam ab Aust impeio levavit, non diu ipse in impeditio permaximam
us ad Newton nobilis Anglus emulus eius apud Geometriae fuit, et ob multum
 novarum rerum inventionem, ob solida, experim entia quae formatae sunt in
 confecturae illam, ac hypoteticam Carterii physicam pro Anglia totam aliam non
paucis aliorum gentium Academis propulavit. Ne mo post hominum memoriae
sunt mente, plus valuit, aut iudicio fuit de quove, aut meditatione, et studio ex
tatione Newtono. Non vagit hypoteticis, aut confutatis, ut Carterius, capit per
sed certis nationum experimentis, et ex eis deductis rationibus. Nulla igitur
sua Philosophia natura et aptior unde factum fuit, ut suorum et novorum ab oculis du-
ctibus et hypotheseis tan re poterit consuasit et et Philosophia per Carterium,
ita ab hypotheseis et experimentis, mathematicis et Nationibus per Newtoni de-
tinam haverit. Opit Carterius in suecia ann. 1650. Newtonus Londoni ann. 1666.

Evulgatum Newtonis systema, multoque blavus receptum non blavo
 probavit Doctissimus Guilielmus Leibnitius Philosophus Germanus, qui aliam a New-
tone in centi viam, ut novi systema, et comparationem, et publicam et Leibnitius secta-
rem habuit Christianam Wolffium, aliosque plurimos Germanos.

Horum autem aliorumque praecelariosimorum virorum laboribus, et
 tentaminibus, praecipuum Europae universitatum, et Academiarum, non
 pe

LOGICA

Logicae nomen est relatiuum ad Philosophiam, prout quae mentis artem inueni-
 endam veritatem dirigat; seu quae tractat regulas, et praecipua, quibus instructa
 humanam mentem, verum a falso discernere docuit. Licet omnibus hominibus in seita a natura
 ex se de quaerant naturae illius Logica, seu quodammodo naturaliter lumen, quo se examina falso disce-
 rant; non est tamen, s. per se natura intellectus, quae regulas, et de praecipua, mentem prae-
 oram, et inueniendam veritatem docuit. Ergo quae definitiones tractat, se sequitur, lo-
 cam omnibus scientiis adhiberi, necesse iam esse, omnibus facultatibus in ea vide: non
 inueniende veritatem his omnibus spectat. Sequitur etiam Logicae, prout esse, dirigere
 mentis operationes, et quod hoc tota opera consistat, duas operatio mentis operatio
 nertas sunt, nempe simplex apprehensio, iudicium, et diuersio. Apprehensio est
 nuda rei contemplatio, ut cum in intellectu obicitur. Coelum, e.g. Petrus, homo. Et ob
 eo quod aliquid affirmet, vel neget se illis; et dicitur complexa, et plura simul obiecta men-
 ti exhibeantur, in complexa vero, si unum tantum obiectum mentis percipiat. Iudici-
 um est ea mentis operatio, quae duas res, vel duas affirmatiorem, iungit, vel duas negatiuam
 copulat; s.g. aer est spiritus, Petrus non est doctor. Seco quod in omni iudicio duas res peruenitur:
 subjectum nempe, praedicatum, et Copula. Subjectum est de quo mens aliquid affirmat, vel
 negat. Praedicatum quod affirmatur, vel negatur de subiecto: et Copula verbum, quod affir-
 mat, vel negat. Diuersio denique est ea mentis operatio, quae ex praesens notio iudicium diuisio
 tum desinit: sicut cum res sumo alibi vero inteo, ignomibi latere; vel cum ex cognitione
 naturae de res infero grauem esse. Itaque Logica diuisam in duas tractatur, in primo
 de tribus mentis operationes tractabimus; seu quae iudicium, vel potius propositio ex ple-
 nibus, scilicet, aut terminis, et diuersio, pluraque iudicium, seu propositioibus coalescit, prout
 more terminis, ~~et copulatione~~ positione, seu iudicio, et tertio de diuersio operamus; in se-
 cundo vero tractata diuisio putationes, Logicae dabimus. Primum Logicae partem, seu Sum-
 mulae dicentur; Secundo vero Logica magna nuncupatur; Primum in sectione, prout tractat in
 disputatione, partibus dabimus.

TRACTATUS I.

Logicae pars prima. Summulae, seu Logica parua.

Sectio prima. De Terminis

Terminum deo ubi solet extrinsecum, propositio, vel potius terminum, in quo res obiecta pro-
 positio, ut praedicatum, et res, quae praedicatur. Terminum diuisio conueniunt Logicae
 mentalem, vocalem, et scriptum, pro triplicatiuone, propositio, in mentali, vocali, et scripti;
 propositio mentalis, in mentis, et terminum) est actus in intellectu unum de aliis enuntiatio; voca-
 li, quando hoc sece, praefertur; scriptum, cum scripto exprimitur. Propositio autem, sola, propositio
 mentalis est vera; ceterae vero conueniunt veras, propositio, et signa. Quod etiam, solet ter-
 minum in significatiu, et non significatiu: prout est, quod aliquid significat, ut homo, lepus,
 posterior, qui nihil significat, et bludum. Significatiu, et amplius diuisio in terminum
 1°, et 2°, intentionis. Terminum 1^{ae} intentionis significat aliquid in se bene conueniunt ab intellectu
 operatione illa, et homo, lepus, 2^{ae} intentionis, qui significat aliquid operationem intellectus
 subeuntem, ut cum unum de generis dicitur, homo, et species. 3^{ae} Significatiu, et non diuisio
 in categoria, et est, qui se solo aliquid significat, et non categoriam, et est, qui se solo nihil sig-
 nificatiu, cum categoria, primum est, e.g. homo, deus; secundo vero aliquid nullius, quae
 terminum

termina intelligi, et determinari non possunt, nisi alia, sive oia intelligantur; et ultimo in modo, quod duo-
bus conflatur, sive unum substantivum, et adjectivum, quibus aliquid nullum unum valet, Paulus homo.
Categoriam terminum dicitur dicitur in simplicem, et compositum. Primus est, cuius partes sepa-
ratae nihil significant, secundus vero cuius partes separatae significant: ut Dominus est
terminus simplex, quia sic et aliquid eius partes separatae significant, sed valor divedi-
sum, ab eo, quod unitae, et vice, bonus est terminus compositus, quia partes sepa-
ratae eorum, quod unitae, significant.

Haec sunt divisiones terminum in Philosophia tractatae, ut in coniectum, et ab-
tractum. Primus significat accivem, et subiectum habens illud, sicut homo sapiens, sapi-
ens significat, sapientiam in esse homini. Secundus significat, de oia, et ut subiecto se-
paratum, sicut sapientia dicitur. Abstractus solent a scholasticis dicitur in abstractum ulti-
mum, ab oia actione, et non ulti mactae; pro ut, a quo nihil abstracti potest, ut humani-
tas, a quo nihil abstracti potest ut conceptus, posterior est, a quo aliquid abstracti po-
test, 1. de subiecto, ab hoc, vel illo subiecto; ut ab hoc, vel illo sapienter, 2. ab in-
fectionibus, ut ab hoc, vel illo sapienter; et sic de aliis. Coniectivus vero etiam dicitur solentibus in in-
terveniens, et nominans, et ex termino esse. Primus significat formam in se esse, sub-
jecto, ut sapientiam in homine; secundus significat formam in subiecto, quae, si ex-
est in illo, ut homo sapiens, si in non est in homine vivo, sed in oculo vivente.

Terminus amplius dicitur in connotativum, et absolutum; hi cepe in
scholasticos referuntur. Terminum absolutum, dicunt esse, qui praeter essen-
tiam rei nihil significant extrinsecum, ut homo, Leo: connotativum vero esse, qui
praeter essentiam rei, quae in recto implet, aliud in obliquo significat, ut Pa-
ter, qui nequit intelligi, quia intelligitur, filium habere, sicut iterum eorum, quae
sunt ab alia significat mentionem, et ex connotato tempus, et personam. De-
rictur etiam in ablativum, et absolutum. Relativus, seu respectivus signifi-
cat rem in oia in esse, et aliam, ut Pater, et Filius, sicut in, et alia similia; ab absolute
connotativum in se, ab alio quoque ut alius respectivus, ut Petrus, et Paulus &c. Etiam
in infinitum, seu infinitatem, qui nihil limitatum significat, ut non homo, qui
potest dici de omni eo, quod non sit homo; et finitum, et est, qui dicitur aliquam limi-
tationem, ut homo, Leo &c.

Haec divisiones sunt transcendentalis, et categoricae. Primus est, qui de can-
nibus omnino rebus dici potest, ut res, unum, huius, et huius similia; categori-
cus est, qui de rebus alicuius generis, vel speciei, ut homo, lepus &c. Haec etiam, a seipso rebus, possunt communis, seu universali-
ta, et est terminus, qui dicitur de pluribus; et particularis, seu singularis, qui
dicitur de uno tantum; ut homo, qui dicitur de Petro, et Paulo, et Petrus, qui
de uno tantummodo homine, enuntiat. Ex communibus alia a scholasticis
vocantur universalia, alia de quibus, et alia analogi. Primus est, qui convenit mul-
tis in re, et in significatione; sic homo dicitur de Petro, et Paulo; secundus,
qui convenit pluribus in significatione, et non in re, ut Gallus, qui dicitur
de homine ex Gallia, alicui, et Gallo animali domestico; tertius autem, qui di-
citur, seu convenit multis in nomine, et in re, sed diversimode, ut Sa-
nitus, quae dicitur de homine, vel in subiecto essentia, de unum, vel in
signis indicante, et de Medicina, vel in causa. Communis etiam Collec-

lectus, cum pluribus convenit relective sumptis, ut *Papulus*, Exeritur, quia ha-
ter terminum conveniunt multis simul sumptis, et non separatis; et divisibus
cum convenire, potest pluribus seorsim, et non simul, ut alii quidam, qui potest
convenire singulis, et non omnibus simul.

Rursum terminus communis dicitur, uti scilicet *homo* loqui, amant in
quinque membra, qui *Phosphorus*, vel *Antistolis* vocantur, praedicabilia, quoniam
maximus est usque in omnibus scientiis; et sunt *Genus*, species, differentia,
proprium, et accidentis. De quibus postea in proprio loco. Terminus etiam dicitur
positivus, et est cum aliquo reale positum in subiecto significati. Negativus cum
re negat aliquid, non deus tam episcopus; et privativus cum negat aliquid positivum sub-
iecto. Terminus denique dicitur materialis si sumatur pro episcopo voce, et dicitur
formalis cum sumatur pro suo significacione. Terminus autem praedi-
camentales, qui significant res aliquas connotatas in certis clavisibus, quales
sunt *Philosophus*, *Categoriae*, vocantur, examinandum tamen in proprio loco.

Terminorum convenientiae, vel disconvenientiae, variae sunt. Et pri-
mo terminus praedictus dicitur, qui habent aliquam convenientiam, vel relationem
inter se, ut *pater*, et *filius*, *calidum*, et *frigidum*, qui si est *pater*, et habet *filium*, est *cali-
dum*, et non est *frigidum*; in praedictis vero, qui nullam convenientiam, vel disconvenientiam
inter se habent, ut *album* et *dulce*, duo reduci possunt de *parata*, et sunt qui non magis in-
ter se repugnant, quam cum alio *calidum* et *lignum*, quae non habent aliam repug-
nantiam inter se, quam *argenteo*, vel *alio*. Secundo repugnant, et contra sunt, qui signi-
ficant res incompatibiles, seu quae sub eodem genere maxime distant, ut *album* et *negrum*,
calidum et *frigidum*. Oppositio autem vel est contraria, ut *inter* et *diversum*, et *negrum* et *album*,
vel contradictoria, ut *inter* et *conter* negantem, et *tantum* aliquid praedicat, et *affirmati-
onis* ipsius in eodem subiecto, ut *sapienter*, et non *insipienter*, vel oppositio eorum, ut *videtur*, et cum
praedicatur de uno eorum subiecto aliquid ei deus, et *g. res*, *homo*, et *esse* *videntem*, et
cecum, vel *demis*. Relativus, ut *pater*, et *filius*, *vir*, et *conjugis*, qui *filialis*, et *paternitas*
seu *virginitas*, et *dominatio*, in eodem subiecto, et respectu eiusdem termini omnino repug-
nant.

Proprietates terminus quidem aliquae sunt, et primo suppositio termini a parte
lectus est positio termini pro se, et tunc dicitur materialis, ut *homo* est *vox*, vel pro suo signi-
ficato, et tunc dicitur formalis, ut *homo* est *animatio* *nale*, sed hoc superius. Formalis sup-
positio separatur in pro, propriam, et impropiam. Propria est acceptio vocis pro re, quam pro praesig-
nificat, ut *homo* pro *animatio* *nale*, et *improbia* vero terminus acceptio pro re, quam sig-
nificat, tamen tamen metaphorice, seu improbia, ut cum dicitur de *hominibus*, *propter* *manu-
suetudinem*, quod est *agnus*. Haec suppositio propria *calidum* videtur in communem, et ante-
ceptio terminus communis pro suo significato communitatis, ut *omnis homo* est *animatio*,
et singularis, et est acceptio terminus pro uno ore, *videtur*, et *Petrus*, *Papulus*.

Communis suppositio dividitur in simplicem, personalem, et absolutam, pri-
ma est cum vox sumatur pro suo immediato significato, abstractendo a particularibus, ut
homo est *habens* *hominitatem*. Alii dicunt esse acceptio vocis pro re subicte, secundum
intentionem, ut *homo* est *species*. Secunda est acceptio terminus communis pro suo sig-
nificato mediato, seu pro ut est *episcopus*, *pater*, et *in* *episcopo*, *mentis* operatione, ut *homo*
curat, hic *homo* sumatur pro ut est *episcopus*, et ei aliquid in diversum naturae, huius-
modi.

mandae. Tertius demum est acceptio termini communis pro suo significato tam in me-
 dicitate quam in dicitate, ut homo est animal. Nam tunc homo ponitur tam pro humanita-
 te in communi, quam pro individuo natura humanae, quae significata eius com-
 munitas sunt. Personalis subdistinguitur in distributam, collectivam, determinatam, et confusam.
 Prima est cum terminus communis sumitur pro omnibus suis inferioribus, ita ut illic conveni-
 at tam simul, quam singulis scilicet, et sic dicitur omni homo est animal. Secunda cum ter-
 minus communis sumitur pro inferioribus simul tantum, ut omnes apostoli sunt disci-
 puli, tunc non apostoli, non scripturae, pro Divo Petro vel Joanne, scilicet, sed pro om-
 nibus simul. Tertia est usus communis termini pro aliquo inferiori in particulari, ut hic
 homo vivit. Quarta est eiusdem termini usus pro aliquo inferiori in determinato, ita
 ut nullus sit, equo potius verificetur acceptio quam de alio, ut haec, equus requiritur
 ad equitatum cum. Quintaque distributio a propria et personalis suppositio, alia est pro
 singulis generum, et dicitur completa, et alia, pro generibus singulorum, et dicitur
 incompleta. Prima est assumptio termini communi pro omnibus, singulis individuis illi-
 cius naturae, ut omne animal est vivens. Secunda est eiusdem termini usus pro singu-
 lis speciebus sub aliquo genere contentis, alium dicitur omne animal fuit in via, no etiam
 quia omne animal sumitur hic pro omni specie animalium, et non pro omnibus indivi-
 duis, haec dicitur distributio accommodata, quia non habet sensum rigo-
 sum, et sic accommodatum.

Alia terminus propria est status, qui est acceptio termini pro tempore
 in propria copula, ut petrus legit, libet intelligi se presentem tunc, nam si non esset
 non pot. verificari pro. Alia est restrictio, et est usus vocis pro alio tempore quam quod
 potat, per verum, ut aeci verent, hic verum sumitur pro tempore preterito
 quo haec acciderant, in propria dictionibus necessariis, nullum tempus, imperfectione
 sunt semper verae veritates. Ampliatio est alia affectio termini, et est extensio termina-
 tionis ad maiorem signif. ut cum dicitur est animal, si dicitur copulam impropriae, ter-
 minus praesens, et tamen veritas eius ad omnes temp. dicitur extensio. Restrictio, et contra est
 limitatio vocis ad maiorem minorem signif. per aliquam partic. restrictio, ut homo for-
 tis pugnat, si fortis restringit significationem. Distinguentur a limitatione, et est usus termini a
 propria ad improp. significationem. denominationis, et est applicatio terminus restrictio, ut
 opus est alio secunda dentes. Appellatio applicatio unius vocis ad signific. alteriusque
 homo est iustus. Haec alia est formalis, et est cum significatum pro male vocis v.g. iusti-
 tiae, applicatur signif. alterius v.g. hominis. Alia materialis est et est cum materialis sig-
 nif. vocis alteri applicatur, ut Musicus est Philosophus. hic sumitur vox pro sub-
 iect. mat. musicae, et philosophiae, hic usque de termino, eiusque proprietate.

nunc autem, reus quodam loquendi inter philosophos
 In actu primo, et in actu secundo, in actu primo, dicitur de potent.
 actus, quam res habet sum ad operandum, et non, exigit in operant. in actu secundo.
 cum iam operatur, et prius quam loquax, sum in actu primo loq. et cu loq. su in act.
 secundo. ablativum dicitur, et actualiter, in eo, fore, signif. Primum est cum res har-
 bet actum, ad agendum, aliquid, vel recipiendum, et secundum, cu in accepto, vel agit, in actus
 et potentia eorum reorum, cu non su res, pro dicitur, dicitur, in potentia, et cum iam
 producta est, dicitur in actu. Primum est naturae, tempore, et rationis. Prima est inter-

ca, quae licet tempore sunt simul, unum vero cognoscitur, prius alio propter causae aetatem; sic Sol dicitur prius luce, causa est prioris sui effectus; Secunda est inter ea, quorum nomen a. unum, prius est alio tempore; ut hoc a prima aetate secunda, et tertia cum unum est origo alterius ab eo dependentia; sic fluxus a suo fonte: se hoc maxime in divinis, ubi Pater est prioris origine Filio, ab eo aliqua dependentia. Haec accedunt prioritas ordinis, et dignitatis, quae sunt inter ea, quorum unum prius alio est numero, vel dignitate, ut numerus ternarius, et quater narius, Duo, et mille; et prioritas rationis, quae est cum aliud concipitur prius alio, non nisi inter ea, veda prioritas, ut cum immutabilitas in Deo concipitur prius aeternitates.

Materialiter, et formaliter, seipsos omne, in Philosophia usurpatur: materialiter, aliquid dicitur, cum convenit illi ratione, materiae, ut album est dulce; hic albedo non convenit dulcedini ratione, significati formalis ipsius albedinis, sed ratione subjecti materialiter utriusque; formaliter, vero dicitur, cum aliquid convenit alteri ex sua ratione, formali, ut album dispregit dulcedinem, hoc est formaliter, ex ratione, albedinis. Per duplicative verum est, quod formaliter, et specificative verum, quod materialiter: sic animal est sensitivum ratione, animalitatis, hoc est duplicative, ut animal; si dicas musicus est philosophus, hoc est specificative, quia musica non enuntiatur, de Philosophia ratione ipsius musice, sed ratione, subjecti; quia musicus, et philosophus sunt verum, subjectum, non formaliter, sed specificative. Formaliter, et efficienter: haec verificantur in causis: sic albedo causat formaliter, album, quia in praesentia per suam exhibitionem; Efficienter dicitur, cum res causat effectum, non per suam exhibitionem, sed per suam virtutem, sic ignis causat calorem in manu secundum scholasticos, et Deus causat omnia caetera.

Virtualiter, formaliter, et eminenter continentiam effectus in sua causa significant. Dicitur contineri formaliter, cum est per suam entitatem, ut calor in igne; virtualiter, quando est in eius virtute, productiva, ut planta in semine; et eminenter, cum effectus continetur in causa tanquam in virtute, absque imperfectionibus: sic creaturae continentur in Dei potentia, et virtute. Formaliter formalissime, et formaliter implicite, vel explicito; Formaliter formalissime, est, cum praedicatum convenit subjecto tanquam ratio constituta, et distinctiva: sic homo est formaliter formalissime, rationalis; Formaliter implicite est

est, quando praedicatum convenit subjecto essentialiter, non autem exprimitur in definitione: sic homo est creatura, et contra formaliter explicitè est, cum exprimitur in definitione eius, ut homo est animal formaliter explicitè; et sic sumitur aliter.

Absolute, et simpliciter, comparative, et secundum quod: Absolute, et simpliciter est, quando res est talis absq[ue] comparatione cum aliis: comparative vero, cum res est talis, si cum aliis comparatur, ut Petrus est doctus, si cum alio non comparatur, haec est absolute; si vero cum D. Augustino comparatur ignotus est. Secundum quod autem est, quando denominatio convenit subjecto cum aliqua diminutione; sic Actiob[us] est albus secundum dentes. Per se, et per accidens; Primum dicitur de significandum, praedicatum convenire subjecto ex suis principis intensionibus: sic homo loquitur per se, secundum est cum convenit accidentaliter, vel contra naturalem eius subjecti experientiam: sic homo est mutus per accidens; et ad haec est solida secundum Scholam.

Ut quo, et ut quo ponuntur de significando ad veritatem praedictam subjecti: sic homo intelligit per se suam met naturam, tanquam per principium, ut quo; et per intellectum tanquam per principium, ut quo. Positive, et negative: Positive subjectum dicitur tale, quod habet in se formaliter, formam à qua denominatur, ut homo est positive visibilis; et negative dicitur, cum non habet formam denominantem, nec contrariam: sic homo positivam sanitatem non habens dicitur negative bonus.

Subjective terminatives, et obiective: Primum est, cum forma subjectiva in subjecto, ut intellectio in mente, Albes in pariete, sunt subjective in illis; Secundum, quando solummodo ad illud terminatur, ut visio in patiente, ad quam terminatur, et Tertium, nempe, obiective, quatenus ei obicitur, seu ab aliqua potentia cognoscitur, Intensionem esse ferre, usum est, quod subjective, et extensionem esse, quod terminatives.

obiectum etiam quatenus ei obicit, seu ab eo cognoscitur, Intuitus vero, facit vocem etiam obiecti
tunc, et non in se, sed in actu.

Directe et indirecte, meritate, et immere. Primum est, quomodo, prae^mconveniens ubi
le do, per se, et absq[ue] alterius ope, quomodo vero est, per alium dicitur, indirecte, sic quomodo,
aliquis, per se intenditur a Voluntate, dicitur directe, volutum, si fuerit meritate, et alio dicitur
indirecte. Eodem modo accipiunt meritate, et immere. Quomodo nihil meritate, in se non quae attorq[ue]
dicitur in meritate, si vero aliquid meritate, dicitur attingi meritate, Fundamentaliter, et
rationaliter, est, vel verificatur, quomodo, praedicatum, convenit subiecto tamquam in ra-
tione, ad qua, fluit, sic aqua, quam, est calida, est rationaliter, figura, quia, potest prae-
cere, in se, figura sui, innotum in sensu, holistico, Adequate, et in se, primum est, cu
res est talis, secundum, omnes eius partes, sic lapis est corporeus, atq[ue], in se, cum non est
talis, nisi in se, secundum, aliquam partem, sic dixit, tota, est fluvius in ar. In communi, et ut sic
est quomodo, praedicatum, cum mixta, praesens, de suis, inferior, sic homo, ut sic, est animal, et
non aliter bene dicitur, homo, ut sic, est albus, quia, albus non convenit ei, in se, secundum
comuni, nec, aliquid, omnes homines, essent albi.

sectio Secunda de Propositione, unu

Modus nunc de termino, eius q[ue] affectionis, proprietatis, et modo loquendi in
illis, tamquam, ex prima, mentis operatione, egimus; nunc autem de propositione,
quae, ad secundam, expectat, pertractabimus. Propositione est, aliquid, et alio, af-
firmans, vel negans, hinc, sicut, in usibus, tuis, reperunt, Subiectum, copula, et praed-
icatum, id est, quae, propositio, ut eorum, patet, constat nomine, et verbo. Verbum
est vox significativa, ad placitum, cum tempore, non est vox significati-
va, ad placitum, sine tempore. Dicitur, vox significativa, placitum, quae, dicitur
nomen, quomodo, verbum, ad arbitrium hominum, significat, et verbum, ad
nomen, dicitur, quomodo, eo, quod, verbum, significat, tempus, hoc est, exercitium, actio-
nis, in aliqua, differentia, tempore, non sic, notetur. Praedicatum, propositio, vel est, explicatum
ut Deus, est, aeternus, vel implicatum, Celum, pluit, id est, Coelum, est, pluvius.

Quaelibet, propositio, habet, materiam, qualitatem, et quantitatem, prima, est, materia, praed-
icatum, subiecto, et ut haec, triplex, esse, possit, triplex, pariter, distinguitur, propositio, materia,
nempe, necessaria, impossibilis, et contingens. Necessaria, est, cum, praedicatum, non, po-
test, non, convenire, subiecto, ut, Deus, est, aeternus, impossibile, cum, praedicatum, nullo, mo-
do, convenire, potest, subiecto, ut, Deus, est, mortalis, et contingens, cum, convenit, ei, ita, ut
positum, non, convenit, ut, homo, est, sapiens. Qualitas, propositio, est, affirmativa, vel, negativa, s[ed]
diverse, propositio, tamquam, esse, ne, aliquid, est, particula, non, afficit, copula, quia
si, praesens, afficit, affirmat, erit, ut, dicitur, sunt, non, tubulus, Deus. Quantitas, propositio, est
extensio, vel, latitudo, terminorum, eius, subiectum, est, univocale, propositio, univoca, est, et
sit, particulare, erit, etiam, propositio, particu-

Haec, propositio, dicitur, in, perfecta, et, imperfecta. Propositio, perfecta, est, quae, sensum, perfecte
habet, vel, potest, esse, homo, imperfec, quae, non, habet, perfecte, sensum, sed, aliquid, est, et, ele, et, imperfec,
ut, haec, si, Deum, times. Propositio, vel, esse, potest, simplex, vel, composita, simplex, est, quae, habet
subiectum, unum, unicum, et, praesens, vel, esse, simpliciter, ut, loquitur, habet, praed-
icatum, implicitum, et, ad, quod, dicit, huius, homo, est, loquens, et, haec, homo, est, animal, habet, praed-
icatum, explicatum, licet, autem, aliae, voces, in, propositione, habeant, non, vero, sunt, partes
eius

obliqua, ut haec orationes Cicerois sunt elegantes, petrus est capax dicitur a plura, vel pote et demum, modus exprimi arve adialiter, et est cur sufficit verum, ut homo necessarius est animal. Modus quoque duplex esse potest. Necessarius in omni sensu possibile et impossibile, sicut et propositio dictam est. Modalis propositio ut sit vera, modus necessarius habet re ad se et connexio. In dicto, sic haec est vera homo necessarius est rationalis, quia ille modus necessarium connexio, habet cum rationali, et est falsus si esset homo est com-
 tingentior ratione quia illa contingens non connectit cum dicto. Nota quod modalis propositio expectari potest in sensu composito, et in sensu divisivo, et sic uno sensu potest esse vera, et in altero falsa, sic petrus est verus, impossibile est ambulare, hoc est in sensu composito verum, non autem in sensu divisivo. Nota etiam quod modalis propositio, est affirmativa, vel negativa, cum affirmatio vel negatio devent aff-
 ficere modum, ut haec homo necessarius est albus, homo necessarius est rationalis, et sic et aliter, pro modalis fieri possunt a propositio. 1. si affirmetur, dictum et mo-
 dum, ut possibile est, petrum curare, si affirmetur, dictum, modus quoque negat, petrum curare, non est possibile. 2. si negetur dictum, modus quoque affirmetur, ut petrum non curare, est possibile. 3. si autem, si negetur utrumque, ut non est possibile, petrum non curare.

Propositio ultimo, potest esse exponere, et est cum ex positio, unde per propter al-
 liquam obscuritatem, ut homo in quantum rationalis dicitur, potest exponi, homo
 ratione dicitur, vel quod homo per rationalitatem dicitur, dicitur potest esse ex du-
 si vas per partem solum, tamen, ut haec homo videt, haec exponitur, homo vi-
 det, et nullus alius, et potest esse exceptiva, per partem, praeter nisi, et omne
 animal, praeter talia, videt, sensus est, talia non videt, et omne animal videt
 vel potest esse duplicativa, per partem, in quantum, quatenus, et dicit partem
 re simplex, quia denotat rationem, propter quod, praeter, subiectum, ut homo quia
 atque ratione, intelligit, hoc est, homo intelligit, dicitur, ratione est.

Deventiamur iam ad oppositionem, propositio, simpliciter, oppositio propositio
 est duarum venientia, in eodem subiecto, praedicato, vel inquantitate, vel in
 quodam, vel in utroque, repugnantia in univoca significatione. Ex quo inferri, ut se-
 xam oppositionem, plura requiruntur. 1. ut duae propositio, oppositae habeant eodem
 subiectum, praedicatum. 2. ut copulae duarum imborat eadem tempora, massos
 me in contingentiis, 3. devent sumi in univoca significatione. Haec sex condi-
 vent esse ambae in eodem sensu, exceptio, unde sit negativa, altera quoque affirmativa.

Qua duplex est oppositio. Contraria, contradictoria, subcontraria
 et subalterna. Contraria est repugnans, dicitur, propositio, in sensu alium, quare, una est
 affirmativa altera negativa, ut omnis homo est iustus, nullus homo est iustus. Subcontraria
 est repugnans duarum partium propositio, quarum una affirmativa, altera quoque negans est, ut
 aliquid homo est iustus, aliquid homo non est iustus. Contradictoria est oppositio duarum
 propositio, quarum una est univoca, affirmativa, altera quoque partem, negans, vel una affir-
 mativa de alio particulari, altera quoque negativa de eodem, ut petrus est ius-
 tus, petrus non est iustus. Subalterna denique est oppositio duarum propositio, quae
 arum altera est univoca vel affirmativa, altera vero particularis negans,
 ut omnis homo est iustus, aliquid homo est iustus, hoc omne, in hoc vulgari

114
 Deinde divisionis multe leges sunt. 1^a ut non sunt multae membrae divisionis, pro-
 pter confusionem istamdam, 2^a ut unum membrum in alio non includatur, ut si
 dicatur, animal aliud est ratiō, aliud est homo, male dicitur, quia ratiō in clu-
 ditur in homine. 3^a ut membra divisionis aequivalent totam divisionem, sicut nec est ratiō cum
 non potest extenderetur, alioquin manca diceretur. 4^a ut fractio membrorum, proxi-
 mora animal, e. g. dicitur, non in petuum et in Cephalum, sed in homines,
 et in Prutum.

Definitio est ratiō explicans naturam rei, homo est animal ratiō,
 homo est definitum, animal est definitio. Definitio alia est rei, quae explicat
 significat, bene interpretat, et est in logicam, et alia est rei, quae explicat
 naturam rei, per nomen, alia dicitur, rei definitio, est essentialis alia dicitur, cap-
 tiva, 1^a per, praedicata essentialis, 2^a per, praedicat explicans naturam eius, ut ho-
 mo est animal, ratiō, est essentialis, et homo est ratiō, sicut dicitur, et dicitur, et dicitur
 alia alia est metaphysica, alia est physica, 1^a de et exp^o naturam rei, per, praedicat, meta-
 physica, ut in, praedicat essentialis, 2^a per, praedicat, physica, et homo per, corpus, et anima.

Regulae bonae defin^o sunt. 1^a ut definitio sit ratiō et suae definitio, quae eius nat^o
 de et manifestare. 2^a ut sit ratiō et dicitur cum eo, ut homo est animal, ratiō, et animal
 ratiō est homo. 3^a ut nihil ratiō et in eo, nihil habeat superfluum, ut si dicitur ho-
 mo est animal ratiō, biped, et mort^o, haec duae, praedicat, se praedicat, sunt. 4^a ut dicitur p^o
 genus praerogam, et dicitur, immo, ut si dicitur hominem animal, ratiō, et virtus, et dicitur
 definitio, quia ratiō et dicitur in dicitur. Notatur autem cum dicitur, s. in d. dicitur, et dicitur, 4.
 3 quod, ut alio, praedicat, definitio, de et ratiō, praedicat, unum, per se, reale, com-
 3 praedicat, et universale.

Distinctio est aliquid unius rei ab alio, seu illud, quo unum a re non est aliud. Ita
 distinctio sequitur naturam entium, quae distinctio, ita multipliciter est sicut illa, disti-
 ctura primo, in distinctio, ex natura rei, et ratiōis. 1^a est, quae inest rebus in se, per se,
 tenet ab operatione intellectus. 2^a dependet ab eo concipientis aliquid, ut duo, quae vere omnino
 est in eum. Ex natura rei distinctio, in realem, et formalem, 1^a repetit, in realem, et realem,
 2^a in realem, formalem, et formalem, vel in realem, et formalem. Realem est inter, quae se para-
 tansunt, vel se parabilia, vel inter, producentis, et productum; et haec subdividitur in
 realem maiorem, quarum unum potest existeret, sine alio, et realem minorem, et re-
 alem minorem, quae realem inter, ea, quarum unum potest ab alio, separari, et
 non potest existeret sine illo. In realem minorem, quae illud, quod non potest ex-
 teret sine alio, non est praedicat, sed realitas, seu modus rei, in eo, quod dicitur etiam
 moralis. In eo, quod realitas maiorem, realem inter, producentis, et productum, pra-
 ter distinctio, Praerogam, ut videtur in Theologia.

Formalis autem distinctio aliquibus sumitur, per distinctio, ratiōis, ut
 cum concipimus in homine ratiō, nihil, et anima, cogitans, licet apud
 illos idem sint, apud alios idem significat, distinctio essentialis, sicut essentialis
 apud illos idem sint, quod formale, distinctio casualis, est distinctio formalis. Apud alios
 nihil, distinctio formale, seu ex natura rei, ea est, non inter entia, et realem, sed inter
 entitates, realitates, et formalitates, quae sunt aliqua, deminutiva, si sine di-
 minutiva, entia, vocantur entitates, se formales, formalitates, si rei, realita-
 tes.

12.
 Et dicitur ab antiquis, entitates, seu rationes incompatibiles ex natura sua, licet non possint
 separari a se, cuius sunt, nec a se invicem, nec a vniuerso de novo. Tales sunt gradus
 entis, animalitas, rationalitas in homine, sapientia, et iustitia in Deo. Haec est
 nota illa distinctio aristoteli. Cuius quae dicimus distinguitur haec distinctio. Distinguit
 Thomae distinctio rationis a natura, seu a fundamento in se. Necessaria vero
 distinctio virtuali. Sed de hoc fusius alibi.

S. 2.º

Argumentatio est oratio, in qua unum ex alio inferitur, ut cum dico homo est
 animal, & est substantia. In argum. tunc reperitur, & antecedens, seu praepositio,
 et quae dicitur, & conueniens, seu prop. ex alia illata, & nota illata, & velig.
 unum in illato est. homo est animal est antecedens, homo est substantia est consequens,
 et vox & est nota illata. Nam vobis dicitur est consequens, et conueniens. Conseq.
 et praepositio ex alia illata, conueq. vero est vis, seu nexus, per quem inferitur. Vnde
 quae conseq. potest esse vera, licet conueniens sit falsum, ut in ista: homo est animal, & est substantia.
 & petrus est iustus, quia unum non inferitur ex alio. Contra conuenientiam potest
 esse vera, licet conseq. sit falsum, ut in ista: homo est animal, & est substantia.

Argumenta, plures sunt species. Silogismus, epichoremata, enthymema, Dilemma
 soniter, exemplum, in actio, & catalogus. Silogismus est argumentatio conuicta in tribus
 propositionibus, quarum tertia ex aliis duabus inferitur, duae priores vocantur premissae.
 Prima vocatur maior, & secunda minor, tertia conclusio, seu consequens.
 ut haec omnis homo est intelligens. S. petrus est homo, & petrus est intelligens. Epichorema
 est ipse silogis, cuius propositiones non omni nam constantiam habent, & tam
 tum probabilitatem. Enthymema est silog. imperfectus, in quo altera praemissarum mente
 retinetur, constat. duae prop. quarum altera antecedens, altera conueniens vo-
 catur, ut omnis homo est rationalis compos. & petrus est rationalis compos. Silogismus
 seu argum. conuictus est, in qua duae praemissae disponuntur, ut quaedam, & sequat
 abstrahit, capitula, ut haec, vel staturus, vel non staturus, si staturus, cum nihil
 profeceris, mente captus, & qui non staturus, si pignus, &. Soniter, seu operatio
 est argumentatio const. pluribus prop., quarum secunda pernet a prima, tertia
 a secunda, et ut in capis, ita ut ultima prop. pernet a prima, & subiecto conuenit
 naturae: ut petrus est homo, homo est animal, animal est substantia, substan-
 tia est ens, & petrus est ens. inductio est argumentatio, in qua ex par-
 ticularibus sufficiens enumeratio, & una vera dicitur, fit propter. hic logicus
 est doctus, hic est doctus, et sic & tunc, & orationes logicorum docti, exemplum, est
 argumentatio, ab uno vel pluribus particularibus, & aliis particularibus progre-
 ditur pra aliam summam, ut Petrus penitens, iustificatus, Magalema, penitens
 iustificata est, & tu penitens, iustificaberis. Analogia denique argumentum
 rationis abes familiaris sumum, est cum ea est in apertis, legibus, & sta-
 tibus inferimus ea res conuenire in interna natura, vel constitutione. S.
 hoc argum. caut utendum est. Omnes haec argumentationes ad silogis-
 mum res ueritas sunt, ut perfecte concludat, quia ipse solus est perfecta ar-
 gumentatio, propterea cum praemissae, & divisiones, & materiae et modo, deum
 epichoremata agemus.

Silogis.

Silogismus primo dicitur in Categoriis, et hypotheticis. 1° constat pro-
 positioni categoricis, 2° propositi hypotheticis una, aut plura. Categoriis subdivi-
 ditur, in communem, et expositivum. 1° est qui constat medio communi, 2° constat medio
 particulari, seu prop. singul. quae rem exponunt tam clare, ut eam oculos
 non videatur, ut petrus est homo, & alii quibus homo est doct.
 Communis dicitur, in demonstrativum, Epiteticum, et apophtheticum. 1° constat prop.
 certis, univ. dicitur, necesse est, et evidente, huius, et ut pariat scientiam.
 et hic Epiteticum vocatur. Epiteticum, seu Dialecticum est qui constat propositionibus
 tantum, probabilibus, nec quod dignit. opinionem tantum. Et apophtheticum, qui non
 habet formam, nec per consequens veritatem nisi apparentem, propter aliquam
 amphibologiam, nec quod non generat ex se nisi errorem, si res huiusmodi dicitur.

Iam dixerimus silogismum constare tribus, prop. quaedam 1^a maior, 2^a mi-
 nor, 3^a conclusio vocatur. Partes essentialis silogismi sunt materia, et forma. Ma-
 teria una est remota, et sunt voces, vel potius res significatae per voces. Materia
 propria sunt tres propositiones. Praemissae, seu extremae sunt tres in quolibet
 silogismo. maior extremum, minus extremum, et medium, maior ex^o est quae
 medio ponitur in maiori prop. minus est quae cum illo ponitur in minori, et me-
 dium est, qui assumitur ponitur in utroque. Et petrus est homo, omnis homo est ani-
 malis, & petrus est homo, & petrus est animalis. Homo est medium assumitur ad proban-
 dam animalitatem in petro, et ponitur in praemissis. Animalis est maior extremum,
 petrus minus, et utrumque supponitur in conclusione, quam medium nunquam ingre-
 ditur. Maior vocatur simpliciter, vocatur propositio, minor assumptio.

Pro Forma silogistica intelligimus rectam, terminorum dispositionem, in de-
 dicta figura, et modo. Figura consistit in dicta dispositione, est triplex maior, scilicet
 licet, et minorum cum medio, modus vero in dicta dispositione propositionum se-
 cundum quantitatem, et qualitatem. Figurae, prop. tres communiter designantur.
 1^a est in qua medium subicitur in maiori, praedicatur quoniam in minori. 2^a in qua medium
 vis praedicatur. 3^a in qua medium vis subicitur. Dicitur figurae, hoc verisimili-
 ter; Sub, praed, prima; vis praed, secunda; tercia vis sub. Modus autem quod
 supra definitur, est vel dicitur, et est cum maior extremum, praedicatur de mi-
 nori in conclusione, et patet in hoc silogismo. omnis homo est animalis, & omne ani-
 male est homo, & omne animalis est animalis. vel est in dicitur, et est in quo minus ex-
 tremum praedicatur de maiori in conclusione, et si dicitur omnis homo est animalis,
 & omne animalis est homo, & omne animalis est animalis. Hi modi alii utriusque sunt alii
 vero inutiliter, utiles a scholasticis 19. notantur, quorum novem primi ad pri-
 mam figuram pertinent, quatuor ad secundam, et sex ad tertiam, de omni-
 veribus utriusque barbaris continentur.

Ad 1^{am} Fig.^m Barbaras, Celarent, Darui, Ferio, Daxalpton.

Celarent, Dabitur, Fapermon, fusesomoxum.

Ad 2^{am} Celare, Camentien, ferio, Daxoco; ad 3^{am} Daxapti,

Felaton, Dnamis, Dativi, Docaxo, Fexion.

Quae ut per se patet, sunt de veteri, in singulis vocib. huius silabar aptantur
 setibus prop. silogismi, quoniam vocem Daxalpton, silaba ton, et in Fusesomoxum
 li mo.

liber sequitur conclusio univexialis, et affirmat. affirmativa, et ex illis, quae
num una est negatiba, altera vero affirmat. sequitur conclusio negatiba,
et si altera eorum sit particularis, conclusio particularis et tunc est quia
cum praemissae, sint causa conclusionis, deest effectus perfectus, non esse
quam causa. Praeter assignatas regular, aliae assignantur, per singulas
figurar, his versibus contentis

Pro 1^a Figura: si minor affirmans, nec maior sit specialis.

Pro 2^a Figura: una negans praecedat, nec maior sit specialis.

Pro 3^a Figura: si minor affirmans, conclusio sit specialis.

Quia solent scholastici hoc loco de reductione syllogismorum tractare, de-
hamus, et ordo postulabat et illa hic tractare; s. cum haec in illis sit in praer-
p. punctum ei remittimus, et nunc de syllogismo demonstrativo loquimur, et de
figuris, et primum de demonstrativo. Jam videmus hunc constare, propositi-
onibus veris, sentis, et necessariis. Perfecta autem demonstratio nequit fieri,
nisi in Praebada, et Celarent, in aliis autem visus potest haberi. Demonstratio
dividitur in Demonstr. quia, et propterea. 1^a est in qua effectus per causam
demonstratur, 2^a vero e contra. Principia demonstrationis, sunt ipsae
propositiones. in demonstrabilibus, seu per se notae, et vero clare verae, ut vera, et non
per alios convincant intellectum, et hoc impossibile est, esse, simul, et non esse.
Quaestiones autem demonstrabiles, sunt A. ut sit res, quid sit, quare sit, et pro-
pter quod sit.

Syllogismus autem Topicus, qui Dialecticus, seu probab. vocatur, est ut
iam diximus, constans propositionibus probab. Pro p. vero probab. ea est, q. po-
ssib. omnibus diligentibus, ad eam veritatem investigatam, adhaerere manet, cum per
motum de opposita, vel aliter, est quae omnibus, vel pluribus, maxime sapientibus
videtur vera. Veritas horum argum. ex locis topicis exultant, et loci non sunt phy-
sici, sed Dialectici, et sumuntur a verbo Graeco Topos, et significans coep. saulos, et
a quibus similitudina argumenta ad probandam verit. pro utraq. parte, et loci vo-
catur maxima, et est propositio ipse, patet, notae, et verae, quae nullas copias in illo gene-
re. et loci dividuntur in intussecti, et extussecti, et merios. Intussectus est qui
eo argumenta sumuntur ab ipsis, quae ad rei substantiam pertinent, vel eam com-
mittuntur, Unde alius est locus a subst. alius a committant. Locus a substantia est cu
argum. sumitur ab his, quae ad rei subst. pertinent, vel consequuntur, et se inferunt,
Locus vero a committant. est, qui derivatur a libet. s. unus inclusivus, et aliq. nomi-
no in alio, sicut pars in toto, effectus in causa, &c. uti nunc exantur, plurimum phi-
losophis, sed non vacet hic referre, si de antur in illis.

Locus extussectus est, quando argum. sumitur ab his, q. omnino sepa-
rata sunt ab essentia rei, et nullo modo conveniunt, ut petrus est albus, q. non est
niger. huiusmodi loci plures sunt, scilicet ab oppositis, a repugnantibus, a maiori, a mini-
ori, a simili, et propositione, a transmutatione, et ab autoritate. In omnes vero po-
sunt in eis disparatissimi, in elem. philos. prolos. 2. S. S. Locus demum, medius est, quando sum-
muntur arg. quae partim differunt, partim conveniunt cum substantia in qua es-
tione, posita, in est quando terminus inferens, et illatur, conveniunt, et in partem

neri duo sunt duplum unius, et non triplum, $\mathcal{Q}$. est duplum, et non duplum, falsa est
 consequentia, quia contradictio debet esse eiu^{dem} de eodem, et e^{ius} eiu^{dem} circumstan-
 tiis affirmatio, et negatio. $\mathcal{Q}$. $\mathcal{P}$ estio principii, et est cum idem, per idem probatur.
 vel cum idem, pro eodem, ^{rem} quodam aliquam ignotam, sumitur merum, similem, id
 notum, ut si velis animam immortalem esse, demonstrare, sumes pro medio,
 quia dicitur post corpus. $\mathcal{S}$. $\mathcal{P}$ fallacia consequentia, et est cum est consequentia infir-
 ma antecedens, ut si diceres: si animal est, homo est, falsa est consequentia, quia, per
 titula, si denotat relationem unius ad alium, quia hic non habet locum, quia, si est ani-
 mal, potest esse leo, vel lupus. $\mathcal{6}^a$ causa de pro causa, et est cum aliquis sumitur pro
 causa, quae seipse non est, ut si diceret: verum causat ebrietatem, $\mathcal{S}$. ebrietatem
 videt, $\mathcal{Q}$. verum malum est. $\mathcal{V}$ res quod verum, ponitur pro causa ebrietatis, cum
 seipse non sit, saltem, pro una, sed est potio inmoderata. $\mathcal{7}^a$ Denique est Fal-
 lacia plurimum interrogatum ut unum, ut si interrogatur, Coelum, et intelligentia
 ang^l. visunt, si respondens, visunt falsum est, quia Coelum visunt, si dicitur
 non visunt, falsum, etiam est, de eo $\mathcal{Q}$. respondere: Angelus vivit, Coelum non
 vivit. Haec de fallaciis plurimum satis. $\mathcal{S}$. $\mathcal{D}$.

Visio quae avillogismum, seu argumentationem, cuius $\mathcal{Q}$. Differentia
 et qualitates pertinent, nunc de methodo analytica, seu de inventione, modo $\mathcal{Q}$.
 um est, dicitur a Dialecticis, pars orationum, vocatur solutio, vel quae pars sicut me-
 dium, attingit utrumque extremum, vel quae in huiusmodi ingenii, sicut in unum
 partes permanentem in motu, quae non habent media, scientiam, pro media, et
 est tunc non accurata, et aliquis probandum, et responde pro me, quia sitis et quod
 agitur, secundo, praevitare illius definitionem, proprietatem, repugnantiam in-
 terentia, consequentia, repugnantia, causas, effectus. Tertio distingue es exte-
 ria, propria, vera, provalida, et accidentia. Antecessor hic vocatur quod de
 alio dicitur, v. g. homo dicitur antecessor de hominem animal, quod est con-
 sequens, quia sequitur ex eo quod sit homo, quod sit animal. uno versu om-
 nia unum ex alio, et sunt consequentia respectu inferiorum. Dicimus autem
 est homo, $\mathcal{Q}$. est animi; non vero, est animal, $\mathcal{Q}$. est homo. Repugnans autem dicitur
 mus, quod non potest inesse in subiecto.

Ita possit si vis conclusae, predicatum convenire in subiecto, an-
 te medium, ut $\mathcal{Q}$. comunit, et illud si possit sit consequens de subiectum, et de
 predicatum antecedens. $\mathcal{E}$. $\mathcal{Q}$. vis conclusae, homo est substantia, ansumes
 pro medio animal, quod est consequens de hominem, et de substantiam con-
 sequens, et sic conficiet si logismum. Omne animal est substantia, sed om-
 nis homo est animal, quomodo homo est substantia. Si vero vis probare re-
 pugnantiam inter extrema, sume medium, unum consequens, alterum $\mathcal{Q}$. re-
 pugnant. $\mathcal{V}$. $\mathcal{Q}$. vis probare, quod homo non sit lapis, ansumes pro medio idem
 animal, et sic conficiet: Nullum animal est lapis, $\mathcal{S}$. omnis homo est ani-
 mal, $\mathcal{Q}$. nullus homo est lapis. Quae et facilius capiatur expe, has regulas ab Aristo-
 tele traditas. $\mathcal{1}^a$ est ut non disputet, quae, minus nota sunt omnibus, aut quae
 sunt eorum ventissime falsa. $\mathcal{2}^a$ ut videtur, omnis ambiguitas, de qua vocatio, et homo-
 numia; multae enim una voces significatur. $\mathcal{3}^a$ in loquendo uteremur est
 terum.

terminis claris, iuratis, et propriis, et non peregrinis. Sentendum vero est cum duobus, et sapientibus. Si tamen potandum videtur est eligens: si autem propositum, aliquis ineptum, aut vanum non persequens, dicatur trans eum. Si concluditur de re colligere, et simpliciter, et non per interrogacionem, vel alio modo.

Alia methodus est, quae ab dialecticis definitur, apta collocatio seu dispositio partium scientiae, ut ordine, et facilitate dicantur, quae in ea transmittuntur, et vocatur methodus synthetica. Haec duplex est dispositio, et inventio. 1^a est rerum coordinatio, quae in aliqua scientia traduntur, ita ut priora praecedere debent, praecedant, et posteriora subsequantur, seu ordine, ut a universis, vel legentibus percipiatur, facilius. 2^a est regula, quae rationem excogitavit, ~~in~~ ⁱⁿ aptissima. Rerum methodus, positio, alia est naturae, alia dignitatis, seu perfectionis, et alia doctrinae. 1^a quae sequitur, naturam rerum. 2^a dignitatem eorum, ut prior tractetur, quae in illo ordine, prior est. 3^a est, quae, prior tractatur, ut nomen rei, aut expositio, et postea agit de eius essentia &c.

Alia methodus dispositio, dicitur compos, et alia resolutiva. Prima est cum a partibus, a causis, a principibus ad totum, progreditur, seu cum a simplicioribus, ad magis composita, cursum facimus, ut cum tractamus logicam primo terminos, postea, proposita, et postea, arg. tractamus. 2^a e contra a compositis ad simplicia, tenet viam. 3^a prima aptior est ad docendum. Haec regulae observandae sunt in scientiis transmissis. 1^a a notioribus ad ignota, progrediendum est. 2^a ab univ. ex alibus ad particularia, descendendum est. 3^a a partibus ad totum, ad simplicia, ad composita. 4^a si quando de aliqua re agitur, prius quae de re sunt, an sit, qualis sit, et quae sit, et postea, de probandis, totibus eius discedendum est. Si vero agitur de pluribus, a notioribus incipiendum est. Si repellere sunt alia, opina, primo exponatur eorum opinitio, eorumque fundamenta, et refutentur, et postea, propria, statuatur mens. Sicut, ut prius hoc fuit. 6^a Cavendum est a longis digressionibus, et a minutis diversionibus, ne ingenia discentium obruantur. 7^a Cavendum est etiam a quaestionibus, capitibus, sectionibus, quae longae, ne, fastidiosae, et diffiduae daturae scientiae. Reliquae, praeteri, relinquitur.

Alia denique est methodus, disputationis. Disputatio autem est duarum, sententiarum, quae sibi contradicunt, comparatio. Haec inter duos solet constitui, quorum unus defendens, opponens, seu arguens, alteri vocatur. Primum Thesis, vel conclusio, ut veram, propugnat, alteri, falsam, esse, opponere, vel ut, Aug. methodus sit: prius definitur obscuris vocabulis, quibus uti vult, nisi autem defendenti nota sunt, ut utraque afferre rationatione, contra defendentis Thesis, et hoc syllogism, vel entymematis, quorum conclusio sit ipsa antithesis, vel contrarictoria conclusio. Ita autem absque puerilibus fallaciis, absque conviciis, verorumque partibus, quae vitium ingenium de recentibus, sibi quibus minus, et ab usum, et nitorem.

Methodus vero defendentis est, ab arguente, propositum syllogismum, et integre, ac fideliter, repetere, quod uni, praeciteat, ita ut non ^{opular}

gularis ad sumet propositiones; concernens earumque veritas sunt, negando quae falsae, et distinguendo quae dividuntur, obtemperando, quae in sensu verae sunt, quo autem falsae, ac committendo ducas, quae, siue veras, siue falsae, ad propositam Conclusionem minime pertinent. Caveat ne ^{utramque} ~~utramque~~ praesens neget, et postea conclusionem etiam neget; nam in illo primo recte de positivo ex veritate praesens sequitur, necessario veritas conclusionis. Caveat etiam ne distinguat consequentiam, cum haec sit nota illationis, quae distingui bilis est: si cum quibus fuerit, distinguat consequens.

Negator propositionis in novo argumentato probare arguenter, minus curat, ita ut non adf. conclusionem, sed eadem negat, propositio. Propositiones ad defensam distinctur ita, probare debet, ut obtemperat, eo ipso veritas, quae negatae sunt veritas esse: vel obtemperat, et si veritas esse, ea sensu, quae ad defensam conseruntur, eius tamen Conclusionem ex hoc labofactare. Ita autem recte tamite, attemnis vicibus, proceperunt, est, ut ne q. dependens vaga declamatione, oponenti salu. facere, ponatur, ne Propositionis in copo, seu merito nunquam deflectat ussunto, sed extra via, nullus, quem is ob. disputationis initio finem constituit. No veritas arguens, pro se expone reu. et torquere argumentum in contrarium. Ut si oponenti dicat, non est estis verum, quia corpus maceratur, potest retorquere, Pate, non est estis verum quia corpus maceratur, et in oratione, et ielunio corpus maceratur, non est ielunio unum, nec orans unum. Denique debet esse arguens, ut leo et defensorem ut agnus, et aliquando potest ille, ab into rationem negati, betare. Caveat autem ne arg. de contradictione a Conclusionis in opiat. Abolutum arg. in summa capita reo. pat. defensam, atq. oponente, dis solvat; non autem offenti, deat pro expensione conclusionis, probatorem, sed abta. rationes, quibus oppositae, rationes omnino exstementur.

Sectio 1.ª Inae etiam Logica magna dicitur.

Itaque partem sectionis disputationes, et huiusmodi questiones, partitiam dabimus. Et quia veritas est finis omnium scientiarum, et maxime, Logica, quae ad illam comparanda docet; primo de veritate, et scientia tractabimus postea de logica, cuius Proiecta et partibus discutiemus. Hoc est in explicatione, prima, logicae de veritatis existentia, eius q. Criterio, et essentia eius q. essentia, et obiecto investigaturi sumus.

Disputatio 1.ª de Veritate, et scientia,

Quaestio 1.ª de Veritate, eius q. Criterio

Siue de veritate, multas fuisse, philosophorum, obp. non re veritatis existentia. Senq. in Contra. Empedoclis dicitur, qui floreat in. de Criterio, notatior 427. in cupit librum: re eo. p. non est, in quo tria sumptis demon. stranda. 1. quod nihil sit, 2. quod si quis existet, et a nobis tamem comprehendere non posse, 3. quod si qui. existeret atq. a nobis comprehendere posset, minime tamen explicari. Primum haec habet Senq. sectatores, apud quos ratio, primum fuit: nihil percipi, nihil q. sciri, a nobis posse. Univeris dicitur hanc rationem dicitur, ac animos, cuius in, scholasticis: vixit Pico Clarus, Francisci discipulus, qui non solum, nihil habet, cuius posse,

probuissent, si hoc quidem, quod nihil videmus. Quis dicitationis sectatorum variis nominibus apelati sunt, Sceptici, id est semper dubitantes, Peripatetici ab eorum receptores, Academicus eo quod Sceptici cum tractaverunt Accersio lauro, quam bis accideremini hoc certo decernerent, ve nihil scirent.

Dubitatio suppono triplicem esse veritatem, nempe Metaphysicam logicam et Mathematicam. Prima est rei sensu emient cum essetis divinis, sive est cuiusq. rei conveniens causa. Moralitatis est conveniens, exteriorum rerum sive signorum cum intellectus cogitationibus. Prava vero veritas logica est conformis, non sicut veritas cum cum objectis. Quae opposita fabritatis, sicut disconvenient, videtur ab obiectis. Singulis nostris intellectus operationibus, et fabritatis pars sunt. Simpliciter prehensionis, tum, ut dicitur, actus nempe rationis cum re non sunt. Illas subdit definitiones veritatis videlicet vel est certa vel probabilis, quae est quae nullo infallibili principio vel experientia, vel isempum, vel fidei. Probabilis quae, fundamento probabili, nisi a est. Eodem modo dicitur de fabritate. Hic, probabilis quae in praesentia, utrum vere existat veritas, vel utrum sit falsus probatio, seu sceticismus, et amice rationis dicitur, et quae sit veritas.

Conclusio 1^a. Ad quae existunt veritates solo rationis lumine certissimae, et evidentiissimae; propterea, quod, reicere non potest a vera Philosophia sceticismus. Haec est communis omnium bonorum Philosophorum.

Prob. 1^a ex D. N. S. qui in pluribus locis loquitur de eius esset. Et de distinctione veritatis obiectivae, et entitativae, et cognitivae. Quae D. S. datur veritas cognitionis, et entitativae. S. si datur talis veritas, et est pro nostra conclusione, Q. Conclusio est certa. An Prob. 2^a. Quae veritas obiectivae, et entitativae, et cognitivae, et est conformis rei in se, et quae in sua principia, et quae in intellectu cognitionem, S. si est conformis cum intellectu cognitione, et est in rebus talis veritates. Secundo dicitur, Q. Prob. 3^a. Quae talis conformitas non est obiectivae, et est superflua, Q. potest reduci ad actum, Q. dicitur talis Q.

Prob. ratione Concl. Mutuae existunt veritates, et evidentiissimae, et quibus nullus hominum dubitare, potest, ut scilicet, quibus est certus de sua existentia, nam quibus est homo licet in suis iudiciis decipi potest; tamen certus est se cogitare, S. si certus se cogitare, certus est de sua existentia, Q. veritas, proprii existentiae, omnibus est certissima. Ad plura omnibus hominibus sane mente insituta, dantur, plurimas principia, videlicet totam, et tamen sua parte, nequit videri simul esse et non esse, quod tamen non videtur non fecerit, et plura alia quibus accedit plurimas demonstrationes in progressu vendit, quae omni intellectui sano certissimae, et evidentiissimae sunt, Q. licet tamen sceticismi rationi dantur, plures verit. certissimae, et evidentiissimae Q.

Argumentum 1° sceptici. Si quae a puris existet et veritas, aliquid, bonetariog, nari, rationum, quae de eius existentia tuta per se dicitur, S. non est obiectivae, et est certum, Q. T. non. Si autem quae adducta, veritatis, regulas, eos certe, per se, debet vel a sensibus, vel a mentis rationibus, vel ab intima conscientia. S. sensus fallaces sunt, mens imbecilis, ac propterea etiam fallax intima conscientia, sensus ab

interior melius dicitur scepticorum Patrologia dicitur, quae omnibus sanis men-
 te instructis, evidentia apparet, ducunt nos in errorem, q. 7. An. Itaque sunt omnes
 evidenter, Iudei sunt eadem unitatis, sunt eadem in tease: anima, et corpus co-
 stitunt hoc personam: utrum corpus non potest eodem tempore pluribus in locis repe-
 riri, eiusq. membra compenetrari ad invicem: mala sunt ⁱⁿ peccatoribus hominibus
 antequam ex ista, nec culpa potest esse obnoxius, nec bene multa ex ore:
 melius preferendus est homo, et non est tunc utilis. ^{5.} haec communia esse falso
^{7.} ^{8.} docet. Q. Res. in Primum, principium falsi factum ex sumo dicitur. motus,
 ex quo erant unum, tunc esse distincti personarum in unita natura. Secum ex in-
 canatione, quae dicitur, ex quo sequitur humanam personam ob hominem esse
 parabilem esse neco. Nullus potest esse certus, an persona sit, nec ne. Tertium
 reditur falsum ex Eucaristica Sinaxi. nam utem Corpus Christi pluribus in lo-
 cis existit simul. Reliquorum falsitas ex eo patet, quod Deus malis non compe-
 diat quod homines vero et simpliciter aeternis, propter originalem peccationem, et non ob
 aliud peccatum. Q. talia principia non sunt nisi in exte et in falsibilia.

Resp. ex Doctina Malebranchii (re in quinquagesimo lib. 1. Cap. 1): prout homines
 evidentiam quaerere, uti rebus, si sequitur, quia nullus nullas ^{classe} ^{creata} ^{deus} ha-
 beamus, licet certus mac sint. Vno exo ^{7.} ^{8.} ^{9.} ^{10.} ^{11.} ^{12.} ^{13.} ^{14.} ^{15.} ^{16.} ^{17.} ^{18.} ^{19.} ^{20.} ^{21.} ^{22.} ^{23.} ^{24.} ^{25.} ^{26.} ^{27.} ^{28.} ^{29.} ^{30.} ^{31.} ^{32.} ^{33.} ^{34.} ^{35.} ^{36.} ^{37.} ^{38.} ^{39.} ^{40.} ^{41.} ^{42.} ^{43.} ^{44.} ^{45.} ^{46.} ^{47.} ^{48.} ^{49.} ^{50.} ^{51.} ^{52.} ^{53.} ^{54.} ^{55.} ^{56.} ^{57.} ^{58.} ^{59.} ^{60.} ^{61.} ^{62.} ^{63.} ^{64.} ^{65.} ^{66.} ^{67.} ^{68.} ^{69.} ^{70.} ^{71.} ^{72.} ^{73.} ^{74.} ^{75.} ^{76.} ^{77.} ^{78.} ^{79.} ^{80.} ^{81.} ^{82.} ^{83.} ^{84.} ^{85.} ^{86.} ^{87.} ^{88.} ^{89.} ^{90.} ^{91.} ^{92.} ^{93.} ^{94.} ^{95.} ^{96.} ^{97.} ^{98.} ^{99.} ^{100.} ^{101.} ^{102.} ^{103.} ^{104.} ^{105.} ^{106.} ^{107.} ^{108.} ^{109.} ^{110.} ^{111.} ^{112.} ^{113.} ^{114.} ^{115.} ^{116.} ^{117.} ^{118.} ^{119.} ^{120.} ^{121.} ^{122.} ^{123.} ^{124.} ^{125.} ^{126.} ^{127.} ^{128.} ^{129.} ^{130.} ^{131.} ^{132.} ^{133.} ^{134.} ^{135.} ^{136.} ^{137.} ^{138.} ^{139.} ^{140.} ^{141.} ^{142.} ^{143.} ^{144.} ^{145.} ^{146.} ^{147.} ^{148.} ^{149.} ^{150.} ^{151.} ^{152.} ^{153.} ^{154.} ^{155.} ^{156.} ^{157.} ^{158.} ^{159.} ^{160.} ^{161.} ^{162.} ^{163.} ^{164.} ^{165.} ^{166.} ^{167.} ^{168.} ^{169.} ^{170.} ^{171.} ^{172.} ^{173.} ^{174.} ^{175.} ^{176.} ^{177.} ^{178.} ^{179.} ^{180.} ^{181.} ^{182.} ^{183.} ^{184.} ^{185.} ^{186.} ^{187.} ^{188.} ^{189.} ^{190.} ^{191.} ^{192.} ^{193.} ^{194.} ^{195.} ^{196.} ^{197.} ^{198.} ^{199.} ^{200.} ^{201.} ^{202.} ^{203.} ^{204.} ^{205.} ^{206.} ^{207.} ^{208.} ^{209.} ^{210.} ^{211.} ^{212.} ^{213.} ^{214.} ^{215.} ^{216.} ^{217.} ^{218.} ^{219.} ^{220.} ^{221.} ^{222.} ^{223.} ^{224.} ^{225.} ^{226.} ^{227.} ^{228.} ^{229.} ^{230.} ^{231.} ^{232.} ^{233.} ^{234.} ^{235.} ^{236.} ^{237.} ^{238.} ^{239.} ^{240.} ^{241.} ^{242.} ^{243.} ^{244.} ^{245.} ^{246.} ^{247.} ^{248.} ^{249.} ^{250.} ^{251.} ^{252.} ^{253.} ^{254.} ^{255.} ^{256.} ^{257.} ^{258.} ^{259.} ^{260.} ^{261.} ^{262.} ^{263.} ^{264.} ^{265.} ^{266.} ^{267.} ^{268.} ^{269.} ^{270.} ^{271.} ^{272.} ^{273.} ^{274.} ^{275.} ^{276.} ^{277.} ^{278.} ^{279.} ^{280.} ^{281.} ^{282.} ^{283.} ^{284.} ^{285.} ^{286.} ^{287.} ^{288.} ^{289.} ^{290.} ^{291.} ^{292.} ^{293.} ^{294.} ^{295.} ^{296.} ^{297.} ^{298.} ^{299.} ^{300.} ^{301.} ^{302.} ^{303.} ^{304.} ^{305.} ^{306.} ^{307.} ^{308.} ^{309.} ^{310.} ^{311.} ^{312.} ^{313.} ^{314.} ^{315.} ^{316.} ^{317.} ^{318.} ^{319.} ^{320.} ^{321.} ^{322.} ^{323.} ^{324.} ^{325.} ^{326.} ^{327.} ^{328.} ^{329.} ^{330.} ^{331.} ^{332.} ^{333.} ^{334.} ^{335.} ^{336.} ^{337.} ^{338.} ^{339.} ^{340.} ^{341.} ^{342.} ^{343.} ^{344.} ^{345.} ^{346.} ^{347.} ^{348.} ^{349.} ^{350.} ^{351.} ^{352.} ^{353.} ^{354.} ^{355.} ^{356.} ^{357.} ^{358.} ^{359.} ^{360.} ^{361.} ^{362.} ^{363.} ^{364.} ^{365.} ^{366.} ^{367.} ^{368.} ^{369.} ^{370.} ^{371.} ^{372.} ^{373.} ^{374.} ^{375.} ^{376.} ^{377.} ^{378.} ^{379.} ^{380.} ^{381.} ^{382.} ^{383.} ^{384.} ^{385.} ^{386.} ^{387.} ^{388.} ^{389.} ^{390.} ^{391.} ^{392.} ^{393.} ^{394.} ^{395.} ^{396.} ^{397.} ^{398.} ^{399.} ^{400.} ^{401.} ^{402.} ^{403.} ^{404.} ^{405.} ^{406.} ^{407.} ^{408.} ^{409.} ^{410.} ^{411.} ^{412.} ^{413.} ^{414.} ^{415.} ^{416.} ^{417.} ^{418.} ^{419.} ^{420.} ^{421.} ^{422.} ^{423.} ^{424.} ^{425.} ^{426.} ^{427.} ^{428.} ^{429.} ^{430.} ^{431.} ^{432.} ^{433.} ^{434.} ^{435.} ^{436.} ^{437.} ^{438.} ^{439.} ^{440.} ^{441.} ^{442.} ^{443.} ^{444.} ^{445.} ^{446.} ^{447.} ^{448.} ^{449.} ^{450.} ^{451.} ^{452.} ^{453.} ^{454.} ^{455.} ^{456.} ^{457.} ^{458.} ^{459.} ^{460.} ^{461.} ^{462.} ^{463.} ^{464.} ^{465.} ^{466.} ^{467.} ^{468.} ^{469.} ^{470.} ^{471.} ^{472.} ^{473.} ^{474.} ^{475.} ^{476.} ^{477.} ^{478.} ^{479.} ^{480.} ^{481.} ^{482.} ^{483.} ^{484.} ^{485.} ^{486.} ^{487.} ^{488.} ^{489.} ^{490.} ^{491.} ^{492.} ^{493.} ^{494.} ^{495.} ^{496.} ^{497.} ^{498.} ^{499.} ^{500.} ^{501.} ^{502.} ^{503.} ^{504.} ^{505.} ^{506.} ^{507.} ^{508.} ^{509.} ^{510.} ^{511.} ^{512.} ^{513.} ^{514.} ^{515.} ^{516.} ^{517.} ^{518.} ^{519.} ^{520.} ^{521.} ^{522.} ^{523.} ^{524.} ^{525.} ^{526.} ^{527.} ^{528.} ^{529.} ^{530.} ^{531.} ^{532.} ^{533.} ^{534.} ^{535.} ^{536.} ^{537.} ^{538.} ^{539.} ^{540.} ^{541.} ^{542.} ^{543.} ^{544.} ^{545.} ^{546.} ^{547.} ^{548.} ^{549.} ^{550.} ^{551.} ^{552.} ^{553.} ^{554.} ^{555.} ^{556.} ^{557.} ^{558.} ^{559.} ^{560.} ^{561.} ^{562.} ^{563.} ^{564.} ^{565.} ^{566.} ^{567.} ^{568.} ^{569.} ^{570.} ^{571.} ^{572.} ^{573.} ^{574.} ^{575.} ^{576.} ^{577.} ^{578.} ^{579.} ^{580.} ^{581.} ^{582.} ^{583.} ^{584.} ^{585.} ^{586.} ^{587.} ^{588.} ^{589.} ^{590.} ^{591.} ^{592.} ^{593.} ^{594.} ^{595.} ^{596.} ^{597.} ^{598.} ^{599.} ^{600.} ^{601.} ^{602.} ^{603.} ^{604.} ^{605.} ^{606.} ^{607.} ^{608.} ^{609.} ^{610.} ^{611.} ^{612.} ^{613.} ^{614.} ^{615.} ^{616.} ^{617.} ^{618.} ^{619.} ^{620.} ^{621.} ^{622.} ^{623.} ^{624.} ^{625.} ^{626.} ^{627.} ^{628.} ^{629.} ^{630.} ^{631.} ^{632.} ^{633.} ^{634.} ^{635.} ^{636.} ^{637.} ^{638.} ^{639.} ^{640.} ^{641.} ^{642.} ^{643.} ^{644.} ^{645.} ^{646.} ^{647.} ^{648.} ^{649.} ^{650.} ^{651.} ^{652.} ^{653.} ^{654.} ^{655.} ^{656.} ^{657.} ^{658.} ^{659.} ^{660.} ^{661.} ^{662.} ^{663.} ^{664.} ^{665.} ^{666.} ^{667.} ^{668.} ^{669.} ^{670.} ^{671.} ^{672.} ^{673.} ^{674.} ^{675.} ^{676.} ^{677.} ^{678.} ^{679.} ^{680.} ^{681.} ^{682.} ^{683.} ^{684.} ^{685.} ^{686.} ^{687.} ^{688.} ^{689.} ^{690.} ^{691.} ^{692.} ^{693.} ^{694.} ^{695.} ^{696.} ^{697.} ^{698.} ^{699.} ^{700.} ^{701.} ^{702.} ^{703.} ^{704.} ^{705.} ^{706.} ^{707.} ^{708.} ^{709.} ^{710.} ^{711.} ^{712.} ^{713.} ^{714.} ^{715.} ^{716.} ^{717.} ^{718.} ^{719.} ^{720.} ^{721.} ^{722.} ^{723.} ^{724.} ^{725.} ^{726.} ^{727.} ^{728.} ^{729.} ^{730.} ^{731.} ^{732.} ^{733.} ^{734.} ^{735.} ^{736.} ^{737.} ^{738.} ^{739.} ^{740.} ^{741.} ^{742.} ^{743.} ^{744.} ^{745.} ^{746.} ^{747.} ^{748.} ^{749.} ^{750.} ^{751.} ^{752.} ^{753.} ^{754.} ^{755.} ^{756.} ^{757.} ^{758.} ^{759.} ^{760.} ^{761.} ^{762.} ^{763.} ^{764.} ^{765.} ^{766.} ^{767.} ^{768.} ^{769.} ^{770.} ^{771.} ^{772.} ^{773.} ^{774.} ^{775.} ^{776.} ^{777.} ^{778.} ^{779.} ^{780.} ^{781.} ^{782.} ^{783.} ^{784.} ^{785.} ^{786.} ^{787.} ^{788.} ^{789.} ^{790.} ^{791.} ^{792.} ^{793.} ^{794.} ^{795.} ^{796.} ^{797.} ^{798.} ^{799.} ^{800.} ^{801.} ^{802.} ^{803.} ^{804.} ^{805.} ^{806.} ^{807.} ^{808.} ^{809.} ^{810.} ^{811.} ^{812.} ^{813.} ^{814.} ^{815.} ^{816.} ^{817.} ^{818.} ^{819.} ^{820.} ^{821.} ^{822.} ^{823.} ^{824.} ^{825.} ^{826.} ^{827.} ^{828.} ^{829.} ^{830.} ^{831.} ^{832.} ^{833.} ^{834.} ^{835.} ^{836.} ^{837.} ^{838.} ^{839.} ^{840.} ^{841.} ^{842.} ^{843.} ^{844.} ^{845.} ^{846.} ^{847.} ^{848.} ^{849.} ^{850.} ^{851.} ^{852.} ^{853.} ^{854.} ^{855.} ^{856.} ^{857.} ^{858.} ^{859.} ^{860.} ^{861.} ^{862.} ^{863.} ^{864.} ^{865.} ^{866.} ^{867.} ^{868.} ^{869.} ^{870.} ^{871.} ^{872.} ^{873.} ^{874.} ^{875.} ^{876.} ^{877.} ^{878.} ^{879.} ^{880.} ^{881.} ^{882.} ^{883.} ^{884.} ^{885.} ^{886.} ^{887.} ^{888.} ^{889.} ^{890.} ^{891.} ^{892.} ^{893.} ^{894.} ^{895.} ^{896.} ^{897.} ^{898.} ^{899.} ^{900.} ^{901.} ^{902.} ^{903.} ^{904.} ^{905.} ^{906.} ^{907.} ^{908.} ^{909.} ^{910.} ^{911.} ^{912.} ^{913.} ^{914.} ^{915.} ^{916.} ^{917.} ^{918.} ^{919.} ^{920.} ^{921.} ^{922.} ^{923.} ^{924.} ^{925.} ^{926.} ^{927.} ^{928.} ^{929.} ^{930.} ^{931.} ^{932.} ^{933.} ^{934.} ^{935.} ^{936.} ^{937.} ^{938.} ^{939.} ^{940.} ^{941.} ^{942.} ^{943.} ^{944.} ^{945.} ^{946.} ^{947.} ^{948.} ^{949.} ^{950.} ^{951.} ^{952.} ^{953.} ^{954.} ^{955.} ^{956.} ^{957.} ^{958.} ^{959.} ^{960.} ^{961.} ^{962.} ^{963.} ^{964.} ^{965.} ^{966.} ^{967.} ^{968.} ^{969.} ^{970.} ^{971.} ^{972.} ^{973.} ^{974.} ^{975.} ^{976.} ^{977.} ^{978.} ^{979.} ^{980.} ^{981.} ^{982.} ^{983.} ^{984.} ^{985.} ^{986.} ^{987.} ^{988.} ^{989.} ^{990.} ^{991.} ^{992.} ^{993.} ^{994.} ^{995.} ^{996.} ^{997.} ^{998.} ^{999.} ^{1000.} ^{1001.} ^{1002.} ^{1003.} ^{1004.} ^{1005.} ^{1006.} ^{1007.} ^{1008.} ^{1009.} ^{1010.} ^{1011.} ^{1012.} ^{1013.} ^{1014.} ^{1015.} ^{1016.} ^{1017.} ^{1018.} ^{1019.} ^{1020.} ^{1021.} ^{1022.} ^{1023.} ^{1024.} ^{1025.} ^{1026.} ^{1027.} ^{1028.} ^{1029.} ^{1030.} ^{1031.} ^{1032.} ^{1033.} ^{1034.} ^{1035.} ^{1036.} ^{1037.} ^{1038.} ^{1039.} ^{1040.} ^{1041.} ^{1042.} ^{1043.} ^{1044.} ^{1045.} ^{1046.} ^{1047.} ^{1048.} ^{1049.} ^{1050.} ^{1051.} ^{1052.} ^{1053.} ^{1054.} ^{1055.} ^{1056.} ^{1057.} ^{1058.} ^{1059.} ^{1060.} ^{1061.} ^{1062.} ^{1063.} ^{1064.} ^{1065.} ^{1066.} ^{1067.} ^{1068.} ^{1069.} ^{1070.} ^{1071.} ^{1072.} ^{1073.} ^{1074.} ^{1075.} ^{1076.} ^{1077.} ^{1078.} ^{1079.} ^{1080.} ^{1081.} ^{1082.} ^{1083.} ^{1084.} ^{1085.} ^{1086.} ^{1087.} ^{1088.} ^{1089.} ^{1090.} ^{1091.} ^{1092.} ^{1093.} ^{1094.} ^{1095.} ^{1096.} ^{1097.} ^{1098.} ^{1099.} ^{1100.} ^{1101.} ^{1102.} ^{1103.} ^{1104.} ^{1105.} ^{1106.} ^{1107.} ^{1108.} ^{1109.} ^{1110.} ^{1111.} ^{1112.} ^{1113.} ^{1114.} ^{1115.} ^{1116.} ^{1117.} ^{1118.} ^{1119.} ^{1120.} ^{1121.} ^{1122.} ^{1123.} ^{1124.} ^{1125.} ^{1126.} ^{1127.} ^{1128.} ^{1129.} ^{1130.} ^{1131.} ^{1132.} ^{1133.} ^{1134.} ^{1135.} ^{1136.} ^{1137.} ^{1138.} ^{1139.} ^{1140.} ^{1141.} ^{1142.} ^{1143.} ^{1144.} ^{1145.} ^{1146.} ^{1147.} ^{1148.} ^{1149.} ^{1150.} ^{1151.} ^{1152.} ^{1153.} ^{1154.} ^{1155.} ^{1156.} ^{1157.} ^{1158.} ^{1159.} ^{1160.} ^{1161.} ^{1162.} ^{1163.} ^{1164.} ^{1165.} ^{1166.} ^{1167.} ^{1168.} ^{1169.} ^{1170.} ^{1171.} ^{1172.} ^{1173.} ^{1174.} ^{1175.} ^{1176.} ^{1177.} ^{1178.} ^{1179.} ^{1180.} ^{1181.} ^{1182.} ^{1183.} ^{1184.} ^{1185.} ^{1186.} ^{1187.} ^{1188.} ^{1189.} ^{1190.} ^{1191.} ^{1192.} ^{1193.} ^{1194.} ^{1195.} ^{1196.} ^{1197.} ^{1198.} ^{1199.} ^{1200.} ^{1201.} ^{1202.} ^{1203.} ^{1204.} ^{1205.} ^{1206.} ^{1207.} ^{1208.} ^{1209.} ^{1210.} ^{1211.} ^{1212.} ^{1213.} ^{1214.} ^{1215.} ^{1216.} ^{1217.} ^{1218.} ^{1219.} ^{1220.} ^{1221.} ^{1222.} ^{1223.} ^{1224.} ^{1225.} ^{1226.} ^{1227.} ^{1228.} ^{1229.} ^{1230.} ^{1231.} ^{1232.} ^{1233.} ^{1234.} ^{1235.} ^{1236.} ^{1237.} ^{1238.} ^{1239.} ^{1240.} ^{1241.} ^{1242.} ^{1243.} ^{1244.} ^{1245.} ^{1246.} ^{1247.} ^{1248.} ^{1249.} ^{1250.} ^{1251.} ^{1252.} ^{1253.} ^{1254.} ^{1255.} ^{1256.} ^{1257.} ^{1258.} ^{1259.} ^{1260.} ^{1261.} ^{1262.} ^{1263.} ^{1264.} ^{1265.} ^{1266.} ^{1267.} ^{1268.} ^{1269.} ^{1270.} ^{1271.} ^{1272.} ^{1273.} ^{1274.} ^{1275.} ^{1276.} ^{1277.} ^{1278.} ^{1279.} ^{1280.} ^{1281.} ^{1282.} ^{1283.} ^{1284.} ^{1285.} ^{1286.} ^{1287.} ¹²

quaestione, qualis sit **obiectum** scientiae, eius **obiectum** discutemus, utra-
te m. q. eius investigabimus.

Concl. 1^a. **Scientia** consistit in cognitione certae, et essentiae rei
necessariae per proximam causam, et per diversum illogotium partes.
ita d. s. cum suis, et aliis.

Prob. 1^a. ex scotosa definitione, cum dicitur: scire enim abstractum, nunc quod.
Cum causam rei cognoscimus, et quoniam illius est causa, et quoniam impossibile
est aliter se habere. in hac autem definitione, continentur primum factus, condictio-
nes, quae in notitia magis expressae, sunt. Q.

Prob. 2. Quia haec definitio explicat naturam scientiae, secum quod
convenit, et distinctio quae ab aliis cognitionibus intellectibus. 1. dicitur cognitio, et
hoc convenit loco generis, 2. certae, et adhuc convenit in hoc cum fide, et quod
habitu proximorum principiorum, 3. essentiae, et in hoc ab absente. 4. rei distinctio
tatis, quae licet certissima sit, essentiam minimam habet. 5. rei necessariae
in eo, quae aliter se habere non posset, alioquin tamen eum esset re opposito, et
de eius veritate, 6. per proximam causam, hoc est, per causam eius cognitio-
nis, per per premissas primas cognitio (de q. dicitur 6. per diversum illogotium sit
logotium partes, quae de qua hic agimus scientia est diversum, seu illar-
tata, et quidem cum essentia consequentiae. Per hanc conditionem scientia
adquisita ab infusa, et beatifica, quae non sunt formaliter diversae, itae,
discernitur. Q. haec definitio explicat naturam scientiae, Q. scientia con:

Obiectum scientiae est et per causam, daretur, procerus infir-
mitatis. 6. hoc est magis inconveniens, Q. scientia non est per causam, Q. cau-
sae definitio. Prob. 2. seq. itae causa debeat sciri, per aliam, et haec curritur
per aliam, et sic in infir. Q.

Resp. neg. seq. quia illa causa est per se nota, et non eget probat.
s. licet prima, principia, seu cognitiones, quae ex se patent. Itae conclusio-
ni, et probatior quae omnia quae antea dicitur obiecta sunt, op. poni poss-
sunt, s. ero supra illic dicitur patet responsio.

Conclusio 2^a. **Obiectum** materiale scientiae est res, quae ab illa con-
venit, ita ut ab alia conveniri possit, formale vero, est ratio sub qua
convenitur ab ea, ita ut ab alia sub ea ratione, ne quae conveniant. Et
hoc obiectum est totale, et aequatum, scilicet illud reuertitur omnia, quae in
scientia tractantur. Est communis cum 2^a.

Sicut **veritas** palam est, scire de omnibus obiectis scientiae
esse in quod obijatur ab ea, sicut color est obiectum facultatis visivae. Consequen-
tiale obiectum physicae, etiam scientiam est, sed de sensu suo applicatio-
conclusionis) quod cum dicimus obiectum materiale, posset conveniri ab alia
scientia, hoc est praesive a modo, seu ratione sub qua ab illa convenitur,
sic mathematica, et mathematica respiciunt corpus ut obiectum ma-
teriale, licet quaelibet aspiciat illud sub diverso respectu, qui respectus est
ratio secundum quam quilibet tenetur illud, et haec vocatur **obiectum**
formale. Rursus aliud est obiectum complexum, et est propositio
aliquae

aliquae, quae considerantur a scientia, ut haec in logica, syllogismus debet con-
 taxe tribus propositionibus. aliud est incomplectum, scilicet aliquis ter-
 minus, pro propositionibus, ut syllogismus in exempli allato. Cum dicimus verum obiectum
 totale, seu aequatum, seu attributionis intelligitur quod complectitur omnia, quae
 tractantur in scientia, et quia non excedit eam, nec ab ea exceditur. Et
 contra partiale, est pars obiecti totalis, et si respicitur a maiori parte sci-
 entiae, principale dicitur, et si a minori, minus, principale non capatur.
 Similiter aliud est obiectum proximum, et est quod immediate, per se considerantur
 ab humana respicitur, aliud remotum, et est quod meritate, per aliud et
 secundum alio a scientia consideratur, ut vocem, et litteras, quae meritate a
 Grammatica respiciuntur, orationem vero proximam. Obiectum formale et
 iam dicitur formale, quod, et est aggregatum ex materiali, et formali, et for-
 male quo, et est ratio formalis, sub qua materiale consideratur. Denique
 obiectum scientiae debet esse, ut re illo persequatur quod est, seu quod
 sit per se notum, ut loquitur D. S. dicitur, quia principia demonstrationis per
 quae habetur scientia, veniunt ex se per se nota, ut supra vidimus, ita
 ut ex terminorum apprehensione illa essentia intellectus, et cum obiectum
 scientiae sit principale eius, principium, cuius proprietates ab ea re-
 monstrantur, ideo debet esse per se notum, etc. *opus citatum.*

Prob. Con. quae de primam partem ex D. S. quae est 3. proleg. n. 16. in qua
 docet, quod propter illam proprietatem quae est esse, et a se dependens, habet
 lectum, sive obiectum, sicutur materiale, respectus scientiae. Quod dicitur ob-
 iectum materiale, scientiae, est res quae consideratur, et ratio est, quia si
 sicut materia est in se ipsa in se pluribus formis, seu modificationibus, sic obiectum
 materiale, est in se ipsum in se pluribus proprietatibus, quae a pluribus scientiis
 considerantur, ut in Corpore, et anima, et extensio. *S. d. Q.*

Prob. 2. pars. Sicut sicut obiectum dicitur materiale, propter illam
 proportionem, quae cum materia dicitur, ita etiam formale, dicitur, deo et prop-
 ter proportionem, quam cum forma habet, et sicut minus formae est ac-
 tute, seu modificatione materiae ad certam speciem, ita obiectum formale
 determinat materiale, ad considerari ab aliqua scientia, sicut Corpus
 V. Q. determinatur per sanitatem ad terminandum Medicinam, et
 ab extensione ad esse obiectum formale Mathematicae. *Q.*

Prob. 3. pars ex D. S. quae est 3. univ. S. textus, ante requirente, inter con-
 ditiones obiecti scientiae, quod a illis omnia alia, in scientia determinata
 reuocantur, et propter ipsum considerantur, Quod scilicet omnia, quae tradi-
 tantur in scientia, devent aliquo modo ad obiectum totale referri.

Conformatur, quia nisi aliquid non relatum ad obiectum aequatum, a
 scientia consideretur, esse aliud obiectum, et illud alterum non esse aequatum,
 quia non aequatur scientiam, Q. ut sit aequatum cum omni quae
 in scientia considerantur, referri, devent.

Arg. 1. Scotus quae est 1. prol. requirit, ut obiectum totale, attributionis
 contineat virtualiter veritatem scientiae cuius est obiectum, S. nullum com-
 mune.

cum commune, et unum, potest potest continere veritates omnes, patet illud ob-
jectivum. Q. malum est. Prob. min. Praedictum genericum non continet
veritates omnium specierum, quae sub illis sunt. E. Q. Deus, Angeli, et homo
quod ad veritates omnes suarum essentiarum non continentur, in exte. Q.

Resp. Disting. majori. scilicet requirit, quod obiectum totale continet
omnes veritates scientiae secundum se, vel secundum obiecta, partialia ad
se reducibilia, conc. mai. secundum se, probare, neg. mai. et disting. parti-
culariter, min. et alio. Non continet secundum se, probare, conc. non continet se-
cundum ea, quod de illis reducuntur, aut pertinent aliquo modo neg. Animal
v. g. non continet virtualiter secundum se omnia quae in homine dicuntur
secundum rationali, parum modo non loquimur de illis obiectis quae per se per-
tinent ad illam scientiam. S. de illis aliquo modo ad illam, pertinent. Si De-
us in ratione, entis pertinet ad Metaphysicam, licet secundum aliam, non
pertineat, propterea Q. haec ratio est obiectum, partiale, quae ad ens velut
ad totale, et ad quatuor refertur, et sic de aliis.

Conclusio 3. Scientia, perfectior, quae est notitia conclusiva in
demonstratione, perfectior, superior, et tentiam, sui obiecti, si autem minus rep-
noscatur, potest saltem a posteriori illam, probare.

Prob. Concl. Non ut iam divisimus ex D. S. in quae. S. unus, primae con-
victio obiecti scientiae est, quod sit notitiam, quod est, et quod est. Q. Quia accessio
Nam scientia perfectior non potest sui obiecti demonstrare existentiam, nec
actualem, nec aptitudinale. Q. illam, supponere debet. Probans. Non actu,
quia illa est quod contingens, S. scientia et demonstratio est re necessaria.
Q. Non aptitudinale. Quia haec licet necessaria non nisi per non rep-
nantiam potest probari, S. haec prob. per non rep. non est, primum. Q.
scientia non potest.

Prob. 2. Prob. ex eodem scoto. quae est 3. prob. V. quia per omnem condi-
onem effectus, potest probari causa, quia est, et quia impositum est in esse effectus,
nisi claudat. Q. scientia potest probari, saltem a posteriori obiectum, sui-
um. Prob. conseq. Deus est obiectum Theologiae, et Metaphysicae, S. a poste-
riori in illis seu per effectus eius existentiam demonstrat. Q. si causa est D. S.
potest probari per effectum demonstrative, scientia potest haec demo.

Ang. 1. Scientia potest a priori probari, S. dictum scientia
est principium principium cuius, Q. potest a priori. Prob. mai. Definitio subiecti
ex uno genere causae potest probari per aliam in alio genere. V. Logi-
ca potest probari definitionem formalem demonstrationis, per materiale.
Quem est realium principium.

Resp. neg. mai. et dist. pariter est, 1. quia existentiae, possibilitate, non
potest probari a priori nisi quid sit re cognoscitur clarissime, quod no-
bis possibile non est pro hoc statu. 2. Existentia, est modus in se in se
rei, et ideo sine ipsa re nequit concipi, et ipsa non potest concipi ut veniens
nisi concipiatur ut potens existere. Q. cognitio, quae cognoscitur qui-
ditas rei est cognitio eius essentiae. Q. licet logica possit probare de-
finitio

fruitionem formalem per modum hoc est indirecte, et in alio genere
causae, et supponit quod dicitur eum in alio genere.

Obiicitur. 2. contra 2. Per. Scientia per se ab obiecto, q. scientia non potest
obiectum probare existens, alioquin istud ab illa penderet.

Resp. neg. cons. et rationem eius. Nam quod potest per se uentem probare ob-
iectu existentia, per aliquid effectum, et posteriora, non arguit proximam de-
pendentiam.

Insuper, nihil est notius in tota scientia obiecto, q. non potest demonstra-
ri per illam, Prob. Cons. Meritum per quod demonstratur, et praemissa debeat
esse notior conclusionem. Si tunc obiectum non esse notius, Quis est notius?

Resp. dist. cons. In scientia perfecta non potest obiectum, et praemissa consen-
ire imperfecta, et posteriora, neg. cons. Nam in tali scientia imperfecta potest
contingere aliquos effectus notiores esse ipsa scientia, et tunc posset per illos
eius obiectum in alio existentia demonstrari.

Concluzio. Ex his collige, quod de quocumq. possit esse uen cognoscere, per demonstra-
tionem praedicatum consensu subiecto necessario, illud est obiectum suffi-
ens scientiae. Nam, et tam diuimus, illud scientiae dicitur obiectum, in quo
haberi potest cognitio certa, et esse uen, per diuersum uen syllogisticum, et de-
monstrativum partem.

Quaestio. 1. Quotplex sit scientia

Quo quid scientia, reuiter, praestantur quotplex sit. Scientia di-
uinitas in actuali et habituali. Actualis est ea, quae iam descripsimus, et
habitualis est qualitas spiritualis, disponens intellectum ad praesens, et facilius
operandum. 2. In diuinitas Angelicam, et humanam pro diuersitate subiec-
torum, in quo sunt. 3. diuinitas in speculatiuam, et practiciam. Prior est, quae est
in contemplatione sui obiecti uen, et in alio ad opus alterum, potentiae, ordine. Al-
tera est illa, quae ex se diriguntur ad praesens, seu praesens est directum.

Prior autem describitur, a Deo, in quaest. 1. A. Actus alterum potentiae,
quam intellectus, naturaliter posterior in electione, naturae eius conformiter
rationi rectae, et factus. Dicitur actus, et ponitur loco generis, et be-
ne conuenit cum speculatione, quae etiam actus est. Reliqua ponuntur
loco generis. In quo dicitur, alterum potentiae, quam intellectus, et sic exclu-
duntur a ratione practica omnes actus intellectus. Naturaliter posterior in
electione, quia intellectus, quae est directiua, praesens debet illam, per
eum, aliqua praesentia, scilicet naturae. Naturae conformiter rationi
rectae, et factus, sc. actus, qui praesens nuncupatur, capax esse deus et direc-
tionis. Suppono praesens large, et in praesens accipi pro omni opere, quod a qua-
cumq. potentia fit, et sic omnis actus intellectus praesens dicitur. Magis pro-
prie pro omni opere, quod electioni uoluntatis subest, quomodo uolubet. Et stric-
tissime pro sola libera uoluntatis actione, ad cuius directionem intellectus
proprie extensum, et ex qua homo laudem, vel vituperium meretur. Alia
diuinitas scientiae, est in totali, et partiali. Prior est cognitio omni-
um, quae haberi de aliquo obiecto possunt. Posterior aliquam tantum com-
plect

plectitur, ut scientia & elementis est pars *Physicæ*. His suppositis querimus in presenti, qualis sit unitas scientiarum, vel multiplicitas, et a quo proveniat eius distinctio, et de consequenti, quare, *practica*, vel *speculativa* dicatur.

Conclusio 1^a. Diverſitas, vel unitas scientiarum non sumitur ab abstractione, a materia, ut solent Thomistae, sed ab objecti formalis unitate, vel diversitate.

Prob. 1. quoniam *Part.* Objecta omnium scientiarum abstractuntur singularitate, et per consequens a sensibilitate. Quia abstractio a materia, vel sensibilitate non unit, vel distinguit scientias. Probans, omnium scientiarum objecta debent esse universalia, s. si universalia sunt abstractuntur a singularitate, seu sensibilitate. Q. Objecta omnium &.

Prob. eadem *part.* Ratio specificas scientiae est in, per quod objecti scibile, cognoscibile & rediturus a scientia, s. objectum scibile non rediturus per abstractionem, Q. abstractio non extractio specificas scientiae. Prob. num. Illud est ratio scibilitatis objecti, quod medium, per quod est, quo de objecto demonstratur, per se. s. hoc medium non potest esse abstractio, Q. abstractio. Prob. num. Respondens esse philoſophus, qui ad probandum hominem esse sensibilem dicebat, homo est abstractus a materia, Q. ostendebat. Q.

Prob. 2. *Part* 1° ex D. S. in 6. metaph. quoniam 10. et W. qui ut substantiat divisionem scientiae in metaphysicam, *Physicam*, et mathematicam, concludit, quod secundum quod distinctionem materialium, objectorum concluditur, tantum distinctionem scientiarum: Q. ex D. S. unitas et multiplicitas scientiarum a multiplicitate, vel unitate objecti accipi debet.

Prob. eadem *part.* Res ab eodem entitate, unitatem, seu specificationem sumit. S. scientiae sumunt entitatem ab objecto, Q. unitatem, et specificationem, Q. Illas scientias est una, cuius objectum formale, est unum, seu quae aliquam rem eandem, ^{explicite} sumit alioquam formalitatem, seu rationem, sub illa ab alia non consideratur, quia illae scientiae, ad unam totalem spectabunt, quae inter se in objectis formalibus, et in modo procedendi circa materialia habent affinitatem, et conjunctionem, sicut omnes conclusiones *Physicæ*, quae conveniunt ex eo quod ab ea, sub naturalitate, considerantur. Iudae autem affinitatem non habent, ad diversas scientias spectare debent.

Arg. Thomistae. Diverſitas scientiarum, ex procedendi diversitate provenire debet. v.g. in definiendo. S. diverſitas, nisi diversitate unitate realitatis, seu abstractionis, provenire non potest. Q. ab ea provenit. Prob. ma. Non potest ratio dari tota diversitas, definitionum, cum de eadem, vel diversitate scientiarum, pertineant, nisi si quod eodem, vel diversitate abstrahunt a materia, Q. tota ratio unitatis, et diversitatis definitionum, v.g. ab abstractione.

Resp. neg. min. et ans. prop. Nam illas sumitur a ratione, formalis, sub qua a scientia objecta considerantur. Propter ea quia tam diversae objecta sub eadem ratione, *Physicæ* considerantur, ad eandem scientiam, pertinent.
Seu unam

seu unam totalem scientiam constituent. Quae unitas autem, vel unitas abstractionis nihil aliud facit, nisi quod ex utroque corpus est inextensibile, id est, non necesse respondetur, quia abstracta a materia, seu singularitate,

Ita, si unitas, seu convenientia in aliqua ratione materialis obiecti ad unitatem scientiae sufficeret, omnes ad unam totalem redire, possent. S. hoc falsum est. Q. falsum est ab obiecti form.

R. Conc. in a. et neg. in b. Nam non per se ad unam fieri posset, sed ad vitandam confusionem, et maius idcirco dicitur dicitur sic distinguitur a turba sapientibus.

Arg. 2. Res non sunt intelligibiles, seu scibiles, nisi quatenus immateriales sunt, Q. immaterialitas, seu abstractio a materia est ratio scientiae operificandi. Prob. an. intelligibiles in se sunt ac spirituales, S. res non sunt spirituales, nisi per abstractionem a materia. Q. abstractio est ratio scibilitatis dicitur, versus abstractio formae et dicitur totam scientiam.

Resp. neg. ant. imo res spirituales, et universales, pro hoc statu non intelliguntur nisi de pendentem a singularitate, singularitate et materia, licet essentiae universales de hinc ab universaliibus abstractantur. S. prob. neg. mag. nam si intelligibile, et spirituale, in se essent, materia, et materia nunquam intelligeretur, quod falsum in se est.

in st. materiale est ratio contingente, et corruptibilitatis, Q. non dicitur sub scientiam, quia nihil contingens, est scibile.

Resp. dicitur. una materialitas est ratio conting. seu corruptib. quod est in substantiam un. particulari, conc. an. quod scibilitatem. negans, et omnes, Nam in spiritualibus contingente etiam dicitur ex intentione motus et intelligentiae in angelis sunt contingentes, res autem materiales, et materiales non sunt intelligibiles, quia improprietate cum intellectu habent, qui est potentia spiritualis, et ab illo attingantur a materia, per speciem de puritate de se: sed ex hoc non sequitur a materialitate ipsam in intellectuibilem esse, alioquin, nunc illo non loqueremur.

Concl. 1. Ex dictis sequitur unitatem scientiarum, unitatem non esse, S. genericam, vel specificam. Cuiusmodi scientia totalis non est unus simplex habitus in intellectu, seu in visibilibus, sed ex tot habitibus partialibus, quot sunt abstracta, et conclusiones, ex quibus fit una generis, scientia coalescit. Et ut ait sic. 6 metaphys. q. 1. n. 8. Actus naturaliter est generis habitus, et per hoc, quod naturaliter suam similitudinem relinquit in parte, differentium specie agentium secundum proprias rationes sunt diversi de similitudine in re, et dicitur, quanta est differentia actuum tanta est habituum. Confr. in eod. S. duae enim differenter morales, ut temperantia, et iustitia generant diversos habitus specie, nisi quia secundum proprias rationes specificas, et naturales, similitudinem in se impediunt potentiae consimiliter differentes, sicut et ipsi? Q. una causa eadem est, est in se effectus.

Conclusio. 2. Scientia practica, vel speculativa ab obiecto positiva.

tura, quam a fine nuncupatur, inter se licet habituales, vel actuales
sint essentialiter differunt.

Prob. 1. Pars 1^a. ex scot. q. 4. p. 1. nu. 20. S. concero. Concero inquit quod
habitus non dicitur primo practicus ab actu proprio, quia ille est practicus a
causa priora, nec cognitio aliqua actualis, vel habitualis est practica per se,
quia oritur ex praxi, ut a fine, potest tamen quandoq. habere
primam extensionem, scilicet conformit. ad praxim, a fine ipsius, praxim, non
quantum est finis, s. quantum est objectum primum. Q. ex scoto, scientia non di-
citur a fine, ut finis est. dicitur, ut finis est, quia s. respectu, et objectum, ut
sunt.

Prob. 2. ratione ipsius met. D. Nam ratio practica formaliter a aliquo
actu intus neco, Q. emittit a aliquo priori actu ipso, s. finis non est, prior actu
ipso, D. ratio practica non venit a fine, ut finis est, ant. ex scoto, clu. con. 2^a.
p. ante, patet. Prob. min. sub. finis ut finis non est causa, nisi sit ad motus, s. cog-
nitio est practica ante. Illius amorem, Q. antecederentur causa ad tempus.
Prob. min. Ille amor, seu volitio finis est prioris, et debet d. i. a cognitione, prak-
tica, Q. cognitio est practica antecederentur illius amorem, Q. de per se ante
a causalitate, cui. P. et ut cognitio practica ex se, non est, actus di-
rectus, operationem voluntatis, sed ut ut apta, dirigat, sufficit, Q. licet vo-
luntati actu finem non amaret, non minus esset practica.

Conclusio. Vel finis denominaret practicum et productum, vel ut vo-
litum, vel ut cognitum; non ut cognitum, quia ut volitum posteriora est dilecti-
one, quae est actus practicus, Q. ut cognitum, Q. non ut finis, s. et objectum.

Probatur. 2. Pars. 1^a. ex scoto, in 1. p. 1. c. nu. 33. dicente, quod specula-
tivum, et practicum sunt differentiae accidentales intellectu, licet sint essentia-
les respectu habituum, et actuum. Q. ex scoto, scientia, s. speculativa, et prak-
tica essentialiter differunt. Probatur 2. Practicum, et speculativum sic dif-
ferunt, ut unum aliud excludat contradictione, Q. essentialiter differunt, Prob
ant. ex eodem scot. loco citat. speculativum respicit objectum ut non operabile,
practicum ut operabile. S. hoc est exclusio contradict. Q. excluditur, contradict.
Ita verum esse, tam de actuali, quam de habituali scientia, patet. Quia ac-
tus essentialiter, s. habitus essentialiter differunt, generant, s. habitus sci-
entiae, speculativae, et practicae essentialiter differunt, utrum, probatur
est, Q. et actus.

Arg. 1. cont. 1^m Pars. in hoc d. ut in quantum scientia practica, et speculati-
va, quod in se est propter veritatem, illa propter opus, Q. respiciunt veritatem,
et opus, ut finem, potius, quam ut objectum.

R. neg. con. Nam licet scientia veritatem, vel opus, vel utrum, Q. re-
spiciat, et in se d. ut in quantum, non sequitur, quod illa, ut primo d. ut in quantum
specificativa, ut finis, sed ut objectum.

inst. Actus practicum malum, vel bonum dicitur, s. malitia, vel boni-
tas, sicut ex circumstantiis, maxime ex fine, Q. actus practicus a fine, ^{ratio}

R. ex d. ut. Actus practicum, in est, qui est directus, seu praxim est bonum,
vel

vel malus, conc. actus intellectus, qui est directivus, neg. Malitia enim, et bonitas formaliter intrinsece in actu. Volunt. resistent, qui actus est praxius, et non intellectus, qui proprie est practicus, et praxior ipsius directivus.

Arg. 2. cont. eam. Part. Obiectum non est causa actionis, nisi a summum effectibus, s. causa efficiens non est de intentione actus, in enim expectat finem.

Q. Distinctio speculativa, et practica in scientia, actus, ab obiecto non venit. Dist. min. Causa efficiens non est distinctiva actus, in enim expectat finem, in moralibus, et in potentia actu capaci bonitatis, vel rectitudinis, conced. in physicis, et in potentia actualiter agente, et in actibus in capabilibus moralitatis, et dirigibilitatis, neg. Intellectus autem, et actiones eius directivae sunt naturales, et physicae, in capaces, et dirigibiles: in eo Q. obiectum, quod esse operabile est, actus, quem causat, distinguit.

Obic. 2. cont. eam. Part. Finis est prima causa, s. primo specificate effectum, seu scientiam, practicam, et speculativam, s. h. p. dist. am. finis est prima causa in operibus h. e. causat, transit, in necessarium, ac naturalibus, neg. am. et conseq. Nam agentis naturalia ab obiectis, seu rebus veniunt, determinantur, et non a fine. Finis autem non est propria causa, s. meta^{ae} phonica, quae non influunt in effectum, nisi in quantum amatus movet ad super.

Arg. 1. cont. 2. part. in incertum stat. dicentem, quod practicum, et speculativum non sunt differentiae essentialis scientiae in communi. Quia scientia est totalitas absoluta, et practicum, prout tantum duplicem relationem, prioritatis, et posterioritatis, speculativam negationem talium relationum, s. nullum negationem^{ae} talium, et potentia essentiali absolute esse. Q. non distinguitur eis.

Resp. Dist. non neg. scientiam ut si non dividit in practicam, et speculativam, s. in species essentialis, vult tantum illas relationes, vel negationes non essentialis, primo constitutivas, differentias autem constitutivas esse naturas habituum, et quibus fluunt tales negationes, et relationes.

Arg. 2. Operabilitas, et non operabilitas, sunt accidentales in obiecto, et practicum, et speculativum in scientia. Item. Practic. et speculativ. esse possunt in eodem obiecto habitus, Q. essentialiter non differunt, prout am. Posant esse in eodem intellectu, Q. possunt in eodem habitus. Amplius prob. in eodem habitus finis inclinat ad eandem Deum, illum, et am am am. s. hoc est, practicum, et speculativum in eodem habitus, Q. in eodem habitus prout spec. esse.

Resp. ad 1. quid quid ante, sit, neg. am. quia calor est accidentaliter respectu h. e. in aqua, et differt in se essentialiter a frigore. ad 2. neg. am. et con. prob. quia essentialiter differentia actuum, et habituum, non est in intellectu, qui accidentales sunt, et ille est capax distinctivum, scientiarum, ut sunt speculativa, et practica, sicut, et diversorum habituum. Ad eundem de fine, neg. am. non sicut omnes actus eius sunt eiusdem speciei, quia habent eam in ratione exercens, s. relationem, ita et habitus, in actu finis, qui dirigunt ad eundem, sunt practici, et per eam, seu causant habitum, practicum, ut est de speculativo, qui causat habitum speculativum.

Quaeritur hic potest quid sit subalternatio scientiarum. Resp. parva.

ponatur veritate. Intra scientiam dicitur esse subalternatae, et aliam subalternantes, et aliam dignitatem, et in se presentes. ¹⁶ ~~Physica~~ et medicina, primaque deest superior dicitur subalternans, atque verosubalternatae. Subur modis subalternatio contingere potest, 1. ratione finis, ut cum finis unus ad finem alterius ordinatur, ut cum finis factoris dicitur ordinem ad finem actus sequitur, et huius finis ad politiam, 2. ratione principiorum, ut cum principia subalternatae, per alteram principia demonstrantur. 3. ratione obiecti, ut cum una obiectum alterius respicit, sed limitatum seu aliquam conditionem. C. g. medicina respicit corpus, idem quod Physica, et tantum quatenus sanabile, et haec est pro parte subalternatio.

Ab hac plures requiruntur conditiones. 1. ut obiectum subalternatae contra actus sit, quam subalternantis. Sic perspective, et Geometriae, et haec respicit lineam secundum omnem dimensionem, perspective vero secundo uniusualitatem, 2. quod illa ratio obiecti formalis subalternatae, ad sit aliquam differentiam ultra obiectum subalternantis. 3. est, ut subalternata accipiat principia a subalternante, et ab illis conclusiones subalternatae, et quod utrobique sit eodem intellectus, et ratio est quia si habens subalternantem, aliam non non haberet, non habereat veram scientiam significat illam cognitionem certam, ex principis certis, si haec principia non haberet ab aliquo subalternante, ut patet ex scientiam non habereat. Haec est doctum a scoti, in 1. metaphy, 2. n. 7. et 6. et in 3. q. 2. d. 1. ante. et in qui post assignatur conditiones conclusionis, 2. omnes scientiae subalternatae sunt metaphysicae.

Quae etiam, potent hic, quomodo opponantur. Fides et opinio cum scientia. Ad claritatem et oppositionem. Recordanda debemus, quod si scientia, et opinio, et opinio. Opinio debet opinionem esse, cognitionem iudicativam incertam alterius propositionis alicuius motus, quam revelationis, et haec habet formidinem, et veritatem oppositam. Fides formis, potent actualis esse, vel habitualis, vel aptativa in alio. Est cum eo quod contingentia veritatis opinionis, 2. secunda, cum minime eius reconcordia. v. sup. etiam, fides esse, conditionem iudicativam aliquid veritatis, propterea solum actualitatem dicentis uno verum est argumentum non oppositum. Illis utitur, quae potentiam scientia actualis, cum opinione, vel fide actuali de eodem obiecto, in eodem intellectu in se compatibles, cum actus unus sit compatibilis, cum habitu alterius, etiam habitus utriusque inter se repugnent.

Resolutio. 1. Scientia actualis, simul non potest esse, cum fide, vel opinione actuali, et scoti. et Thomam cum Doct. Dico inquit scoti, in 3. d. 2. q. 1. un. nulli quos cum fide non potest stare fides propriae dictae, nam tamquam in proprio, fidei non apprehenduntur in particulari sub proprio ratione, quae sunt apprehenduntur, utraque et scientiam. Et ideo non sunt nota ex evidentia dei, et per consequens cognitio non est scientifica, Et h. Thomas docet, quod non contingit idem omnino scire, et opinari... in eodem, et secundo in eorum non potentes se in homine scientia, neque cum opinione, neque cum fide dicitur. scoti, quod alio ratione, pro resolutione adducit. Qui ratio accedit, quia scientia, et opinio, vel fides ad punctum contraria, imo et contradictoria in eodem intellectu, Nam certitudo et evidentia, formis, et in evidentia adgunt contrariae, si scientia est certitudo, et evidens, Fides est in evidens, et opinio est in evidens etiam cum formis.

visibile, scientia, Fides, et opinio, in eodem intellectu requirunt contradictionem,
 quod non possunt esse simul.

Et si dicas: Poterit eadem res cognosci intuitiva, et abstractiva, ut realiter existit, sicut Divus Paulus, qui in conceptu videt, et non crederet eae reale, et Divus Thomas, qui videt, et crederet. Resp. hoc potest esse successive, vel respectu diversorum obiectorum, quia repugnat aliquid esse praesens, et absens simul, id est in eodem tempore, et in eodem modo existenti. Quod repugnant simul.

Resolutio 2^a. Non repugnat actus scientiae, cum habitu fidei, vel opinionis, et contra, id est contenti quorum scilicet. et virtutum conformis. Doct. ut ait Dupas qui ex. Ratio eius est, quia actus non repugnat habitui, sed actui. Quod. Potes quis habere habitum scientificum, et non cogitare de illo, potest prophanus, per positionem merito opinabili, vel revelato, hoc patet quia in re facto accipit de facto, ut Theologus, et Philosophus, qui existentiam Dei probat merito revelato, cum habet habitum scientificum de ea, cuius non cogitat.

Et si respondeas, quod ad minus habitus opinionis, non potest compatiri cum scientia actuali. Nam ut scitur actus quod si quis habeat opinionem de aliquo, et superveniat demonstratio, coram ipso habitu opinio, et actus scientiae, nequit esse cum habitu opinionis. Resp. Habitus de iudicari, et de iudicari, sicut acquiruntur, ideo per arriente demonstratione, cessat actus opinionis, sed non habitus, sed tamen totaliter, et ita scitur intelligitur, in loco supra citato.

Ex dictis patet resolutio 3^a. in est posse habitum scientiae, opinionis, et fidei simul esse. Nam habens mentem dialecticam, et habitum opinionis dicitur in se illogisimus probabilibus acquisitum, si superveniat demonstratio et sensum habitum certitudinis, acquirat, et frate in eominuetur habitus opinionis, si non totaliter deprehendatur, quia non repugnant magis, quam calor, et frigus, quae in quavis remissa non pugnant. Quod. Item habitus Theologiae, et scientiae, possunt esse simul, quod et habitus fidei, et scientiae. Clara est consequentia, quia Theologiae conclusiones, sunt inevitantes. Quod. si potest esse cum scientia. Quod et fides. An, patet. Quia, ut iam vidimus, de existentia Dei, docetur in Theologiae et demonstrativis. Quod non repugnat cognitione obiectum in habitu, Quod simul esse possunt eodem intellectu. Et hoc satis.

Disputatio 2^a. De logica, cum quodlibet rationibus essentialibus et obiectis.

Cum Logica sit scientia sit scientia scientiarum, et innumeris alias scientias, seu sit et alia innumeris canibus, seu res sciendi non solum pro obiecto aliarum, sed etiam pro sui ipsius, videlicet quia in communi scientia sit methodus recta, patet, ut res ista prima scientia investigemus, seu utamur ea ad ipsam in investigandam, ut cum ea ad alias transeamus. in hac disputatione de eius essentialibus et rationibus, et obiecto tractaturi sumus, in res ista possibile.

Quaestio 1^a. An quod sit logica, et de eius divisione.

Multis nominibus Logica appellata fuit ab antiquis. Alii, epamem, alii, formativam sapientiae: Regulam, et mentis, utamur, ut cum de disciplina

de plurimum: mundi rationalis: solis: rationis oculum: clarum curvum: apicem,
 et scientiam scientiarum. Clemens de expansionibus illam appellat: solum mu-
 num quod veritatis. Sicut, de disciplina disciplinatum. Itaque inquit Sicut Tamen, de-
 cet docere, de cet dicitur, in hac ratio se ipsam demonstrat, atque apud se sit,
 quod velut, et quod valeat scire, solus scienter facere, non solum vult, sed potest. Logi-
 ca, et Dialectica sunt nomina cum magis propria, et usitata. Et tres eorum no-
 tionem hic explicamus. Dialectica nuda vocis analogiam, de potestate scientiam signifi-
 cat, venit a quo verbo Dialogos, quod sermone est, vel ratione, significat.
 Logica secundo derivationem vocis, scientia rationalis, seu disciplinam, di-
 ci potest. Aristoteles Dialecticam eorum partem vocat et Logica, quae de quo libet
 probabili ter disputat, quam Topicam etiam vocant, ut iam convenimus. Nos autem
 tem nomine, logicae, intelligimus scientiam bene definiendi, diiudicandi, et argu-
 mentandi. Unus ab aliis dicitur modus sciendi, ab aliis, organum scientiae.

Logica alia est naturalis, et est ipsam rationis lumen omnibus homini-
 bus inatum, quo illis de se repellitur, diiudicant, ut constat in eis. Actus huius
 est facultas huius luminis accita, ad prompte, et ex parte, diiudicandum, et me-
 rit in suis operationibus. Solet etiam de vero logica in universalem, et particu-
 larem dividi, quae tradit regulas omnibus scientiis communibus, et quod demons-
 tratur, fieri debet necessarium pro. In quae tradit precepta applicata materiae,
 particulari alicuius scientiae, ut quod definiunt metaphisica per genus, et dif-
 ferentiam, in physica per materiam, et formam. Aristoteles etiam, dicitur
 solet in utentem, et est quae bene diiudicandi tradit regulas, et utentem
 quae est facultas bene diiudicandi actus acquisita. Itae divisio logicae in
 docentem, et utentem est, et verificata et tota. Logica tamen quod partem
 demonstrativam, quae in quae Topicam, scientiam subdit, ferunt commu-
 niter scotistas, et cum aliis ipsos videtur est. Nam uterque de ipso colligitur in
 quod unus, n. Logica scientificis modis docet, quod videtur, argumentum, cum
 in materiae essentia, et necessaria, quam in probabili, in et in parte so-
 phistica. Itae supposita, cum debet definitio, scientiae, quam si perinde
 dicitur.

Supponi etiam debet quod sit bonum. Atque definitum principium ope-
 ris exteriori, eiusque regula. Ad rationem autem propriam dicitur, requiritur ut
 ut habeat quosdam regulas, ad opus recte faciendum: et quod veritatem eia-
 ead aliis quod factibile, in est circa opus intermedium, quod exteriori operantem ex-
 eant, haec autem est differentia, factibile in intermedium, et actus, quod actus in
 est principium operis interiori, factus in quod, principium operis exteriori. Sup-
 positum dicitur remane et in quod intentionis intelligentiam. Iudicatur vixit
 An sit Logica, quia sit, quod duplex sit, et qualis sit.

Conclusio 1^a

Datur logica naturalis et artificialis: haec autem de exhibitura
 scientiae rationi mandata. Quae in docentem, et utentem dicitur, non
 realiter, sed formaliter.

Quae, primam partem, qui non habet lumen rationis
 qui

et non potest deviare a recto, neg. Intellectus enim non est determinatus ad sua objecta stataliter, ut in suis operationibus non possit errare, quod ut experientia quoties vivimus plures in illis delibitum in errores, et probas demonstrationes. Non ita est de sensibus, quia ipsa rebus determinantur, in quorum aspectibus non sicut, sed transit in illusionem aliorum, non absentium, et in hoc potest delibitum in errores, nisi a logica dirigatur.

inst. naturalis est creatio ante, Q. Logica artificialis inest ante ut ita lecturus in suis operationibus illis dirigendum. Sed resp. ante esse centum in illis, quae sunt determinata ad unum appoi modum, seu non possunt in suis actibus errare, non autem e contra.

Arg. 1° contra, 3° part. Illi sunt diversae difficultates tolerandae, si scilicet veris habitus, s. in logica docentis, et utentis, sunt duae difficultates tolerandae, Q. duos habitus distinctos, necesse est esse. Prob. min. Difficultas ad docendum regulari, est distincta a difficultate applicandi alicui materiae, Q. sunt duae difficultates. Prob. ante. experientia patet difficultas, quae triplex laborant in conficiendo syllogismum, licet memoria rem eant suis optima regulari, Q. est distincta a difficultate.

Resp. neg. min. et mai. et dist. ante. Laborant triplex in syllogismo conficiendo ob difficultatem inveniendi materiam, conc. propterea formam syllogisticam, negant. Duplex difficultas est in syllogismo conficiendo, scilicet una ex parte logicae venit, et in idipso intellectus habitus logicae, ad eam tollendam, et altera ex parte materiae, pernet, et tollitur habitus scientiae, in qua conficiendus est.

Arg. 2. contra eandem partem. Illi habitus disting. realiter, quorum actus si distinguuntur, s. actus logicae docentis, et utentis distinguuntur realiter, Q. et habitus. maior patet, quia habitus per actus specificantur, Q. per eos disting. Q. illi habitus sunt prob. Habitibus docentis non augetur per actus utentis, s. hoc est, quia sunt diversi realiter, Q. actus distinguuntur realiter. Prob. mai. q. Omnis habitus syllogizandi v. q. non facit ut illas faciemus perfectione modo, Q. est quia non augetur habitus docentis per actus utentis, Q. diversi sunt habitus, quia hic augetur per proprios actus.

Resp. neg. min. et maiorem, secundo, et antecedens text. arg. disting. Actus syllogizandi non auget habitum utentis, quando hic actus est imperactivus logicae concors, quamvis est elicitive, neg. p. Syllogismus in materia v. p. Physicae non auget habitum logicum, quia tantum in operativis actibus, et si auget est per decisionem actus autem, neg. Syllogismus in materia, et quae elicite sunt a habitibus logicis, hic habitus concors minus auget, et specificare habitum logicum, s. hoc plusquam frivolum.

Concl. 2^a. Logica utens, ille usus preceptorum logicae, non est scientia. Docens autem est scientia, et quidem realis, et non natura rei, licet ex utroque esse sit rationalis.

Prob. pars prima, quae est a propra. Doct. in loco citato pro conclud. ante. Nam unus ille est qui contingens, quoniam ille non, prob. ante, unus ille potest esse, et non esse, et a scientia non intenditur. sola cognitio bonae argumentationis. con. patet, quia ratio sub qua scientiae, non alicuius habitus

habitus, deservet, esse quod necessarium. Item ratio scientiae, consistit in habitu? unus ille, in natura, quod est diversum, praevidenti, quod unus ille non est.

Prob. 2, pars, quae etiam est expressa, s. in loco pro praecedenti laudato, cuius accedit ratio, quod quae omnis cognitio scientifica est scientia, s. talis est logica Docens, quod est ^{pro} ^{omnis} habitus, partes logicae sunt definitio, divisio, et argumentatio. S. secundum has partes est scientifica, quod Logica, seu habitus eius est scientificus. Proinde de illis partibus non habet veram demonstrationem, quod secundum alios est scientia, quod est, scientia. Item, habet logica docens omnes conclusiones veras, scientiae, quod est veras. Prob. illa, est cognitio certa, quod certa scilicet syllogismum, esse in quo diuisio, possit, aliter necessarius sequitur, et est evidens, quod hoc scilicet per evidentiis principia, et rei necessitate, quod hoc necessarius evincit, et ultimo per demonstrationem, partes, ut iam dixi. S. haec sunt conditiones, veras, scientiae, quod est veras scientia, seu habitus eius.

Prob. 3, pars, quod realis, quod est talis, s. est habitus, realis et positivus, affertur intellectus, quod Item. Dicitur Logica, est operatio, s. operatio vera et in se reale, quod est realis ex natura rei. Prob. aut. Quamvis repugnet omni errori rationis adhuc posset esse scientia deffiniendi, dividendi, et argumentandi, quod, ex natura rei. Contra, tales operationes sunt veras, et reales. Quod licet nullae essent denominationes in obiectis, pro talibus operationibus intellectus, in huius demonstratione causa ad scientiam realiter, quod sunt in hominem, per se talem actum demonstrativum non est quod fictivum, quod est quod reale, quod obiectum logicae est quod ideale, quod illa est scientia realis ex natura rei.

Prob. 4, pars, quod omnes denominationes predicati, subjecti, maius, et minus, et alia huiusmodi non solum sunt opera rationis, s. etiam consistunt in natura dependentes ab operatione intellectus. S. de hoc nulla difficultas.

Argues cont. 1. pars tenet. Logica est scientia quatenus parit scientiam, s. scientiam parit, ut est utens, quod Logica utens. min. prob. Logica parit scientiam quatenus subministrat regulas aliquid, ad demonstrationem propositionem aliquam. S. hoc facit quatenus applicat regulas ut utens, quod parit ut utens est. 2. Unus et eundem habitus est eadem ratio, s. per nos, habitus Docentis, et utentis unus, et idem habitus est quod est eadem ratio; nunc si Logica docens per nos etiam est scientia, quod est utens. 3. Logica ut utens demonstrat, quod ut utens est scientia.

Resp. ad 1. dist. 1. mai. Logica est scientia quatenus parit scientiam formaliter, conc. instrumenti. neg. et si similit. min. utens parit scientiam instrumenti, conc. min. formaliter, neg. et si similit. ad prob. igitur logica est scientia, quatenus intellectum scientiam facit formaliter, non quatenus hoc facit efficienter, vel instrumenti taliter. Ad 2. dist. 1. mai. unus, et eundem habitus, s. formaliter est eadem ratio conc. mai. si dist. 1. mai. unus formaliter, neg. nam, ut sub uno respectu, s. est scientia et non sub alio distinctio formalis sufficit, aut utrumque dist. ant. Logica demonstrat instrumenti taliter, conc. formaliter, neg. ant. et conseq. Logica ut utens demonstrat, si cut maleus, et non sicut maleator.

Arg. Pont. 2.º part. Scientia debet esse de rebus necessariis, ut supra dicimus, s. logica non est de rebus necessariis, q. non est scientia, illud non est necessarium, quod a nobis potest, aliter ostendit haberi, s. dictum circa quod logica agit, sc. syllogismus sic est q. non est de necessariis.

Resp. di. st. mai. debet scientia esse de necessariis, quia de essentiis, et specificationibus, conc. quod ars est scientia, neg. s. objectum logicum non est de necessariis quod ars ex se habet, conc. quod ars essentia, neg. Logica respicit syllogismum secundum essentiam, secundum quam tam necessaria est, quam alia quaecumque essentia, quod ars essentia autem est contingens, et potest fieri vel non fieri, saltem, vel male fieri.

Arg. 2. contra eand. part. Modus, et instrumentum scientie non est scientia, s. logica talis est, q. non est scientia. Probo. mod. et omnium placet, qui vocant logicam instrumentum, organum, et modum scientie.

Resp. dist. min. Logica docens est modus, et instrumentum scientie in obliquis, et quatenus agit de modo sciendi, conc. formaliter, et in recto, neg. hoc verum est in summo relogice utente re applicativa, et utens est, quod, ut diximus, non est scientia, nisi ut ostendat, s. docens.

Arg. 3. contra eand. part. Logica agit de ens rationis, s. hoc non est necessarium, nec cum dicitur essentia, nec se cum dicitur essentia, q. s. quantum ad partem topicam et sophisticam, est contingens, et apparet, q. s. alter quo ad illud non est scientia, item scientia est pars demonstrationis, s. logica non est demonstrativa, probat q. non. Prob. min. Nil est causa sui ipsius, nec prius, et posterius, et hoc, s. talis esset logica scientia pars demonstrativa, causa, et effectus talis demonstrativa, q. non est pars.

Resp. a. p. sum. disting. mai. Logica agit de ente, quod a ratione dependet, et habet re, sentiam veram, conc. se esse fictitium, neg. s. ens rationis fictitium non est necessarium, conc. ens factum a ratione, et habens illa veram essentiam, neg. Syllogismus, et alia objecta logicæ veram essentiam cum concessione, suorum prædicato-

rum habent, s. 2.º part. Quamvis a. partem Topicam et sophisticam intercontingentibus, et appaerentibus in se et materialiter, conc. formaliter, et secundum quod logica tractantur, neg. Nil est necessarium, et verum est illo, quod re ipsa tractata logica, v. g. de topicis non elicitur nisi propter probab.^m et ess. sophisticam errorem, et alia similia. Ad ext. neg. min. 1.º et 2.º Logica esse causa sui ipsius, et prius et posterius se ipsa, sub diverso respectu, conc. sub eodem, neg. Logica magistra, vel causa rationis est causa logicæ disciplinæ, Logica naturalis et imperfecta est causa logicæ artificialis, et perfectæ. Præterea per logicam naturalem formantur Philas. bonæ, et vicia, et per logicam artificialem, et acuatam in pectores, medietates, et experientia, videntur, unde errores excipiunt, et transireunt regulari infallibiles, quibus error vitia etia. Et hæc est logica artificialis.

Arg. contra 3.º part. 1.º Scotum, dicitur, excludere a numero scientiarum realem logicam. 2.º Artificialium, syllogisticum totum funditur in ente rationis, q. logica est naturalis, et rationalis. Prob. est. Totum artificium, syllog.^m consistit in rebus, et per ditione partium in modo, et figura, quod merum, sic sufficitur, vel prædicans, s. s. omnia sunt entia rationis, seu quæ a ratione pendunt, et non aliut ex se habent, q. sunt entia. Præterea omnis scientia realis debet principia, et alia habere, ex quibus conclusionem eruantur, et demonstrationem, re suo object. s. logica nullum

sanum. Necessarium ex hypothesei adhuc duplex est. 1. necessarium absolute et simpliciter, quando finis abstracti in medio non potest haberi, si obiectum est, necessarium ad videndum. 2. necessarium secundum quod, seu ad malum ens, quando videlicet sine tali medio finis potest haberi, seu non, s. non tam facile, et perfecte, sicut homini comitante necessarium est equum, ad comitandum, ambulandum, licet non tam facilitate, posset iacere, per se. Nota. Demum: scientiam, conueniri posse, s. in natura, perfecte, quando scilicet in ea de necessitate est eius perfectio, et in actu, iacere perfecte, et est, quando quis tenet principia scientiae, s. tam imperfecte, tamque imperfecte, ut sit aliquomodo duntaxat de conclusionum veritate, s. in supposito.

Conclusio 1^a. Licet logica sit scientia ab aliis diuersa, et non communis, nisi communitate applicationis, non autem est una unitate, inuicem se habentem. Prima pars est D. S. q. 2. univ. n. 2. qui docet expresso logicam non esse communem, nisi communitate applicationis.

Prob. quod sit ab aliis diuersa. Statim distinguitur per actus, et actus per obiecta, s. obiectum formale logicae diuersum est ab obiecto aliarum, q. et illa. Motus ab omnibus admittitur, inuicem ex dicendis, patebit. Item, quia ut videtur, conclusiones sequentes logicae est necessariae ad alias ad quod dicitur, q. ab eis distinguitur.

Prob. quod sit communis applicatione. Finis syllogismus, qui obiectum est logicae, aliis inuicem, q. omnibus est commune, communitate applic. Probant, nullam enim est, quae suas conclusiones per diuersum syllogismum non pariat, item nulla est, quae non dividat, definit, et argumentetur, q. logicae omnibus applic.

Prob. quod non sit una unitate, inuicem se habentem ab aliis diuersa, s. inuicem se habentem, quae in ea reperiuntur, q. Prob. ant. Statim specificantur per actus, quibus proceduntur, s. actus logicae non sunt omnes eiusdem speciei, q. et habentur, q. licet logicae. Prob. min. Actus, e. g. quae verum tantum in Parabola, et distinctio deo, qui in Canone veritate, q. non sunt eiusdem speciei, actus logicae, q. Prob. demum, quod sit una unitate se habentem inuicem. Unitate se habentem inuicem se habentem, ab unitate, obiecti formalis, s. obiectum logicae, formale unitate generica, q. logicae, autem sit una, q. unitate se habentem se habentem. Prob. min. obiectum totale logicae est modus sciendi, ut videtur, s. hoc habet unitatem genericam, q. Prob.

Prob. demum, quod sit una unitate se habentem inuicem. Unitate se habentem inuicem se habentem, ab unitate, obiecti formalis, s. obiectum logicae, formale unitate generica, q. logicae, autem sit una, q. unitate se habentem se habentem. Prob. min. obiectum totale logicae est modus sciendi, ut videtur, s. hoc habet unitatem genericam, q. Prob.

Arg. 1° contra 1^m partem, q. platonem lib. 7. de rep. quid sit logica, esse omnium scientiarum, et Aristotelem logicam non habere eandem materiam, s. omnium mathematicarum, principia viam aperire, q. respicit obiecta aliarum, q. ab illis non distinguitur, quae scientiae, per obiecta distinguntur.

Resp. ad dictos Philosophos, quod logicae nomen a puillis latinis sume, ut non potuit pro omni scientia, quia omnes scientiae inquirunt veritatem, per diuersos modos. Nos autem de logica loquimur de hoc modo tractato, et in proprio sensu. Aristoteles loquitur de logica utente, et secundum applicationem, et in hoc manere et daturus libenter. Tabula autem est scientiae distinguere per obiecta, nisi in sensu formalis sumantur.

Arg. 2° nulla scientia suae conclusioni assentire, potest siue logicae, q. omnes sunt eius illa una scientia. Ant. patet, quia conclusionis assensu a viis.

av. Syllogistica nascitur, quae de logica venit, etiam consequ. est clada, quia as-
sonur ille est unus in videris. Q.

Resp. Nemo quicquid nullas scientias suas conclusioni assentire, potest sine logi-
ca utente, et quantum ad applicationem, et usum, concere, aut. q. sine logica
docente, et quibus se, neg. Nam logica docens, et secundum se habet demons-
trationes, et conclusiones in propriis materiis.

Aug. contra unitatem. Logica est una scientia, q. unus habitus. Prob. ant. Jus-
titia est una virtus, q. illa est unus habitus. Q. si logica est una scientia, u-
nus habitus erit.

Resp. dist. ant. logica est una scientia unitate totali, et generalia, concere di-
mitate, et specifica, et indivisibile in plures scientias particulares, neg. Ad unitatem
justitiae, et ad aliam quaecumq. adsequitur, eodem modo dico, si cut de logi-
ca, sc. esse una unitate generalia, non quod sit alicuiusmodi diversi actus pro
diversis objectis, in quibus vivenciae sunt diversae, et difficultates, productiones
diversi habitus. Dixi acquirita, quia non loquor de imperio, quae non mater
et maxime, dum illi tamquam potentiae sunt, quae ab objectis non limitantur.

Dist. ant. etiam habitus naturalis facultas ad diversos actus. V. s. fides
acquirita facultas me. ad exercitum dicitur Petri diversissimis pro diversis
tate mathematicum. Q. unus habitus virtutis, vel scientiae.

Resp. neg. ant. nam possum facultati ad exercendum alicuiusmodi dictio, potest
et non alius, unde necessarium est plures admittere. partiales habitus. Vel alia
form. si se non loquerem, potestum verba se, esse, posse vivere, consequentia
am in omnibus dictis diversis s. similit. in se, non ita est de scientia, quia qu-
delibet conclusio, seu ars ensus scientifico habet diversum motivum, et pr-
p. in capite.

Con. 2. ita logica artificialis est communis conveniuntate applicationis, ut absque
te, et simpliciter necessaria ad alia scientia, in statu perfecti ad quidem dicitur.
Q. D. dicens quod, unus est, quia docet omnes scientias de syllogismo, et aliis de qui-
bus logica et eo communis inter ceteras, et alios

Prob. 1. Nihil scientia potest, esse perfectus, nisi de suis conclusioibus ex-
ta sit, seu, sciat, se scire. S. nulla scientia potest scire, se scire, sine logica, in dicitur
constat, quia scientia ita est certa ut sit, perfecta quod excludit omne dubium. Po-
to min. Qui non at regular bonae demonstrationis, et se habere, q. non est demonstra-
tionem potius, quae ad plus mai, nec sit, se scire, S. sine logica hoc nequit sciri. Q.
sine logica nequit quis scire, se scire. Maior patet, quia quoniam non est bonam se habere
demonstrationem, nec sit utrum conclusio bona sit. Prob. min. qui nec sit regular
bonae demonstrationis, nec sit, se habere demonstrationem. S. regular bonae de-
monstrationis sine logica nequit haberi. Q. sine logica uti fieri nequit. S.

Aug. 1. Intellectus vi sua potest totum, quod logica artificialis, q. non est
necessaria, Prob. ant. Intellectus vi sua naturali potest vios actus, reflectere, et
vivere, an sit recte necne. S. hoc est tantum quod uti fieri, preterit. Q. Intellectus
confirmatur, ex dicto tele, opera naturae, sunt perfectiora, operibus artu.
Q. dicitur de definitione, et alia de logica naturali dicta sunt perfectiora,
dicta.

dictatur ab artificiali, $\mathcal{Q}$, haec non est necessaria.

Resp. neg. ant. et dist. mai. prob. intellectus vi suas naturalis potest reflectere suos actus, et vivere, an sit recte in se, in se ipso, et maiori ratione laboro, conc. proxi. et expectate, neg. mai. hoc enim est quod logica facit, quia intellectus inquit perfecte certus esse de veritate conclus. sine artificiali logicali. A confirmationem dico, quod ex naturalis, et quae procedunt ab principio, quod a recto non potest exire certus est, aliter, falsum, ut quod intellectus potest, et pariter exactio in suis actibus, conseq. entem in iugis directione logicae, et recte expectare.

Aug. 2. Logica non est necessaria a se ipsam, nec a aliis, potest aut, quia esset posteriora, et priora se ipsam, prob. conseq. quia illa sicut alia, est in se, et debet esse certus.

Resp. dist. ant. Logica imp. est necessaria a se ipsam, perfectam, ut alii in dissonis conc. ant. perfecta a perfectum, neg. Similiter velisti, prob. esset priora, et posteriora se ipsam, sub diverso respectu conc. sub eodem, neg. vel disting. ant. esset necessaria secundum unam partem, ad se ipsam, secundum aliam conc. secundum eam, neg. iam distinximus hanc per varias reflexiones, et meditatione, paulatim illam, ad quae tendunt, ut quod, perfectio nem, et per hoc resp. ponetur ad aliam instantiam, quae ex hoc adduci possunt.

Aug. 3. Logica est posteriora aliis, $\mathcal{Q}$, non est necessaria a aliis. Prob. aut, non potest acquiri logica nisi per reflexionem super alia. $\mathcal{Q}$ hoc est quia est posteriora illis, $\mathcal{Q}$, est posteriora. Prob. mai. non potest acquiri, nisi dividendo de variis rebus, per mentibus ad alia, $\mathcal{Q}$, non potest acquiri, nisi per reflexionem super alia.

Resp. neg. ant. et mai. prob. eum $\mathcal{Q}$, prob. quia licet acquiratur per actus reflexos et imperfectos aliarum, poterit hoc fieri per actus super eadem obiectum, ut videtur est.

Quaestio 3^a De Logicae obiecto.

Suppono finem intentionis logicae esse syllogismum perfectum, in modo et figura, et ad hoc acquirendum totum tenet: certum securus vero finis est acquiricio aliarum scientiarum, ut patet, ex scoto 1. prius quaest. 2. Suppono etiam finis, et obiectum eorum non esse, nisi sub diverso respectu, obiectum s. g. scientiae, sunt et rectius modum et finis eum est vici etiam. Et licet, e. g. Deus sit obiectum, et finis theologiae, sub diverso respectu, ut obiectum tenet in illum ad cognitionem, et ut finis, ad amorem, et cultum, $\mathcal{Q}$. Supponere debemus omnia quae intractata de scientia, et ea eum, obiectum dissonis.

Conclusio nec res omnes, nec voces, nec actus mentis operationes, ut dicitur, habent sunt dici obiectum formale, et attributionis logicae. S. demonstratio potest dici in a quo principales, et modum sciendi, ut sic esse, aequatum, et attributionis totum logicae, syllogismum vero Logicae adu. tolent. Est. scoti, et eum Scholae. Explicatur conclusio si sumatur, logicae secundum totam suam lateitudinem, censet doctor, in quaerendo unum. n. 7. cuius obiectum esse modum sciendi, et si sumatur, ut legitur de intellectu, esse syllogismum, ut sic. Per modum autem sciendi ut sic intelligimus, quo cognoscitur, et aliis nota, ad cognitionem, et nota venimus. Hoc supposito.

Prob. Con. quod ad 1^m part. Illud non est obiectum aliarum scientiarum, cuius principia, vel proprietates non quiderit, S. logica non quiderit principia, et proprietates rerum omnium, $\mathcal{Q}$ res omnes non sunt, Prob. min. Si logica quiderit proprietates, principia rerum omnium, non foret in communi quodammodo, sunt enim, et pol. in part.

in particulari quatenus sunt talis entia, s. neutro modo hoc dici potest, q. Prob
 min. Non primum, quia cum Metaphysica componeretur, non secundo, quia
 tunc ab aliis non distingueretur, s. etiam q. est falsum, q. Item scientia particu-
 laris, et determinata, debet habere obiectum determinatum, s. nec omnem
 suam subjectam determinatum, q. non sunt obiectum eius. Assumimus, quod fo-
 det cum hoc, concedi est, nec omnes eius obiectum remota, quia definiendo
 est, et argum. ostendit, ad discurrendum, et rebus omnibus applicata, s. ad q. 3. pra.

Prob. 2.ª. Pars. illud non est obiectum logicae sine quo logica potest, et tunc, s.
 sine vocabulis logicae stare, potest, q. voces non sunt obiectum logicae, Prob. non
 Metaphysica, et anima separata veram logicam habeat posunt, id est posunt, defini-
 re, definiere, et argumentare, s. non habent voces, q. sine illis logicae stare pot.

Prob. 3.ª. pars. Directione obiecti formalis est, ut in illa cognoscatur, quod
 quid est, et quod est, sed non spectat ad logicam, sive de operationibus men-
 tis, quod sunt, nec quod sunt, nec quid sunt, nec prae supposita illam scientiam man-
 tentionem, quae illud doceat, hoc enim spectat ad scientiam et animam, q. tres mentis
 operationes, etiam ut dirigibile, non sunt obiectum formalis logicae. Confir-
 mationem, quia si propter illam dirigibilitatem reducerentur ad logicam, haec
 subalterna essent scientiae, et animae, quia considerat obiectum eius sub dirigibi-
 litate, s. hoc falsum est, q. et quod sunt obiectum eius formale, ut dirig.

Prob. 2. illud est obiectum formale scientiae, in cuius consideratione, vel pro duc-
 tione est tota, s. logica non conquiritur nec est in consideratione, nec in pro-
 ductione dirigibilitatis operationum, q. operationes, seu actiones dirigibiles,
 non est obiectum logicum. Prob. min. logica dirigibile intellectum et in directione, conquiritur
 s. precise, per considerationem dirigibilitatis, per productionem ipsius
 non dirigibilem in intellectu, q. logica non quiritur in consideratione dirigibil.

Prob. 3.ª. pars. illud obiectum principale scientiae, quod principale dicitur
 in ea tractantur, s. demonstratio, est quod principale in logica tractat, q.
 est obiectum principale eius. Prob. min. Licet in logica de solo genere topico et
 Sophistico tractetur, etiam omnino alia ad demonstrationem referuntur,
 seu Demonstratio, et obiectum nobilissimum, amplius, et quod latius est ad
 tractatum, q. obiectum principaliter ab ea tractatur.

Prob. 5.ª. pars, quia modus sciendi ut sit, et in sensu conclusionis habet
 omnes conditiones obiecti totalis, et distributionis. Quia Logica cognoscit modo
 sciendi, quid est, et quid est, sc. ostendit eius existentiam, et essentiam per ve-
 ram definitionem eius, ut iam verum, et per consequens, est de illo veritas quod
 est necessarium. Item ille modus habet passionem, et proprietatem, quae in ea
 demonstrantur, habet definitionem, divisionem, et argumentationem, et omnia
 alia instrumenta ad directionem intellectus in ea sententia, debet principaliter,
 quibus omnium istorum proprietates demonstrat, Per se intenditur, et consider-
 natura ab ea, et ad illud referuntur omnia quae in ea tractantur, et vel com-
 prehendi omnia, quae in ea tractantur, q. modus sciendi ut sit est totalis

Confirmatur, omnia quae in logica tractantur sunt definitio, divisio, ad-
 argumentatio, terminum, et propositio, s. haec omnia pertinent ad modum sciendi
 2162

ergo, modus suavis est obiectum totale logicæ.

Prob. ut pars. quæ huiusmodi in sua logica tantum sicut illogismus tractatur in definitione, divisione, et aliis quæ in nostra tractantur, non tenet obiectum totale logicæ ad stultitiam est syllogismus. Hoc prob. non videtur.

Arg. 1. contra. 1.ª part. Logica agit per predicamenta, s. hæc sunt res omnes, 2.ª item Logica est instrumentum scientiarum, s. scientiæ sunt res omnes, 3.ª noscuntur per suas causas, 4.ª per logicam, cognoscunt, 5.ª res omnes sunt utentis.

Resp. Ad primum predicamenta ad logicam conuenerant sunt res omnes affectæ denominationibus extensione ceteris, aduersione actibus intellectus, et non res omnes ex natura rei, nec q. nego minus in hoc sensu. Ad 2.ª logica utens est instrumentum, per se, Logica docens, per se, et prima dicitur, nego, ita per se, et prima dicitur quærit veritatem, et rectetur in omni operationibus intellectus, et secundario aliis scientiis in operatione.

Arg. 2. contra. 2.ª part. Voces primo, et per se conuenerant ad logicam, 3.ª sunt obiectum eius primæ. Probant. Defini. Divis. et Arg. primo, et per se conuenerant ad logicam, s. hæc sunt voces, 4.ª voces. Item logica dicitur scientia sermocinalis, quæ agit de vocibus, 5.ª Prob. aut. Logica agit de nominibus, et sermo, et orationibus, 6.ª dicitur sermocinalis, quæ agit de rebus agit. Prob. aut. Nulla scientia præter logicam, potest uisitare, an syllogismus vocalis sit rectus, 7.ª agit per se de vocibus, nominibus, sermo, et oratione, 8.ª patet, quia non perit, ut Gram. 9.ª dicitur.

Res. ad prim. negant et minus, prob. nam voces non conuenerant nisi prout substantiuntur, pro conceptibus, et hi sunt quæ prima dicitur ad logicam conuenerant. Nam definitio, divisio, et alii vocales sunt tales, sicut homo, pictus, et tres, et homo. Ad secund. eodem modo respondetur, quia dicitur sermocinalis, quæ agit de nominibus, et mentalibus, et de vocalibus oratione, et conceptibus. Illa, et nulla alia de rectitudine syllogismi, agit, in oratione, et conceptibus, sed in ueritate uocum, quia hoc ad Grammaticam spectat, igitur voces secundario ad logicam pertinent, quia conceptus absq. eis manifestari nequeunt.

Arg. contra. 3.ª part. Omnia, quæ in logica tractantur, artes mentis operationes dicitur, ut sunt, et fiunt recte, 4.ª tres mentis operationes ut dicitur, 5.ª sunt obiectum totale logicæ. Item. Tres mentis operationes ab aliquibus scientiis tractari possunt, s. non ab aliis, quam ad logicam, 6.ª ut dicitur, ab aliis tractantur. Prob. minus, omnia quæ logicæ tractantur sunt uelut regulæ, et instrumenta, quibus dicitur, intellectus in suis operationibus, 7.ª logica tota conuenerant operationum intellectus directionem, 8.ª illæ, ut dicitur, sunt, et sunt totale obiectum.

Resp. ad prim. neg. con. quia licet habeat illam obiecti conditionem aliam non habet, quia illam non spectat definire illas operationes secundum eorum essentiam, nec probare existentiam earum, hoc ad scientiam animæ. Ad 2.ª dicimus logicam totam dicitur dirigere ad mentis operationes, s. non respicit eas ut obiectum formale, s. ut materiale, id est Logica non facit operationem illas sunt dirigibiles, sed supponit, et hoc apta instrumenta scientiæ, et diriguntur. Et si in operatione sunt definitæ, diuisione argumenta, 9.ª sunt prædicamenta operationes, s. hæc ad logicam docentur primo,

primis, et per se, q. q. actiones mentes sunt obiectum logicae; Resp. distins: quo maius, sunt formaliter, conc. obiective, neg. Definitio dicitur, et argumentatio, sunt ipse metationes definiendi, dicitur, & formaliter, sed obiective, sunt tantum regulae, quibus recte conficiuntur tales actus.

Arg. cont. 1° partem, Omnia q. trahuntur a logica, arriantur ad demonstrationem, q. est ⁷⁶ ob. aut. Finis logicae, est syllogismus, Demonstratio- nis, & arriantur ad omnia q. omnia quae.

Resp. Neg. ant. et hinc, mai. prob. demonstratio est finis logicae, in q. de- tur, conc. arriantur, neg. Nam logica agit principaliter et demonstrat, et arriantur regulari, sed non operantur Syllogismus topicum, et sophisticum, in it. illud est finis in q. de quatuor, in quo tota scientia concluditur, & in de- monstratione, tota logica concluditur, q. est finis.

Resp. dist. maiorem, illud est finis ⁷⁶ logicae, finis arriantur, in quo concluditur, quid, dum, non potest acquirere concedo, conc. quia, bene ce- ur non potest acquirere, neg. mai. et si vultur dist. min. logica habet syllo- gismum, probabilem, et ille inveniatur illius desiderio omnia scientia omnia- bus modis, quibus cognosci possunt.

Obi. cont. eand. Omnia logicae tendunt, ut faciant scire, & solo dem- stratio facit, scire, q. omnia, quae a logicae trahuntur, tendunt ad demonstra- tionem, q. illa est obic. prob. min. Syllogismus probabilem non generat scientiam, & op. opinione q. non facit scire, item, omne imperfectum reducitur ad perfectum, & syllogismus topicum est imperfectus, sed perfectus de mo- strationis, q. reducitur ad illam, q. Demonstratio est defectus.

R. ⁷⁶ dist. Resp. dist. ant. omnia logicae tendunt ut faciant scire, quam- tum est ex parte artificii syllogistici, conc. ex parte materiae, neg. arti- ficium syllogisticum in utroq. artuum, et tota differentia venit ex parte materiae, et verum dicitur de prob. Ad secundum dicimus eodem modo, ob- iectum est imperfectum ex parte materiae, non ex parte artificii.

Arg. cont. ut, part. Autentatem d. s. q. d. unius. Si dicendum, q. n. r. in qua arriantur subiectum primum logicae, in tota latitudine, esse, Syllogismus, ut inveniatur, plures scilicet. Item solus syllogismus facit scire, quia solus propositum de noto ad ignotum, q. ille solus est motus scienti q. Syllogismus.

Resp. D. S. locutum fuisse de logica veteri et autotelica, et non de re- centem traxit, et in tota sua latitudine, ut in prim. primum q. d. n. r. eand. sic ponit concl. Conclusio est, quod in terminis instrumentum scientiae est subiectum in tota logica. Ad secundum, dicimus, Syllogismus solum esse modum scientiae rigorosum quia, facit scire, per se dicitur, ut, atam em de- finitio, et dicitur, etiam sunt modi scientiae, minus stricte, quae sunt igno- ti manifestabiles, nec q. hoc modo dicitur, maiore.

Arg. cont. eand. Syllogismus, et motus scientiae non sunt tota rea- lia, q. non possunt esse obiectum logicae. Prob. ant. nullum habent ex- se, nisi in intellectu, quia sunt secundae intentiones, seu includunt illas

clar. *Q.* Syllogismus, et modus sciendi non sunt entia realia.

Resp. dist. ante prob. (et neg. ¹) non habet aliud esse, nisi in intellectu, et hoc realiter, conce. et hoc factive, neg. Syllogismus, et aliae secundae intentiones, et artificia logicalia sunt opera rationis, s. entia realia, et cum fundamento, et licet habeant puncta esse in intellectu, hoc est abstracte facte, et non tantum abstracte.

Arg. et. Si nee demonstratio nequit habere scientia de syllogismo, s. tunc ipse syllogismus esset prior se ipso, *Q.* syllogismus esset prior se ipso. *Q.* non potest dari scientia de syllogismo, *Q.* non est obiectum.

Resp. dist. sine demonstratione particulari, nequit habere scientia de syllogismo in communi, conc. sine particulari, re particulari, vel sine communi, re communi, neg. et sic dist. min. Syllogismus particularis per quosdam communes paritur est per naturam, per illud *Q.* de cognitionem attentius re venitura, et licet in st. quod talis primus syllogismus particularis esset per se notus, fuerit ad alius quod existeret, et quod si esset, utrius esset per alio et in te per alio, et sic in infinitum. S. omne est absurdum, *Q.* etiam dictum per se, s. *Q.* respondetur, dictum. Syllogismus esset notum quoad existentiam praemissarum, et conclusionis, s. quod proprietate, quod per illum demonstrantur, causa et ignota notitia. Nam ante illius formationem conclusio re proprietatebus supponeretur oportet. S. finis est scientia logicali, eius *Q.* obiecto.

Disputatio 3^a de Universalibus.

Intra Vicium logicae, ut iam vidimus, principaliter versatur circa demonstrationem, demonstratio *Q.* sicut cognoscere convenientiam predicti cum subiecto, inventa fuit a Porphyrio ad hoc scilicet Precedendum tamquam certa regula, quae cognoscatur terminis, s. alia communicatio ad inferiora, haec quaedam predictabilia, vel universalia nominantur, Quae, possibile veritate, primo quod sit universalitate in communi, s. rebus, et postea de quolibet in particulari tractetur sumus.

Questio 1^a quid, et quod duplex sit universale.

Universale in communi est unum quod multa respiciens. Aliud complexum est, Aliud *Q.* incomplexum. 1^m est propositio ex qua plures aliae inferuntur, ut omnes totum est maior sua parte, vel quae notatur signo aliquo universalis, ut omne animal est vivens. 2^m est terminus aliquis multi communi significans, ut animal. Quadruplex a scholasticis assignatur universale in complexum, sc. in essendo, in cavendo, in predicando, et in representando. 3^m est unum aptum in esse multo, ut homines in petro, et paulo. 4^m est unum aptum, predicari de multis, ut homo de petro et Davaco. 3^m est *Q.* potest multos effectus causare, ut Deus. 4^m est vox multo significans, ut canis, qui sedus, et animal domesticum significat. Universale in essendo metaphysicum dicitur, in predicando logicum vocatur. De his est praesens noster tractatus.

Hoc univ. ex tale ut sic est unum aptum inesse multis, & illis q. predicari. Quae
 tunc conditiones, ac verum univ. ex tale deserviantur. 1^a ut sit aliquid positivu
 et non fictum, per quam in nigro so univ. ex tali, negationes, et privationes, entia q.
 chimerica omnino accedunt. 2^a ut illud sit unum repositum in illis, quorum respec-
 tu univ. ex tale dicitur, per hanc conditionem nomen canis non est univ. ex tale respec-
 tu si deus, et domestici animalis, quia diversum est in illis. 3^a ut illud unum, sit ap-
 tum in esse multis, utra sui multiplicatione, et divisione, ut homo, quies in Petri, et
 Sompsonis, tubas distantis hominibus, numerus, ex cuius conditionis defectu natura
 Dnaes quidem communis respectu tantum Personarum Sed maxime, vero non est
 unum ex talis, quia non est cum suis divisione, et multiplicatione. 4^a ut sit aptum pra-
 dicari de multis, et haec est specialiter pro univ. ex tali logico, et non vere pro
 metaphysico, et logico sunt, l. re q. ad hoc ut naturas aliquas una communis sit, praedi-
 cabilis propter se multis, deest cognosci, in illis inesse, secundum eorum naturam.

Circa univ. ex talis unitatem, notanda debet, quod haec est, quae aliquid est
 indivisibile in se, et divisibile, qualis et alia. Sic petrus est a paulo, et lapide divisus, per uni-
 tatem. Haec unitas dividitur in numericam, seu realem, et formalem. 1^a est quae
 res in se colligitur, et ab aliis dividitur, ut est singularis in se, et in visiva, et
 vocatur individualis, singularis, et numerica, seu materialis. 2^a est quae com-
 petit rei naturae, essentiali, quae in scholasticis forma vocatur, nec illa dicitur
 unum formaliter, quae in essentiali conveniunt, et distincta, quae in illa dicitur
 minantur, Petrus et Paulus unum sunt formaliter, quae in essentiali conveniunt,
 et distincta num. entia, seu realiter, quae in singularitate, distinguuntur. Unitas au-
 tem form. alia alia specificas, alia genericas. 1^a est negatio distinctio in in tota essen-
 tia, ut Petrus, et Paulus. 2^a est negatio divisionis, per aliquas entitates, et praedicata
 univ. ex talia, ut Petrus, et Cephalus, qui sunt unum genericas, quia in sub-
 stantialitate, corporeitate, et animalitate, conveniunt. Hic scitur, solet de scholasti-
 cis quae in quomodo sit haec unitas ad univ. ex talitatem requiritur, et tamquam pro
 an, et foris pugnant. Sed novis hoc perinde est, et solum huc resolvemus.

Resolutio 1^a. ~~Unitas~~ ^{Unitas} requiritur ad univ. ex talitatem convenit. secundum
 L. S. naturae a parte rei, et ~~unitas~~ abs mentis operatione ulla. Sic se ex-
 mit, in 2. l. 2. q. 3. n. 7. C. natura non est de se haec singularis, s. aliqua est unitas
 in re realis abs q. omni operatione intellectus, minor unitate numerica, seu unitate
 singulari proprias, quae unitas est naturae secundum se. S. d. est proprietas eius, in
 se considerata, S. ad univ. ex talitatem alia unitas non requiritur in natura. Q.

Ratio naturae resolutionis, quae a parte rei naturae, v. g. petri et pauli, se praedicata
 re illis, et est una in illis, et absque operatione illius intellectus Petrus, et Paulus
 conveniunt, in animalitate, rationalitate, et omnibus praedicatis, singularitates
 exceptas, q. est quae natura est una in eis, seu sunt similes in natura a parte
 rei, q. illa convenientia, seu unitas formalis est a parte rei, et non per intellect.

Resol. 2^a. Unitas, per quam natura univ. ex talis num. potest, et quam in in-
 ferioribus habet, non est nec aliquid positivum, nec privatio, nec negatio, nec in-
 definitas ad pluralitatem. Et resolutio intelligitur, notis quos de scholasticis aliquid
 putaverunt, unitatem hanc in se in omnibus inferioribus positivae, et form. dicitur
 eandem.

eadem, et solo numero, vel specie multiplicatam, ut *Q. Petrus, et Paulus formaliter eundem esse hominem, et solo numero duo.* Illi putant aliam unitatem esse, praeter beativam, quatenus per se existens in singularium, seu ipsorum, praeter aliam unitatem, positivam, quam esse habet, ita ut per illa naturam, beativam, et non unam praeter aliam, quae beativam unitatem sibi debeat. Alii denique dicitur, vocant unitatem in differentiae, seu negativam, quia natura humanae, *Q. licet sit ^{simpliciter} in seipso de se tamen non est magis non est determinata, ut illam quam a seipso in seipso.* Quantum ad mentem *Q. videtur nunquam somnians, et tunc ex natura unitatis nec positivam, nec praeter aliam, bene vero in differentem modo explicato, i. e. naturam esse non importat, nisi praeter aliam, suam essentialiam, *Seco Q. ut 9. methaphisicae, quae unitatem tantum est equitatem, est de se, nec esse est una, prae se, nec singularis, nec universalis. Ita praeter aliam.**

*Præter aliam res aliter ^{1.º} pars. Quasi humanitas, *Q. quae est in petro positivam esse videtur illam quae est in paulo, posset et ambobus praedicari, sicut de viro praedicatur de patre et filio. Naturam eorum esset existens, et non existentem, vitam et mortuam, et plura alia in convenientia, quae non dicit reflexe. Q. non est aliquid positivum. Ius non videtur implicare eandem rem creditam in diversam esse in pluribus individuis distinctis. Q. non est natura communis, positivam unam, *2.º* pars potest, quia humanitati in petro in paulo *Q. est de se aliam unitatem, non debeat ab ea, quam de facto habet, *Q. nulla praeter aliam unitatem, per se in existentiam. Sub ant. illa unitatem quae praeter aliam, vel esse essentialis, vel proprietas. S. ambuaens in se separabilis. Q. non praeter aliam unitatem, quoniam tali praeter aliam non consistit. *3.º* pars praeter aliam, quae quod natura humana, *Q. praeter aliam singularitatem, et in differentem ad esse in petro, vel paulo, non potest ad hoc ut possit communi carere, plura in seipso simul, *Q. unitatem illam nihil facit ad universalem unitatem, ad hoc eo *Q. quia natura universalis debet posse simul in pluribus esse, *Q. talis universalitas in existentiam statui non potest. Et ut *Seco. aut. natura, ut supra praedicatur, nec est universalis, nec singularis. Q. nec unitatem singulari, nec universalem dicit.*********

*Resoluit. 3.º Unitas formalis, quae a parte rei datur, et in qua unus ex alio fundatur, nihil aliud videtur, quam unitas similitudinum, per quam naturae omnes singulae, et praeter aliam eorum conceptus sunt. Prob. est. nam ille dicitur in naturam universalem aliam unitatem, minoris unitatem, ut mexicana, quam vocat formalem, et retinet in individuis, si non apprehendat unitatem, posse naturam retinere, nisi similitudinum *Q. haec est. Prob. in seipso unitas quae, comparatur naturae, comparata, parte rei eo Scot. est unitas in differentem, *S. haec in seipso unitatem non potest, nisi per unitatem similitudinum. Q. haec est propria, et consistens in universalis. Confir. licet humanitas quae est in petro, in se, praeter aliam consistat, ad deum, et Antonium, non sequitur, esse eandem realitatem eam, quae est in alio aliter, quam per similitudinem, et per consequens quod de illis possit praedicari, nisi quantum ad similitudinem. Q. sola unitas similitudinum est quae universalis naturam consistit.***

Circa aliam conditionem universalis, ut sit aptum esse in multis solet a scholasticis quaeri, an sit necesse ut sit a parte rei, nec ne. Pro cuius quae sit

sic resolutione, suppono, quod, ut natura universalis sit, requiritur, non debet, ut actu comunicetur, ut natura humana, quae, priusquam, primus homo, formaretur iam universalis exat, ita qd. sufficit, ut possit in illis, sc. hominibus in esse, suppono etiam, dislingui communiter duplex universalis, metaphysicum, nempe, et logicum, ut iam dictam fuit. Primum est unum aptum, in esse multum, ita sicut in consideratione, essentialium, secundum, ut dicitur per predicabilitatem re multum, et deinde unum aptum, per se ad re multum, quia logica considerat naturas, prout sunt de se in se, in se, per se, secundum variis respectus, et rationes, quos in eis apprehendit. Et quia, prius est esse in multum, quam de illis, per se, ad, unum, universale, metaphysicum, logicum, praeterit, eius qd. est fundamētum, et dicitur.

Resolutio **Vnca**. Aptitudo ad esse in multum, ad illud, et per se, rei per naturam, debet esse, ita, ut si repugnaret esse in multum, realiter, non, posset esse universalis. Haec contra Thomam dicitur d. 2. c. cum suis, et illis, autem, in 2. d. 3. q. 7. n. 4. A. q. 2. si aliqua natura esset re se haec, contradictio esset intelligere, eam, subtractione, universalitatis, si autem contra dicitur intelligere, in sententiam dicitur, subtractione, universalis, vel unum ex dicitur. Cuius dicitur ratio, quia, nihil, essentialis, divinae, deest, praeter, et in multum, licet illud, et dicitur, qd. est, quia, talis, multiplicabilitas, est, necesse, est, et si, sufficeret, intelligere, etiam, naturas, divinae, esset, universalis.

Item de ratione, essentiali, universalis, est, quod, naturas, sic, denominatae, posset, in multum, esse, si, naturas, illi, repugnaret, esse, in multum, non, habet, aptitudinem, nec, quidem, per, intellectum, quia, essentialis, non, esset, nisi, prob, per, intellectum, illa, repugnantia, non, tolleretur, qd. non, dicitur, etiam, aptitudo, prob, aut, vel, illa, natura, concipitur, cum, illa, aptitudine, vel, cum, repugnantia, si, cum, aptitudine, concipitur, cum, formalitate, illi, repugnantia, si, cum, repugnantia, ad, multa, plura, cum, repugnantia, ad, universalitatem, qd. quomodo, quae, dicitur, non, potest, esse, universalis.

Et dicitur, qd. sufficit, ut non, concipitur, eo modo, quo, nec, aptitudo, nec, repugnantia, concipitur, et tunc, existit, in se, qd. pro, unum, essentialitatem, sufficit. Contra, autem, quid, tunc, esset, in diffinitione, ad, quod, illi, essentialis, est, et ad, illi, repugnantia, Nam, non, minus, repugnat, naturae, de, se, haec, multiplicari, quam, homo, in, ratione, dicitur, in, diffinitione, homini, et, bacephalo, hoc, non, potest, dici, qd. nec, illud.

Ad 1. d. 2. c. aut, unum, essentialis, esse, relationis, qd. sufficit, quod, ratio, apprehenditur, eam, per, se, multiplicari, licet, illi, repugnet, item, aptitudo, ad, esse, et, per se, ad, re multum, non, est, a parte, rei, qd. sufficit, quod, apprehenditur, etiam, in, sententia, Numerum, concipitur, ratione, generis, et, species, est, quod, illi, repugnat, qd. et, in, natura, cui, repugnat, pluralitatem, realiter, repugnat.

Resp. D. 6. locutum, fuit, de, unum, essentialis, non, metaphysico, sed, logico, et licet, et, habet, et, relationem, rationis, tamen, est, cum, in, re, vel, in, multiplicabilitate, in, essendo. Ad 2. neg. aptitudinem, ad, esse, in, multum, a, parte, rei, dicitur, et, etiam, a, parte, rei, ad, se, remota, hoc, est, ipsa, ad, esse, ad 3. neg. cons. Quia, eo modo, quo, concipitur, entis, in, numeris, eo modo, generis, et, species, est, tunc, unum, si, naturae, de, se, repugnantia, multiplicari, dicitur, unum, essentialitatem, in, modo, dicitur, est.

Ad 2. Naturae, per, se, Michaelis, a. g. conceptas, ut, per, se, capium, eius, per, actionem, et, ut, distincta, a, natura, Gabrielis, non, involvit, necessario, singularitatem.

§ 2.
Q. sub hoc conceptu est determinabilis, et haec determinabilitas, si dicitur in differ-
rentia ad michaelitatem, s. per intellectum, Q. per intellectum, univ. real. est.

Resp. neg. ant. Quia determinabilitas supponit indifferentiam, quae naturae
non repugnat, indifferentia autem ad determinari per michaelitatem illi naturae
omnino repugnat. Ultraius, determinabilitas requiritur univ. realitatem, debet
esse in natura, quae latius patet, quam differentia determinandi, quod in senten-
tia thomistica, in natura michaelis, respectus michaelis non repugnat.

Int. Naturae sic conceptae, posset praedicari de michaeli, ut species, Q. an set
vere species, Q. univ. realis. Prob. ant. praedicatur non ut genus, differentia pro-
ximam, vel accidentem, Quis species. Resp. neg. ant. et min. prob. praedicatur ut na-
tura, seu forma eius in se, ut alius, seu aequata michaelitati, non ut latius patens;
et modo, per modum naturae, specificae, s. non ut species. = =

2. Quae ratio an datur univ. realis. V. M.

Secundum quaestionem est, an datur aliqua natura in se, et tamen etiam vi-
dimus ut a partibus adesse pluribus, et de illis praedicari. Quisdam ex veteribus putave-
runt, dandi a parte rei naturas extra singularia, quae ibidem ab his vocantur,
quarum existant individualiter naturae, efficiuntur. Haec opinio tribuitur De-
mo Platoni, sed immo existit, quia ut ait Seneca loquens de iuris, eternis, cum
Theologis et in hoc dicitur pacem. Alii putant, non dari univ. reales aliasquam, vobis
quaedam, vel conceptus formales, quibus inferiora conveniunt, sic homo non con-
venit petro, et paulo, nisi per nomen. Haec opinio plurimum veterum est, ut
D. Demostratio, et aliorum, quos nominantes praedicatur, haec vocant, quorum
Caput, et Dux fuit nost. Guillelmus Okamus scot. discipulus. Nos sup. pra. ito dicto
in praecedentibus, facilius nostram opinionem stabilimus.

Conclusio. 1. Non dantur communes reales existentes extra sin-
gularia, seu non dantur verae, vulgo platonice vocatae. S. dantur in sin-
gularibus, vel aptae ad esse in illis, non solum in re, s. realiter, et in essendo.
Quod 1. m. part. prob. Tales naturae separatae a singularibus essent exactae,
vel inexactae: si inexactae, essent ~~extremae~~ extremae, et extra Deum, S. hoc dicitur in
ut in sinodo constantensi. Tam. dicitur, quatenus iam est aliquid determinatum, quod
non esset nec Deus, nec creaturae, Q. non ^{sunt} dantur exactae, et inexactae. Non
exactae, Quia tales naturae essent essentialiter, ut naturae hominum,
quae est essentia petri, et sophocriani. S. haec nequidem in rebus separata-
ri, Q. nec existente extra singularia, Q. licet sint exactae.

Prob. 2. Naturae, quae rem nominantur, univ. per alii debet de suis inferioribus
praedicari, S. naturae separatae nequit de inferioribus praedicari, Q. non dantur.
Prob. min. Quis quod realiter praedicatur, res et in illo in se, ut sole, clarum est,
et quod sit illi identificatum, S. naturae separatae hoc debent esse, Q. non, pra. ut
de inferioribus praedicari, S. tale commune alia reputatione non indiget.

Qua 2. est communis scotistarum, Pra. natura contra dictos nomi-
nales, et D. docet, univ. reale esse ens, et quod natura non est de se haec, seu in
div. ut in 1. univ. q. et in D. de 3. q. 1. pra. tam. Cui ratio fabet, quia scientia
datur, S. scientiae de univ. realibus tantum datur, Q. datur a parte rei.

Prob.

Prob. 2. per naturas universales intelligimus naturas communes, & quas indivisibiliter
veniunt, & a parte rei similia sunt. S. evidens est, tales naturas dari, & dari non
verba. Prob. min. evidens est, Petrum, et Cephalum convenire in rationalitate, et
petrum, et paulum, in humanitate, & evidens est dari naturas a parte rei, quibus
singulae conveniunt.

Prob. 3. contra nominales. Quando dico, petrus est homo haec propositio est vera
et formalis, quia significat, petrum humanitatem habere, S. non est verum de voce et
conceptu formali tantum. S. etiam de conceptu abstracto, et in rei. Q. falsum est homi-
nem univ. esse de se voce tantum. Prob. min. falsum est, quod petrus a parte rei
sit vox, & etiam falsum est hominem predicari de illi in voce tantum. Constat, quia
cum dico, Christus est homo non intelligitur tantum in voce, quia natura huma-
na vere et realiter est in Christo.

Arg. 1. contra 1. partem. Quod singularibus unitum est coagulabile, S. natu-
rae, sunt incorruptibiles, & non possunt esse simul, & existunt ex parte singularium,
resp. div. mai. quod unitum singularibus est coagulabile, quod existentiis, conc. quod
essentiam neg. S. naturae sunt incorruptibiles quod existentiis, conc. quod existentiis
neg.

2. Arg. Intellectus concipit naturam universalem, et si ea realiter distin-
ta a singularibus, & vel fallitur intellectus, et univ. ex parte est parum, & rationis,
vel sunt separatae. Item, si naturae universales essent in singul. non essent illae uni-
versales, sicut albero patet in albam, & non sunt in singul.

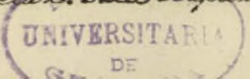
Resp. ad 1. intellectus fallitur, si concipiat naturam, et sic illa affirmet, et se separa-
tam, sicut fallitur, si concipiat eam secundum, praedicata essentialia, nil cogitando
de singularibus, et absq. affirmatione separationis, neg. ad 2. neg. conc. quia na-
tura non est sicut accidens in subiecto, sed sicut natura superiora in inferioribus.

Arg. contra 2. partem. quid quod est in reorum, est singularis, & nullum datum in
reorum naturae universales, resp. disting. est quod quod est in reorum, natura est
singularis, vel in singularibus existens, conc. est singularis, praecise, neg. cont.
Singularia essent universalia, quia haberent ubi essent eam naturam
universalem, hoc est falsum, Q. falsum est esse naturas communes in
singularibus. Resp. per se, dicitur aliquo in reorum univ. esse, quia
habent aliquod commune, hoc est verum, quod homo convenit cum paulo, et ceteris q. ho-
minibus, et per se, est singularis, et naturae humanae, in individuum.

Arg. contra conclusionem sequentem, petrus cum paulo identificati sunt, S. hoc
falsum, Q. Prob. mai. Idae sunt eadem unitatis, et sunt eadem unitatis, S. petrus, et
paulus ita cum humana natura, sunt, & unitatis.

Resp. div. mai. Petrus et paulus identificati sunt, hoc est sicut unum, for-
maliter, quod essentia conveniunt, conc. unitate re alii, neg. ex dictis
patet veritas, & bonis, et principaliter, quia ex identitate cum aliquo textu
est communis abili fallit dictum, principium.

Conclusio. Petrus et paulus identificati sunt, patet per dictum alterum, sicut
tenentur scholasticos agitari, et est utrum univ. esse Logium, vel metha-
physicum, a parte rei datur. Sicut si a parte rei datur, naturae, quae sunt
ad esse.

Regula 1^a. Concreta superiora possunt de suis inferioribus verba, et formaliter predicari, si sive substantialia, sive accidentalia sunt. Quia predicatio formaliter est per adiectivum, formaliter per modum, hoc est per modum predicati essentialis, ideo dicitur potentiam, predicatio in subiecto, consequenter bona, ut cum Petrus est homo dicitur, ideo potest de dicere, petrus est habere humanitatem, et sic de aliis.

Reg. 2^a. Abstracta non predicantur de suis concretis, nec etiam concretis de suis abstractis, predicatio formaliter. Nam si diceretur, predicatio formaliter albo est album, est dicere albo est subiectum habere albenem, et quando dicitur, album est albedo, idem est ac dicere, ideo sunt album, et albedo. Quia non videt implicatam habere predicacionis?

Reg. 3^a. Abstractum concretis superioribus nequit de abstracto inferioribus predicari, nec formaliter, nec veritate. Quia intellectus cum unum de alio existit, cogit illud, ut unita, et quia unum est, quod in intellectu consideratur, animalitatem, et rationalitatem, considerat ut unita, ut dicat: rationalitas, est animalitas? De hoc nemo infans videt.

Reg. 4^a. Consequenter ad hoc, Concreta abstractis superioribus nequit de abstracto inferioribus. Na quoties predicatum importet aliquid explicitum, vel implicitum, quod in subiecto non est, predicatio bona nequit esse, quia quo modo posset dici, humanitas est animal, quia tunc diceretur, quod eadem latitudinem, et differentiam, et predicata ^{quae humanitatem habet} animalitas ^{quae animalitatem habet} quod selectivum est falsum.

Reg. 5^a. Eadem regulae observantiae, pro concretis abstractis, ^{quae} intentionis, de prima. Legitur, potest dici, genus est universale, et species est universale, formaliter, at tamen non potest dici, genus est universale, quia qui concipit universale dicitur, ideo non concipit, ac cum ^{genus} concipit.

Reg. 6^a. Secundo de intentione in concreto predicari possunt, de naturis, quibus convenit similis predicatio, non vero de ipsius naturis in abstracto, igitur potest dici, genus, non autem animalitas est genus, nec etiam de inferioribus, ideo non potest dici, petrus est species, homo est genus. Nam natura qui convenit eadem, per extensionem de secundo intentione, ideo de intentione est cum illa. Non sic natura in abstracto, quia tunc concipitur illa, ut a secunda intentione separata, quod ideo verificatur de inferioribus, sed diverso titulo. Nam qui dicitur, hoc est genus, vel petrus est species, facit hominem communem, plures species distinctas, et petrus multo numero.

Reg. 7^a. In divinis, propter infinitam, perfectionem, et propter, sicut simpliciter, quomodo se includunt, valent predicaciones in abstracto et veritate, ut haec: sapientia est unita, bonitas est iustitia &c.

Questio 3^a. De universalibus in particulari.

Proquam de natura et proprietatibus universalium in communi, de illis in particulari, de eius numero, et proprietatibus in vestigiis sumuntur deinceps, et primo de eius numero, et divisione, tam pro metaphysico, quam

quam logicae. Itaq; possit.

Resolutio 1^a. Quomodo sunt univ. ex alia tum metaphysicis, quam logi-
ca. Videlicet Genus, species, differentia, proprium et accidens. Quod patet, ex
inductione. Omne convenit, vel re alio, praedicatura, vel est tota essentia, ut ho-
mo, et tunc est pars, species, vel est pars determinabilis animal, et animal, et tunc
est Genus, vel est pars determinans rationale, et tunc differentia, et dicitur, vel est
extra essentiam et inseparabile, ut visibile, et homine, et tunc proprium nuncupati-
tura, vel separabile, ut album, et tunc accidens vocatur. Alii seavius probant. S.
in d. 2. univ. n. 3. fin. et q. 13. n. 2, sed idem dicunt. Haec aut versus. Quod de multis
dicitur, vel praedicatura in quibus complete, vel in quibus incomplete, vel in qualescunq; seu
essentially, vel in qualescunq; converti vilitate, vel in qualescunq; contingente, si 1^a est species,
si 2^a est genus, si 3^a est differentia, si 4^a proprium, et si 5^a est accidens. Q.

Opp. non namo, non debent esse univ. ex alia, plura, quam inferiora, s. haec
sunt tantum duo, Q. univ. ex alia sunt duo. Quod quod existit, aut species est put in-
divisuum, Q. duo sunt tantum inferiora. Item e contra, modi praedicandi sunt
plures, quam quomodo. Nam modus praedicandi generis, sub homi, et sub altero, est di-
versus, a modo generis infirmi, ut est de specie sub altero, et respectu infirmitate, s. ut
atomae, Q. plures sunt, aut patet. Quod Genus supremum, vel sub altero, non praedi-
catur de pluribus, non solum species, s. etiam genere differentibus, infimum autem
convenit specie, tantum differentibus, et specie sub altero, de pluribus, etiam spe-
cie, differentibus, infirmitate, et atomae pleribus sola numero.

Resp. neg. mai. et distingu. aut quod quod existit est species, vel in univ. univ. ma-
terialiter, s. univ. formali, neg. materialiter, sunt isae, naturae,
secundum se, praet. existunt, formaliter sunt ipsae, s. praet. secundum
sunt in existenti in suis inferioribus, et praedi. re illis, et sic sunt quomodo. Ad 2^m
neg. aut, etiam, quia haec differentia, non solum sunt accidentales, differentiae, esse-
tiales ipsorum, petuntur ex eo, quod praedicatur de pluribus, magis, aut minus differ-
entibus, s. Q. quod substantia praedicatur de corpore, et spiritui, et sic de plu-
ribus, quam animal, non a diff. et quod duo sunt in quibus in complete, eodem modo,
quod species autem, solum species infirmitate est, praet. species, solum respectu
generis sub altero, et sub altero, hoc veritate.

Arg. amplius. Cum praedicatur de pluribus, sed ad quomodo non praet. et
Q. sunt plura. Item. Differentia praedicatur de pluribus, s. sub illis quomodo non
comprehenditur. Q. Item univ. univ. dicitur etiam de multis, s. nullo ex his
modis. Q. Item univ. univ. in conjunctionis, homo praedicatur de Deo, Deo:
Q. de homine, s. nullo, ex his modis. Q. A

Resp. ad b. v. aut, non praedicatur genericis, secundum essentiam, s.?
tas accidentaliter, hic loquimur de terminis categoricis. Ad 2^m. Differentia
est terminus completus, nos de in complexus loquimur. Ad 3^m. univ. univ.
um, praedicatur de pluribus, non solum, non copulative, in eo Q. univ. univ. de
non est. Ad ultimum. Quia homo in univ. est omnino essentiam, pra-
vi, illi Q. univ. univ. contingente, praedicatur, bene modum accidens-
tis substantialis, ut scilicet docet, in 3. dist. 7. q. 10. C. et D.

Cosa illud. Ex hoc infertur haec divisio uniuscuiuslibet quibuslibet, praedi-
cabilia esse generis in species, ut ait D. Quia illud et pluribus seu et eis
praedicatum, et convenit illis secundum nomen, et secundum rem, Nam nomi-
num uniuscuiuslibet intelligitur, quod praedicatum de pluribus, hoc ve significatur
illis, et etiam in speciebus eius, quia licet conveniant in praedicando, differunt in mo-
do praedicandi, in eoq, sunt diversae de speciebus uniuscuiuslibet.

Conclaudum 2. uniuscuiuslibet, si sumantur, primo intentione naturaliter, sed
fundamentaliter, pro illis naturaliter, quae pluribus conveniunt, dixerunt non
est pluribus convenire, si verò sumantur, pro illis, deus in intentionibus
seu de nominationibus extrinsecis, certum est etiam, esse contra rationem
licet non factam, s: cum fundamento.

**Quaestio de Genere, quomodo de suis praedi-
catur, et ea despicitur,**

Genus nomine intelligitur, etate, pro collectione, eorum, quae de
uno stipite descendunt, sicut caelivae, ab suo patre, et ab, vocantur, genus
in caelivatum, seu hereditarium ab haerem, patriam. Quorum autem, primi-
tium etiam genus vocatur. Si nos ullius hic usum posuimus, pro illa natura, seu
terminum, qui in pluribus reperitur, et animal, quod in homine, bobest
lupo reperitur. Hoc genus dividitur in generale ad unum, seu supernum,
et est, quod supra se alius non habet, et medium, quod infra se, et supra se
habet, et inferum, quod nullum infra se habet. Substantiae, e.g. est genus su-
pernum, videri, medium, et animal inferum.

Nota. Genus, ut in primo intentione naturaliter, seu meta physici, et
hoc ve significatur, quando natura sumitur, se unum se, a parte rei, ut si dicitur
animal est substantia, secundum intentione naturaliter, et est primum sumitur, se con-
dum praedicabilitatem de pluribus, specie differentibus, et cum dicitur ani-
mal praedicatur de homine, et leone. Primum modo non est proprie univer-
sale, sed fundamentum seu materia universales. Se unum modo seu lo-
gice, est formaliter, universales, et in hoc sensu loquimur, et de finitura
in Pappiano, quod praedicatur de pluribus, specie differentibus in quid, ha-
ec definitio, est bona, ut dicitur contra eum, patet, et est D. in q. 14. unius, et q. 15. n. d.
et non cavetur, solam secundum intentionem, sicut et generis, et est, pro
ut connotat primum, sc. naturam, quae genus denominatur, nec etiam
solam naturam, ut D. in loco citat. Quia, naturam, primo intentione naturaliter
sumptam non est aliud, nisi ipsa natura, et secundum intentionem non praedi-
catur de pluribus, ut patet, igitur, solum tenet, quod de finitura cavetur, supra
concretum ex duobus, quod est illud, quod actu de pluribus, praedicatur.
Hoc etiam suppono pro ceteris universales.

Supposito, quod genus, per praedicabilitatem de inferioribus defi-
nitur, in praesenti quae dicitur, quomodo respiciat illas inferiores, ut genus
dicitur.

Conclusio 1a. Ratio generis conservari non potest, in una natura
omnino incommunicabili, s: sequitur, ut si alter sit de possibili communi-
cabili

nalitatem homo differt solo num exo, sicut nunc petrus, et paulus, ^{pro} bo, mai, tam incommunicabilis ens et ratio naturalis, sicut nunc petri-
tari, ^q sicut petreitas ^{facit}, ut petrus solo num exo differat, ita ratio n-

Res p. ad totum arg. Quos different ens essentialiter, per praedicatas
essentials, distincta, licet non tamquam species universales, et com-
municabiles, pluribus, et hoc non obest ad hoc ut sint distinctae, species,
nec incommunicabilitas, est ratio constitutiva, in se distincta, alio quon-
essentia diversa, quae pluribus communicatur, esset in illis multi-
plicata numero, quos absit, ^q est eo, quod adam, et Iosephalus habeant
distincta, principia constitutiva, different, plusquam numero.

Scholion. Licet sequi in hac conclusionem fixant, ad imeritatum, genus praedi-
cationem et in divinis speciebus indiget, tamen unica aptitudine, se illis praedi-
turi, Nam fundamentum unicum est illius, nempe materiale, est ipsa natura,
formale aptitudo essendi in multis speciebus differentibus. Et licet appareat
animalitatem prius de se in contrahi, per rationalitatem, quam et in divinis
manus, praedicatur haec est praedicatio per rationem, et consequenter a parte
rei aptitudine eadem, et unica res, sicut species, et in divinis.

Conclusio 2^a. Genus res in operationibus, praedicatur, ut pars actualis,
et ut totum potentiale. Est D. q. 16. univ. Suppono totum actuale, ens quod de-
tu continet suas partes, ut homo, qui animal, et rationale continet partes, poten-
tialiter, ens quod non actu, sed potentia illas sub se habet. Unde animal actu non
est rationale, nec irrationale, sed tantum potentia, quatenus cum illis unum
potest, et sub se habet. ite ^q, ite ^q est pars et totum, res perfectus species inquit
da in est partem actualem distincte, im partat per numerum totum potentiale. Sup-
pono etiam, genus esse, partem suarum specieum, et in suis numerum, et quidem
materiale, seu determinabilem, et differencia specifica est pars actualis for-
malis, seu determinans. ^{de q}, scito

Prob. 1^a pars concl. quia si animal et homine, vel et petro praedicatur
ut totum, actuale, sensus ens et, quod animal ens et illud totum, quod est homo, s.
hoc falsum in sum est, ^q non, ut totum, sed ut pars actualis, quae cum rationa-
litate, hominem constituit. ^q item, potest aliter.

Prob. 2^a pars, quia genus habet sub se, species ut partes subiectivas
q, et illis ut totum, potentiale, praedicatur, et hoc modo cum dicitur, homo est
animal propositio est vera, sensus illius est homo est habens humanitatem,
quia animalis concreto utrum ^q solvet, si licet animalitatem, quae per
illam, ut forma imposita, subiectum, habens illam, et sic totus homo
aliquo sensu, in solvetur in praedicato, s. principali genus.

Opp. 1^a nulla pars praedicatur de toto, s. Genus est pars spe-
cies sensu est totum, ^q prob. mai, no potest de homine dicit, quod con-
pus, vel anima, caput, vel huiusmodi, ^q eodem modo. Item, si animal
praedicatur de homine, s. q. praedicatur de nominative, quia omne con-
cretum est denominativum. s. animal praedicari non potest animalia, ^q
^q non non potest de illo praedicari. Item, si genus et species praedicatur
per se

per modum totius propositio est negatio, et inentia, v.g. cum dicitur: hoc est animal, animal dicitur de omni toto, quod homo, s. hoc falsum est, q. non potest esse illa, ut totum, Probatur. Si hoc esset verum cum dicitur homo est animal, animal dicitur de omni toto, quod homo, quia animal includeret in se hominem, q. propositio esset negatio, et inentia.

Resp. dist. mai. nulla pars praedicatur de toto per modum partis, et in abstracto conc. per modum totius, et in concreto, neg. natura quidem generica praedicatur semper connotat aliam componentem, ad 2. dist. mai. Si animal de homine praedicatur, et tunc dicitur, quod omne continuum est de nominatum, omne concretum accidentale, conc. Substantiale, neg. Concretum substantiale, exprimitur nomine substantivo, accidentale nomine, adiectivo, et ut significet formam adiacentem subiecto. Ad ultimum, dicitur, quod animal totum, et verum dicitur in illo casu animal dicitur modo, concedi eodem modo, neg. Genus, v.g. ^{animale} continet rationale, subiective, seu virtualiter, potentialiter, et non actualiter, homo contra, continet rationalitatem actualiter, et formaliter, v. q. d. dicitur modo praedicatur.

Oppon. 2. partes physicae de toto physico praedicantur in concreto q. genus poterit ut pars de se peti, quae totum est, prop. mai. potest recte dici: homo est animal, q. maiori titulo genus, quae est pars identitativa cum toto, non vere pars physica. Item, pars definitionis, ex aristotele, praedicatur de definito. s. species est definitum, genus q. pars definitionis, q.

Resp. ad prim. dist. part. pars praedicatur de toto physico adiectivo con- substantivo, neg. quia praedicari iniective, seu denominative, non est praedicari per modum partis, semper enim connotat subiectum, seu totum, Ad 2. dist. mai. pars definitionis praedicatur per modum totius conc. per modum partis, neg.

Corollarium. Sequitur, genus continere, s. habere potentiam tantum, quia si contineret formaliter, vel tunc implicitè, tum explicitè, nunquam posset de uno il- lozum praedicari una praedicatione, quia qui dicitur homo est animal, et verum esset, ac si diceretur, homo est animal rationalis, vel irrationalis.

Corol. 2. etiam patet, quod per genus subiectibile, univ. ex dicto, est subiectibile, contractibile, et potentia intelligitur. Subiectibile dicitur, non, sicut generis subalterni, quod alteri superiori subiectitur, ut animal, quod genus inferius dicitur respectu hominis, subiectibile respectu, universi, et contra. Universale dicitur respectu inferiorum, licet genera, vel species, sint. Insubiectibile, respectu differentiarum, superiorum, quae illud perficiunt, nominata. Et potentiale, quod velut in potentia, ad species de se ordinari est.

Corol. 3. Ex his colligitur in entibus esse se diversae proprietates seu effectus, seu principia, a quibus sumitur eorum, generum, et specierum, v. q. d. quod unum, et differentiae, inter varietates, vel condescendunt in essentialium.

Solutio. ut diximus, intelligitur, sicut debet, q. d. quod licet res habeat aliquid per quod cum aliis conveniat, et differat, homo, v.g. convenit cum bruto in animalitate, et ab eo differt per rationem, et ab eo convenit cum lapide, in corpore, et

ARBOR PRÆDICAMENTALIS PORPHYRYA

RYA

NA.

Substantia

Corporea

Incorporea

Corpus

Animatum

Inanimatum

Vivens

Sensibile

Insensibile

Animal

Rationale

Irrationale

Homo

Petrus

non respicit multos, et est univ. diff. ens. an multos, an unum, vel nullum, & per hunc respectum non est universalis. Prob. ant. quia subiectibilitas sub cento genere non importat communicabilitatem, & ideo naturae, nec etiam incommunicabilitatem, q. sub hoc 2. Prob. ant. in sententia the. mixta rum. Natura michaelis est incommunicabilis, et plane singularis et tamen generi subiectiva, scilicet substantiae, quam per specificitatem contrahit, q. subiectibilitas communicabilitatem non importat.

Prob. 2. pars, et 1. reprobatur. Ten. in species constituitur univ. ens, per quod apta intelligitur, ad esse multos, et ex illis praedicari s. s. per subiectibilitatem non intelligitur talis, s. tantum quod est in inferiora respicit, q. sub hoc, et non illo respectu univ. ens dicitur. Ten. subiectibilitas non nisi generi suum respicit, quod de illa praedicatur, q. per illam non intelligitur apta ad esse.

Dicitur 1. species ut subiectibilis est univ. ens respicitur generi, s. ut respicitur generi est universalis, q. ut subiectibilis. Prob. quia ut respicitur generi est vera species, s. veritas species est univ. ens dicitur, q. ut respicitur generi. Alioquin esset univ. ens dicitur, et non esset, quia respicitur inferiora est univ. ens dicitur, q. atque ut subiectibilis. Item species subiectibilis praedicatur de multis, numero differenciabilis, q. est vere univ. ens dicitur. Prob. ant. ut subiectibilis non est singularis, et ut subiectibilis ergo species hominis praedicatur, et paulo post q.

per p. a. primum, subiectibilitatem tam spectare univ. ens dicitur respectu speciei, quam ipsa species respectu generis, q. subiectibilitas non est ratio universalitatis, et potest subiecta in sententia Thomistica, quae univ. ens dicitur naturam michaelis, et per se subiecta substantiae, in carne, et tamen factum non esse subiectum univ. ens dicitur, et ad prob. dico. species ut respicitur generi, s. per se, talem respicitur etiam non est universalis, ut dixi. Ad secum, distans sumum, species ut subiectibilis praedicatur de multis, modo, ut subiectibilis praedicatur, conc. formaliter et respicitur re-ratione subiectibilitatis, neg. de rationem eius dico. ut subiectibilem nec singularis, nec univ. ens dicitur esse, sed praedicatur.

Scholion. Considerata species ut subiectiva generi, non est necesse, ut cum dixerimus, quod multiplicatur in inferiora, nam si per impossibile, naturalis praedicatur, et Damasc. esset in multiplicabilem ab se animal vere re illa praedicatur, ut generi, quia esset talis praedicatio de multis essentialiter differentibus. Ad hoc autem vere, species praedicatur, et univ. ens dicitur habetur, in blunda inferiora satiam possibilitate, in esse et praedicari, apta debet existere.

Quaestio 6. de individuo.

Quia species in individuo, ut dixi, univ. ens dicitur multiplicatur, spl. cata, specie, methodus recta, ut de individuo sermo scilicet postulat. Individuum quidem nomen, ex d. Damasceno, quod non significatur, primum quod omnino indivisibile est, ut punctus, et in tam. 2. in quo ad modum difficultate, sumptum, ut ad amant, et a lepo. 2. species in forma, seu etiam, quae

in plures species dividi nequit, 2^m in quod in res eiusdem naturae non potest amplius dividi, et petrus, et paulus. Hoc in individuo quod est plura tenet exprimi potest. 1° in individuo determinatum, proprietas, et relationes, et petrus, et paulus. 2° ex suppositione, ut, si petrus unicum, habet filium, significabitur in individuo dicitur filius petri. 3° demonstrative ut hic homo, hic lapis. 4° in individuo vagum, seu indeterminatum, et aliquis homo, hic leximur, licet de petro, et de paulo verificari possit, semper est in individuo.

Rursus in individuo considerari potest, metaphysice, et logice, seu primo, et secundo intentionaliter. Primo modo dicitur illud Porphyrius, in quo habet collectionem certam proprietatum, quae in nullo alio reperuntur, secundo modo est ex denominatione petrus, consideratione intellectus. Collectio illa proprietatum, in hoc sensu exprimitur solis Formae, Figurae, loci, status, Nominis, Petrus, Tempus. Haec autem propria signa, in individuo solent distinguere, quia omnia in duobus, in duobus non reperuntur. Sicut duo homines, $E. G.$ eodem eodem tempore, eodem loco, in eodemq; parentibus, et eisdem alibi nominibus, nominis, in genit, et in solis, ita nec nullum inter illos distinguere non potest signum, unquam videtur. $S.$ haec potius descriptio, quam ex tempore, quam vera definitio, dici potest. Et ex eo.

Resolutio 1^a in individuo, metaphysicum, recte demonstratur, in q; esse non potest, esse in pluribus, seu in multiplicatione, ita, ut quod libet sit ipsum, haec descriptio communis inter scholasticos est, vel illa, in quod est in individuo in se, et in aliis, in quod libet alio. Per illam explicatur naturam, quae dicitur, in individuo, quia significatur in ea, illud ens in individuo esse, quod non potest in pluribus multiplicari, et per hanc causationem in individuo naturae communes excluduntur, non excluditur vero naturae divinae, quae licet sit communis his personis, non est cum in multiplicatione. Et licet in individuo Petrus, v. g. possit in parte non sequitur, quod non sit in individuo, quia quaelibet pars non est ipse, petrus, quod verum est, ut sit cum in multiplicatione, in eo q; naturae communes excluduntur a ratione in individuo, quia est in pluribus, et est tota in singulis. $E. G.$ naturae hominis, tota est in petro, et tota in paulo.

Resolutio 2^a in individuo secundo intentionaliter, seu logice, sumptum describitur, in quod de uno tantum, fieri cauti potest. Per hanc definitionem, declaratur, secundo modo logice institutum, in individuo naturae, per aliquem conceptum communem, hoc est, per praedicabilitatem, et per, partem, latens, in eo, de uno tantum, quum per, partem, unum, praedicabilem alio quomodo convenit, et per secundam ab universali, in eodem omnino differt. Aliqui etiam illud definiunt per unum ad speciem, cui subiectum, et dicunt esse, quod in eadem, speciei subiectum.

Concl. ex his definitionibus inutilis inter dialecticos in occupatio: putatio, utrum ex in individuo expectat aliqua ratio communis in quae omnia in individuo consentiant, et de illis in quae praedicatur, $E.$ eius veritas nobis perinde est, et de illos vocat, et in quae quod libet.

Quaestio 7.^a de Differentia

Differentiae nomine, intelligitur, quicquid rem aliq[uam] ab aliis discedit, et tunc plerumque, communis, propriae, et propriissima. 1.^a est decidens, & separabile, faciens differre unum ab alio, et potest in multis speciebus reperiri, potest, ut a pedo, quia Euagobus, abinde differit, potest in lapide, et in aliis rebus esse. 2.^a est accidens inseparabile, quo rem una ab alia differit, ut visibilitas, qua homo differit ab omnibus, quos non videt homo. 3.^a est quae facit rem essentialiter differre ab alia, et illam in suo esse constituit, in eo dicitur homines rationaliter. Propriissima alia est subalterna, quae cum specie sub alterna est, et infima, quae cum specie completa pergit, alium etiam, potest, metaphysice, seu primo intentionaliter, et secundum se, et secundum intentionaliter, seu logice, et prout ab intellectu operatione, pendet. Dicituram potest dicitur, et contradictoria, primo modo est respectu generis, quod dicitur, et secundum respectu speciei, quam constituit.

Notandum quoque D. S. in 1. dist. 3. q. 3. §. 1. quod dicitur. In 6. differre, et divergere eam rem non esse. Differre, in alio, convenire, et in alio distingui, indicat. Divergere autem et totum alio distingui, dicitur, ut homo, et brutum differre et separabile, et in rationalitate divergere sunt. Sic de differentia propriissima, et beatissime praevicabili loquimur, et in sequentibus de alia tractaturi sumus.

Resolutio 1.^a Differentia, primo intentionaliter sumpta, definitiva, quo una species ab alia distinguitur, est quae pars ipsam essentialis, in orbis solum, facit differre unam ab alia specie, et tunc est pars contradictoria, et essentialis illius. Vis rationalitas, non solum facit, hominem distinguere a brutis, sicut visibilitas, sed etiam cum animalitate, primo essentialiter constituit, eo hoc intelligitur quod non modo sit universale metaphysicum, propter hoc est.

Resolutio 2.^a Differentia, ut est univocalis metaphysice, est, quo potest, inesse multis per modum, partem essentialiter qualificantis, et determinantis. Quia species in aliis multis inest per modum, partem essentialis, sicut genus, sed est qualificans, et determinans, genus ad certam speciem, quia, ut supra dictum fuit, genus est pars essentialis, sed determinabilis, qualiter qualificabilis, sicut animalitate, q. quia est genus est determinabilis ad hominem, et dicitur, rationalitas vero qui est differentia determinat animalitatem ad certam speciem, sed est ad hominem, consequenter q.

Resolutio 3.^a Differentia logice sumpta est in, quo est multis in quale quod. Est d. quanta. In unum, dicit enim, quod differentia praevicatur in quale quod. Ex hoc enim, quo importat formam, praevicatur in quale, s. et hoc quo importat substantiam, praevicatur in quod, et tunc ratione, totum praevicatur in quale quod. Per hoc explicatur eum praevicatur, nam per praevicatur de multitudine consistit cum aliis universalibus, per in quale quod, differre a genere, quod in quo, a speciei, quae in quo complete, a proprio et decidente, quae in quale tantum, praevicatur.

Et licet dicant, differentiam non posse in quale praevicari, quia quod sit praevicatur qualitatis, seu accidentis, debet esse, et utriam dicitur, romas,

do est illud, quod orationibus allicuius speciei individuis convenit, s. non solum, ut
 ex se, sed per se omnibus hominibus convenit, s. non solum, quia a se ipsis et
 iam convenit. Tercio modo est, quod omnibus, et solum hominibus allicuius
 speciei convenit, sed non semper, ut ridere, vel loquere, quod solum ho-
 minibus, sed non semper convenit. Quarto modo est illud, quod omnibus so-
 lis, et semper, allicuius speciei individuis convenit, ut esse vivibile respectu
 naturae humanae individuis.

Suppono cum D. S. quod proprium hoc quatuor modo spectatum est, hoc mon-
 tum huius universalis, quia hoc solum modo a multis convertibiliter praedicatur,
 in illis modis contingenter, aut saltem generice, et communiter, non autem con-
 vertibiliter de una specie praedicatur, ut considerandi palam fiet. Ita est.

Resolutio 1^a Proprium, ut quantum ad universale est, definitur, quod a mul-
 tis in qualesdam accidentaliter, sed necessario, seu convertibiliter praedicatur, et
 commune cum D. quod est de unum et solum. Per hoc autem sufficenter explicatur
 quid sit huius universalis, quia per hoc quod a multis praedicatur cum aliis
 convenit, et per hoc quod sit necessario ab eis distinguitur, ut palam
 est. S. de hoc non est magna difficultas.

Resolutio 2^a Proprium constitutum universale, per accidens in adimplem-
 ta specie, de qua dicitur in 1^a 2^a q. 1. est quod solutio est de communi cum scito, dicente, loci
 quod proprium est respectu speciei, proprium autem commune, respectu individui
 est non sub specie contentatum, quia de illis dicitur, ut de pluribus, non de specie, qui-
 bus est proprium, et non in eo petatur, probatione, nisi ut mens ad illa, quae de
 differentia, ceteris que uni versalis ut x dicitur, et quae sub ea manent.

S. si dicant proprium, et commune opponuntur, s. commune est universale, et
 proprium non est. Item, proprium non praedicatur de pluribus immediate, s. tan-
 tum de una specie, si est universale, est de factis speciei, quae a mandet
 non respectu inferiorum speciei, Item Proprium ab accidente non differt
 quia accidens est omne illud, quod essentiae, cum in se ipsa constituta, accidit, s.
 tam accidens, quam proprium sive essentiae conveniunt, et de illa praedicantur,
 et proprium distinctum universale non constituit.

Ad primum respond. dist. m. i. proprium, et commune, opponuntur sub eod.
 respectu, conc. sub diverso respectu, opponuntur, neg. quod utrum est proprium
 allicuius speciei non est commune cum aliis, sed respectu inferiorum est com-
 mune, in eo dicitur convertibiliter, est homo, et est vivibile, s. non dicitur bene,
 est divibile, s. est petrus. Ad secundum dicitur, quod praedicatio nem universalis
 necesse non est, ut immeritatus sit, sicut de differentia, et genere, stabili-
 tum manent, praedicantur quod immediate respectu inferiorum speciei dicitur, bo-
 test. Et nomen, petrus, sive ipse unum versus alio dicitur, quia cum illa, proprium
 uno est, sed respectu inferiorum speciei, quibus superius est, et auctoritate
 negato, uti, disting. cum ratione, accidens largens, cum fit, est omne id quod es-
 sentia, advenit sive in separabilitate, sive, separabilitate, con. accidens sub-
 test, neg. tam, proprium, quam accidens essentiae, in se ipso esse tam con-
 stituta, advenit, sed proprium necessario, et in separabilitate, accidens
 autem

autem contingenter, separabiliter. *Q.* Circum hoc proprium in reparabilitatem.

Resol. 3^a In reparabilitatem proprium a sua specie talis est, ut proprium ab ea separari non potest, nec dividitur quidem. *Est D. loco, ut. cum omnibus, et suis, et amobabilis.* Aut autem quod est, *3. uniu. et ali. S.* quod proprium non potest in teligi sub opposito illius, cuius est sine repugnancia, quia intelligitur in medio, per se causas, et necessaria sub opposito sui effectus. *Q.* cum effectus proprietatis modo non possit separari a subiecto. *Conclusio, seu resolutio prob. Quam concludit demonstratio, in qua demonstratur talis proprietatis, tali modo est vera, ut non possit, nec dividitur quidem xori falsi. Demonstratio est exterioris veritatis, seu necessaria, s. quod talis est nequit non esse, *Q.* demonstratio nequit non esse, *primo sit, s. talis conclusio esse demonstrativa, *Q.* non potest non.**

2^a Prob. quae realiter identificate sunt, inseparabiliter manent, s. tales proprietates sunt identificate realiter, *Q.* Prob. in. Tales proprietates, pertinent ad constitutionem intrinsecam essentiae, licet secundario, s. quod uel pertinet ad essentiam est identificatum cum illis, *Q.* *3^a* quod identificatum est, ne dividitur potest a Deo separabiliter, *Q.*

3^a *Aug.* Imne prius potest esse sine suo posteriori, s. natura est prius sua proprietate, *Q.* sine illa, a priori potest, *Q.* sunt separabilia. Prob. mai. quod est prius potest in aliquo instanti sine posteriori, *Q.* potest esse sine illa, s. ubi potest esse sine illo, potest a Deo sic conservari. *Q.* *3^a* Natura sine proprietate nequit esse, Natura ad proprietate, dependet, hoc in conueniens est, *Q.*

Resol. omne prius quod realiter a posteriori distinguitur, sine illo potest esse, conc. si non realiter distinguitur, neg. et in eadem probationem, quia quae identificate sunt unum prius concipitur, s. in nullo instanti, etiam naturae, unum sine illo existens, quod *3^a* non ex eo quod unum sine alio positum sequitur, quod ab illo dependeat, nam potest ut *Q.* nequit sine filio esse, et pater a filio non dependet. Natura sine proprietate nequit existere, s. per identitatem reale.

Quaestio 7^a de Accidentibus

Accidens sumitur a se hinc ab alio accipiendo, quia rei completae, in suo esse, quam ab exteriori accidit secundum esse. In communiter dicitur, quod esse, et abesse absq. subiecti destructione, potest.

Resol. 1^a Accidentia sunt uniuersalia describuntur, in quod re multum in quale contingenter praedicantur. Est communis cum. *N° 2^a* dicente, quod quum accidens habet modum praedicandi in quale accidentaliter, et non conueniabiliter. Cui ratio accedit, quia hoc modo bene explicatur. huius uniuersalis materiae. *2^a* Praedicandi non uniuersalis, in quale, conuenit cum accidenti, differt q. ab alio, et bene proprium contingenter a proprio, et omnibus differt.

Est dicant, *3^a* et conuenit sunt accidentia, et contingenter a subiecto praedicantur, s. haec absque subiecti corruptione, a se se nequeunt, *Q.* modalis est prius a destructione. *Resol.* potest, quod hoc uniuersale, nequeunt a corruptione quod ex instantiam se tantum, quo in essentiam haec est quod.

tatione apud Dialecticos est. Notat, Nos loqui de non ultimata abstractione, ut cum abstrahimus Albernem ad subiectum quod in ultimata abstractione ut est abbernitas dicitur, hoc modo, quia enim completum non est in partibus in quibus praedicari non potest, quia in linea recta nec laterali collocari nequeunt.

S.^o dicunt, Concreta accidentalia non sunt univocum quia in se sunt et ex diverso sunt praedicamentorum, S.^o quid non sunt univocum per se in praedicamentum collocari nequeunt, Q.^o Item, Concreta accidentalia non potest de nominari genus, nec species, igitur in praedicamento collocari in unum potest. P.^o Quod genus, aut species est deset poni per modum, per se statuta, et praedicata in quibus, S.^o Concreta accidentalia non sic arguuntur, sed per modum alteri adiacentis, v. g. album significat albernem in subiecto. Q.^o

R.^o Concreta accidentalia quae sunt in modum accidentis, et subiectum de connotate tantum, ideo quod hoc modo consideratur unum, per se est, consequenter potest ut generis, vel species considerari, et in partibus in quibus praedicari. V. g. Coloratum est genus respectu nigri, et albi, Album vero est species respectu omnium alborum. Si autem considerentur ut in se affecto principaliter, tum non praedicantur, nec in quales, consequenter quod hoc modo in praedicamento accidentis non collocantur, S.^o ad subiectum praedicamentum pertinere debent, Haec est mensura, in quibus praedic. Sic loquitur, haec duo de concretis dico, quod essentia significatur per album est in genere qualitatis, et concretum albi est in praedicamento. Hoc autem in alio loco in alio ut dicitur est. Aliis argumentis quae obijci possunt, et dicitur, et dicitur, per illationem sanandi quae sunt.

Collat. 1.º Dicitur in partibus, unum est abstrahitur in parte, praedicamentali necessarium non esse, ita d. in d. q. 4. n. 7. et ratio est, quia in individuo in linea recta ponitur, S.^o in univocum non sunt univocum, igitur in se reliquas conditiones habet, non est necessarium ut univocum dicitur, quod in praedicamento collocatur.

Collat. 2.º Praedicamenta praedicta, praedicamentis scholasticis, realiter inter se distinguuntur, Doct. sub in d. d. q. 4. n. 7. et in d. 11. praedicamentis, S. ad quae n. 4. docet distinctionem praedicamentorum de sumi, non per se aliquid logicum tantum, sed per se essentia ipsa, in hoc consequuntur omnes scholasticae, et alii cum ipsis, et dant rationem, quia nulla duo ex his praedicamentis, quae significantes sunt, quae non distinguuntur realiter. Quod inductione patet. Nam abstrahitur, et dicitur, ab omni accidente, praedicamentali distinguuntur. Reliqua etiam distinguuntur, ut postea v. v. bimus, igitur secundum eorum modum, praedicamentis omnia inter se realiter distinguuntur.

Quaestio 3.^a

De praedicamentis in particulari, et primum de Substantia.

Substantiae, praedicamentum categoriae praecellit omnino, et dividitur, sicut omnium basis, et fundamentum, ideo cum nomen de substantia nomen accepit, quae ut scholastici dicuntur, substat accidentibus, velut eorum subiectum.

tum. Semitur ab eis substantia 1. pro quibus dicitur, quod non substantia, vel accidens
 sicut hoc sensu perinde est. 2. pro omni ente quod accidens non est, sive infinitum, si-
 ve finitum, sive completum, sive incompletum. 3. pro solo primis substantia, id est, pro
 indivisibili de hoc predicamento. 4. pro sola substantia categorica, sc. finita, com-
 pleta, et perfecta, ut genera, species, et indivisibile substantium. Propter quod duplex est sub-
 stantia, predicamentalis, sc. Prima, id est, quae nec in subiecto est, nec ad se, prae-
 dicatur, ut indivisibile secundum quod non est in alio, sed de alio predicatur, ut ge-
 nera, et species huius predicamenti. De substantia hac in presenti agimus.

Resolutio. Substantia summo huius predicamenti generis admodum de se com-
 pletum, finitum, per se existens, praedicabile est quod de omni tali ente. Resolutio est
 communis cum D. s. huiusmodi in locis. Per istas priores conditiones cum aliis conve-
 nit, ut pote in omnibus necessariis sunt, ut in eis praedicamentis scelerentur. Pote-
 re existens ab aliis distinguitur, quae cum adiacentibus sunt, non sic per se existunt, et
 etiam ab aliis distinguitur, per hoc quod hoc supereminet generis, quod de omnibus ge-
 neribus, et speciebus ad quae in eis verius praedicatur, dicitur pro.

Conclusio. Haec substantia predicamentalis non est communis Deo, et acci-
 dentibus. Est communis cum D. s. huiusmodi, et aliis, ut putatur per ista dicta, nam et quae
 in praedicamento collocatur finitum deest esse. Prob. ex D. Aug. ad D. cit. dicentem,
 Deum ab usque subiecto dicitur vocari, item ex D. C. illi dicentem, Deum non habere
 differentiam, eo quod sit simpliciter sumus. S. si sub substantia, praedicamento ponatur
 haec, et differentiam, et simpliciter sumus non esset. Ex ista D. Anselmus dicit, De-
 ius est in seipso in nullo modo in substantiam huiusmodi, et Dionysius Alexandrinus Deum
 dicit ineffabilem esse, quia neque genus, neque differentiam, neque in se ipsum est.

Prohibitiones. Sec. si Deum esset sub genere substantiae, compositus esset ex gene-
 re, et differentia. Hoc contra sumum sumum simpliciter esse est. 2. Nam, quia quod
 substantiae, generis est, per alios debet determinari. Prob. in. Ratio generis dicit, pote-
 re determinari, respectu differentiae, per quam determinatur, seu perficitur. S. hoc omnino de-
 terminari in seipso simpliciter alienum esse debet, ut in Theologia patet. 3. nullo modo se-
 per substantiae predicamentalis poterit esse, 2. substantiae communis illi et accidens non est.

Arg. in istis. Damascenus lib. 2. de fide. c. 9. et lib. 1. c. 9. dicit, quod in capite cum
 est differentia ab substantia, continens sub se ipsum, et dicit, D. Aug. docet, s. ex Deo aliquid per
 esse dicitur, huiusmodi Deo, maxime substantiam, et relationem. Avicenna etiam Deum
 substantiam vocat. D. Anselmus, quibus in nullo dicitur. Huiusmodi in seipso dicitur, quod
 substantia huiusmodi categorica, 2. in seipso dicitur perfectio. Deum de praedicamen-
 tis huiusmodi. Item substantia dicitur univocum Deo, et creatura. 2. contra ista dicitur
 est. Prob. contra ille conceptus praedicatur in seipso, ut in D. s. in seipso differentia, potentia de-
 terminari ab aliis per differentiam, 2. ut in D. s. est communis.

Responsum. 1. Autoritates ad huc non intelligendae non esse. Damascenus non lo-
 quitur de Deo, sed de Deo in se, proprio dicitur in seipso in seipso. 2. 3. quod est sub-
 stantia, per se continet super substantia dicitur in creatum Deum, hoc est creatura com-
 categorica. Aug. in exo dicit, Deum esse substantiam, sed supereminenter non dicitur,
 et super generum. De Avicenna, et Dionysio non dicemus, et maxime in materialibus, et
 2. Neg. sup. quod infinitas huius sit propria, et in extensione, non dicitur, sed
 potens

pothesis, non esset in omni genere, sicut perfectio, et simpliciter Dei, ideo non movemur
 ut haec infinitas, Deus a praedicamento excludatur, et, no autem lineam. No ultimum di-
 co, non esse univocationem unicus ratio, et constituit in praedicamento ente, se etiam in
 infinitas, nec ratio univocatio substantiae. In hoc genus arguit, nec potentia libertatem,
 nec in differentiam, nec per differentiam contrahitur, sed per modum essentiam, et in-
 ducit quidem conceptibiles, at voce utitur, consequenter qd. neg. conc. et aut. p. h.

Coroll. 1. Ex hoc sequitur, Substantiam praedicamentalem esse autem genus
 corpus, et incorporeae, corruptibilem, et incorruptibilem, in rebus finitis, ut Ange-
 lus et ceteris rebus materialibus, ut docet D. in 4. d. 7. q. 3. §. aliam est. Et quia res ponens
 ad rationes contrarias an extensione Deo in praedicamento, non ponens, a se illis
 cum sit de sing. nihil res ponit, et ex potentia latente concepit, quia non sunt substantiae
 infinitae, ob quam Deus a praedicamento excludatur, Angeli vero sunt substantiae
 et habent omnes aliae conditiones ut dicuntur per D. in 4. d. 7. q. 3. §. aliam est.

S. si opp. corruptibile, et incorruptibile, ponere differunt, S. Angeli sunt incorrupti-
 biles, ceterae autem corruptibiles. Quod substantiam non est res praedicamentum genus, item
 Angeli sunt actus puri, simplices, et nullo modo compositi. S. in praedicamento non
 ponitur, tunc est, quod ex genere, et differentia non constat. Quod item a corruptibile
 et incorruptibile ratio communis substantiae requiritur, non ratio communis Angelis et
 corporibus non datur. Prob. aut. incorruptibile est in termino Angelis, quia non
 potest in ab eis abstracti ratio communis cum corporibus corruptibilibus.

Resp. Ad 1. dist. mai. cum sit corruptibile, et incorruptibile, ponere, physico
 differunt, conc. metaphysico, neg. Differentiam in materia physico non accipit
 se cum sumis philosophis, convenientiam in genere logico, vel metaphysico. Vel pe-
 tet dist. differunt genere, substantiae, conc. generis ultima, neg. Ponit in ab-
 se corporeum, et incorporeum in convergens in ratione substantiae. Ad 2. di-
 st. mai. Angeli sunt actus puri, quatenus compositione materialis, physico sunt
 materialia, conc. quatenus compositionis metaphysico, ex parte sunt, neg.
 habent alterius generis hoc est substantia libertatem, et differentiam, sc. substantia libertatem
 ex quibus metaphy. componitur licet alia comp. careant. No ultimum, neg. aut.
 Corruptibilitas autem, et incorruptibilitas, non est magis abstracta, et materialis
 substantiae, quam rationis, et in ratione libertatem in homine, et bruto, et tamend
 illis Logici abstracti ratio, et numerus, et univocitatem. Proterea Corruptibili-
 tati, vel incorruptibilitati, praesunt substantiae ut sic, et nulla substantia ex-
 ata est incorruptibilis essentialiter, hoc solum Deo competet. Quia haec ab-
 substantiae tantum extinguitur, et ob defectum causetur in actu illam concumpan-
 tis, vel capere corumpendi illis autem non respu, nec debeat de Deo.

Coroll. 2. Christus Dominus secundum humanitatem in hoc praedicame-
 nto collocatur, quia praeterquam quod est scilicet doctrina, in 3. d. 7. q. 8. m. 3.
 Res ponitur in praedicamento secundum quod generat, praedicamentum deus autem
 deus praedicatur, species autem de individuis: hoc modum quia non videt, Christum
 licet a eundem suppositum a praedicamento excludatur, se autem in huma-
 nitatem, quae nobiscum convenit esse in hoc praedicamento? hoc qd. cum
 dicitur, Christum in hoc praedicamento collocari, intelligitur secundum
 Suppo =

fullet, quia, quum qualitates contrariarum substantiarum constituantur, in illis talia
tem contrarietatem admittere, debent. 5° non suscipere, magis, et minus; hoc
est, quia, licet possit una perfectior alia esse, non autem una magis subs-
tantia alia est.

Quaestio 4ta De Quantitate, Et Qualitate.

Quia, omnia absoluta accidentia, reiciimus, paululum in his praed-
dicamentis sustinemus, septimum, quantum hoc nunc scilicet de eius cognitionem
sibi ostendimus. Accidentia praedicamentale, cum tunc praecetero entis, quoque se
existerent, non potest, nisi in alio per inhaerentiam quam vocant. Haec autem vel
actualis, nam actualis haec et re aliter, vel aptitudinalis, cum non inhaeret, s^o ob-
tas est inhaerere, vel actualis et est ratio secundum quam competit inhaerere
quolibet ex illis modis, hoc posito. Ponunt ut certum, accidens ens reale, esse
distinctum a substantia, se ens reale aptum in esse in subiecto, hoc clarus ex-
plicatur. quod dicitur ens adveniens substantiae, in eis esse constitutivae, et
in haerentia in ea, habent praecetero etiam, in haerentiam actualis in esse
ta, absolute accidentis non esse, s^o ab eo realiter distingui, quia accidentis di-
cunt sine subiecto potest esse, et in sacra Eucharistia signari ueraciter
xi. Alio modo de accidente relativo loquuntur, et ne cetero, quia relatio ab se
ramento contrarietis est et aliter. in ad sol. 12. q. 4. v. d. c. et d. nam relatio est ex-
pectat unum ab alio, et quomodo sine, existentia relati, illud ad alium referet?

In haerentia autem aptitudinalis, dicunt, et maxime, s^o in 4. postea
q. 2. v. 7. alio q. in locis, quod non est de essentia primaria, s^o tantum proprie-
tas, seu essentia secundaria dicitur, et non nisi formaliter ab ea distingui-
unt, ut quamlibet illam aptitudinem. Haec autem formalis constituti-
o accidentis in in existentia reali, et passiva, in qua inhaerentia, in activa,
seu propria dicitur, ab eis signatur. Et ratio ex dictis patet, quia si accidens est
ens inhaerens, seu aptum inhaerere subiecto, et tunc inhaerentia non est
de essentia eius, de se, et scilicet entis, eoque aptitudo inhaerentia in actu.

Hoc stabile, praedicamentum 2° quantitas vocatur. Quantitates di-
cunt esse, primum accidens, quae immediate materiam inhaeret, in eodem
alia subiectantia. Describitur ab aliis, ea confusione, huiusmodi in materia
accidens per se divisibile in ea, quae in unum, quorum utrumque voluminem quodam
quod, et hoc aliis quibus aptum in se. Tunc explicatur quod in eis nomina, ut dicitur
hoc modo: **Indivisibile in partes** quarum quaelibet sine alia existente
potest. De signatione in actione, primaria constitutiva huiusmodi accidentis in
eos maxime est contentio. Alii in mensura, ponunt hoc est in eoque, per ea
mensurentur corpora, vel illa sit mensurata. Alii in divisibilitate, in par-
tes integrales. Alii in eo quod extensiba, partium substantiae sit. Alii in eo,
quod partes totae, pariter habeat. Alii denique in ea entitate, ex qua naturali-
ter sequitur impenetrabilitatem illam, quae partes substantiae se se ab eo in loco
expellunt, ita scilicet, cum d. contra alia scilicet, et ratio ut d. aut in
A. d. 12. q. 16. s. ubi dicitur, sub C. et sub D. Resp. quod distinctio quantitas est ear-
um effectiva distinctio. Nam ratio distinctio scilicet nec a materia, nec
a for-

habet contrarietas, hoc est proprie, quatenus contraria sunt, quae ab eodem subiecto mutuo expelluntur, hoc est in sensu aristotelico, quia una est sensus receptivorum, ipsaeque substantiae ignis, frigoris &c. mutuo se se expellunt. 2.^a quod non suscipiat magis, vel minus, in est, licet possit magis, vel minus accipi, non autem intendi, aut remitti, unde frigoris magis quantum frigidius non dicitur, tamen in sensu receptivorum sub eodem volumine dicitur generi habere eandem, aut minus quantitatem, propter maiorem, vel minorem densitatem. 3.^a esse adaequale, vel inaequale penes maiorem, vel minorem extensivitatem. 4.^a est habere positionem partium in ordine ad locum, 5.^a esse mensuram, et mensurabilem, 6.^a Divisibilitatem in partes intentas, &c. Et pluralitas, quae referre non valet. Haec de quantitate satis explicata, ad qualitatem descendimus.

Qualitas est 3.^m Praedicamentum, et si ut quantitas, forma absolute est, uti coact, et quidem illa nobilitas, quae ut velut perfectior, seu ut actus perfectior, haec ab aristotele dicitur, ut secundum quod dicitur qualitas.

Sumitur a scholasticis latine, pro omni forma, licet in se, quae praedicatio in quales minus late porae, quae accidentibus dicitur, seu in hoc non constituitur, hoc praedicamentum, nam si convenire, potest ceteris praedicamentis de accidentibus. At tamen non est habere contentio inter scholasticos in definiendo, pro propria eius definitione, et in variis abeunt opinionibus. Eae haec est sufficienti: accidentibus absolute, quae subiectum dicitur, quales quae per partem absolutam ab omni relatione, distinguitur, et per quales et quantitatem, secerantur.

Scholion. Haec definitio admittimus nos, et a recentioribus admitti potest in qualitatibus, et habitibus spiritualibus tam in se, quam ad quosdam, et hoc etiam in lineis physicis. Quantum autem attinet ad qualitates corporeas non nisi in in sensu logico, et quod praedicatio admittimus, seu permittimus in lineis physicis absolute, materialiter omnino recedimus, Deo dantes. Notandum tamen quod quales et accidentibus. N. S. Q. Joannes Duns Scotus in sensu logico intelligi debent, vel ad intelligendam spirituum qualitatibus applicari debent, in sensu vero ut in metaphysica.

Qualitatem dicuntur supradicti in quatuor membris, 1.^m est habitus, et dispositio; 2.^m potentia naturalis, et potentia; 3.^m Passio, et passibilis qualitas; 4.^m Forma, et figura. Haec sunt relictis species qualitatibus, uti et docet, q. 2. 3. et 4. de praes. Quantum ad primum, sc. habitum, et dispositionem.

Resolutio 1.^a Si qualitas sit non sensibilis sensus exterioris, non in se, et subiecto, et difficultate mobilis ab illo, habet in se, uti dicitur, si dicitur sit qualitas a subiecto mobili, dispositio nominatur. Haec est comprehensio, q. 2. 3. de praes. et nos quod habitus spiritualibus utriusque amplectimur. Nam in omnibus animae habitibus tam separabilibus, quam qualificabilibus omnes haec conditiones reperuntur, ut sive est in se, Theologiae. Non solum haec verificatur in qualitatibus super naturalibus, et in se, s. et in naturalibus, et ad quosdam, ut in acquisitione scientiarum. Quando autem actus eorum, eodem modo dicitur de virtutibus) sunt pauci, et generaliter habitum,

facilitatem tenuem, facilitate ut de debilibus, dicitur dispositio, quae disponit ad habitum scientificum, seu virtutis; si autem difficultas generata fortis, et difficultas debilis, vocari merito potest habitus, modo in metaphisica explicando.

Resol. 2.^a Si qualitas insensibilis sit in natura, in diuina, et perfecta, ad agendum vel reuertendum, et fortiter inhaereat, dicitur potentia; si uero sit debilis, aut retardans, dicitur impotentia. Et conformis est. docenti, q. 2. excedens, potentiam, et impotentiam distinguit ab aliis qualitatibus in hoc, quod est esse in natura, et esse principium operandi. Haec autem qualitas differt a habitu, et dispositione, eo quod innata sit, et ab aliis qualitatibus per hoc, quod est perfecta, et facultas operandi.

Schol. Nomen potentiae, intelligi potest 1.º facultas realiter, cum natura uentificata, ut intellectus, et uoluntas in anima; haec autem non sunt qualitates, per consequens non pertinent ad hoc praedicamentum. 2.º ueritur potentia, pro facilitate, uel habilitate ad operandum; haec si sit innata dicitur potentia uoluntaria; si ad uentitiam, uel ad quod sit, habitus, uel dispositio non innata. Omnia haec in potentia operantibus communi admodum in usu loquuntur.

Resol. 3.^a Qualitas per se efficiens sensuum externorum, si cito transcat a sensu, dicitur passio, docentis scholasticis, et patibilis qualitas si diu in illo permaneat, nominatur. Per haec qualitates intelligunt calorem, si citatem, humiditatem, si frigorem, colorem, odorem, et saporem, quae omnia tantum in sensu uoluntate committuntur a reuertentibus; hoc est, quia contingenter de subiecto praedicantur, et hoc latius dicitur quibus haec qualitates ab aliis, quae pertinent sensus externos, et alia a uentis non percipiuntur ab eis.

Resol. 4.^a Formae, quae sumuntur, haec illae, proportionis, seu coordinationis partium corporis ex qua oritur uentitas, seu pulchritudo; et figurae, quae sumuntur, per dispositionem aliquam speciei partium corporis, quae facit, e.g. quadrangulum, triangulum, &c. non sunt nisi in opinionibus scholasticorum, et de qualitates corpori super aditae. Sic expresse docet D. S. in d. 12. q. 2. in 1.º autem figurae non dicitur ubi quantitates, nisi relationem partium ad se, unquam, et in h. d. 17. q. 2. a. 3. D. Pulchritudo non est aliqua qualitas absolute in corpore, pulchritudo, sed est aggregatio omnium convenientium tali corpori, per magis in eis in figurae, coloris, &c. quibus sensus nihil arduum est.

Proprietates 1.^{ae} qualitatis est, ut schola docet, habere contrarium qualitatem solam illam, habet formam, absolute oppositam, et in oppositum in eodem subiecto, ab eo expellitur, per uiam, ut calor, et frigus, nigrum, et albu. Tententur tamen, posse esse simul materiam, et de mixta in eodem subiecto duae contrariae qualitates, et calor, et frigus, in aqua, &c. terrena, in quibus autem summis non posse nisi super materiam, haec duae contrariae qualitates, docent probabiliter, si uolunt in uiam sententiam D. S. tenere. Quod si puritatem eorum est habitus, ad quod posse in quibus uentis naturae absolute esse, et hi, inferiori, potentia Dei absolute simul verificari possunt in summo gradu, ut in Theologia uerax est.

fundo amento, et termino in rebus natura, necessario desultat, ut similitudo, et di-
 similitudo; nam, possit duobus aliis, necessario similitudo sunt. Poterit aut, quae po-
 setis extrema, non statim reputat, quaedam conditio, quae dicitur, ut basio patris, et scho-
 las, non reputat praesentia, seu ad ament relationi, sed requiritur, ut Petrus in de
 lam in gradibus. Alii est mutua, et correlatio; alia non mutua, ut de pendentia
 creaturae ad Deum. Alii diuina praesentia, cuius extrema, ^{diversos, et exten-} sui coram nomine ha-
 bent; alia de aequalitate, inter extrema eiusdem nominis electionis, ut simi-
 litudo, et aequalitas.

Relatio praedicamentalis dicitur in sequentibus, pedit, potum acciderit
praedicamentalis tales utitur, et ad venient, cuius totum esse, est ordinare
 unum ad aliud, hoc est quatenus relatio est non aliud esse habet, nisi subiectum
 ad aliud ordinare, quatenus accidens est in subiecto habet esse. Haec relatio est
 coexistentiam extremorum, necessario requiritur. Nam quomodo Petrus respiciet
 et filium, nec album aliud album, nisi ambo simul existenti. Haec suppositio,
 quae dicitur, a parte rei videtur relationes duntaxat.

Con. Non dicitur a parte rei relationes praedicamentales, tanquam accidentia
 ipsis entibus absolutis superaddita, seu non est necessarium aliis praedecidens
 per additum, fundamento, ut hoc est proximo, ut hoc ut ad aliud referatur.

Con. Probatur conclusio. Non sunt multiplicanda entia sine necessitate, s.
 nulla est necessitas in eminentia relationum, q. non dicitur. Prob. Non. No-
 cessitas ad tales relationes ad existenda, seu multiplicanda, esset, ut de qua-
 liter, similitudo, dependentia, Paternitas, et alia permutata, et alia q. de-
 nominationes salbentur. S. ad hoc non est necessaria dicitio, s. et multi-
 plicatio talium relationum realium q. Maior, est fundamentum, et motus am-
 talis dicitio in scholasticis, quia dicitur univocis orbi ab eo talis ordi-
 ne relationum realium. Prob. minus. Hoc ipso, quod dicitur duo. Alia se ipsa ne-
 cessario sunt a parte rei similia. Petrus respicit Filium eo ipso quod actionem em
 generativam, posuit, produxit q. Filium; eodem modo causas. Oculus ut par-
 titem, a piciat non est necesse, nisi materialiter lura in relatione eius imaffi-
 gines deponat. Et sic de ceteris: Suis non viret, quod ex eo, quod in qualibet par-
 te univocis talis relatio ad aliam compariter, et ut totum conseruetur ordo univocis
 et talis relationibus duntaxat, dilaberetur mirabilis, pedit inaptibilis ma-
 di machina, non esse fundamentum, et chon exama? Eodem modo loquor de homini
 praedominabile structurae. Haec opinio. Domus vel alterius comparit, vel ante fac-
 tu.

Dicitur hoc verum esse ad hoc ut talia sunt absolute, non autem ad hoc ut ad
 aliud referatur, et habet denominationem, et exam talium relationum.

S. contra. Sicut Licet in Deo nullum accidens, nullumque in se relatio-
 nem recipere, possit, salbatur in eo Denominatio realis, et vera. Creatio,
 Domini, et univocis conseruetur, q. licet in creatis nullum non sum
 accidens dicitur, hoc ipso, quod fundamentum proximum, ponatur, vere
 et, et a parte rei dicitur talis denominatio vera, et realis. Consequenter
 prob. in Deo tales denominationes salbentur, propter actionem reali-

34.
 nam, conservativa, et supereminens? Dominium, quae in rebus creatis haec
 habet, & eodem modo potest esse in causa respectu sui effectus, in partem, respectu
 filii, in partem inter se, et quoad totum, et in simili libris, et de quilibet,
 etcetera. Eodem modo absque relatione tales denominationes valbari possunt
 Patrum. Posita actiones productivae, generativae, positivae quae filii, et effectus, an quis
 relatio superaddita ad hoc ut ~~patris~~ filius a patre, effectus a causa respectiva
 etcetera, posita naturae in qua patris, et filius conveniunt, et positivae eam
 specificae altero inducitur, parietibus an quis amplius ad hoc, ut similes demo-
 nentur? Sic et alia ratio inani potest.

S. iterum dicunt, Petrus v.g. quatenus habet naturam communem cum
 alio, non est nisi absolute homo, & similis non est nisi fundamentaliter hoc est habet
 hoc est habet fundamentum, proximum, ex quo talis relatio resultat.

S. contra quia hoc est petitio principii, quia devent proxima, quod habent
 ter communem naturam, vel Colorem, vel aliam modum, vel proprietatem, et sic
 et alia speciebus relationum, indigent ac ceteris superadditum, an hoc ut similes,
 aliosque denominationibus respectu superadditur, et redit.

Prob. 2. Con. Pures denominationes ab ipsa diversa, aut, entibus tribuuntur
 absque quo aliquid accideret in superadditur, ne aliquas formas intelligitur, suffi-
 cienter pro omnibus Subsistentiis, quae in plurimum, sententia in negotio
 ne actualis communitionis consistit, seu quid negotium est, & etiam denomi-
 nationes etiam relationum dantur in ipsa fundamentis absque aliquas for-
 mas positivae superadditur, item, sequeretur quod non ente formae, an quis
 vel plura resultat in Colo, et in textis infinita entia, positivae, et ad
 quis tollit, et tanquam mirabilis multiplicatio? Item, relationes vocatur, a pte-
 videntes, et beneventales, quae tolli accideret non indigent an hoc ut respectu
 trum, quae ex ipsa potentia, potentia ad agendum, vel recipiendum partem su-
 ficienter naturae denominatione, & etiam in duobus alia, et alia, huiusmodi
 sufficit positivae immediate terminorum, item, in huiusmodi, hoc ipso quod partem
 alia, an aditae sunt an partem ente, et videtur an ~~aditae~~ actionem, ampliusque
 an amplius, et enim in illa in duobus, quid de creatura ut hoc dicatur, ni-
 si ut una pars materialiter sit structura, vel applicatio, secundum partem
 finem?

Nec dicatur in Deo tales relationes dantur, & in creatura, quia non licet de
 rebus mirabilibus, inaffabilibus, inverstigabilibus, & Deo ad Tendens, creatura ve
 infinite descendere. S. omnino non currit pariter, quia illic relatio activa est
 ipse actus, productivus formaliter, secundum se consistit, et in parte, ratio formalis
 constitutiva ipsius in et patris, et positivae est ratio formalis constitutiva filii,
 scilicet, spiritus, in ^{creato} humanis, ut in serie relationes huius generis. Vel possum
 dicere, quod ipse actus ex se formaliter, dum respicit effectum in qualitate cau-
 sa relationum esse, aut se veli aditae tantum, et eodem modo loquimur de rela-
 tionibus identificationis. S. hoc tantum permittimus.

Nec iterum dicatur, unio hypostatica in Christo est relatio superaddita,
 et certum securi adveniens subiectatae in humanitate terminatae
 an peccat

ad personalitatem Verus. Iuda non est tenaxatum. Theologos inter, hanc ta-
 lem unionem super actum; nec esse relationem est communis apud illos, quia
 non parvi uicant, esse quod substantiales, utroque nec accidentis. In uer-
 so alij Theologi uicant uerum, et humanitatem se ipsos unum. Alij
 aut, talem unionem quod ^{absolutum} substantiale esse; et alij substituunt, et Thomis-
 tas, et aliqui catholicos non inferioris notae, quod absolutum esse, igitur
 hoc nihil contra nos. Eodem modo respondetur ad arg. 2. de unionis armoniae cum
 corpore, et de habitibus spiritualibus, ut in 1. 2. Theologiae dicemus.

Collation. Omnes relationes esse secundum dicta uel hanc uel illam logicam
 et per intellectum, ut quod ex data doctrina. Iu vel distantia, uel uentitas uel
 alia quae cum q. relatione capitatur, si consideratur, et in ente relatione, se ipso re-
 fertur ad aliud, n. g. duo alba ex ipso albedine, alia communi est actio sufficientis
 ut similitudo denominetur. Patet per ipsam actionem generationis sufficientem ex-
 picit filium, hoc est metaphisice habent in se per se mutuo, ut in-
 ter se referantur, et respectu respiciuntur. Si de formali relatione, seu de illi-
 quod quodasi ligamento, quod relatiua in ea se habent, et quod amos in ueritate
 mille in diuersis considerationibus in ente resultare, hoc tantum est per
 intellectum, et est opere eundem referentis et comparantis tale enim alio
 non, quia si pariter tale ens praeter eandem entitatem, habet tam infinitas con-
 siderationes, tanquam infinita nouas entitas in quolibet instanti

Auziantura Aristotelici

Arg. 1. sine relatione reali dicitur et uel unita uniuersa, et hoc est mag-
 num inconueniens. Datur relatio realis. Prob. non. unitas relatiua uniuersa
 si in ordine partium inuicem, hic ergo est relatio, si sine relatione dicitur.
 Prob. minus. hic ergo est compositio partium inuicem, et unitas conuenientium, diuisio
 uidentium, et prioritas, et posterioritas, cum aliis similibus. S. haec omnia sunt
 relationes reales, quod partium uniuersi sunt est relatio, seu in relationibus con-
 sistit.

Præp. neg. mai. 1. min. 2. et dist. min. 3. haec omnia sunt relationes re-
 ales, hoc est ad inuicem, et respectiue, sunt relatiua per se ipsas secundum diuersos
 modos seu denominationes in illis respectu con. sunt relationes, quod illis, seu
 singulis additur alij quod accidentis super actum actum denominationes, n. g.
 Vno n. g. diuisio, distantia, prioritas, et compositio, ex ipsa positione rerum, sufficienter de-
 nominatio resultat. Diuisio, in eo, quod res habeat partes diuisentes, sufficienter inteli-
 gitur. Distantia rerum ex eo quod una alia non est, sed in eo, ut a parte rei distanter
 sint. Compositio seu unio, per ipsas entitates rerum, et non ex partium in ea
 se uniarum, sufficienter, ut non raro in ea antiquos philosophos uoluerunt, et di-
 natur, et sic de aliis.

inst. non ergo daretur ulla causa, uel causa alia, in hoc armiteretur. Prob.
 uel. Non datur causalitas sine, a pro p. imatione, seu app. uoluntatis est ~~causalitas~~ re-
 latio, et si non datur relatio, non potest causalitas saluari. Item causalitas, et Deum
 referuntur. Item plures relationes in uerbis percipiuntur, et ex quibus similitudo
 armonia, et plures aliae, et non per ipsam rem, seu per modos eorum saluatur

respectus rerum inter se.

Respond. Nisi per iudicium, et preceptionibus infantiae, et vulgariis philosophiae
 et iudicium per iudicium, et arbitrium principis in bita, dicere, nisi me, posant
 causam, in effectum suam virtutem ex exteriori per relationem. Concedo, causam
 appropinquationem, vel intimationem, vel extimationem, ad operandum, in ordine, et
 appropinquationem, et ex hoc causam, per iudicium arbitrium ad operandum. Cuius mo-
 do concedere possum, illum in eadem relatione, consistere, cum et ipse relationem, per
 tione ad seant, et de amorem per se in se, nullam quod actus dicitur perfectionem
 habere? Appropinquatio autem vel est in se ad se, vel quod locum, et tunc dicimus, quod
 substantiae, causae, quae ante remota erat quod locum, in proxima actus per
 iudicium est in se ad se, hoc est, quia causa recipit ultimam dispositionem ad effectum,
 nullo ex his modo concedere, potest, appropinquationem talem in relatione, consistere.
 Quod proximum ignis v. g. non convulit lignum, seu fit proximum extimationem, ad
 convulendum illud per aliquam relationem, s. ex eo quod molecule ignis, quae
 antea erat in loco separato, sunt in loco contiguo, et proportionato ad virtutem
 suam exercendam. et hoc in relatione, recte consistere, solum qui habet, et in-
 tellectus, in virtutibus relationum obtinere dicit. Eodem modo de proximo dico,
 nempe ignis quia ignem vixi dem non convulit, et a idem scilicet quia non habet re-
 lationem ad proximum, ad secundum non? In cogitatione in intellectus nostri in entia-
 bus ponit, ut quod recte in se, facile haec et alia entia dicitur de se, ignis non con-
 vulit lignum vixi dem, quia in idem maiori portione, suae substantiae, ut de stur-
 substantias tenationes, quod illud, quod in se ad se inveniit. Clarius. S. lignum vixi dem
 qui in se ad se domestico ex manu munime, potest, in se ad se, vel in se ad se inmit-
 tar, remanabit in combustus? et hoc in relatione, consistit? Non venio dicens, Sub-
 stantiam entia dicitur ignis esse hic in maiori portione, et tunc quod, illic, in eo, po-
 test praestare talem effectum? S. et hoc alibi.

Parum haec facile alia responsionem debet. Creaturae ad Deum, effectus
 ad causas, et sic de ceteris, relativi sunt, non per aliquam relationem, s. quia
 in Deo datur, actus creaturae, et concordantia eorum, et in causis actus effectum, in
 virtutibus, per quos accipiunt talem denominationem relativi. Si in Deo salu-
 tuaria dicitur denominatio ab eo, aliqua relatione, quae in illis non salubritate, et
 tionem differentie non debet. Ad ultimum dico: potest, principium, seu sup-
 ponere, falsum, et falsum, et tunc relationem, et tunc per se in se, et tunc
 ner, quod motus non negamus. Harmonia, et concordantia ab auriibus percepta, et in
 physica vixi dem, in analogia, proportionem, vel improprietatem, particularium, quae
 non dicitur, seu vehicle soni non ventur, quod in analogia, et similes similes sunt, cum
 componitur ab harmoniam in aures dulciter illam ferunt, sic contigit illam fon-
 dunt, et non per se, per primam consonantiam, per secundam consonantiam, et non
 per relationem. Aequalia, hoc ipso quod habeant eandem formam, vel accidens ob-
 ceptum similia, vel equalia, sunt a hoc, quod per aliquam relationem referantur
 inter se. Parum alia argumenta, quae opponi possunt, in alio loco voluta dabunt.

Scholiorum. Ab eadem haec categoria ab aristotele, assignatur de ibi, et clasticis
 tam fluxa augendi entia, seu relationes, s. a matre, per personam, hoc est, a via,
 non est.

fectionis. Relatio similitudinis est inter similitudinem in qualitate essentiali, quam accidentali, et inter petuum, et Petuum, album, et nigrum.

Adm. ^{Compositio} ~~Compositio~~ pertinet res activae, et passivae, quae quae ad se recipiunt et recipiuntur dicuntur. ~~Elementa~~ ^{Elementa} scilicet, sunt fundamenta motus, et quae potentia activa, et passiones sunt fundamenta proxima. Pater P. P. vocatur, et generatione activa, pater, pater, et Filius, et passivae, hoc est, hoc genus, pertinent omnes relationes fundamentae super eo potentia impatiens, et actus, seu super agens, et passivae actione, et passione. iam, pater, et consequenter, seu ultimas praedicamentis, et quibus potest, et quae aliquid actionis, vel passionis important, ad hoc genus etiam pertinent.

3.º Genus relationum distinguitur ab aliis per fundamenta alia, et alia, ut abscotus in S. metaph. quia fundamenta in in mensura, et mensurabile, seu fundamentum, ut obiectum, est intima, perfectio aliquid, et ab alio tanquam a beo, nec a mensura, proveniens, et tunc in uno fundat tantum relationem, sicut scientia, referentia ad obiectum, sensum, et sensibile, et mensurat cum perfectionem, seu obiectum non referentur ad potentiam existens, et ab illo terminatum. Igitur ad hoc genus pertinent, scientiae, sensationes, et praedicamenta imaginum, cum exemplaribus, et aliis huiusmodi.

Consequenter ad hoc dicunt relationes specificae, inter se differere, sicut speciem differentiis, numerice a fundamentis, vel terminis, quae multipliciter terminis, multiplicantur relationes, licet terminus fundamentum unicum sit. Etiam tunc esse specificae distinguunt tales relationes fundamentum, et terminum. Nam, si dicunt, album habet relationem ad album, et ad nigrum, seu distantiam, propter terminos diversos, et contra album, et nigrum dicunt distantiam relationem ad album, propter diversa fundamenta. Ad relationem eadem requirunt terminos, seu extremae relationis, distantia, ratio vero distantia, prope non debet esse, Nam propter abolutos, et distantes inter personas diversas, et distantia, prope infinitam magnitudinem, et distantia, quae est in omnibus eadem, hoc est, relatio, propter terminos, et aequaliter fundatur in talibus in eadem perfectione, seu ratione formali.

Supremum huius relationis, seu huius praedicamenti, dicunt, esse relationem in unum, et convenientem, reddita a fundamento separabilem. Hoc est omnes relationes, quae possunt fundamentum, et terminum necessario resultant. Sed nos etiam monuimus, sicut quod ad intellectum fundamentum, proxima referentia, et distantia, hoc est, distantia, patris, et filii necessario correlative nominantur, et ad denominationem, et ad actionem, productum, patris, et filii pro uero per patris actionem, vel quatenus terminus ipsius, patris. Etiam duo pars similibus, vel distantibus, et forma eadem, vel distantia, per quos conveniunt, vel distantia, absque, quae necesse est illis aliquid existitatem, et per se, seu tantum in intellectus referentia, et conceptum illis talem relationem, seu existitatem superari talem.

Corol. Propter et alio relationis, seu relativorum, ab aliis, assignatae sunt. Primum quod habeat contrarium; secundum quod habeat magis, et minus. Haec duae non conveniunt relationi, neque forte ipsa relativum, in quo scilicet, et alio, per se, relatione, fundamenti, et termini formali. Tertium quod quod relatio nec est, vel aliam, nec dupletur, aut mutatur. Quartum, quod relatio dicitur a se consententiam; quod verum est in sensu, prope. Quinto, ut simul sint notitia, et cognoscione; id est, in sensu, et intellectu.

tum quando. Nuncius hoc quando, dicunt, vel est materiale, et est tempus ipsum, vel est formale, et est relatio rei ad tempus. Unde ex eo esse in tempore, est necesse ut in tempore, et ex hoc resultat relatio rei ad tempus, si aut ex praesentia rei loco, resultat relatio ubi, et definitura. Subiecto Porro etiam: ut, quod ex praesentia temporis in se tempore, et deinde in futuro. Praesentia enim ubi supra relatio, non habet contrarium, et non habet magis, et minus, seu non suscipere. Divisiones sunt tres, et tempus. Tempus dividitur in internum, et externum, externum in praesens, praeteritum, et futurum, et haec singularia in singularia.

Resolutio. Si aut de aliis praesentia commentis dicimus quando nihil reale superaddere supra rem, et tempus, propter rationem plures resolutas.

Schol. Habitus est ¹⁰ et utrumque praesentia commentis, Sumitur autem pro illis forma, modo, seu relatione, vel entitate, quae res dicuntur vestes, armatae, vel ornatae. Pignora inter se scholastici pro assignanda ratio, formale habetur, alii in resolutione superadduntur, ut de substantiis. Alii a contra nullam entitatem addunt.

Resolutio. Habitus nihil aliud est nisi vestes, seu rem esse vestitum, de quibus indumentis. Nam, ut supra attingimus, ut homo, v.g. dicitur vestitus, armatus, et ornatus, et sic denominatur, nihil aliud requiritur, nisi ut vestes, arma, vel ornamenta, sint abstracta corpori actualiter, absque, quo necessarius sit aliquis noventitas superaddita. Hoc patet: Quia cum homo ex utraque dicitur, ens verum, quia non habet vestes, et ex quo non habet est sufficiens, pernam autem ad illum vestitum, de nomine naer.

Habitus proprietates, dicunt, esse: ut vestes, possint cum vestite, in eo Catera, et in Cetera non dicuntur habetur; ut suscipiat magis, et minus in amplitudine, vel extensione; ut non admitat contrarium; et ut non sit adiectivum, ut pelus, lanae, et Capilli. Sedes huius praesentia commentis: habitus dicitur in actum, et per se ipsum; ut ad quae in vestem et ornamentum, vestis in multitudine, et domesticum: domesticum in terminum, et alios; quia in hac vel illa. Eodem modo dicunt de quocumque membro.

Concl. Ex hac disputatione, sequitur Praesentia commentis, seu Categoriae dicitur te-
li, in se decem his rebus contentis:

Subst. Quant. Relatio. Iud. A. Act. Passio
habitus sex sensu aere respiciuntur.

ubi. Quando Situs Habitus.
Lini. Cuius stabo, sed tunc dicitur exo

Solutio. Non solum in totali se etiam essentiae in certa, et categoriae, et omnes
nae conuocant, Iudae, aliquid habet magis placet dicitur sunt, quae in sequenti, seu in pat-

Mem, mensurae, quies, motus, positurae, figurae, Sunt cum materiae, seu materiae, et
omnia rem. Quasi explicant. Iudae, quae mente concipitur, vel est substantia, seu mo-
rum substantiae. Substantia duplex est, mens, et corpus. Habitus cum materiae, et mens,
Iudae, aliae sunt affectiones corporum. Mensurae, magnitudo maior, vel minor, materiae.
Positurae, situatio unius respectu alterius. Figurae, Formae, exterior, et motus. Ex
hinc duabus categoriarum speciebus, eligere, poterit, quam in actu, modo utramque imperfectam,
diminutam, et ad libitum, et libitum, et sciam, in ventum, et in signatione, per funda-
tam, Iudae, ut aut Clausura dicitur in se logicae, m. i. a. b. P. 1. Cap. 3. nullas autem dicitur, quae
rent, alios autem philosopho modum cogentes. Cetera, ne nomina, aut vocer, pro re-
bus ipsi accipit, magnam scientiam obtinuit se ex eo, eo quod nomina substantiae
clauso

claris, ac distinctis, & in distinctis, possideas, et ita ad veram scientiam, obtinendam, con-
 nino ineptas reddas. ut ait. et. V. Cl. verum ipsa uocatio pro rebus, cum vera non sunt
 nisi diu eam modis cogitandi, discedat. de rebus.

Disputatio 5^a De uocibus enuntiatione, et argumentatione,

ut loquar, quoad suum complementum, redamus; seu ut de omni eius, hic eto ter-
 temus in hac disputatio ne de, Argumentatione, eiusque uis tractatu sumus, si. et claris
 us procedamus, primo de uocibus, quae signa conceptuum manifestatiua sunt, et pos-
 teade enuntiationes, et de fine eius, qui argumentatio, seu Demonstratio est.

Questio 1^a De uocibus

Quia in principio diximus, uocem signa conceptuum esse, suppono uocamus signi:
 ab eadem rei distinguere. Dum uer in proprio esse cognoscitur, ab eo quod in alio dis-
 cat nos uocem rei dicitur, v. g. *Pax* est. Dum uer non se cum in quod in se habet, si quate-
 nus alteram repraesentat dicitur, hae uocem signi nominatiua, quae duplicem uocem reprae-
 sentat, scilicet rei repraesentantem, et repraesentatam. Nec se non est, ut signum, et reo reprae-
 sentatu distinguantur, et dicitur: reo enim, in uno statu potest esse signum sui ipsius
 in alio. Tam enim, in uocibus *Pax* uer, uocem se ipsum repraesentat, et in alio, tunc signum
 generatum est, quod in rei alterius cognitionem uocem dicit, et ut *D. Aug.* ait, est quod, et se
 ipsum conuenit, et praeter se aliquid amobitendit. Quod si reo praesens repraesentat, reo
 monstratio uocem signum dicitur, si praesens praesentatum: si praesentat, reo monstratio uocem
 Si infallibilem cum signo reo conuenio reo habet, certum dicitur, si probabilis, praesentat
 ten, et uocem, et tunc in eo naturalis fuerit, naturalis, et si ad arbitrium, ad placitum
 signum nominatiua, primum, per se, secundum, per accidens etiam uocem, item si
 uocem in significatione speculatiua, si significatione reo causat, praesentat dicitur, si eo
 ad aliquid manifestatum uocem, manifestatum, si ad docendum, doctrinale appellabitur
 si sub sensu uocem, uocem, si sensu, in sensu, in sensu. Quia haec signa instrumentalia, uo-
 cantur. Si alia a scholasticis assignantur, quae form alia dicitur, et sunt, quae a
 sui cognitione, ducunt in cognitionem alterius, *Palus*, sunt, uocem intentionales, seu cog-
 nitiones reorum.

Et in familiaribus exemplis signorum. *Fumus* est signum ignis praesentis, uocem uocem
 futurae, ac praesentis, *facies* dei cum hominibus. *Respiratio* est signum infallibile uocem, *Palus*
 est probabilis informatio, *Gemitus* est signum naturale doloris, sonitus campanae
 ad *Dirina* officina est ad placitum. *Maipulatum* est eodem modo, *brax uocem*, *poter* con-
 ductu uocem, homo, quem olim *Romae* uocem est tibi, per accidens, *Romae* signum,
 quia illius speciem uocem. *Quer*, et scribitur a signis doctrinalibus sunt, species, quibus
 Angeli inter se colloquuntur, in *eloq.* *Uitas*.

Uocem autem est sonus articulatus ab homine, praesentat, ad propria, et ad animi
 cogitatione, in *structur*. Per hoc quod est sonus articulatus, id est, per syllabas distinctas, et
 fortis confusis, et in articulis, belluorum uocibus, v. g. *gemitus*, *palatus*, et *latratus*, et per
 quos, et ad exprimendam animi cogitationes, et uocibus *Pitacorum*, et *Pitacorum* secunda
 Signi praesentat uocibus, *plexum* duplex est: alia, primum, quae, quae ratione, sui, praesentat
 exhibent, alia, accentiona, quae nascitur, exponunt, ac principalem, uocem, *auges*, *aut*
mit, *danc* *Quer*, et uocem uocem, soni ad uocem uocem, et in, *uocem*, *uocem*, *uocem*, *uocem*
 uocem uocem. Quod et consuetudo etiam praesentat, nam, *uocem*, *uocem*, *uocem*, *uocem*

animi, naturaliter, nisi contra mentem iure, significat, et tamen ex usu communi hominum
 existat certam, contentus vocem, et sic valde. Vocibus. Gestus, et scripturae aduimptatae,
 quibus homines cogitationes suas alius hominibus communicant, absentibus quidem
 scribuntur, praesentibus vero, ut ad utrumque visum vocis gerit. Scripturae diuinae, sicut
 in hieroglyphicam, et vulgarem, 1. Aegyptius familiaris erat, quum scriptura, sensu libere
 res exponeret, ad utebantur, 2. quae in usum pro nos est, deservit, ut signum, per manus
 cogitationes nostras exponeret, in quo differt a voce, quae statim transit. Gestus est mo-
 tus sensibilis, corporis affectus, et cogitationes exponeret, qui vocem docentem, aliquando
 habet, aliquando vocis, et tunc conplex vocatur. Non solum ex, sed oculis, naso et manibus,
 et toto corpore, hoc accidit, vel delibetate, cum aliquis erga me de volumus, et tunc
 libere, cum ex animi affectu, aliqui sensibiles motus sequuntur.

Lingua quoque, seu visio matris originis est, qui propter bonitatem loquendi, si cul-
 te ornabit: actum in actio, bilibus hominum, lingua, et tunc in Valericis significati, bus illu-
 xeret, eodem alio, bene, et, multiplicabit, ad conseruit. Suppono etiam, necesse in virtute sunt
 ad significandum conceptus nostros, et res ipsas, vel quod vocem, est, vocis, ne deus cum reger-
 tur, et obiecta intelligitibus, representat, hoc supposito, quae inuis, et tunc vocis, et per
 naturae, institutione, sed ex hominum, placitum significandi, si praesentia sunt, et utrum
 significat, et conceptus, per quos ipsae res, percipiuntur. Seu an significans con-
 ceptus, obiectivos, qui sunt, ipse res cognoscit, et conceptus formales, qui ipse cogno-
 scit, dicuntur.

Conclusio 1. Voces non naturaliter, sed ex hominum placitum, seu moraliter
 significant. De hoc est, S. qui docet, dicitur, quod dicitur, est, est, et dicitur, quod dicitur, est,
 et non sunt signa a natura, quia, non sunt eorum, a pud omnes, in quatuor sig-
 nificat, et significatur, Et alibi, vox est, est, signum, rem concitatum, placitum.

Probationes. 1. signa naturalia, nec in virtute sunt, nec ex sententia, sunt eorum
 ubi, omnibus, et singulis hominibus sunt nota, non mutata, nec obsolescunt, S. 2. 0.
 ubi haec non accidit, sed, focus, certam, quae, significati, sunt, a placitum,
 et non naturalia. Probant. 1. ex, per se, constat, nullum, loqui, nisi, eorum, lingua,
 docet, et dicit. 2. Linguae, variae sunt, pro nationum, diversitate, nec rem, a pud omnes
 significant. 3. Voces, mutatae, et obsolescunt, ut, de, ex, vocem, saecula, scripturae, ge-
 stus, demonstrant. 4. nullus, casus, est, nulla, nota, quae, naturaliter, signa, conser-
 tur, in, vocibus, reperitur.

Prob. 2. Voces, per se, sunt, in, natura, a, quam, libet, significati, et non, nec
 hominum, voluntate, a, hanc, vel, illam, determinavit, S. Probant, Nulla, est, naturaliter, vo-
 cum, de, eorum, cum, rebus, quae, significant, conserui, nec, cum, conceptibus, simili-
 tur. S. in, dicitur, sunt, a, quam, cum, significati, a.

Offic. 1. Nominis, quae, dicitur, per se, eorum, naturam, naturaliter, significati, sunt, S.
 Voces, non, a, placitum, s. nat. Probant, in, Genes. cap. 2. 19. dicitur, omnes, quae, vocantur, a, dicitur,
 animae, viventes, per se, est, nom en eius; hoc est, nom en eius, naturaliter, alio, quum, s. a, dicitur,
 dicitur, significati, onset, ex, mo, id, ipsum, et, nom inibus, a, quo, non, S. postea, vocat-
 caratur, hoc est, quod, appellat, et, nom inibus, suis, res, ut, dicit, S. hoc est, falsum, S.
 falsum, est, voces, non, esse, naturalia.

Resp. neg. an. etiam, si, facti, nam, ex, ut, vocat, in, totum, alio, hic, est, quod, non, in-
 naturam.

te, passiva significans. In primo divisi sunt, quos nos non reprobamus, quia esse-
 lectio ad veritatem investigandam pertinens est. In secundo iam distinximus in quo
 consistit veritas cognitionis, et eodem modo, de eorum veritate, in eorum rationis
 conformitate vocum cum rebus cognitis. Clara textuum, respondemus affirmatiue.

¶ Iuxta 2^{am} de Enumerationem, seu Propositiones.

lam de primis, propositio est 2^a mentis operatione fieri, et quia mens
 suas vires exerceat, reprobando, vel approbando, vocas iungendo, aut disjungendo, hoc
 est affirmando, vel negando convenientiam unius in ad aliud, seu praedicati-
 cum subiecto, in hac mentis operatione iudicium vocatur. Et operatio eius probo-
 sitio dicitur. Si enim propositiones praedicatum coniungatur affirmatiue dicitur
 si separatur negatiue. Et haec iudicium dicitur operatio subiecto conueniens, vocas est pro-
 positio: si non conueniat, falsitas. Si hoc mentis iudicium non constat, eadem extra
 propositio, si non ita, erit probabilis, quando aliquid in re non habetur, tamen ex aliis
 si nullis. Iam distinximus etiam veritatem, consistens in, in eorum limitibus, et cum
 suis principia, si est metaphysica, vel cum in eorum logica est, in qua conformi-
 tatem propositionis, enumerationis, seu iudicium cum re obiecto equi vocatur, pro
 positio nis. Hoc est si quoad dicit, I. S. homo est sapiens, et veritas vocas, seu
 operatio rei est in homine, propositio veritas erit, si eadem falsitas. De hoc nat-
 la est difficultas.

Quaerimus in praesenti iudicium, cuius est in simplex actus mentis,
 et ut clarius proceperimus. Iudicium iudicium unum actus, in se deus, vel voluntatis
 et ansit simplex, vel compositus, et ulterius de distinctione affirmatiue, et
 a negatiua propositionis. Prae primo quod reprobando, quod quavis dicitur
 oae animae facultates nihil aliud est, quam una eademque anima, quae in eorum opera-
 tionem exerceat, tamen pro horum differentia, differente quod est Philo sophia, poten-
 tiae, distinguuntur. Iudicium quatenus intelligit, intellectum, seu mentem dicitur, et
 quatenus vel voluntatem suam exprimit. Quia cum haec anima facultatis in distributio
 planam non in Philo sophia, plura cito consistat, vocis quod est magna ex parte est 6°
 Examinandum venit, qui profertur, et convenientius loquatur, et num illud quod est
 quo mens nostra assentit, aut dissentit, vero, vel falso in ea voluntatis operatione
 recedent, non secus ac illum, quo bono, vel malo consentit, an potius qui eum in-
 lectum, seu actum iudicari ad iudicant.

Cons. 1^a Natur iudicari de intellectu, et non de voluntate, in se extendit
 est, per se. Prob. 1^a de intellectu, spiritus, et ex aliis debet illa mentis operatio, quae
 nihil aliud est, nisi convenientia, vel disconuenientia, perceptio; 6° hoc est iudicium
 actus. Q. Prob. 2^a Ex simplicis apprehensionis cum iudicium comparatione. Na-
 per in simplicem apprehensionem conuenit nobis representantur, ea, quae rei aliquid inuunt,
 illa separatiue contemplamur, quia a re, in qua existunt separata. Postquam
 autem sic contemplamus, ea modo tanquam in subiecto existentem consideramus;
 et haec est vocum a mentis operatio, seu iudicium. Ex quo sequitur, hoc er-
 sed in eum in interiori simplici apprehensionem, et iudicium, quod in illa plura
 quae rei aliquid inuunt attentionem dirigimus, in iudicium vocum existentiam
 vel non existentiam intuemur. 6° de hoc sequitur, iudicium esse actum men-
 tis quo

et ubi subjecti convenientiam, vel repugnantiam, et illas inter se comparaverit, non possem aliquid de illis affirmare. S.º hoc indicat iudicium compositum ex suffocati, et praesentia veri esse, Q.

Res dicitur, minus iudicium compositum, ex veris praesentia et subiecti, neg. si veris dicitur, iudicium ex veris fit, subiecti, ex veris tanquam, praesentia sitis conc. tanquam componentibus, neg. minus, et conso. ut veris iudicium fiat, debet esse necessarium, praesentia veris, nam iudicare, unum cum alio coniungere, vel disjungere, quae actionum, et alium, subponit, ut ipsa unum, et aliud non est.

S.º inrt. materia iudicii est pars iudicii, S.º ^{materia} ~~partes~~ iudicii. Q. partes ex quibus iudicium compositum, Resp. Materiae ex quibus est pars componere, conc. in materiae eadem quae, neg. locae, igitur, pro parte, sunt materiae, et earum iudicium veritatis, non materiae ex quibus compositum, quia iudicium est intellectus actio veris unigenis, dicitur, quae talis autem actio, clare constat, quod ex veris non coalescit, licet veris earum iungenda, aut separanda veritatis.

Inrt. 2. iudicium ex veris tanquam, partibus componitur, seu materiae ex quibus coalescit, Q. nulla est solutio, Probant. Iudicium est notio, seu quod complexum, et praesentiam subiectum cum attributo suo. S.º talis notio constat ex veris simplicibus, seu ex eorum oppositate tanquam, ex materiae ex quibus, Q. iudicium ex veris tanquam, ex inrt. Q.

R. negant. et mal. prob. In quolibet iudicio reperitur notio complexa, dum subiecto assumptum, vel separatum, praesentiam, actum, et notio illas complexa, quae per iudicium fieri dicitur, non est ipsum motu iudicium, quod non nisi actus mentis affirmantis, vel negantis est.

Coroll. 1.º sequitur, iudicium in se vivo est, vel non est totum, esse, quia, reliqua praesentia vocale, praepositiones, et primum, et nomen subiectum, et praesentiam, ad intelligentiam audientis, palam, ponuntur.

Coroll. 2.º Propositio composita dicitur, potest, quia dicitur, in se, illam et iudicium in praesentia materiae magnum, conservatur. Propositio cum sit actio subiectum, palam, et praesentiam continere, necessario haec partes continet, ex eis, et componitur, et iudicium in mente ipsa, non est, nisi affirmatio, negatio, vel, Nec minus veris debet, quod actus simplex mentis, sit in expressione composita, aut manifestationi, exteriori essentia. Et sic, quod non est actus exteriori, vel in materia, aut, N.º. dicitur, praepositionem, non idem esse, ac iudicium veris expressum, quia non solum, exprimit affirmativam, et negationem, et ut iam veris circa quae, et veritatis. N.º. hoc praepositionis cum iudicio compositum tollit, haec enim ad rem referentiam, spectat, non veris modum, et praesentiam, qui dicitur esse de veris, quia actus simplex mentis, qualis affirmatio, vel negatio est, non nisi pluribus vocabulis exprimi, potest, et audientibus, palam, fiat.

S.º solutio, hic etiam, quae dicitur, praepositiones affirmativae, et negativae, distinctione, et aliquid, et pro subiecto, hunc ut quae situm, collegerit, in numero, inchoat, pro pugnant, aut inantes, non dicitur, praepositionem, solum negativam, et omnes affirmantes, esse, seu ad eas reduci. Inter hos, etiam, et dicitur, quod cum, et in materia, nunc significatam, et habitudinem, frangit, ad subiectum, pro attributo praepositionis, fiat, nullam negativam, admitit. S.º non solum, hunc, et resolutionem.

Resolutio. Praepositiones affirmativae, et negativae, naturae, differunt, Prob. 1.º, praepositio-

positiones affirmativae sunt, in quibus attributum coniungitur cum subjecto, negativae in quibus separetur. S. 1. Inter propositiones inter se distinguuntur, 1. 2. Quae dixerim modo definiuntur, ac diversa habent proprietate, naturam differunt, S. 3. Propositiones affirmativa, et negativa diversa modo definiuntur, diversa quoque habent proprietatem, 1.

Objec. Omnis propositio negativa, potest converti in affirmativam, 1. non dicitur propositio vera negativa, Prob. ant. data propositio: petrus non est doctus, habetur, et negativa, S. 2. haec in affirmativam, et in hanc scilicet, petrus est non doctus, 1.

Resp. neg. ant. et min. prob. vel dist. ista propositio, petrus est non doctus est affirmativa quoad voces, transeat, et realiter, et quoad sensum, neg. Quia illa propositio est negativa realiter, in qua attributum separetur a subjecto, et quia in hac, petrus est non doctus, attributum doctus separetur a petro, 1. est negativae sensu, et realiter, quod cum dicitur, ac quomodo et terminis dicitur, praesertim, semper in eadem doctrina a petro separetur, et sic intelliguntur avocenter illam, In unione istius praedicatum huius propositionis est non doctus, ipsa negativa est: quia affirmare non doctum nam, et negare ipsam doctrinam, quae in unione habet? Nunc certe a petro est quoniam unum verborum non delectatur.

Solutio. non est diuivum hanc opinionem omni contraxionum in suo reuocatum non in textu, quia qui audit homo non memuratur et examitate, seu homo non est infidus, quod concipit, est et examitatem, infiditatem quae aliena est se ab homine, et sic dicit sensum eorum esse: homo est temporaneus, homo est limitatus, hoc est consequens, aut antecessens ad immensitatem veritatis eius. Sic solent scholastici quod ex ea de veritate determinata propositio de futuro contingenti, S. 3. nec verum omnibus in quaestione sequenti stabiliamus.

Quaestio 3. utrum propositio de futuro contingenti sit de terminata, vera, vel falsa.

Primum quam resolutio non tantum est 4. ut iam pluries attingimus, veritatem aliquid propositio in aequat illius conformitate, cum res propositio contrarietate, ita autem conformitas non tantum est simplicem enuntiationem affirmativam, negativam spectat, sed etiam respicit tempus, et modum. Unde veritas, et falsitas ab his duobus omnibus dependere est. Sic in hac propositio, petrus erit, et existens est non solum sensu petri affirmari, sed etiam tempore, praesertim, in quo petrus erit, S. 2. propositio non contradictoria, ex communi omnium sapientium, plebs, unam necessarium, alteramque falsam, quod inquam propositio materia, siue, necessaria, siue contingens, vel libera sit, et in quocumque temporis differentia consideretur. Et in hoc veritas quaestio diffulta tota: iam propositio de futuro contingenti sunt contradictoriae, necne. De futuris necessariis ne omduritat, ut si dicitur, voluetur, erit, vel non erit. Solum diffulta restat de futuris contemporaneis, scilicet liberis, quae propositio omnibus praesertim quod ad agendum, possunt existere, vel non existere, siue absolute, siue conditionate sint. Duplex est sententia, 1. Thomistarum, qui naturae negant propositio Dei Decretum respiciunt in similibus, propositio veritatem, vel falsitatem, sed potius altera enuntiationem ad idem 1. Denique, futura contingenti, seu libera sunt, quae a voluntate creaturae dependet, ut petrus peccabit, nec necessaria vero, quae a causa naturali, et necessaria

cessaria, ut solouetur ex ea, 2^a sententia magis communis cum sit, substituens
 falsas, futuras contingentes, et libera suam determinatum, veritatem habere. Bon
 quibus est:

Con. Ex duabus propositionibus singularibus contradictoriis, posset de futu
 ro contingenti, altera esse determinata vera, altera ad falsam.

Prob. 1^a ex scriptis. S. quidem, siema est profectus, de illigia, de antichristo, et ex adu
 sero solimitano: ita et tibi ubi de cognitionem huiusmodi futurorum, ut illud Deut. Tu
 nosti omnia, antequam fiant, illud de prophetis Apoc. in quo Iohanni dicitur: scribe haec,
 quae sunt, et futura sunt. Et Dabir canebat: intellexisti cogitationes meas de longo. Q. ex scriptis
 futuris liberae habent determinatam veritatem, ut certis a Deo praevireantur, et
 vero aut: una pars, futura contingenti alicui intellectui est vera determinate, et etiam una
 pars est vera determinate, in se, licet eam nullus intellectus apprehenderet. Sic in 1
 d. 37. M. P. n. 26. Q.

Prob. 2^a ratione. In dependente ab omni Dei decreto est certissimum, non
 posse utramq. propositionem simul veram, et simul falsam esse, sed ex duobus
 unum ei convenire debet nec conserio, Q. quodlibet exp. s. aut est determinate vera,
 aut falsa, Prob. ant. 1^a pars, omnibus patet, unquam non posse esse unum, pecca
 tum Petri, et non peccatum, ob contradictionem, quae inter utrumq. reperitur, et quod
 ad veritatem huius incompensibilitatis nihil conferre decretum, sicut nec ad veri
 tatem huius principii. impossibile est in eis simul esse, et non esse: omne, quod
 est, ex suppositione quod sit, necesse est esse. Q. in dependente d. 2^a pars prob. Si
 determinate verum est, non posse, utramq. illam, propositionem, esse simul veram, et
 falsam, determinate verum est, unam tantum modo posse esse veram, et unam tantum
 modo falsam, Q. ex duobus una d. Prob. con. Si determinate verum est unam tan
 tum, posse esse veram, etiam verum est, unam tantum fore veram, S. quae aliquan
 do erit vera, et, petrus peccabit, nunc est vera determinate, et contradictoria, petrus
 non peccabit, falsa, Q. ex eo quod verum sit, non posse nisi una contradictoria ^{esse} vera,
 contradictoria de futuro contingenti, unam tantum modo vera est, Q. determinate.

Prob. 3^a illa, propositio est determinate vera, aut falsa, quae determinate enuntiat rem,
 qualiter est, aut non est, erit, aut non erit; S. ex duabus propositionibus de futuro contra
 gantia contradictoriae, una determinate enuntiat rem qualiter erit, altera ut non erit;
 Q. una est determinate vera, altera ad falsam. Patet, mai. Nam nulla indeterminate pot
 est esse in propositione, eiusque veritate, ut non, posse affirmari in ea, rem fore, sicut re
 tu erit, non fore, sicut re, futo non erit. Prob. min. Ex his propositionibus nulla affir
 mat, aut negat quodquam sub ambiguitate, futuri tione, ut si diceret, petrus fore peccabit,
 forte non peccabit, S. asserit, una hoc affirmat, altera ad negat. S. hoc est enuntia
 ore rem qualiter erit, vel non erit; Q. ex duabus contradictoriae una enuntiat
 rem, ut erit, altera ut non erit; Q. altera debet esse determinate vera.

Prob. 3^a Peccatum petri hodie aut determinate est, aut non est. Supponamus
 quod hodie est. Q. hodie determinate verum est dicere: petrus peccat. Q. hodie de
 terminate verum, si dicere: petrus cetero, peccabit. Prob. con. vero vere, determina
 te dicitur hodie, petrus peccat, hodie peccante, petro, et mane: petrus peccabit
 hodie, quia datur, peccatum, petri in tempore importato, per verbum; S. haec
 ratio

ad verum non deturminabunt se, falsa erit; si e contra, veritas vero hoc sufficit
ad veritatem in abstracto ab extrinsecis, propositio tamen contra dictionem, licet a nul-
lo intellectu cognoscatur, ut ait D. Scitatur.

Scholion 2° De existentiis, seu evidentis, propositionum, aliquis dicitur obsec-
tabat, scilicet: cum aliquis cum de veritate tractabimus, tacta fuerunt, ^{in amplius}
in hoc loco circa propositiones, attingemus calamo vixit. Suppono hominem ex-
pecta, veritatis, propositionis in multiplici statu coniciere, scilicet: 1° igno-
rantia, 2° dubio, 3° opinione, 4° certitudine. Primum exarum, seu tactus, ve-
rificata, a salute in infantibus; et etiam in adultis, et si doctrinam experientia
comscientia mixta, plurimum reperitur, ut sciam est. Secundum factus
est durus. Dicitur animus dicitur, tum quando ex neutra parte habet rationes,
quibus in assensum impellatur, et dubium in expectatum, vocatur, aut cum ex par-
te, pro utraque habet, et **propositivum** vocatur. Mens in hoc statu in motu lumen
ex parte in aequilibrio in defectum, praeponebant motu, si ex uno, et duorum, par-
tium. **3° certus, probabilis**, in quo mens altera, cum parte **flexibilis**, et
tota, perplexa, et cum promissione, et opposito. A. ergo, pro utraque parte opinionem
constituere, rationes, sed pro una validiores, et sequuntur. Inae rationes, seu motus
tanti ex ratione, ducuntur, probabilitatem in unum, si ex auctoritate, et tum
secum constituunt. Utimus ista est certitudo, tum **Dei**, cum mente sua, ut in
divinitate, nullo modo potest, ita autem, et nulli suspicio falsitatis, scit. Ex quo in factus
certum, et verum, non esse verum in iudicio. Nam veritatis, et certitudinis, cum rebus
et certitudo, cum actus nulli dubitatio, et certitudo aut verum, aut falsum, di-
ci potest, quatenus cum veritate, vel falsitate, in auct.

Coroll. sequitur, Propositionem posse esse duram, probabilis, et certam, secun-
dam diversas motus, quibus in **flexibilis** certitudo.

Scholion 3° De certitudine, cum dicitur inveniuntur, et in 1° Deig. in
demonstratione dicitur, Nam aliquas de probabilitates. Invenimus motum certitudinis
est, quod omni dubitatione, ex bene operatur, ita probabilis, quod dicitur, et dubita-
tionis, composita. Tunc quod in humana existens non est, probabile, solum-
modo est. Mathematica excepta, alie facultates, sed probabilitates, in-
tenduntur, et ratio evidenti, et obtingunt. Probabilitatis principia sunt
ratio, et auctoritas. Probabilis est Physica, moralis, politica, et practica. In-
data, cum in ex his habitatione, phaenomenon, et dicitur, aliquam, hys, et the-
sim cogitamus, quae eas explicet. Moralitatis est, quod in eo, ex sequio, quibus cum,
quae homines afficere solent, aliquid futurum, et coniecturamus. Inae, quae
si circa hominum facta, seu mores est, practica dicitur; si circa successus
humanos, politica nuncupatur. Aliquam de probabilitas, tamquam, certitudinem, ce-
ritudo, quod cognoscitur, et comparatione, cum certitudine facta. Certitudo au-
tem alia est principiorum, alia consequentiarum. Prima reperitur, in
scientia, rationis, et naturalibus, et evidentibus, et **reperitur**, scilicet in carum
principia, per se motus, et **causa**, attingimus: in scientia, quae auctoritate ni-
tuntur, ita tanquam principia habentia sunt, quae clare, et dicitur, in au-
toritate, illa, reperitur. Certitudo autem, et consequentiarum est, quae clare
et ne-

et necessario ex principibus clariis derivata, sive in Physicis, sive in aliis sci-
entia seu facultate.

Corol. 2. Ex his patet, propositionem, probabilem esse, quae nec in
certis principibus, nec in necessariis, consequentibus ex illis derivata fundatur, sed
in rationibus, quae defectum huius viventiae, suppleant, et magis verosimiles con-
ficiant. Si ex unisecae, seu ab autoritate haec sint plurimum, in Theologia, et
Politica valet: atamen in Physicis cum unisecae de veteribus.

Nota, in hoc loco de aliis propositionibus in unisecis tractandum erat, et
aliquas disputationes afferens. Sed videmus pauca de illis ad verum, et brevia dis-
cutiendi, paucis resolutionibus.

Animar. versio. Resolvendum memoriam, quae desumitur ab initio de
terminis eius, et affectionibus, et proprietatibus; et solum notandum termi-
num esse quod a simplici apprehensione, percipitur, et nisi intellectus vocatur
voca, rei, sicut in vocali propositione terminus eius dicitur, et subiectum
et attributum eius vocatur, et ut plura dictum fuit, per unum cum unigen-
tatur, vel se partantur, et quidem per copulam, vel eandem est, quae forma
ab aliquibus, vocatur, et habitudo dicitur, seu nota habitudo, in unisecis, et prolema,
voca, materia vocant eam in quae dicitur, propositio vocatur.

Animar. 2. lam desumitur simplicem propositionem esse, quae duo
extrema tantum habet. Et contra si sint plures compositae; et si aliquid, vel
ambo complexi sunt, propositio complexa vocatur, et hypothetica est, quae di-
quid enuntiat ex suppositione, vel sub conditione, positionis alterius, vel quae di-
qua hypothese, quae latine suppositio sonat, vocat.

Resolutio 1. a potest dici omnem propositionem compositam, esse hypo-
thetica, Prob. Arist. Per hanc enim a propositionem hypotheticam vocat con-
iunctione unam, et sic accidit in propositione composita, in quae simplices unum
tunc in unum, et tunc. Propositio hypothetica, est, cuius unum simplicem
tabula pendet, et sic in composita accidit. Prob. in unisecis, et tunc
simplicem ab alia in composita constitutur unum eam, uti unisecis, vel
sit, in propositione copulativa, vel composita resultat, et hoc in hypothese
suppositionem sufficit.

Corol. in rixpe sola propositio, quae habet hypothese, vocat hypo-
thetica, est in quae in clausura causalis, rationalis, et conditionalis.

Resol. 2. posunt vocat dici compositae, omnes ipoteticae. Prob. quia
propositio composita est, quae ex pluribus enuntiationibus copulatur, et
talis est hypothetica.

Corol. unum sequitur, propositionem compositam esse quae dupli-
citer, scilicet Copulativam, disjunctivam, conditionalem, et causalem. Quibus
accedi possunt relativa, et disjuncta, quorum praeter aliquam relationem ex-
primunt, vel proportionem, ut v. g. qualis vita, talis mori; posteriora, quae dis-
juncta, vel disjunctiva dicitur, continet partes aliquo modo oppositas, et un-
per particulari sex tunc, et tunc. N. S. vocatur, fatigant, potest, sed unum non pot.

Corol. unum, etiam sequitur, propositiones exponibiles, scilicet. et duplici-
tatem

dom actum cum assensu praemissarum esse, nam ut Aristot. ^{cat} conclusio est
 uerba praemissarum, et ut Scot. docet in 3. d. 28. q. unie. C. ar. 3. n. 6. Prae habetum pe-
 cipu' tenetur ad principium secundum, proximam veritatem, quam habet
 exterminari; et bene habetum conclusionis tenetur ad veritatem conclusionis
 secundum proximam veritatem, haec habet exterminari alicui, a veritate, praec-
 ipu', et ratio, quia assensus conclusionis est effectus praemissarum, seu as-
 sensus eorum, ipsae sunt notitiae, proximae, quibus. Sed ad veritatem as-
 sensus eorum, praemissarum, quare zelatum, ad assensum conclusionis
 nis, esse, quae velut motum ad eum veritatem, ab intellectu per se, sciendum est.

3. quid quid sit de hoc in presenti supponimus assensum praemissarum
 aliquid modo causae, assensum conclusionis, s. quod verum, quomodo hoc sit in
 in genere causae efficientis, vel in alio genere causae. Sup. bono, praemissae
 aliquo modo causam formalem conclusionis (non instrictam, quare formale-
 tem illam, constituentem) dici posse talis modo, quia intellectum illum non
 determinant, et quare actum ad assensum conclusionis. Sup. bono etiam
 posse dici causam materiale conclusionis, quia illi materiae subiectae
 bant, terminantur. Deur. termini eorum sunt, d. 2. p. 2. p. 2.

Concl. 1. Assensus praemissarum concurrens effectivus ad assensum conclusionis.
 C. D. suorum, et aliorum.

Prob. 1. ex ipso. l. post. q. 8. n. 3. et 4. Talis enim, quod praemissae, habet ratione
 causae, materialis non, peccat conclusionis, et non solum hoc, sed habet rationem causae
 efficientis, sic quod possunt sufficienter expos. cognitionem de conclusionis, facere sub pro-
 priatione, et cum sint explicatae, recte, sunt causae efficientes, et necessariae in se-
 di conclusionem; et im probat opinionem in d. Thomae, quae supponit, quod praemissae
 sen, principia, distinctiva habitus conclusionis in alio genere causae, s. materiae
 ubi effectivae, quod ad sumerit, quia... non habent, nisi rationem causae
 effectivae. D. exp. Scot. concurrens effectivus. S. 2.

Prob. 2. ratione. Praemissae, habet omnia, quae non sunt verum efficien-
 tiam, maxime, tria, quae distinguunt illam, a talis, causae efficientis, in eis est con-
 tinentiam virtualem, dependentiam, et similitudinem eius effectus. D. Prob. ant.
 quae 2. m. part. manet, quae, prob. quae 2. m. 1. Veritas conclusionis est a praemissae, de bono
 et, ut non aliter, existens eius intente, conveniunt, quam cum modo in praemissae
 D. veritas eius in praemissae, virtualiter continet. 2. Talis sunt certitudo, veritas, ex-
 tentia in conclusionis, et certitudo praemissae, D. assensum sunt, 3. Talis est dependentiam in-
 tentiam, ut videtur, propositio simpliciter concep. non esset, si desubstantia praemissae, non
 esset conclusio. D. pro simplex propositio, D. habet ut talis dependentiam a praemissae. Conf.
 Quare ex omnium, conveniunt conclusionis, propter praemissae assensum, D. aliquo modo
 influentia, s. non aliter, ut cum desubstantia nisi effectivus, D. Prob. in v. non ut causae depen-
 dentiam, potius praemissae sunt propter conclusionem, quam se contra, D. non ut cau-
 sae materialis, vel formalis, quia non sunt per suam entitatem in, conclusio, praem-
 missae, D. tantum ut causae effectivae.

Aug. 1. Dum conclusio obicitur, praemissae non essent, s. non causant eam ef-
 fective, quoniam non est causa, non, potest. Prob. ant. praemissae assensum, ut cum tenentur,
 item.

tio autem a posterioribus principibus nuda est. Nichil fit ab eo quod sufficienti causa, seu ex nihilo nihil fit. Nemo dat, quod non habet, seu pluraquam habet. Si quatercunque ponitur, D. ponitur A. et quatercunque A. fit, ponitur D. D. autem venit, D. Demonstratio ostensibilis, seu directas, a posterioribus, seu indirecta, potest esse. Prior est cum principibus expositis, continuata in eorum serie, veritatem demonstramus. Posterior est, in qua positum tanquam verum a propositione, contradictoria, a propositione demonstrata, colligitur, id quod propositioni verae, vel subiecto contradicit.

De exemplum pro directas ex aliquibus A. B. Primo est integra definitione, formo primam propositionem, seu ex pluribus partibus eius facio plures, quas tanquam minores syllogis mox sumo. Pro definitione, in eundem loco ut plures, aliqua axiomatica, posunt. Data iam propositione, *modo*, qua exenda, est alia, quae cum, ea terminum, communem, habeat, quae, ut maior, constituennda est; et ita habetur demonstratio per conclusionem illatam. Si plures formo propos. min. plures quoque sufficienter conclusiones. Duae autem conclusiones, vel singulae sunt, utraque tanquam praemissae novorum syllogis mox, vel plures simul sumantur, tanquam terminus, seu notio complexa, quae, ut brevem, a novis syllogis sumitur. Ita ungitur, alia ex antecedentibus cognita, inferatur, quod conclusio, et sic adhibitis aliis consequentibus progreditur, ad conclusionem, quae a propositione demonstranda, debet esse.

Vollo. C. D. demonstrare, hanc, homo facere, potest, quod vult. Primo ponam principia hoc ordine. Def. 1. homo est animal perfectissimum, Axioma. 1. Perfectissimum animal liberum debet esse. Def. 2. Omne liberum est facultas aliquid facienda, vel non, vel oppositam facienda. Axioma. 2. Qui habet verum libere, facere, potest, quod vult. Sic Demonstratio: Quodcumque est animal perfectissimum, est omnino liberum. (Quod est Axioma. 1.) 1. homo est animal perfectissimum. (1. Def. 1.) 2. homo est omnino liberus. Qui est omnino liberus, facere, potest, quod vult. (2. Axioma.) 2. homo facere, potest, quod vult. Cuius probatio hominem esse liberum, quia, facti ipse, quod vult, est demonstratio, a posterioribus.

Exemplum in indirecta demonstrationis. Vollo probare, V. G. aliquem non posse, esse, patrem sui ipsius. Primo supponit veram hanc propositionem: aliquis est, pater sui ipsius. Postea sic arguo: Qui pater est sui ipsius, est prior, et posterior, ex ipso: prior, quia generans, et causa, quae, prior, effectus debet esse, quia nihil, quum existat, generari potest: esset posterior, quia esset filius, et vero effectus, qui posterior, causa debet esse. In sum, autem, absurdum manifestum sit, quod verum homo, prior, et posterior, esset se ipso; etiam, absurdum, est illud, ex quo deriveretur, non per aliquem, potest esse, pater sui ipsius. Quod contradictoria, vera est, nemo potest esse, pater sui ipsius.

Scholium. Aristotel. ad demonstrandum, tria, praecognita, et duo praecognitiones, praerequirunt. Praecognita sunt subiectum, passio, et.

non sub se plures inferiora habens, sive, negativè, quando subiectum
est singulare, nihil tamen tunc sumi potest infra possum, cui præca-
tam non consentiat, ut Deus, est immutabilis, est et positivè, et omnimodò
et omnitemporè, verificatus. Prædicatum, per se, est illud, quod in subiec-
ti definitione, ponitur, sive, ut tota quidditas, sive, ut pars quidditatis,
sive, ut quid in se ipsum, in partes aliquas essentiali, s. q. rationale, ani-
mal, vivens, respectu hominis; et hoc dicitur, per se primo modo, vel, necessa-
riam conversionem, cum eo quod in definitione, ponitur, habet, ut a in b, b ex-
pectus hominis. Prædicatum demum, secundum quod ipsum dicitur, quod dicitur
a subiecto convenire, nequit, et convertitur cum illo, ut respectu hominis
visibile, animalium, et rationale.

Subtano etiam medium, aliud esse commune, et unum, et aliud, aliud
q. proprium. Commune dicitur, quod non, est causa immediata, et propria,
sunt autem communis, et remota, convenientia e prædicati cum subiecto. E contra
neum, quod necessariam conversionem non habet, sed contingentem, cum subiec-
to, seu minori extremo, Proprium, vero aliquando sumitur, prout opponitur
opposito, aliquando prout opponitur communi. An demonstrationes essentiali
sunt, quod circa materiam necessariam, necesse, in materia, aut ex parte, dicitur, ut
iudicant conditiones sup. de Arist. relationum ad demonstrationem, et præ-
aut ut volam, potissimum, præterea. S. hoc, iudicamus, perinde esse proprio

Not. 1. Demonstratio vera, in qua, et propter quod. Est com-
munis cum et, Prob. 1.º ex D. 1. post. 2.º, et 2.º post. 2.º, a probante, esse con-
te terminis, et proprio. Demonstrationum modus est propter, ut videtur, est
locus citato, et in quod. S. hic præmittendum, et n. 2. Cui ratio accedit pro-
monstratione, quia, Nam, realia, nemo dubitat. Cognitio per demonstra-
tionem quia, præterea, est certa, evidens, et necessaria, q. est vera demon-
stratio, aut, patet ex demonstrationibus, in philosopho, præterea, propter quod ab effec-
facte, quæ omnes, clare, et evidenter sunt.

Arg. 1.º ex D. Prob. 1.º Naz. ante, qui docet de cursu ab effectu, ne ex-
sentiendum, sed conjecturam tantum. Item Demonstratio in propter, non con-
sistit in intellectu, s. re ratione, demonstrationis est, ut in intellectu consistat,
q. non est demonstratio. Item Demonstrationis præmissæ, necessariae
debent esse; S. præmissæ demonstrationis quia, non sunt necessariae, q.
Prob. min. Causa in tali demonstratione, per effectum, et proprio, effectus
vero per experientiam. S. experientia, in qua effectus, et tota demonstra-
tionis cognitio fundatur, est, et contingenter, q. tales non sunt necessariae
q. præmissæ, non sunt necessariae.

Resp. Div. Prob. Arg. de veritate demonstratione, comparativa est
propter quod, seu a priori, cuius comparatione, imperfectior una, est, et
quæ conjecturalis, absolute, vero est bona, et scientifica. Ad aliud dist.
mai. Demonstratio a posteriori in intellectu, una cum q. non consistit in con-
tatione, obiecti, quod attempt, neg. mai. Demonstratio evidens, et essentiali
non det

num est consequens, falsa consequentia.

Arg 2° cont. 3^m part. Si praemissae notioes essent conclusionem certiores, evidentiores, et perfectiores; S. sequela est falsa; Q. non sunt notioes, conclusionem. P. min. Extrema in conclusionem eodem modo ueruntur, in praemissis cum medio unitae fuerunt, Q. non sunt praemissae certiores, evidentiores, nec perfectiores conclusionem. Eodem min. prob. obiectum conclusionis, et praemissarum, et motus uniuisionis extremorum est uerum, Q. amplius prob. ead. min. Si praemissae essent certiores conclusionem, putari negari posset conclusio, quam una praemissarum; S. hoc est falsum; Q. et falsum est, praemissae certiores, evidentiores q. esse.

Resp. neg. min. et ant. prob. ~~non causa prima~~ nam extrema uniuisionem ueruntur, medio in conclusionem, et in praemissis in immediata, et per se uniuisionem cum medio. Ad antecedentem partem prob. neg. ant. Si ueritas ueritate obiecti, quod attinet, patet, obiectum formale praemissarum esse uniuisionem suorum extremorum, conclusionis q. pariter uniuisionem suorum; motus autem ad se ueritas ueritas sunt etiam, ad secundam prob. neg. mai. quia immediata, evidentior, et magis necessaria est unio extremorum cum medio in praemissis, quam in conclusionem.

Concl. 3^a. Praemissae demonstrationis perfectissimae debent esse potissimae, per se notae, euidentiores, et necessariae.

Proo. ex scil. 1. post. q. 1. Demonstratio est ex primis, quae est ex primis, quae sunt ueritates, quae sunt ex immediatis, quae si sunt ex mediatis, aut tunc sunt ex processu ueritatum, aut sunt et statu ex immediatis; S. non est pro processu ueritatum, quae tunc nihil est et ueritas, et si est et statu, habet et intentum, Q. ex scil. 1. praemissae demonstrationis debent esse primae, et in immediatae, nam esse prima, et nihil aliud est, quam esse prima, esse autem in immediata, est esse talis, ut nullus ueritas ueritas, aut causa, aut pro ueritate ueritas, et pro se illi primo conueniat, et non per aliud, et tunc ueritas ueritas est animal. Ex q. d. 2. praemissae, et in immediatae sunt, non possunt per aliud principium demonstrari, et si possunt, illud esse et ueritas, et consequenter in esse et perfectissimae demonstrationis.

Prob. 1^a pars ex 2°. Si ueritas conclusio demonstrationis est necessaria, Q. et praemissae. Prob. ant. Conclusio demonstrationis est ueritas, si ca, per se ueritas; S. pro positio ueritas est et necessaria; Q. Prob. ueritas. Si ueritas ueritas ueritas pro positio ueritas, potest et ueritas haberi; S. quod non, potest et ueritas haberi est necessarium, seu pro positio necessaria, illa est, quae respicitur aliter, et habere, ex scil. 1. post. q. 1. Q.

Conclus. 1^a in potissimae, et in perfectissimae demonstratione, motus a definitione subiecti, et non a parte ueritas ueritas. Prob. 1^a pars ex 2°. quae in 2. post. q. 3. nat. aut post aliquas rationes, definitio ueritas subiecti est motus in demonstratione, potissimae. Cui ratio dicitur. Nam demonstratio potissimae est propter quod, seu in qua effectus, seu pars, per causam ueritas ueritas, et aequatam, demonstratur; S. definitio subiecti ueritas et causam ueritas ueritas in me.

immeritatumque subiecti proprietas, seu passio in. In Prob. min. Definitio con-
tinet, et explicat totam essentiam naturae, specificae, de qua proprietas, vel
passio demonstratur, s. q. animal rationale, explicat totam naturam hominis,
de qua visibilitas demonstratur; S. tota naturae specificae est causa, immersitate
arrestata, q. passio subiecti; q. definitio subiecti continet causam q.

Prob. 2. a. pars ex D. S. in loco citato dicentes: illud, quod est merum in
demonstratione, potius in a. facit simpliciter notitiam, quam quod ipsum nec in
esse, nec in cognitione ab alio dependat; S. definitio passionis, s. q. visibilitas
in homine, dependet in esse, et cognosci a subiecto; et a principio subiecti a-
uctura illa definitio passionis, q. definitio passionis non potest esse merum
in demonstratione, potius in a. Et ratio est, quia illud non est merum in a. in
demonstratione, que cognoscitur alia, utter dicitur dicitur dicitur dicitur dicitur
tate, eius in subiecto; S. talis est definitio passionis; q. Mai. patet, ex ead. qui do-
cet, perfectissimam demonstrationem causam perfectissimam demonstratio-
nem, et scientiam, quae intellectum quietet, et ut dicitur namque, praemissae, ab
proxime esse in illo ordine, Prob. min. Dubita definitione, visibilitatis, immo non
dicitur dicitur, causa, eius in homine, existit, hoc est, quia, est animal ratio-
nale, q. S.

Arg. 1. cont. 1. m. part. Definitio subiecti est medium ineptum, s. proban-
dum demonstratiue, In Prob. ant. Per definitionem subiecti petitur, proxime
sumi, S. hoc est esse medium ineptum, et vltimum sumi; q. Prob. mai. Tunc ipse
proxime, probatur namque, definitio, et definitum in omni sunt, q. hoc est
principium preterea; q. ut sunt definitio est principium preterea,

Resp. neg. ant. mai. prob. et ut ult. mai. dist. definitio, et definitum sunt
in materia dicitur, conc. formaliter, neg. Definitio autem distincta notitiam
facit a definito, quia est oratio explicans naturam definite. Definitio
autem notitiam notitiam confusam, parit.

Arg. 2. cont. P. 2. m. Definitio passionis est causa proxima, et nexio
eius cum subiecto, q. est medium demonstrationis eiusdem, Prob. ant. Natura pro-
pria passionis est causa connexionis eius cum subiecto; S. natura passionis
explicatur per definitionem eiusdem;

Resp. neg. ant. et mai. prob. Natura passionis est totum, totum con-
nexionis; seu unionis; seu non eius, causa in competit naturae, subiecti, ad quod
se passio movet.

Scholion. De agere in demonstratione, est circulo solet hic agi. Circulus
est, cum ab aliquo propositione, a qua ductum fuerit in terminum, dicitur, fit res-
ditus, sicut in mathematice circulus commentus, cum ab uno puncto lineae ad eum-
dem redit, sic cum ab aliquo, praemissis, concluditur, et sic ut ab eodem
est praemissis eadem, et tunc, refertur, et tunc dicitur dicitur, et circulus com-
mittitur. V. S. si postquam dicitur, omne est bonum, seu substantia est ens; q. sub-
stantia est bona, deum dicitur, omne bonum est ens; s. substantia est bona; q. sub-
stantia est ens, hoc circulus vocatur. Dicitur duplex est altera formalis, seu unigen-
ita, altera q. materialis, seu diffinitiva. Primus est, quia est per omnino unum,
eo q. em

eodem modo cognitum, probatur. Hoc exemplo sunt utitur, ut si pro hoc Apha
 1°. et auresunt 2°. per A. Secundus autem est, in quo unum probatur, per aliud,
 et auresunt istum per illud, sed non eodem modo, vel non eodem modo, argumen-
 tationis, aut genere, causae, ut si dicat: homo est rationalis, & est sensibilis, et iterum:
 homo est sensibilis, & est rationalis. Hic argumentum est a priori, 2° a poster-
 iori, vocatur regressus, quia est progressus ab effectiva causa, ad regresus
 ad causas affectum, in quibus sunt, utem accidit, si regressus in alio quovis gene-
 re causae fiat: nam duo in diverso genere, possunt esse invicem cau-
 sae esse, ut v. g. efficiens, et finalis.

Ex quibus circulis solum deformis, seu materialis, qui regressus vo-
 catur, est bonus, et utilis; alteri vero est vicius, et inutilis. Et ratio est, quia
 impossibile est, quod vitem sit causa sui ipsius, prius, et posterius se ipso, notus
 et ignotus in eodem genere, et sub eodem respectu. Hoc accidit in circulo
 uniformi, et consideranti patebit, ipsius vicius, et inutilis erat. Quod quidem
 in deformi non accidit, ut 2°. 6. sit cum sunt, quid potent aliquid esse notus
 prius, et causa anterior, sub alio respectu, et sub alio esse ignotus
 posterius ipso, et effectus eius. nec potent esse prius, et notus, et posterius vel
 ignotus alio in modo cognoscendi, vel in alio genere demonstrationis, con-
 sequenter hic regressus aliquando erit bene utilis et bonus.

Apertio pro Argumentatione.

Hic remittimus pro choroniae Argumentationis aliquid, et extensio-
 nere loci argumentorum, quos in summo adhibemus, et alio sub uno apoma-
 tibus, seu principibus pro argumentatione stabilitis. Locus iam dixerimus, quod
 est in eodem argumentorum, seu fontes ex quibus argumenta exiuntur. De his
 mis aut, ut ibi dixerimus, et licet non omnes referamus, aliquid explicandum debi-
 mus. 1° est a genere, qui in duobus principibus notatur. Prius est, quod affirmat-
 tur, aut negatur de genere, essentialiter, affirmatur, aut negatur de specie.
 Posterius: Post de genere, non vultus species ponitur, sed eo sub alio, specie tot-
 li necesse est. Similes, atque in parte regulari, fundati sunt loci a specie, a differ-
 entia, et a proprio. Positae quibus species, ponitur genus, sublati omnibus
 speciebus, generatilitate. De quo affirmatur, vel negatur differentia comple-
 ta, et eo affirmari, vel negari, potest a specie, et viciis; vitem proprietas illius
 in separabilibus dicendum est. 2° locus est ab Occidente, qui in a priori
 habet. 1. si illud non est, quod videtur debere magis esse, neque erit, quod minus
 videtur. 2. Si, quod videtur minus debere esse, erit, erit quod quod videtur ma-
 gis. 3. ad divisiones, quae definitum, et definitio se exponuntur, sicut
 te, probabit paucos referri ad virtutes, quae pauci sunt, qui formam habeant
 propositum de familiaris, et virtutem sectam de, cum virtutibus hominis, per hoc
 definitur. 4. ad divisiones, hae virtutes debet esse, leges. 1^a. ut divisio exacta
 de virtute regulari in suo loco fixa sit. 2^a. De quo affirmatur divisum, affir-
 mari potent altera pars divisum. 3^a. De quo removetur divisum, removen-
 da sunt singula membra virtutis.

Alius locus est a causa physica, vel moralis, cui haec apponuntur

fundamentis. 1. Causa efficiens, et physica semper est prior effectus, ut causa agat, debet existere. 3. Nulla res est causa sui ipsius. 4. Nulla causa dicitur, quod in se non habet, vel formaliter, vel virtualiter, vel eminenter. Causa moralis debet esse prior, non expeditione, sed intentione. Sicut per deum, seu mediante alio agit, facti auctori iudicandus est. Alius est a effectu, hoc est a effectu posteriori, causa debet esse, ab ea quae summe se recipere debet. A toto, eius quae partibus, cuius quae axioma sunt. Nihil a toto integrum partium omnes partes simul, et vicissim. 2. Demptor totius integritate, aliquid saltem, pars tollitur. 3. Fluxus, quae toti conveniunt, cui libet parti conveniunt. Ab antecedentibus, et consequentibus. Iam diximus, quae haec sunt. Sic locus particularis, leges non habet, sed omnes alias per vagatur, in maxime, causas, effectus, signa, et alias quam fluxum. A simili, et dissimili, pari, et impari. Nam similia similibus, dissimilia dissimilibus, et paria paribus congruunt. Demum a contrariis, prioribus, et contrariis. Ex contrariis, si alterum verum est, alterum falsum erit. Probatur, si alterum arserit, alterum abesse necesse est. E. g. si vixit, secus non est, et e contra. Contraria, quae potentiam se mutuo inferunt. Corpus est carum, v. g. motus, et quietis. Partium non est capax, v. g. nec invidiositas.

Principia argumentationis, fluxus, in totum, possunt, s. nunc contenti cum sequentibus simus. 1. Ex vero non sequitur nisi verum, ex falso verum, et falsum. Ratio est, quia si verum non nisi cum, vero connexionem habet; falsum autem si supponatur, aut tanquam verum armitatur, rationem veram aliquando inferre, potest. 2. Ex necessario non nisi necessario sequitur: ex contingenti, contingens, et necessarium, et aliquando impossibile. Ex impossibile, tum necessarium, tum contingens, tum impossibile. Ratio est, quia necessarium, semper est verum, et contingens, potest esse falsum, et impossibile, semper est falsum, si ex eo necessarium sequatur, contingens, aut impossibile, posset ex vero falsum sequi. Contingens autem cum necessario connectionem habere, potest, se non e contra, e. g. existit creatura, et existit Deus, autem ex eo, quod existit Deus non inferitur, creaturae existentia. Contingens cum impossibilem connecti, nequit, ne ex vero falsum sequatur. Quod autem est impossibile, si cuter necessarium falso quodlibet sequatur, ex suppositione, quae armitatur, potest in hoc ratio. Deo ratione utitur, et est animal, et existit, et est homo. Prima consequentia, seu consequens est necessarium, secundum contingens, tertium, impossibile.

3. Ex opposito consequentia sequitur, oppositum antecedenti, sed non vice versa; ratio est, quia antecedens omnes connectitur, cum e contra sequenti, sed consequens non semper cum antecedenti connectitur, sed potest aliunde subsistere sine illo. v. g. est animal, et est animal, autem non sequitur, quod si animal, quod si homo, quia potest esse leo. et sic ex eo quod affirmatur, oppositum animalis, v. g. petrae, sequitur oppositum antecedenti, id est, non est ratio naturalis, sed non e contra. Exem modo intelligitur. 4. axioma, quod quid est cum

antecedenti, statim consequenti; et si, ex quo cum $\varnothing$ sequitur antecedenti, non sequitur consequenti; et quod quod sequitur ex consequenti, sequitur ex antecedenti. Et affirmatio inferioris sequitur affirmatio superioris, non e converso; ex negatione inferioris, sequitur etiam negatio superioris, non e converso; unde superior non a ratione inferioris pendet, non e converso; unde superior absq[ue] inferioris staret, potest, non autem vice versa. Itaque recte arguitur; est homo, $\varnothing$ animal, sed non est animal, $\varnothing$ homo. Necte si idem dicitur, non est animal, $\varnothing$ non est homo; non autem bene: non est animal, $\varnothing$ non est animal. Ad actus, potentiam valet consequentia, alium eni non e converso; nam actus supponit potentiam; potentia vere actum non supponit. Unde et sic argueri. Deus creabit mundum, $\varnothing$ habet potentiam creandi; non autem exortat; potest deus creare mundum, $\varnothing$ de facto destituit. Et principium causae necessariae, in o[mn]i obiecto; ut vis sol potest lucere, $\varnothing$ lucet. Et Argumentum multum, aut nimis probans, nihil probat; quare argumentum huiusmodi reijciatur. Docet, quomodo argumentum eadem, probat rem ab omnibus, et ab ipso meta arguente, negandam, reijciendum est; v.g. si ad probandum lurrum in ordinatum esse virtutem, diceret: omnes actiones in ordinatae sunt virtutes, $\varnothing$ lurrus in ordinatus est virtus; quia argumentum probaret, qd ab omnibus reijci deberet. Aliae regulae ad huc possent, sed earum unam docebit.

Quaestio 3a et ultima De Methodo

Methodus nil est aliud nisi doctrina, seu inspectio cum ratione, et actione ad veritatem producentes: statum, ordinatio perceptionum, seu actuum, et ratio in actionum. Fructus si etiam acquiruntur, nisi scatur, quo modo disponendi a sunt, ut per ea, deperantur si per gradus ad veritatem, compositionem, et latenter deveniatur, et aliter, si oporteret, abstinetur, congrue $\varnothing$ declaratur. Si propsi cogitationes nostrae, incerto casu, ducuntur; obiecta in mente fluctuant, prout sensus tumultuosi exhibent nulla, et hinc bita regula, nullo $\varnothing$ ordine; sic $\varnothing$ studia nostra, laborer $\varnothing$ nostri infertur si exunt, et non nisi errorer, confusionem $\varnothing$ generabunt, et veritates ipsae permixtae, nec ad usum promptae, ullo modo exunt. Inge cogitationes mendaces, sunt, ut nostra magis verae difficulta, sublimia, et fluxu adhaerere possit, comprehendere, et aliter trahere, donec exortatur. Pertinet itaq[ue] ad methodum, et verum, in eadem, et aliter illis trahere. Verum in invenitur, lectione, observatione, et meditatione; aliter o[mn]ia dicitur, disputatione, explicatio, qd, seu verbo, seu scripto fiat. De singulis regulari dabimur; sed prius de methodo in communi aliqua loquendum.

Diversas methodos, quas singulis s. pro suo genio, pro sua inclinatione, et non raro pro suo enthousiasmo in venit, trahere multum difficile, et inutile est; aliam eni aliquam mentionem de methodo cartesianae, et geometricae, seu mathematicae, faciamus, quae magis hodie in usu sunt. Ceterum, post multam meditationem, per experimentationem, et observationem, quatuor leges sufficere ad methodum suam statuit, a quibus, nec unquam in toto vitare de cur-

decurari deflectere, statuit. Quatuorq; haec ipsius verba sunt; Primum exat,
 ut nihil unquam veluti verum admittam, nisi quod certo, et ex certa verum
 esse cognoscere; hoc est ut omnem praecipitandam, et postulatandam in iudi-
 cando diligentissime, veritatem, nihil amplius, conclusionem, complecterem, quod
 quod tam clare, et distincte rationi meae, pateat, ut nullo modo in dubium, possem
 rari, ceteri. = Secundum, ut difficultates, quas ex eorum examinatione, in tot partibus
 dividerem, quot ex brevitate illas commodius recollectendas. = Tertium, ut cogi-
 tationes omnes, quas veritati quaderendo, in beatidorem certo semper, ac sine fa-
 morem; incipiendis scilicet rebus simpliciter, et cognitivis acutissimis, ut paulatim,
 et quasi per gradus, ad difficultatem, et magis compositarum cognitionem ascen-
 dem; in aliquam etiam rationem illas mente disponendo, quae se nullis ex natura sua
 non praecedunt. = Ad quartum; ut tum in quaderendo omnes, tum in difficultatibus
 tum partibus partibus tractandis, tam perfectas singulas enumerarem, et ad
 ceterum, praecedem, ut nihil a me omitti easem cetero. Sibi igitur soli in methodum ista
 effingebat non alius. Dico Cartesianam methodum, cum alios pluribus in illa
 dixerim, maximae duritatione, quam plurimum se cutus fuit, alii dixerunt,
 alii usq; pars vera extulerunt; sed nos dictis contenti sumus.

Haec methodum Geometricam, seu Mathematicam, quod attinet, quae hodie
 maximo prece extolletur, quamvis insigniores Philo sophi sectati sunt, quos inter
 eminent Christianus Wolffius, et Fortunatus a Prussia, vix videri attingimus.
 Geometrae, cum sibi proponant, ut nihil nisi prope certum, et in dubitatum
 statuunt, id habere, et ad prope, tubus hoc observatio cetero de se. 1. in om-
 per nullum in vocabulis ambiguitate, relictis. 2. rationibus ex principibus tan-
 tummodo clavis, et evidentibus deductis; conclusionibus omnibus, quae deducunt
 demonstratis. Ad primum, demonstrandum, so cum definitiones, adhibent; ad
 secundum axiomaticas, et tertium, propositiones iam demonstratas, tan-
 quam principia, ab his regulari reduci, per se methodo omnis Geometriae. Definitio-
 nes: nullum vocabulum obscurum, et vagum cum absq; definitione, adhibere; in defini-
 tionibus non nisi vocabula perfecte cognita, aut bene explicata, uti. = Axiomaticas;
 horum numero non nisi quae, perfecte, evidentia sunt accensere. = Demonstra-
 tionibus: Ad cunctas, propositiones aliquantulum obscuras, probandas non, praer-
 cedentes, definitiones, axiomaticas, aut veritates demonstratas, et a minoribus ad he-
 re: vocabulis obscuris, si quando eis uti copiosius, et eorum explanationem, adponere.
 Et haec Mathematicae definitionibus incipiunt; in deo ad axiomaticas, et pro-
 culatas, ac demum ad theorematas, et problematas progrediuntur, quibus corollaria,
 et scholia adiungunt, et etiam Hypothesis, et Thesis annectuntur.

Definitio est rei alicuius, aut nominis explicatio. = Axioma, est propositio cer-
 ta, et evidens. = Postulatum, est veritas possibilis, quae sumitur, tanquam certa, et
 omnibus manifesta; ut si postulatum ab uno puncto ad aliud ducere rectam lineam; =
 Theorema, aut propositio, speculativa, in qua aliquid considerandum, proponitur. =
 Problemata est propositio practica, in qua aliquid sciendum, adsumitur; puta line-
 am in duas aequales partes dividere. = Lemma, est propositio, speculativa, quae
 praemittitur, tanquam necessaria, ad quod Theorema, vel Problemata demonstrandum

ximentis ita accurate institutis veritate non possumus eliceré; affirmatio haec
 duo obsequantur sunt: **Primum**: ne ex uno, aut altero experimento unum exa-
 les conclusiones deducamus: **Secundum**: ne, primo experimento causam
 immediate assignemus, sed **illam tantummodo**, quae ex collatis & diversis omni-
 bus possibilibus unice vincatur.

Si res exotica nos positae, sensibus non sufficiantur, ut spiritus, Angeli,
 et Anima, mentis & cetero cetero utemur; in quo haec regulae observandae sunt:
1^a Res compositae in varios modos, variis attributa amplissime explorantur. **2^a** Re-
 soluta attributa examinentur, ac cum aliis componantur. **3^a** Inveniantur et
 tributa, & principia, ex quibus veritas quaerita quomodo libet permeat. **4^a** Inventa
 principia ita desponantur, ut laxae unum ex aliis sequatur. **5^a** Ex inventis prin-
 cipis conclusiones deducantur, in quo tota ratio naxi facultas sita est. In haec
 omnia, plurimum in exercitatio in Geometria, et Arithmetica, quae in his
 scientiis naxi arvis ratio omni plurimum apparet.

Intra ea, quae exotica nos positae sunt, quae de **ant** existunt, quae cetero nostri
 omnino excedunt, vel quae remota sunt in locis, remotis cetero, remota
 acciderunt, vel quae supra naturalem cognitionis viam, positae sunt, ut si cetero
 traxerunt: **1^a** quae rationes primi generis rerum humanae, ut cetero; secundum
 nexu divisa & diffusa dicantur sunt. **2^a** **3^a** **4^a** **5^a** **6^a** **7^a** **8^a** **9^a** **10^a** **11^a** **12^a** **13^a** **14^a** **15^a** **16^a** **17^a** **18^a** **19^a** **20^a**
 in ea veritas eliciatur, duplicis generis libri distinguendi sunt, alii enim in
 mate, alii in historiae veritate. Ut autem de cetero, ac de cetero, ut
 alienas sententias lectione docere nitentur, ac cetero etiam experimentis; nisi
 quae rationes sunt, pro quibus sola testimonia valent, ut in cetero ad legem religio-
 nis, vel ad leges cetero. Dominum autem in dogmate, tantum existimanda
 est; quanta est, pro ut rationum ab eis adductarum.

Libri autem historici tota in fidei, & probitate, habent; ubi
 suis **2^a** **3^a** **4^a** **5^a** **6^a** **7^a** **8^a** **9^a** **10^a** **11^a** **12^a** **13^a** **14^a** **15^a** **16^a** **17^a** **18^a** **19^a** **20^a**
 an historiae naxat, dignosci potest ex ipsorum congruentia, et cetero, et lo-
 co, quibus historicus vivit: nam si coaevus, si domesticus, si praesens fuit, vel
 ab his, qui vixerunt, accepit, iudicium fidei, ex praesens, scientia, vire-
 tuxi ipsi debent. Si hoc characteres non habeant historici, investigandum
 est, ex quibus fontibus naxat, hauserunt, popularer, rumorer, sequuti sunt,
 an pro quo, praesens, entia cetero in illis, an ab uno omnino, ex cetero
 xint, an vero ex publicis tabulis, alio **2^a** **3^a** **4^a** **5^a** **6^a** **7^a** **8^a** **9^a** **10^a** **11^a** **12^a** **13^a** **14^a** **15^a** **16^a** **17^a** **18^a** **19^a** **20^a**
 ceperunt. Proinde etiam auctor, plurimum in fidei in historia, vellet. **1^a** **2^a** **3^a** **4^a** **5^a** **6^a** **7^a** **8^a** **9^a** **10^a** **11^a** **12^a** **13^a** **14^a** **15^a** **16^a** **17^a** **18^a** **19^a** **20^a**
 de **2^a** **3^a** **4^a** **5^a** **6^a** **7^a** **8^a** **9^a** **10^a** **11^a** **12^a** **13^a** **14^a** **15^a** **16^a** **17^a** **18^a** **19^a** **20^a**
 bit, ut ait **2^a** **3^a** **4^a** **5^a** **6^a** **7^a** **8^a** **9^a** **10^a** **11^a** **12^a** **13^a** **14^a** **15^a** **16^a** **17^a** **18^a** **19^a** **20^a**
 nem depellat; **2^a** **3^a** **4^a** **5^a** **6^a** **7^a** **8^a** **9^a** **10^a** **11^a** **12^a** **13^a** **14^a** **15^a** **16^a** **17^a** **18^a** **19^a** **20^a**
2^a **3^a** **4^a** **5^a** **6^a** **7^a** **8^a** **9^a** **10^a** **11^a** **12^a** **13^a** **14^a** **15^a** **16^a** **17^a** **18^a** **19^a** **20^a**
 cetero, tanquam, fidei, & fidei
 cetero, & Apollonio Thiamo Thibor lectur; de suis cetero
 Gentiles; in suis nigris Habini; et nostris temporibus de suis Cetero, & cetero
 venistae, vulgarent.

Sicuti vero ex pluribus coevis, et oculantibus auctoribus rem, cetero
2^a **3^a** **4^a** **5^a** **6^a** **7^a** **8^a** **9^a** **10^a** **11^a** **12^a** **13^a** **14^a** **15^a** **16^a** **17^a** **18^a** **19^a** **20^a**

maximè argumentum certitudinis habemus, id e contra ex omnibus cogitatoribus silentibus falsam esse narrationem, Critici illuc in facti concludunt, licet posteriorer uniformiter maxime. Quod argumentum ex eorum silentio ab bellatur ab ipsi Critici negatiuum. Habebit tamen vim negatiuum argumentum si hoc obsecratur regulas: 1^a omnes cogitatoribus silentium nemine excepto; 2^a Demonstratur factum illud eos non debuisse ignorare, si accidisset; 3^a Nulla possit proferri ratio, cui silentium praeter facti opposita; 4^a Quod siluerint, cum ex officio, et libri scopo debuissent factum illud narrare.

Quod diuina auctoritatem, cum a Deo sit infallibilis, summi argumentum ad veritatem quædam, siue veritates fuerint supra rationis vires, quædam moralia, naturalia, religionis sunt, siue fuerint ratione, pro positionalen, atque eorum sensibus non colligimus, ut sunt historice. Populi diæbæ, miracula, et vitæ, propheti, et alia similia; siue quædam fuerint veritates, etiam ratione naturali nobis notæ, ut existentia Dei, et legis naturalis, principia. Mentes Philosophi est, ut objecta supra rationem posita, per revelationem, habeant, cæteræ quæ sensu, et ratione, percipiuntur, ratione demonstrat. Atque cum vero verum certum esse, nequæd ratio reuelatio quæ obsonat, aliquando uisatur, vel reuelatio diuina, aut falsa, et obsonat sensus, cum ratio est certa, et uisura; vel si reuelatio est certa, et uisura, ratio pura ab præsentia exit.

Ut autem ex auctoritate, quælibet veritates eliciantur, opus est arte, hermeneutica, et arte interpretandi. Itaque, ut ait V. C. Ill., docet, auctoritas, cuius sensum inquirimus, finem, et affectum, in primis investigari: tum, per positionum omnium attributa, ac subiecta examinare, contextus etiam, plures consideranda esse, absona loca, per clariora explicare; posteriorer latus contentiones, prioribus antetextes, cum indicium habeamus, priores mutas se; loca contra dictoria, quæ ad possumus, conciliare, per conjecturas exploris antecessitibus, et consequentibus, et parallelis euctas. Itaque regulas datæ hermeneutica, quæ tamen supponunt, nos carere connotatas habere, naturalis scriptoris linguam, patriam, vitam, et mores, tempus, quibus scripsit, perfecte scire.

Methodus Synthetica.

Veritatem inuentans alius, vel sece, vel scripto teorema methodus synthetica docet. A hoc regulas sequenter inueniunt. Reg. 1^a Omnia obscuræ vocabular, quibus utendum est, in primis clares, et breuissimè, omnia inutilibus quibusdam exorditionibus, et auctorum citationibus, quæ ditiones defectuant. 2^a Statutis definitionibus sequantur axiomata, et quibus demonstrata veritas, per se: potest aliquando axiomatum loco ponere, per positionis, vel diuina, quædam in ob aduersario tamquam certis habetur. 3^a Axiomata sequantur postulata, si aliqua occurrunt ponenda; postea hypothesen, in est fragmenta diuina, quæ ad aliquis explicandis inueniant, ut si u.g. præmissa hypothesi notus deaxae, axioma deaxae, hypothesi deaxae, præmissa exponat. 4^a Inutilitatem subiecti per obsonat diuina, id simpliciter, pariter, et obsonat, explicentur. Sic per partes ad sui argumenti tractationem transibit, quæ ad rem probo

Quæstio Proœmialis.
De eius nomine, natura
et partibus.

Metaphysicam spectat nomen etymologica est scientia ultra naturam, scilicet scientia physicis disciplinis sublimior; ita dicit hæc facultas, quod non res materiales, sicut physica, se res spirituales, et à materia secretas, et abstractas considerat: quantum propter sublimitatem dignitatemque sapientiam Veteribus nominata est; et merito quidem, quia sapientia est cognitio abstriviarum, rerum, principiorum sublimiorum, et auctoritas; Metaphysica autem defini potest: Disciplina, quæ tractat rationes, causas, et actiones genericas, rerum eternarum, factarum, et possibilem. ita. Et Cl. Villalpando. Obiectum hæc scientie sunt res immateriales. Quia vero res immateriales, et tales sunt ex sua natura, et Deus, Angelus, et anima humana, et tales sunt per se solam in mente, præcisè in mente, quatenus a rebus materialibus quosdam conceptus abstractit ex parte, et præcipue libus communer, ut sunt notio entis, possibilis &c. hinc duas in partes metaphysicam dividitur, quarum primas dicitur, ontologia dicitur, quia ens in genere, et eius generales affectiones, per suas causas, et per rationes discutit, seu tractat à principia ontologiae, et como sophie, in Metaphysica, generalis est. Altera quæ de Deo, Angelis, humanaque mente, solo lumine naturæ, disputat, Pneumatica, vel pneumatologia dicitur. Hæc cum agit de Deo scientia Theologia naturalis, seu Theosophia dicitur, scilicet scientia Divini rerum. Quæ autem de anima Psychologia, Psychosopha, seu nomina dicitur, seu tractatur de mente humana. Invenimus hic de eius essentia, natura et qualitate obiectum, et ita.

Concl. 1^a. Metaphysica est vera, et propria scientia, eaq. speculativa. Prob. ex eo, et sunt, qui semper illam scientiam, et quidem speculativam vocant. Quod si probat est. lib. I. metaph. c. 1. n. 33. Invidet illa scientiam in qua quæritur ipsum scire, propterea se ipsum, est speculativa, et non practica, et huiusmodi est Metaphysica. Quod est speculativa. Minus prob. illa scientia, quæ quæritur solum, propter fugam ignorantie, intendit ipsum scire, propterea; et Metaphysica est huiusmodi, quia circa ens, et aliam speculativam artem dicitur per se non homines philosophari, a mixta enim artium originem dicitur, philosophi sunt ergo homines propter fugam ignorantie, uno sunt dicit, quod hæc scientia non sit dicitur, sicut practica. Quod est. Metaphysica est scientia speculativa.

Prob. ratione, 2^a parte, quia est cognitio certæ et evivæ notie necessariæ, ut potest habet principia, et obiectum, passionemque à illo demonstrabilem, Quod est vera scientia. Prob. minus, ens est obiectum metaphysicæ, et tam de illo, quam communi, quam realis obiectis immaterialibus habet principia, et passionem demonstrat, et hæc obiecta, et principia sunt necessariæ, et ita.

Prob. 2^a parte. Metaphysica obiectum non est operabile, et illam non dicitur præse.

propter, seu est, propter se ipsam, et ex se, probatur omnia, $\mathcal{Q}$. est speculativa.
 Arg. 1.º Metaphysica non dicitur circa, propriam, $\mathcal{Q}$. non est scientia, $\mathcal{P}$.
 ant. Eni, quod est primum obiectum eius non habet eorum, nec aliquid pri-
 um, per quod demonstratur, nec genus, nec differentias, per quam definitur;
 $\mathcal{Q}$. non dicitur circa, $\mathcal{P}$. Item, dicitur sapientia, et presentia,
 $\mathcal{S}$. tales habitus non sunt scientia, $\mathcal{Q}$. nec illae.

Respon. 1.º In quo licet dicitur uti scilicet, non esse proprie scientiam,
 pro parte, quae consideratur, et contentum improprie, quatenus
 scientia dicitur per se et cognitio etiam de primis propositionibus, attamen
 neg. cono. Nam licet dicitur circa, primum respectu, non sit, nec de de-
 finitionem, et proprie non habet, quod dicitur simpliciter, sumum, est tamen
 sufficienter, quod dicitur eius, apprehensura, ut ex cognitione, dicitur, passiones, de-
 monstrantur, et in se, vera scientia, pariter sit. Ad 2.º neg. quod sit, primum
 tris rigorose; et quod sit, scientia, patet, quod, sed haec est sublimior scientia.

Arg. 2.º cont. 2. part. Metaphysica ordinatur ad mores componendos, $\mathcal{Q}$.
 est practica, mores enim, propter se, sunt. Prob. ant. Ordinatur ad summum, et ult-
 timum finem, amandum, et cognoscendum, $\mathcal{Q}$. eius indiget ad mores. Prob. cono.
 Non potest docere, quod Deus summum bonum, et finis, sed nisi inclinet ad
 amandum, $\mathcal{S}$. hoc est dicitur, mores, $\mathcal{Q}$. si ordinatur ad Deum cognoscendum,
 ordinatur ad mores componendos.

Respon. neg. ant. et dicitur prob. ad summum bonum cognoscendum, speculati-
 ve ordinatur, cono. ant. practice, neg. ad cuius, prob. dicitur, anal. non potest do-
 cere, quod Deus summum bonum sit, nisi inclinetur ad amandum, subtiliter,
 et remote, cono. formaliter, et proxime, neg. mai. Nam, in hoc syllogismo: sum-
 mum bonum est amandum, $\mathcal{S}$. Deus est summum bonum, $\mathcal{Q}$. Deus est amandum, $\mathcal{P}$.
 propositio est practica, fita scientia, moralis, $\mathcal{Q}$. est speculativa ad scientiam
 $\mathcal{Q}$. metaphysicam, pariter, et.

Arg. 3.º Metaphysica, ad practica, et speculativa est communis, $\mathcal{Q}$. vel est
 simul, speculativa, et practica, vel neutra. Prob. cono. Nam quod est commune, pariter
 est aequaliter, et inferioribus, $\mathcal{Q}$.

Respon. dicitur ant. Metaphysica est communis, communiter applicat cono, con-
 communicat, pro dedicatione, neg. cono, et cono. Illud communicat suas obiecta, et
 principia, sicut logica suas instrumenta, non vero predicabilia, et si, pro-
 bat, et confirmat principia aliarum, est speculativa modo.

Concl. 2.^a Eni tantum realiter, ut sic est obiectum Metaphysice, non aut-
 tem later, aut latissime, sumptum. Supponit posse sumi, prout comprehen-
 ditentia realia, et facticia, et hoc est no latissime, minus later, seu later, fla-
 temus comprehenditentia, prae, et per accidens; et stricte, quatenus est real-
 le commune, Deo, et creaturae, substantiae, et accidenti, materiali, et spiritui
 ali. Itaque ultimo modo acceptum, dicitur, esse obiectum huius scientiae.

Prob. 1.º ex D. S. quoniam D. 3. Metaph. 4. com. 2. et 3. docet, cum dicitur, quod dicitur
 formalis, et dicitur, est ratio obiectiva, huius scientiae, et concludit. Notandum, quod
 nulla scientia, alia ad Metaphysicam, conuertat enim, quantum, ens, com-
 mune.

ritate, q. ex Sci. et hinc, ens reale & hinc, sum flum, est obiectum.
 Prob. 2.^a. Ens reale ut sic, et reduplicative, ut ens, habet omnes conditiones, ob-
 iecti ad aequat. Metaph. q. est obiectum eius. Probant. A ratio nomen obiecti cuiuscum-
 q. scientiae, requiritur, ut in ea haberi deus quod est, seu ut definitur, et per defini-
 tionem demonstratur proprietates eius; et ut a illis, referantur omnia, quae in ea
 tractantur; S. haec omnia in ente reali, respectu Metaphysicae, referuntur, q.
 Prob. nunc. Ens in metaph. definitur, de eo demonstrantur, proprietates; et aequiva-
 luntur omnia, quae tractantur, et patebit infra, q. in ente referuntur om-
 nes conditiones obiecti ad aequat.

Prob. 2.^a baro. ex eadem Sci. docenter in 1.º metaph. q. n. 10. Metaph. esse una
 ex scientiis realibus, quia conuincit ens, quod est obiectum reale; S. ens actionis
 non est reale, q. ens latius in sumptum, seu quatenus complexum ens rationi,
 non est obiectum Metaph. Conf. Nam sic argumentatur. Ab omnibus speculabili-
 bus realibus, unum commune abstracti, potest se. ens, et hoc commune habet propo-
 sitiones bonum, verum unum, S. tale ens est obiectum metaph. q. non qua-
 tenus est commune enti rationis, cum in istud non habet tales proprietates. Hoc ita
 probat non esse ens late. sunt enim obiectum eius; Sicut sub tota conuincit actione,
 comprehendit ens, per accidens, S. ens per accidens non est unum, q. non po-
 test esse obiectum metaph. cum unitas sit praecipua proprietates obiecti scientiae.
 Prob. conu. Sicut ut ens sit conceptibile, et definibile, unico conceptu, S. ens in ea
 latitudine, definibile uno conceptu non est, quia unum non est, q. prob. nunc
 in ea latitudine, comprehendit entia, per accidens, S. tale ens non est unum, q.

Prob. 2.^a haec patet, quia ut quod sit obiectum scientiae, debet necessarium
 esse, ita ut alter, se habere non possit, ^{nam} ~~et~~ quod sub scientiae conuincit actione,
 carit; S. ens per accidens non est quod necessarium, q. non carit sub Metaph. ob-
 iectum, Prob. nunc. Ens per accidens potest aliter, se habere, q. non est neces.^{no}

Arg. 1.º conu. 1.º part. Scientia non desino minuta inuicem ab objecto ad aequa-
 to; S. metaphysica, denominatur Theologia naturalis Deo; q. Deus est obiectum
 eius ad aequatum. Item, Arist. ait metaphysicam, versari in rebus materiae, scilicet
 partit, et physica in materialibus. Ex hoc Philosopho substantia in ma-
 teriali est obiectum ad aequatum metaphysicae. Item, Si ens ut sic, esset obiectum
 Metaphysicae, esset omnis scientia, et nulla esset praeter illam; S. falsum
 consequens, q. antecessor. Prob. mai. Metaph. continet et obiectum conuincit no obiectum
 aliarum omnium, q. et omnis scientia. Item, Obiectum Metaph. abstractum
 a Materia; S. sola Substantia spiritualis abstracta a materia; illa sola
 est ad aequatum Metaphysicae obiectum.

Respon. 1.º neg. mai. nam ab objecto nobilitate licet partituali nomina-
 tur, isto secund.^o Aristotelem loqui de substantia immateriali, ut obiecto primae
 philosophiae, et nobilitate, et non totali. Ad 3.º neg. mai. et duo sunt prob. Obiectum metaph.
 continet obiecta aliarum sub aliqua ratione, praedicta, et materialis, non sub
 ratione formali, et particulari, neg. aut. Omnes scientiae, tractant aliqua ens, sed
 sub ratione aliqua particulari in ente, super abstracta et distinctiva eorum.
 Ad 4.º Obiectum Metaph. abstractum a materia loquitur, seu metaphysice, seu for-
 mali =

maliter obiective, conc: physice, neg. Ens ut sic abstractit logicae, vel metaph.
seu formaliter, et obiective a materialitate, et immaterialitate, et ab hac
consideratione, et metaph. obiectum ponitur.

Arg. 2. cont. eamdem part. Ens ut sic non habet principia, neque proprietates,
demonstrabile, et ipse in metaphisica, q. no est obiectum eius. Prob. ant. ens
in illa abstractione, est formaliter, simpliciter, simplex, et in plures concep-
tus irresolubiles, q. Item, ens in illa abstractione, seu in omnimoda abstrac-
tione, non consideratur, ut totale Metaphisicae obiectum, q. non est. Probant
Ens, ut ens in omnimoda abstractione, tamen est in se referens ad res materiales, quia
imateriales, q. non magis unda, quam materiae de ea considerari debent; S. hoc est
falsum, quia de Deo, et substantivum immaterialibus ex proprio, so agit, et non de
materialibus; q. non est obiectum metaphisicae ens in illa abstractione.

Resp. ad 1. dicit, ant. ens ut sic non habet principia, et proprietates, id est
non habet principia, propria sui constitutiva, et partes, conc. ant; non habet entita-
tem, quia, principium, a quo proprietates manant, et in, neg. Ens est quia in com-
plexum, et simplex, sed habet principia complexa, non in essendo, sed in cognoscen-
do. Et. Quod libet est, aut non est; non potest idem simul esse, et non esse, ab ea
illa Metaphisica, probat proprietates de ente, at. Set. 3. metaph. cap. 2. n. 17. Ad 2. dicit,
ant. ens, in omnimoda abstractione, non consideratur ad totale obiectum, id est
ad illa deservat, conc. ant; Ita ut ratio entis non sit ratio principialis, quae, ab
qua res a metaph. considerantur, neg. ant. Nam licet ratio entis, vel esse in res
materiales, et immateriales, uttamen, quia haec magis abstractuntur ma-
terialia, seu ens magis in illis abstractit, ideo placuit philosophis, metaph. ut ubi
scientia non ultra ipsam decenter, et materialiter scientia, in exteriori, physi-
cae, quidem, relinquerent. Et. cum Arist. 6. metaph. q. 4.

Arg. 1. cont. 2. part. Ens per accidens est pensabile, q. in communia
Metaphisica, consideratur, q. ens latet subnotum est obiectum eius. Prob. ant. ali-
quae scientiae considerantur contra particularia per accidens, q. in communia extraabi-
le. Prob. ant. Musica respicit numerum sonorum, prospectiva lineam, visuales, S. haec
sunt entia per accidens; q. ens per accidens in parte culata consideratur. Resp. neg.
1. et 2. ant. et minus prob. Nam objecta Musicae, et prospectivae sunt unum, per se, quae
tantum sufficit a ratione in scientia minus rigorosa, quae in tota sunt.

Arg. cont. 3. part. 1. Ens rationis consideratur, a metaph. q. in eius ob-
iectum pertinet, q. ens ut est obiectum ipsius, ut a rationis extensivum. Prob. ant. 1.
quia nullus est alius scientia, a qua debeat considerari. 2. quia reduci ad eius obiectum
potest per se a rationem, q. debet habere cum illo, q. Resp. neg. ant. et 1. eius prob. Nam
debet considerari a scientia rationali, et non a reali, nisi per accidens. 1. resp. dicit, 2.
prob. reducit ad obiectum metaph. per accidens, et perquamam oppositorem
inductum, conc. reducitur per se tamquam pars, vel species, aut per se totam magis
et conseq. illud quo ex his modis reduci debet ad obiectum totale, ut si per se illud est
teno extensum.

Ins. ex Arist. contra rationem eadem est scientia; S. ens reale, et rationis con-
traria sunt; q. per eamdem scientiam pertinet. Resp. dicit, mal. contrariorum eadem
est sci-

est scientia, et aut ex alio q^o rationis modo dicitur rationem esse, conc. mai. Ita ut dicitur, et per se ex omni scientia de utro q^o agat, neg. mai. Una metaph. agit directe, et per se. ex ente, de ali, in dicitur de ante, rationes: sic dogmas agit directe, de syllogismo, in dicitur de fallacia, seu exoribus; et sic Theologia, de virtutibus, et vitiis.

inst. ens rationis est subtile, q^o ad aliquam scientiam, pertinet, s^o non ad aliam, nisi s^o metaphysicam, q^o aut doctrinae, Reg. dist. ant. Metaph. rationis est subtile in dicitur, et per accidens, conc. dicitur, et per se, neg. Igitur ens rationis consistit ad unum per oppositionem, quam cum ente. ex ali. habet, et per se s^o militudinem eius consistit ad unum, et per se, et de ali. q^o contra rationem unum ad alterius cognitionem, facultat, et confert.

Coroll. 1°. Igitur Metaphysica est, et dicitur potest et sapientia, et cum dicitur, istoteles veteres, communiter seferunt. Nam sapientia est altissimus mens habetur, univ. ex aliis s^o ma, difficillima, et certissima, occupatur, omnium causas, et principia, proficiens, maxime, propter se, et appetendum, et tenet q^o scientias imperans, Itac omnia, ut patet, competum, Metaphysicae: igitur bene sapientia dicitur.

Coroll. 2°. Metaphysica licet non extendatur ad omnia, entia, in particulari, ad omnes species, et in dicitur, ut; attamen non limitatur ad ens, in genere, transcendentali; quia, ut viderimus, tractat rebus spiritualibus, ut de Deo, anima humana, &c.

Coroll. 3°. Non, solum res spirituales, et immateriales, sed etiam, omnia entia, secundum, rationes, omnes, generales, et transcendentales, attingit. Nam, res omnes subiles, sunt secundum, quod sunt, et praedicata, entis, veri, boni, unius substantiae, &c. et clarum est, haec solum, Metaph. spectare.

Coroll. 4°. Hinc probare, potest a priori, obiecta, aliarum, scientiarum, quae esse, sua, ut s^o t. ut. q^o d. probat, praeter scientias, particulares, oportet esse, aliquod commune, in quo, probentur, in communi, omnia, quae sunt, communia, s^o v. g. b. e. v. a. l. i. b. u. s. s^o hoc, Metaph. facit, cum agit de ente, et illud dicitur, in, suprema, genere, hinc, et ad materialitatem, quae est, in, se, et, per se, h. e. m. e. s. t.

Coroll. 5°. Consequenter, firmat, probat, obiecta, aliarum. Et dicitur, A. met. c. 2. n. 20. Ita, quae, consequuntur, omne, ens, pertinet, ad, hanc, scientiam; quae, est, de, omni, ente. unde, omnes, scientiae, utuntur, eius, cum, in, quodam, ens, particula, re, de, sua, consistant. Et patet, nam, explicat, quid, sit, ens, quid, sit, totum, pars, et, quale, in, se, quid, maius, &c. et, per, h. i. c. et, alia, educit, bluxima, principia, omnia, et, communia, ut, omne, totum, est, maius, sua, parte, et, alia, similia: et, etia, particularia, q^o de, re, ipsa, ratione, entis, educi, possunt, et, ad, metaph. re, ductive, pertinet, et, possunt, et, per, sua, principia, communia, probari.

Coroll. 6°. Metaphysica, aliarum, scientiarum, imperat, speculatives. Nam, si, obiecta, aliarum, et, principia, probat, et, habet, obiecta, in, univ. ex, aliis, s^o ma, omnes, in, suis, principia, et, conclusionibus, attendere, debent.

Coroll. 7°. Attamen, non, est, proprie, subalternans, quia, dicitur, habent, principia, sua, non, demonstrata, directe, in, metaph. et, obiecta, aliarum, non, est, eam, cum, metaph. obiecto, et, non, addunt, super, illud, aliquam, rationem, accidentalem, dicitur, cur, senti, patebit, s^o haec, sunt, conditiones, probides, subalternationis, igitur, non, est.

De Ontologia, sive de principiis Ontosophiae, et Cosmosophiae,
sive de ente, & eo.

Disputatio I. De ente in communi.

In hac prima disputatione debet primum videri, quid sit ens, et de eius
quiditate, et libi rationibus, ut propterea de eodem, proprièdite, et principiis, affe-
ctionibus descendamus.

Questio I. Quis sit ens, et ex communitate conceptus eius.

Quis quis existit, si ve sit substantia, si ve modus, si ve accidens, si deus, et
latente, lingue, et scribituribus ens vocatur, et barba, et sic verbi cum est, et voce est
apud Philosophum lib. 12, dicitur. Quid autem est, vel exit, vel fuit res se-
cundum eosdem, dicitur. Atque in ontologia, ente latet una significatio, et hinc
nempe hoc vocabulo intelligitur, quod quod existit, seu quod cum non repugnat se
existentia, sive praeteritum, si ve praesens, si ve futurum, si ve, possibile sit.
Vocabulo autem rei solè substantiam intelligere debemus; sicut apud scholasticos
ad accidens non extenditur. Animam verò unum est, apud Platonicos, non so-
lum significat esse, et aeternum, et immutabile, ~~et~~ Contrarium ente est Nihil, id
est negatio ente, seu negatio possibili, seu eorum absentia, est. Sic quando con-
cipimus Nihil, duo existantur in nobis, scilicet, altera est, et altera, negationis
ipsius. Et cum dicimus ante mundum, contra, nihil existit, duas, non tamen exple-
muntur, et mundi, et negationis ipsius mundi.

Ens, possibile est, quod nondum existit, sed tamen nullam a existensum
habet repugnantiam, licet incertum sit utrum aliquando existere debeat, sic
mundum, possibile esse, dicimus, decem mille annos duraturum. Unus, possibile
esse necessarium spectat, quae non habet repugnantiam ad suam cum
possibilia. At ex hoc venit differentia inter, possibile, et probabile, cum uterque
ad rationem spectat, quibus ad aliquod affirmativum, vel negativum
comparatur. Impossibile contra est, quod habet repugnantiam ad esse, ut hominem
esse vulpem. Si autem nullam habet repugnantiam ad existensum, difficile tamen
sit, vocari, mox dicitur, impossibile, sic impossibile, mox dicitur, hominem, scilicet
omnibus deditum, sancti, mox dicitur, profer. Quae autem repugnat in se, sicut
sicut, vel mel metaphysice impossibile dicitur; atque, si, possibile, con-
cipiuntur, ante rationem, seu factum, nuncupantur, cum solè in intellectu, con-
cipi-
ente, existenti possit esse.

Futurum autem est, quod nedum possibile, est, sed etiam aliquando exis-
tet. Inter futurum, aliud dicitur, necessarium, aliud liberum. Futurum neces-
sarium, seu naturale dicitur, quod ab humana, libera, voluntate, non pedit.
Voluntatis est, etiam, solè. Liberum contra, quod a nostra, penes
voluntate, ut exas deluculo dicitur, et certum, suum. Hinc dicitur, possibile
a futuro praesens habetur, eo quod magis, in theologia, scilicet, illa, dis-
tinguit aliud genus futurorum; absolute, nempe, et conditionatum, ab-
solute futurum est, quod res a futurum est, at mox, necesse, se
futurum.

quod dicitur esse. Conventio autem vera, quae ab aliqua conventione, penset, et
penitentia, quam dixi, et idonei fecerunt si in suis finibus, mixta culpa,
quae inter eos vultur, et ~~Dei~~ ad id facta fuerunt, sicut et Christus Mat. 11.
quae per dicitur, non eo quod fuit, quia conventio non evenit.

Scholion. ~~Sed~~ ~~ad~~ ~~articulum~~ in hoc loco de conceptu entis, cum quod univocitate
et praedecisione, de nunciat, et nos praecisionibus absolvemus. Suppono concep-
tus entis, quod supra retulimus, potest esse formalis, et est praedecognitio, seu
representatio actionis formalis entis in intellectu; et potest esse obiectivus, est ob-
iectivus praedecognitio, seu praedecognitio entis. Ut conceptus formalis fiat, sufficit, quod in-
tellectus recipiat illam simplicem actionem entis, praecisionem, ab ullo genere, vel spe-
cie; tamen conceptus obiectivus, ut dicitur, debet formaliter, quod praedecognitio, esse
conceptus illius ergo, alia, cum quod identificatus est.

Suppono etiam, nomen entis, et rationis, unde cum non esse, quod
ut dicitur, in l. 29. q. 1. un. n. 1. relationi reali, et rationis non est commune, quod
eodem modo de ente dicimus; quia nomen univocum debet significare eundem re
in univocitate aequalitatem. Et quod licet, ens rationis eodem modo esse ens a parte
rei, sicut ens reale. Et hoc diffinitur, homo esset univocum homini, bibe, et
vero, igitur ratio entis, non dicitur communis univocae, quatenus ab ente reali, et
rationis praecide. Et licet ens ratio non per modum veri entis, non praedecidit, hoc est, per
intellectus fictionem, et non per verum, fundam entum, ens rei inventum. Si con-
siderando dicimus, ens reale, et ratio non, licet reale, non est aliqua ratio superaddita entis,
sed ens est explicandum, quod quod quod est ens, realiter existit, non quia per illam
distinguitur ab ente rationis.

Suppono denique, non esse univocum positivum, et negativum, seu privativum, quod
ut ait D. A. d. 11. q. 1. esse sub privatione, non est talia, seu entium se habere, quia
privatio non est aliqua entium; et quo modo ens, quod positivum est, et commune
negativum, aut privativum, quod nihil, seu privatio, positum est. Et licet veritatem
negativum, seu privativum existere, a parte rei, non est, quia aliquid positivum
existat, sed tantum per absentiam in eis conceptam, si verum nobis aliquid
existat, quod revera nihil est.

Utrum sit univocum ~~Dei~~, et ~~entis~~ substantia, et accio entis, non est le-
bis difficultas. Suppono univocationis fluxum quatuor esse. 1. Cum ratio significa-
ta in omnibus aequaliter esse eodem modo, et ordine, et perfectione, ut homo in
omnibus invidiis humanis, et eodem ordine, sc. aequae immortate, eodem mo-
do ensendi, et ut latet essentia, eademque perfectione, essentiali, et ita est in omni-
speciebus atomis, 2. minus perfectus ut cum eodem modo esse, eodem ordine,
et ratio significata in inferioribus reperitur, attam enim non eadem perfectione.
Si ratio generica, per differ entiam inaequalis perfectionis contraditur, v. g. uni-
vocaliter per rationalitatem, et irrationalitatem, quae inaequales in perfectione,
sunt, 3. cum eodem modo ratio significata in univocitate peritiam, sed non eodem
ordine, et perfectione, ut numerus peritiam, qui rationem mediante, univocum,
et univocum peritiam illis est. 4. denique, cum ratio communis est eadem in univoca-
tis, attamen diversa modo ordine, et perfectione, ut ens, v. g. respectu Dei, et
Creat.

caetur, $\mathcal{Q}$. rationem, generis, haberet. Resp. pro nunc neg. seq. et av. prob. dico, av. rationem, generis, requirit, ut sit quod potentiale, respectu differentiarum, nec in entibus, cum infinitate, trascendat $\mathcal{Q}$. differentias: et alii addunt, quod non sit contrarium per modos, sed per veras differentias: Quorum nedeficit, maxime in Deo, in quo ens cum infinitate, identificatur, pro $\mathcal{Q}$. imperit omnem potentialitatem.

inst. Eadem sequitur, ens esse genus respectu substantiae, et accidentis; $\mathcal{S}$. hoc falsum est; $\mathcal{Q}$. non est univocum. Maior patet, quia in creatis non identificatur cum infinitate, nec potentialiter, perfectibilitate $\mathcal{Q}$. illi rebus nati. Prob. in. Si tunc non essent decem genera, seu praedicamenta, quod contra communem scholae placitum est. Resp. neg. mai. et prob. quia praedicatur, et in praedicata, sunt modi intus neci, non de differentia; qui modi contra sunt in infinitum, av. sua inferiora; sed $\mathcal{Q}$. rationem generis non habet.

Corol. Sequitur, ens esse praedicabile, seu praedicari de Deo, et creaturis substantiis, et accidentibus, alius $\mathcal{Q}$. in praedictis dicitur.

Scholion. Recentioribus, et nobis, cum ipis per unum, est haec ultima inopartitio, consequenter $\mathcal{Q}$. nihil praemittit, cum sit se subiecto non supponitur, quia, ut plures dixerimus, et dicemus, accidentia absolutis, et simpliciter Deo solent veritate conceptatio circa Deum, et creaturas, et non valde utilis.

Conclusio 2. $\mathcal{Q}$. datur unus conceptus entis tam formalis, quam objectivus Deo, et creaturas conveniens. Est contra Thomam, quod $\mathcal{Q}$. patet.

Prob. Res est, quia cum $\mathcal{A}$. dicitur $\mathcal{Q}$. metaph. p. 1. n. 5. Quae prima sunt ad intelligentiam, sunt communissima, quia semper communibus, praesens, intelligentia, et non est progenitoris infinitum in intelligibilibus, $\mathcal{Q}$. quod est primum intelligibile simpliciter, est communissimum, simpliciter, $\mathcal{S}$. alius non est; $\mathcal{Q}$. ex toto datur unus conceptus entis, item ex pluribus, in quibus docet, ens univocum Deo, et creaturis esse, cum neque esse, nisi habeat conceptum unum voluntatis. Cuius ratio pro prima parte accedit. Quia, et ait $\mathcal{D}$. in 1. d. 3. q. 2. n. 6. et alibi, intellectus certatur de uno conceptu, et dicitur unum, habet conceptum, et quo est certatur, alium a conceptibus, de quibus, est dicitur; $\mathcal{S}$. intellectus potest esse certatur de aliquo, quod sit ens, et dicitur unum, sit finitus, vel infinitus. $\mathcal{Q}$. Maior nam certatur, et incertatur sunt contradictoria in eodem. Prob. in. Philosophi ethnici certatur sunt resole, quod ens esset, in textu, utrum certatur, aut incertatur esset, $\mathcal{Q}$. potest.

Confirm. Nos ipsi experimur, quod cum dicitur hanc vocem ens, concipimus unum entitatem, seu rem existentem, nihil cogitantes utrum Deum, vel creaturas, substantias, vel accidentia sit; $\mathcal{Q}$. saltem datur conceptus formalis.

P. 2. quod sit objectivus. Si quis $\mathcal{M}$. conceptus formalis aliquas formalitates respondet, quia sit in abstracto conceptibilis, $\mathcal{S}$. talis formalitas, est conceptus entis objectivus, $\mathcal{Q}$. datur. Prob. mai. Divisio intellectus est de aliquo objecto, $\mathcal{S}$. conceptus formalis est cognitio eiusdem entis, $\mathcal{Q}$. est de aliquo objecto, $\mathcal{Q}$. datur in rebus ratio correspondens conceptui entis formalis. Confirm. Nam si conceptus formalis est unus, et in differens ad inferiora, $\mathcal{Q}$. datur ratio si mili

similiter communis, quae, posset omnibus applicari, & Maximo est conceptus entis obiectivus, &

Prob. 2°. eadem pars. Quando plura inter se conveniunt, et differunt, potest intellectus concipere illud, in quo conveniunt, & ex similibus in quo differunt. S. Deus, et creatura, conveniunt, et differunt, & potest concipi illud in quo conveniunt, scilicet ab eo in quo differunt, & datur, ut patet, entis conceptus & cetera. Ergo contradictoria ad Deum, et creaturam, bene infinitatem, et finitatem, & quod contra hitum recessionem conceptibilis est a contrarietate.

Prob. 3°. ead. pars. Omnis perfectio simpliciter simplex, esset etiam in d. b. q. n. 16. quae de perfectione creaturae in Deo est sublati, imperfectionibus, & ratio entis est perfectio simplex in creatura. Est in Deo.

Dicunt Aut. illam perfectionem entis in Deo esse essentialiter diversam ab illa, quae est in creatura. S. contra. Si esset essentialiter diversa non daretur verus conceptus formalis intellectus de ea, ut ipse omne creatura.

Prob. 4°. Omnis comparatio est inter rationem communem, ut sit vera inter excessum, et excessum, & Deus, et creatura comparatur in ratione entis, & haec ratio est una, et communis. Maior, patet, quia alioquin non esset vera comparatio inter excessum, et excessum in eadem formalitatem. Si vere Deus, et creatura non compararentur, creatura esset ens secundum quod, seu per aliquam proportionem, & hoc est falsum, & cetera. Deus, et creatura conveniunt in eo, quod non sunt nihil, & in eo quod sunt aliquid, & in ratione entis, quia ex comuni principio non plus tollit negatio, quam ponit affirmatio, & nihil negat, ut diximus omne ens, & oppositum ponit illud.

Arg. 1°. Si conceptus entis esset unus, et communis, non esset transcendens, & est transcendens, & non est unus. Prob. mai. Omnis exars transcendens, necessario debet imitari in suis inferioribus esse, & non potest esse unus communis in omnibus. Resp. neg. mai. et ant. prob. Ens enim non invenitur in conceptu obiectivo differentiarum, quibus contradictoria, nisi e sententia, vel realiter, et non formaliter, ut sinebitur. S. inst. ens est essentialiter differentiarum, & non praescindit ab illis, & in illis includitur, & resp. dist. ant. ens est ad ens essentialiter differentiarum, quatenus illi identificantur, conc. quatenus in dicitur ens, in eorum conceptu formalis, neg. ant. et cons.

Arg. 2°. Totus ratio entis reperitur, & nequit quid commune Deo, et creaturae esse. Patet cons. quia ratio superior communis debet esse, et tota non debet in aliquo inferiori esse. Pro b. ant. Creatura est ens per participationem ad Deo, & tota ratio entis est in Deo, qui solus est per essentiam.

Resp. dist. ant. Tota ratio entis est in Deo absolute, uti, ut etiam, in creatura reperitur, conc. ant. Totaliter, et ad quatenus, ut in creatura non reperitur, neg. ant. Et similiter, dist. ant. prob. Creatura est ens per participationem ad Deo, quatenus creatura est, conc. quatenus ens, seu per rationem entis neg. Nam ratio entis per unum in creatura a se per essentiam, quae est ratio contradictoria deus.

Inot. ratio communis debet immediate descendere in inferiores; S. ratio non immediate in creaturam descendit, nam est de se in se, sed eo qd non est una communis Deo, et creaturam. Resp. neg. mai. et qualiter, vel inaequaliter, in eadē, vel in univ. creatio non tollit unitatem, quia univ. talia enim proveniunt a ratione, propria talis entis in particulari.

Inot. 2.º. Ens descendit a Deo, per infinitatem, prius quam per creaturam per finitatem, qd totaliter, et adaequate est in Deo. Prob. con. Infinitas entis absorbit totum ens, ita ut nihil ex ipso sum sit: si aliquid ex ipso sum esset, non esset infinitum, qd totaliter, et adaequate est in Deo.

Resp. dist. et. Ens descendit prius per infinitatem, physice loquendo, et in ordine causarum, conc. Metaphysice, et sic, ut ens est, neg. En aut metaphysice loquendo immediate respicit finitum, et infinitum, quomodo de facto, et in ordine causarum, et ex ratione, particulari sit totum in Deo per essentiam, et in creatura non sit nisi dependens a Deo.

Arg. 3.º. Ratio communis debet contrahi ad inferiores, veru differentia opposita; S. ens non sic contrahitur; qd non est commune, in v. pat. non totum est in Deo, et per eius in creatura dependens. Prob. mai. Nisi ens esse per differentia ad una, supponeret aliam, et si nihil naturalis non esset, creatura Deum seip. poneret, in quo ens et eminens, et quod habet esse. qd.

Resp. neg. min. et ratio est. Quia oppositio non imperit contrarietatem eminentiam unius in alio. N. si ens dividitur in veg. et animam, eminentiam, et intellectum, et hoc utrumque continet et eminentiam aliam.

Inot. Ens ex ratio in differentia, praesic dicitur de Deo, et creatura; S. haec falsum est. qd non est uterq. communis. Prob. min. Nihil contingit, et participatum de Deo praesic dicitur; S. ratio entis, quae est in creatura, sic est. qd. Resp. neg. min. 1.º et dist. 2.º. ratio entis quae est in creatura est contingens, et duplicative ut in creatura, conc. non; Specificative, et in statu praesic dicitur, neg. Logice mixtente, praesic dicitur de finito, et infinito.

Inot. Ratio entis est essentialiter in creatura participata, et in Deo participata, quia debet esse creatura, vel in creatura, et non datur, merum. qd. Resp. est ratio entis participata, vel in participata, creatura, vel in creatura, et duplicative, conc. specificative, et in statu praesic dicitur, neg. Secunda ratio non praesic dicitur ab utroq. praesic dicitur.

Arg. 4.º. cum Thomistae. Aliquod esset prius, et simplicius Deo; S. hoc absurdum est. qd non datur talis conceptus communis. Prob. Supra est prius Deo, est eo simplicius; S. ens ut sic commune est et superius Deo. qd. Resp. ens est dupliciter prius, simpliciter qd Deo loq. ex aut metaphysice, et simpliciter, aut paritate physica, et reali, neg. mai. Deo non est ex eo simplex logice, aut metaphysice, et non habeat plures conceptuales alios communes, ut ens in inf. etc.

In qd. ens est in Deo compositio; hoc est absurdum. qd. Colligitur simpliciter aut metaph. Resp. cec. Thomistae, nec aliter potest esse, aut comp. in Deo, et amittant concept. form. S. praenunc. dist. dicitur comp. in Deo, et in pluri, concept. consens. quomodo univ. ut determinat. ut in determin. con. ut actus, et potentia, neg. Sicut

estate. Deistat, quod aliquis sit conceptus communis, ^{quod} ubi, et ex actualitate, non tamen
ut generis: : Sicut quod dicitur de Deo, et ex actualitate, et in dicitur de perfectione, et in finitum
tum, loquendo de essentialibus. Q. ergo est. ratio entis a parte rei praesens, et in actu in co^ost^o
tatis, et in finitatis. Consequenter Deus continet conceptum entis, alium, a conceptu
in finitatis: attamen non, per se, contra hunc, et inquam, per se, etiam differentiam
perfectionem, et actuantem, per se, etiam in unum secum.

Prob. demum, ergo illis rationibus, quibus cum eo probatur distinctio a parte rei, in ex
oparum metaphysicis, non autem, in re, et modum eius, dicitur est distinctio realitatis,
et actualitatis, sed ut distinctio realitatis, et modi in re, et in se eiusdem.

Soluntur alijae objectiones, ergo auctoritate, et desumptae.

Obj. 1°. in 1°. d. 3. q. 3. sup. 2. ait. Deus, et actualitas non sunt primo diversa in ^{con-}ceptu,
sed in realitate, quia in nulla realitate conveniunt. Q. ergo scot. in Deo ratio entis
non est actualitas, praecisae, quae est illi cum actualitate communis, alioquin non
esset ab illa primo diversa in realitate. Resp. neg. con. Nam sicut loquitur de re-
alitate, quae sit proprie generica, quia haec dicitur in perfectione. Q. ubi concep-
tus, in partem dicitur in quo, non est conceptus genericus. Deus enim, et actualitas sunt po-
mo diversa in realitate generica, non in hac essentiali entis.

Obj. 2°. Cum D. obijceatur, dicitur esse singularis, et nihil in illo concipitur pos-
se commune. Resp. nego. con. quia scotus, id dicitur de singulari, et tamen in actu, pos-
sunt abstrahi plura, praedicata, et sic singularitas aliquid non imperit, quia in actu, q.
singularis est, potest abstrahi aliquis conceptus communis, licet quod quod est in re
est singularis, et ex existendo, et tamen illud potest concipi, ut hoc conne, vel quod ^{dam} modo
indistincte, et ita, ut singularis, est communis. Q. quod quod est in Deo est singularis in
re, et tantum modo, per intellectum commune.

Resp. doc. hujusmodi, numerus, probatur, nam si probaret quod in petro et paulo non es-
set illius conceptus communis, nec generica, praecedentia, probaret contra ad verum ad-
es, in scotus, q. non esse conceptus distinctos a parte rei, quod falsum est. Q. scotus in-
singularitatem in petro, et cephalo non imperit, quia dicitur aliqua ratio communis
ita, et in Deo in perfectionibus subiectis. Sed clarius dicitur, con. quod quod est in Deo
est singularis, realitatis, et essentiae, conc. formalitatis, et hanc esse, neg. Q. utcumq.
sicut loquatur, licet petrus sit singularis, potest tamen cognosci sub ratione aliqua
communi a parte rei a singularitate, praecedente; ita, pariter, singularitatem in
Deo non imperit conceptus illi, et in a parte rei, praecedente, et in finitatis.

inst. Realitates in petro sunt singularis in existendo, et non esse, et in Deo
ratio entis, ex se, est singularis, Q. non est eadem ratio. Resp. con. scot. ratio entis in
est singularis in petro, et in Deo, non autem eodem modo. Nam in Deo contra hunc
per modos intrinsecos, et absq. de perfectione, et imperfectione.

Obj. 3°. Nulla realitas, aut, in h. d. 2. q. 2. n. 28, potest esse, et dicitur, alie
quomodo distincta, ex parte rei, a quavis actualitate, conceptus distinctus, in qu-
is, quae realitas si dicitur determinabilis, per aliam realitatem; Q. conceptus entis in
Deo non, praecisae, et in finitatis, nec ab alio conceptu contra hunc.

Resp. non possumus negare hoc dicere scotum, in h. q. pro re realitate,
generica, et perfectibili, et potentia li, respectu perfectivae, attamen in finitatis
mura

muti, hoc locutum fuit se de realitate, distincta à modo contractiva, et intrinseca; cum
 dicat in 1. d. 8. q. 3. *Et sic* ante et. n. 28. Concedo, quod conceptus ille communis Deo
 et creaturae, est *positivus*; hoc est, non est de se *inpositus*, positivus, ita quod de se in de-
 dit *inpositum* totum, quia, si esset et *inpositus*, non esset communis finitum, et *inpositum*, nec
 de se finitum positivus, ita quod de se in dicitur finitatem: quia tunc non competeret
inpositum, sed de se est *in differens* et *otiosum finitum*, et *in finitum*. Quod dicitur in
 et in 11. ut, quod quando concipitur aliqua realitas cum modo *intrinseco suo*, ille
 conceptus non est *ita simpliciter simplex*, quia, potest concipi illa realitas ab
 se *modo suo*: *Q. sermone cum* *D. loquitur de realitate*, in dicitur *inter-*
rogari debet de realitate *generativa*, et non *transcendentali in Deo*, ut plurimum patet.

Solventur Objectiones a ratione.

Obj. 1^a. Si ratio, vel conceptus, entis, fundatur in aliqua realitate, communis Deo, et
 creaturae, sequitur compositio saltem metaphysica in Deo; *Et hoc est falsum*, *Q. in*
monachis, patet, quia Deus est *summe simplex*. Prob. seq. maj. Omnis realitas *in mundo*
 est *contractibilis*, et *perfectibilis*, per se realiter contractibilis; *Et hoc est et tunc in Deo*.
Q. Res. neg. seq. et dist. maj. prob., omnis realitas *communi* est *perfectibilis*, *et actualis*,
 si haec sunt *vera de differencia*, et cum dependet à causa aliâ, conc. si sit *per se mo-*
dos intrinsecos, neg. maj. hoc potest *deducitur*.

Inst. Modus intrinsecus non constituit rem, sed *supponit iam constitutam*
 in suis essentiali esse, *Q. ratio entis in Deo*, non per has *modos*, sed *per veram differ.*, *con-*
tractivam. Prob. conc. prima ratio contractiva est *constitutiva*, et *de justitate rei*
Q. non est modus intrinsecus et *causa ipsius rei*. Res. neg. ant. *Non finitum*, *deperit* et *ad*
alia sunt *priora animalitate*, et *rationabilitate*, quia se tenent ex parte entis, quod est
prædicatum, quod dicitur *in hominibus*, et *termini* non sunt *prima constitutio* *homi-*
nibus, *Q. falsum* est, *modum supponere eadem in esse naturali constitutam*. Aliter
res. b. Modus intrinsecus *Q. in realiter loquendo*, et *ipsum non est primum*, quia in se
 non *constituit eam*, conc. si sit *primum*, neg. ant. *Constituit*, *suble. plorum differen-*
ciae *abs. d. in perfectionibus*, *potentiae*, *perfectibilis*, et *perfectivi*. *Aliæ re-*
poniones, *possunt affari*, sed *in his videntur*.

Obj. 2^a. Si ens dicitur in Deo realitate indistinctam, et communem Deo, et
 creaturae, ens est *per se prius*, *independens*, *Q. Deo* *is. hoc falsum* est. *Q. Prob.* *In ean-*
dem *ant. prius*, et *independens* *constituta*; *et ratio realitatis* *et set constituti-*
onis; *Q. Res. dist. seq. maj.* *enbet quod prius*, et *independentibus*, quia *posset sine*
Deitate concipi, *conc. et prædicari de Deo in quo consequenter prædicatum*
aliud commune, *conc.* quatenus *existens*, *posset realiter*, et *independentem*, *ab*
eo, *vel realiter distinguitur*, *neg.* *Similiter dist. min.* *Legitur ratio entis* *est*
prior *independentibus* *Q. Deo*, quia *potent concipi sine Deo*, *Deus autem non si-*
ne illa; *non autem* *est independens*, *aliqua causalitate physica*. *Anim dicitur*
tan. q. constituit hominem, et eum *causal metaphysice*, et *potentibus* *Q. homine*
existente, et *independentem* *ab eo*, *ut videtur in scripturis*. *Ens autem non*
potest existere sine Deo, *alibi Deo*, et sic *Deus non dependet* *pro prius*
ab ente *licet illud realiter in luroti* *legitur*, *et simpliciter ut in Deo*
et in creatura. *Concl.* *Legitur ens ut in Deo* *pro existens*, *nec est fi-*
nitum.

Per, b. dist. mai. illa entitas est ens realiter, et veritate, concedo formaliter, neg. Similiter, prob. si est ens formaliter, contradicere, per se ipsum, nec, si est ens realiter, et veritate, neg. Illud contradictorium formaliter, cum se ipsum ens, se ad aliquid ens, et bene illam contradictionem, et veritatem, partem habens.

Arg. 2°. Omnes contradicibile est in differens, et in potentia ad contradicivum; id quod est in differens, ad contradicivum est unum genus, et contradicivum versus differentia, et ens, est vere contradicibile, modus ille, contradicibilis; Quod ens habet actionem generis, modus rationem differentiae. Per, b. dist. mai. Omnes contradicibiles est in potentia ad contradicivum, si istud sit perfecte, per se ipsum, et distinctum a contradicibili, con. in se, si in modis, neg. mai. Est similiter distinctum, quod est in differens, ad unum genus, si sit contradicibile, per formalitatem, perfecte ab ipso, per se ipsum, si secus, neg. minor, quod ad 1^{am} partem, quod ad aliam dico, Secus, contradicere ens, per formalitatem, non, perfecte ab ente, per se ipsum, quod habet potentiam, in infinitum, vel aeternam, quoniam ens, contradicatur, in se impossibile, licet contradicere, per se ipsum, quoniam, modus cognoscatur.

Aliter, dist. mai. si contradicibile est finitum, et contradictum, per quod finitum, con. si in modis, neg. Illud formaliter, seu modus, cum se, perfecte in finitum, identificate sibi omnem perfectionem, et ipsum ens; et licet de se, non sit infinitum, ut ne per se ipsum, in Deo, identificate, cum infinitate, in finitum, dicitur. Deinde, si per genus intelligitur conceptus communis in differens, et per differentiam conceptus contradicere communis ad aliquod ens, particularem, sive finitum, sive infinitum, concedi potest, ens esse aliquo modo, genus, et infinitum, differentia, et consequenter, Per se in Deo, aliquid, leonem, compositionem metaphysicam, quae ex partibus formalitatum coalescat, per ab ipso, in perfectionibus.

Concl. 1ma. Ens tantum in Deo non est, genus, et quod sum, respectu autem substantiae, et accidentis, Nam ratione, quae, de Deo, potentia, et perfecte, habet, non, de substantia, et accidentis, significatur, nullo modo.

Concl. 2ma. Ens non includitur formaliter, in ultimis suis differentis, nec, de modo, in se, nec, formaliter, de illis, praedicatur, per se, tantum, identice. Quia, si ab eis, per se, dicitur, et nullas habet in se, conceptus, formaliter, et potest conceptus, talis, nil aliud, dicitur, nisi non, repugnantiam, ad existendum, sequitur, extra, rationem, entis, nullum, conceptum, dicitur, formaliter, non, repugnantiam, ad existendum. Aliter, ens, realiter, identice, non est, dicitur, se, in se, se, per se, praedicatur, ad invicem. Nam, praedicatio, seu, inclusio, identica, inclusionem, praedicati, in, subjecto, habet, significat, et, identitatem, eorum, inter se, id est, ens, differentiae, eius, et, modi, inter, identice, dicitur, id est, praedicatur, de se, identice.

Animus, variis, Praedicatio, alia, est, formalis, et, est, in, qua, praedicatum, significatur, in, se, in, subjecto, per, modum, formae, substantialis, vel, accidentis, talis, ut, homo, est, rationalis, et, talis. Alia, identica, in, qua, praedicatum, unum, vel, identice, cum, subjecto, indicat, vel, inter se, vel, in, textu, ut, Deitas, est, sapientia, et, ibi, est, rationalitas. Sensus, propositionis, est, quod, quod, anno, differentia, seu, modus, unum, per, se, ipsum, abstracto, non, potest, ens, praedicatur.

et necessarium, partitum, et impartitum, et cetera, et a baliis. Dicitur
 dicitur in contingens, et necesse, et alicuius. Necesse autem in genere, potius
 oppositum, est impossibile; et ex ita necesse, autem existentiæ, si illud ex
 existentia, causa non habet, *Primum* non esse, et cetera; huiusmodi
 solus, est enim eternum, et necessarium, esse entia, quod habet necesse
 sariam essentiam, ut homo est animal rationale, Itaque contingens, imme-
 diate, opponitur, et est, cuius oppositum, in se potest, ut hominem, esse de-
 tum. Necesse, et contingenti, diffinita sunt mutabile, et immutabile.
 Primum est, quod alicuius se haberi potest, Secundus e contra.

Item, ens dicitur simplex, et compositum, i. est, quod non ad multum
 multas in se habentia, et quod ex multis cohercet. Simplex subdividitur
 in sume simplex, et simpliciter simplex, et simplex physicum. Primum est, quod non
 constat ex partibus physicis, ut unum, nec metaphysicis, quæ sunt actus, et poten-
 tia, nec est alicui sic unibile; hæc soli Deo competit. Secundus, quod in plu-
 res conceptus, et solubiles, non est, ut ratio entis, modi, et differentie, et cetera; ip-
 positum huius compositum metaphysicis nominantur, et plures dixerimus. Simplex
 physicum est, quod ex re et re non constat, ut anima, Angelus, et materia prima.
 Alii dicunt simplex primum, scilicet, quod in uestione, caret, ut elementum. Etiam dicitur
 dicitur in ens, per se, et per accidens; i. est, quod importat unam in se simplicem, essen-
 tiam, siue physicæ, ut homo, qui ex corpore, et anima, habet unam in se simplicem, essen-
 tiam, et cetera, siue metaphysicæ, ut unum, homo ex animalitate, et rationalitate.

Quæstio 1^a. De principibus ontologiæ in communi.

Primum in communi est, quod in se habet rationem sufficientem, dicitur
 rei. Cum autem hæc ratio possit vel existentia, vel essentia, vel alicui
 nis, vel existentia, esse, et duplicia principia distinguuntur, scilicet, Deus est
 principium liberum, et cetera, cum existentia, minus, et cetera, principium
 rerum, et cetera, in se autem, principium, et cetera, in se, et cetera, quo dicitur
 exordiet, et axiomatica sunt principia scientiarum, Unde, principium
 um, et principiatum, sunt necessaria, et cetera, et cetera, et cetera, et
 ut unum ex altero colligatur. Principiatum, principio, postea, necesse, autem
 aliquo modo debet esse. Affirmatio nec distinctio, quæ, inter se, et cetera,
 debet, nec dependentia, nec posterioritas, aliquam imperfectionem, in
 cipiat, arguere debet, ut patet in Deo, ubi patet, et filius æqualis, per fec-
 tionem, licet, unum principium, alterum sit. Clarior dicitur in principium
 um rei, et cognitionis, per ens, et cetera, illud dicitur, per quod dicitur
 us est; hoc quo cognoscitur. Ceterum duplex est, internum, et externum,
 internum dicitur, quod ad rei essentiam, in se, et cetera, et cetera, quod
 es eius essentiam, non pertinet. Sic anima est principium, hominis, internum,
 Deus autem externum.

Causa in genere, est principium actionum, et cetera, dicitur, et cetera,
 rei, et cetera, distincta. Quod a causa, suum, esse, et cetera, effectus, vocatur. In
 hac causa, et definitione, principium, habet locum, in genere, quia, latius
 patet, quam ipsa; unde, omnis causa, est principium, sed non omne,
 principium.

lo nihil fit: vel illud enim est ens: aut illud hoc est: quod quia est ens: aut illud: quod
libet est, aut non est: et illud ceteris: Cap cogito, ergo sum: item non parent
uram, nam quod am, constrahe, et tu habes semetipsum de studentibus. Nihilum nec
fuit actionem aliquid rei contra ream: Quae sunt de re mani textu, sunt etiam
inter se: Et tunc est maius sua parte: Si de quolibet de qualia demas, ser
manent de qualia: e contra se in de qualia dem actura. Pura a. alia, pura est
pura et signant Philo sophi, quae in suis libris fixa daturatur.

Haec veritas sum, est, primum ipse contra dictio, nisi uterque unum posse, cum mag
nitate libertate pro ve et actibus necesse sanis inveniendis; cum nam per ostendit
aliquorum habebaturum, impossibilitatem, et quod a. essentia, et si de quibus
ment, velorum, possibilitatem ex non re pro, nantia, possibilia habentiam
est, cum impossibilitas non est demonstrata. Demonstrata tamen a. pas
sibilitate, et, non in ea, sequitur, cum ex patenter: sic ex quo aliquid demonta
ret, non re pro, nantia, bantia, quae a. sine animas, non in, sequatur, re
vera, sic, opaxa, re, seu, esse, pura, machina, aut haud homota. Dico pro re
num contropentum, existentia, probans, a. alia, assignant recentiora
Metaphysici principium: nimirum principium rationis sufficientis. No
mine autem rationis sufficientis intelligunt in, unum, colligitur, cum aliquid
sit, vel pot, cum hoc modo, et non alio, facti. Sic cum, videri, duo corpora in vi
lanti, s. e. vaxa, et quilibet unum, huius equilibrii rationem, cognosco suffi
entem, nempe, vixum, de qualitate, et contra dictorem. Haec principio
etiam veteres unum sunt.

Haec autem unum, tamen, est, re, dicitur, sufficienti, a. aliquid, re, cum eius
causa, confusio, etiam, nunc, datur, ratio, cum, Deus, existat, in, eius, q. p. ca
tionis, a. essentia, re, per, dicitur, etiam, in, causa, a. essentia, de, non, datur.
Similiter, voluntatis, Divinae, aliquid, ratio, potest, datur, non, autem, causa.
Causa, a. completa, sufficientem, rationem, in, effectus, contine, re, debet, non
tamen, cum, ipso, confundi, oportet: in, est, datur, causa, de, bene, effectus,
per, rationem, sufficientem, in, ea, contentam, re, ob, hanc, a. dicitur, et, d. Al
lexi, ait, Peri patet, qui, multorum, effectuum, causas, in, qualitate, hanc, occultis
a. signabat, nec, illorum, effectuum, sufficientem, rationem, assignabant,
nec, propterea, veram, causam, sed, in, nem, pro, causa, a. terminam, in, mul
tis, habebant. Unum, principium, rationis, sufficientis, dicitur, unum, est, ab, illo, s. ho
lasticorum: nihil, est, sine, causa, cum, hoc, a. primo, per, vaxat, si, enim, aliquid
fieri, potest, sine, ratione, sufficienti, cum, fiat, potest, a. aliquid, sine, causa, fieri, in
eo. Nihil, rationis, sufficientis, oportet, unum, a. veram, re, unum, causa, in, quibus, en
ras, quas, Philo sophus, in, sententia, re, nentur, et, a. multas, pro, vaxat, et, ex
xonem, sum, habentium, mentes. Cum, autem, nihil, sine, sufficienti, ratione,
existere, possit, profecto, ubi, re, unum, sufficientem, in, quibus, unum, rationem,
fallaxum, a. dicitur, temp, datur, et, veritatem, in, ipso, non, datur, a. delitantes,
felicitatem, in, vaxat.

Haec autem, huius, est, principii, unum, luxus, potest, no, tantum, est, ratio
nam, sufficientem, vel, a. per, tamen, vel, ab, in, tamen, re, de, a. unum, a. cal.

Ubi de existentia rei creatae agatur, ratio sufficienti existentiae substatendi
 quae inveniuntur in causa, quae est, ratio vero non eorum, partem de prioribus
 modis, et partem de posterioribus quae exenda erit. Si vero de existentia substatendi
 necessariae ad actum, in ipsius existentia ratio invenienda erit. Ad hoc
 existentia substantiae loquamur, ratio sufficienti in suis essentialibus rebus
 inmediate, ac remote in eius causa quae continetur, vel formaliter, vel
 secundum totam, vel eminentiam, quatenus causa eius perfectiones complec-
 titur. Praevidendum ratio sufficienti in essentialibus quae exenda est, quae
 etiam possibilitati, vel impossibilitati eorum ratio sufficienti sur-
 mitur. Et usus rationis sufficienti in proprio patebit.

Quaestio 2^a. **Stabuntur aliquid circa Causas in
 generalibus, et circa effectus eorum.**

Non loquimur de eorum existentia, quia haec supponitur, nec de
 causa prima, quia hoc ad praesumpto loquimur, pertinet. Quae sunt de ordi-
 ne causarum, et prioritate, et posterioritate, et distinctione, et causali-
 tate ipsarum, et effectus.

Concl. 1^a. Causae extrinsecae sunt priorer intus secus in causan-
 do, et inter illas priorer foris. Sic D. 8. metaph. q. 1. v. 1. v. 1. v. 1. v. 1. v. 1.
 Et ratio est, quia extrinsecae prius agunt, et per hoc foris prius causat, quia
 movet efficientem in ratione a materi.

Concl. 2^a. Extrinsecae in modo causandi intus secus nobiliores sunt,
 et ex illis foris praecellit, inter has forma est dignior. Est etiam D. in 1. d.
 2. q. 2. ubi loquitur 1. part. cui ratio accedit, quia causae extrinsecae causant ut
 totales, intus vero ut parciales, et incomplete, ut patet: et etiam quia causae
 intus secus ab extrinseca causatae, vel detestantur, sunt. 2^a bax est et
 am. Et in 8. metaph. Et est ratio: quia illae causae dependent a fine, agunt, et
 propter illum, et ad bonum ab eis quae sunt. 3^a est etiam S. ch. cit. et ratio est,
 et si quae licet forma aliquo modo a materia pendet, illa est propter quae ager-
 ti, et in, et of. detestantur, perficiem, actuan, et materia, et dignior,
 nobiliores illae.

Opportet nonne cert. 2. part. Causa, quae per se realiter, et physice in inter-
 dum agit per perfectionem aliam, quae non sic agunt, 3^a efficiens sic agit non deo
 aliter. 3. efficiens per perfectionem. Pro bono ubi influentia est et ratio debet esse
 et nobiliores. Resp. dicitur q. Causa agens physice influentia perfectionem
 aliam, quae non sic causant, est, ceteris paribus, bonum, maj. Si aliter, superetiam
 neq. Efficiens aliunde a finali superatur, quia per rationem movetur, ab in
 dicitur in efficiendo pendet, et propter intus, velut per suum, bonum influentia.

Concl. Causae sicut nobilitatem habent, sic quoque in eis prioritate, et postea
 prioritate naturae in causando, et finaliter, et efficiens. 3^a materialis, et 3^a forma-
 lis. Et ratio est: quia efficiens agit motu a fine, et ab eo dependet. Materiam, et for-
 ma compositum causant per efficientiam agentis. Forma denique subponit
 subiectum, seu materiam existentem in qua dependet. 3. licet tempore
 materia forma non praecedat, saltem prioritate naturae. Hic vult

libilis eiusdem; S. haec sunt causae totales, et non plus ab una, quam ab alia effectus causatur. Si effectus in se potest simul a duabus causis totalibus causari. Resp. ad prim. in sacramentalibus esse causas totales, et non physicas, dependens a Dei Volentate, et licet unus vel plures ministri sint, una causa totalis constituitur. Ad alios de lucibus, et igne dico, quod tunc causam maiorem, magisque intensum effectum.

Scholion, de Philosophia hic explicandi solet, quod causa dicitur, et deest esse influxus actualis causae, per quem dicitur formaliter, causa dicitur in se dicitur fundamentaliter, non est nisi ipsa essentia causae cum virtute, producendum; et formaliter nempe movetur causa, per suam actionem productivam ad effectum, producendum, et se factus producit. Hoc modo, idem dicitur quod relativum esse, quia nequit ut causa produci se confici, quum effectus productivus se appropinquat; aliter enim, ut supra, etiam docuimus, aliquo de identitate relativi non in se, et ut taliter denominatur, sed per productionem et effectum relative, sufficienter denominatio fituratur.

Quaestio 6. Aliqua circa Causas in partibus dicitur
Stabilitur.

Item, ante a. explicatio nempe omnium causarum supra dicitur in natura naturalis, circa illarum naturam, et causalitatem dicemus.

Res. Causae materiales, seu in materiae, causant compositum, per suam exhibitionem. Causalitas materialis, consistit fundamentaliter in illa exhibitione, quam habet ad omnia propriae modificationis, et formaliter in propria receptione talis modificationis. Causalitas vero formae consistit fundamentaliter in aptitudine, quam ad modificandam, actuando se ipsam materiam habet, formaliter in actuali modificatione, quae per se fit materia, actualat, et ad certam speciem reducit. Non in se, et alia, et obligatione, ut in physicas potest.

Suppositis ito dicto ante a. de causa efficiente, ad huc dicitur dicitur in se, beatam, et nocensiam, et est quae agit ex electione, et 2. quae est determinata ad appendum. Dicitur ita in se, quod, et quae. Prior est suppositum, quod dicitur, posterior vero est forma per quam agit.

Resol. 2. Formalis causalitas causae efficientis consistit in actione sua productiva, fundamentalis vero est ipsa essentia productiva. Resolutio clara et difficultatem non habet, quia nullum protalic causalitatem originari potest, ut intelligenti patebit.

Resolutio 3. Causalitas efficiens in executione repetitionis. Hoc constat ex scriptis, in quibus plures rebus coactis turbant efficientiam, ut Deus, producat terra herbam, vivente in se, producat de qua, septem, et Christus omnia verba, cum producenter se fructum. Etiam ex Concilio Tridentino, in quo unum materiam, qui dicitur, liberum arbitrium esse in causis instrumentis, nihil omnino appetit. S. haec verum volent.

Dices, D. Paul. 1. Col. 18. et ad Phil. 2. ait quod Deus operatur omnia in omnibus, et est qui operatur in nobis velle, et perficere, et non sumus sufficientes, esse
tate

secundo unum esse distinctum, et ita est sui simile, conced. Secundo unum esse, neg. Res sunt cause reales, secundo unum esse cognitum, ipse autem secundo unum esse, arectus, et sic sunt sui simile, et sic ad secundam rationem, manet res pos.

Resol. 11.^a Exemplar physice non, in effectu effectum, sed moraliter, nec per se non constituitur beatae species, sed a efficiente in actu. Primum patet ex eo, quod nihil potest causare se ipsum, physice, et exemplar se ipsum, causa est physice: exemplar, est res, faciens ad utroque, et ad opus, non potest, physice causare, quia esse, physicum non habet: et denique, ad, solum, est abstractivum, in intellectu, non agens, hoc est, illo modo determinatum, nihil, physico operatur. 2.^a Secundum est, clarum, quia, cum sit, ex parte agentis, et non sit causa, beatae, et illud reddi debet.

Obje. Causa finalis, habet, proprium genus, et exemplar, prob. con. hoc finis, habet suum genus, quia, est, eo, propter, quod, agens, operatur; 3.^a exemplar, in, toto, secundum, quod, ali, quid, a, agente, et, habet, genus. Item, si, exemplar, per, se, agens, beatus, et, finis. Quarta, necesse, debet, agens, dirigere, ad, vicia, quam, dirigat, finis. Resp. neg. amb. con. 1.^a arg. Nam, si, beatus, est, quia, est, forma, completiva, agens, et, finis, illo, in, se, ut, completum, ad, 2.^a neg. con. Nam, illa, necessitas, ex, natura, causarum, venit, quo, omnia, concurrere, debent, ut, eo, non, conclusum, ad, agens, finem, pertinet.

Resol. 12.^a Finis, est, vera, causa, realis, et, physica. Patet, ex, 1.^a met. 2.^a 2.^a ubi, probat, finem, habere, rationem, vere, de, causis, cui, dicitur, et, dicitur, quia, omne, agens, propter, finem, operatur; 3.^a propter, in, se, est, vera, causa, alitatem, et, prob. prin. ad, fine, pendunt, in, fieri, et, conservari, eo, quod, propter, finem, fiunt, et, conservantur. 4.^a Item, finis, vere, movet, agens, ad, operandum; 5.^a movet, est, causa, realis.

Arg. 1.^a vera, causa, est, vera, prin. in, primo, influens, per, se; 2.^a finis, est, potius, prin. in, oppositum, quam, prin. in, primum, primum; 3.^a causa, distinctiva, realiter, a, causate; 4.^a in, non, distinguitur; 5.^a causa, realis, debet, existere, realiter, et, cum, causat, quia, quod, sic, non, existit, realiter, in, fluxum, et, fluxum, debet, esse; 6.^a finis, non, existit, realiter; 7.^a non, est, causa, realis. Ad, 1.^a scilicet, loci, finem, causare, metaphysice, et, in, proprio, et, non, proprie, sicut, efficiens; 8.^a

Resp. ad, 1.^a finem, non, esse, principium, in, executione, sed, est, in, intentione, intentionis, quatenus, causat, prout, est, in, intentione. Ad, 2.^a Causa, debet, a, causa, et, distinguere, secundum, alius, esse, quod, causatur; 3.^a finis, causat, per, se, intentionale, et, objectivum, ipse, esse, physicum. Ad, 3.^a finem, non, habere, influxum, realiter, independentem, a, voluntate, intellectu, sed, habet, realiter, intentionalem, quia, finis, existit, intentionaliter, in, intellectu, proponente, illum, voluntati, quae, realiter, per, se, ab, abstractum, in, eum, movetur, ad, movet, eligenda, ad, ult. dico, metaphysicam, actionem, cum, vera, et, reali, non, opponi, sed, cum, efficiente, per, quam, producit, aliquid, forma, in, subiecto, non, cum, efficiente, autem, nihil, physice, finis, causat, sed, tantum, illam, movet, metaphysice, quatenus, ab, eo, derivatur.

magis. Nam finis, secundum esse, re, de, actualis, vel fiduciarum, vel possibilis, est prior ipsa cognitione sui, et per consequens prior effectu, quod sufficit.

Arg. 2. Non solum bonitas objectivum, sed voluntatem, sed etiam intentionem, seu cognitionem finis, non tantum per se, sed et per Prop. aut de ratione finis est, ut dicitur, et in se, velat voluntatem, & hoc non est per se bonitas realis, sed per cognitionem eius, per quam hoc est in animis, & per hoc bonitas intentionalem, causam, et conditionem, si non est, non, autem, est factiva. Cognitio non impellit voluntatem, sed tantummodo objectum amari, ut per se, per se, quibus causam, et actum, et non attractivum.

Arg. 3. Finis non potest causare, nisi si causa unum, si quod dicitur, non, causat, si tum non habet, nisi intentionalem, & non, causat, nisi per illud. Respondeo, non, quia habent esse objectivum, reale, seu apprehensum, et secundum illud movet voluntatem ad suam prosequutionem, cognitio videtur conditionem.

In 2. Finis apprehensum, quo voluntas movetur, non habet bonitatem, nisi apprehensam, & solum movet, per intentionalem. Respondeo, habet bonitatem, realem, apparentem, et propter hanc voluntas movetur, attamen propter cognitionem non movetur, sed per cognitionem.

Arg. cont. 2. movet. Meritum non habent ex se bonitatem, nisi ad finem, & finis ipsius communicat illam, & hoc convertit causalitatem in acto secundo. Respondeo, dicitur, Meritum, ut meritum, non habent bonitatem, nisi quatenus, propter finem amantur, tunc, in se absolute, convertitur, neg.

Coroll. Sola agentia libera agunt propter finem, hanc materiam, et in propria, ut potest agere, propter finem, necessarium est eum, amare. De 2. Dubio, postea sermonem habebimus.

Coroll. 2. Consultatio, electio, et applicatio meritorum, sunt effectus causae finalis, quia hoc est, gratia eius, et ut illud consequatur. Ex quo videtur, quod amor, et desiderium non sunt eius effectus, ut finis est, quia, prius est finis amari, desiderari, et intendi, quam eius amor, et movetur.

Coroll. 3. Ex quibus de causis, maxime efficientibus, Theoremata, quaedam quae omnino non, possunt, & inter causam, et effectum, in se, non, esse de-
 bati. 2. Causa prior, sicut natura effectum debet esse, & 3. nullus effectus potest suam causam, perfectionem superare, alioquin aliquid in effectu esset, cuius sufficiens ratio non esset in causa, et quatenus consequenter, omnis perfectio effectus debet formaliter, autem in materia, in se, quatenus, in se, contineri.
 A. Causa necessaria, an agendum, experientia, producit effectus, si de se, per se, quales, et aut virtutem eius adsequuntur, ut de equalibus temporibus, aequale effectus, producit, inaequalibus, inaequalibus. 5. si duae causae, necessariae, et ad agendum, experientia, aequales, fuerint, tunc, et, causam effectus, eandem, de se, et temporari, si haec sunt aequalia, effectus, aequales, erunt, si inaequalia, non, aequales, et quae, pro ratione, temporum, si inaequalia, et respectu, causae, effectus, inaequalitas, erit, pro ratione, causae, et si temporum, et causae, sunt inaequalia, pro ratione, utrorumque, mentem, a, eandem, etiam, inaequalitas, effectuum.

essentia, nullum axioma proximum dici potest. Nam in primis est axioma, vel
 veritas ex solis terminis manifeste, ita, ut ab omnibus tamquam ex latissimo
 absq[ue] ulla probatione ar[bitr]atur. Deinceps est axioma univ[er]salissimum, expro-
 bationibus maxime abstractis formatum, omnibus conveniens, quae sunt, aut esse
 possunt. Praeterea, per nullum aliud probari potest; et in negotia de deo axioma
 axioma veritate non contraria nec necessarium est; nempe, praesentibus esse simul
 vera, et falsa. Deniq[ue] per illud caetera omnia demonstrari possunt, per deduc-
 tionem quidem ar[bitr]is axioma, et contraventionem, nimirum, ponendo proposi-
 tionem contradictoriam tamquam veram, de inf[er]endo, seu colligendo deinceps,
 quod propositioni verae contradicatur.

Schol. Primum principium contradictionis primum, et univ[er]salissimum b[e]n[e]d-
 icium dicitur, non quod primum menti occurrat, ut Cartesianus videtur, sed
 axioma illud ar[bitr]is quod caetera reduci possunt, ut tam in d[e]d[u]c[t]e, et per quod proba-
 ri possunt; alio quom, singularia, quae primum menti occurrat essent prin-
 cipa cognitionis, principia, quod ab omnibus ^{ut} falsum d[er]ivetur.

Arg. Hoc principium, nec est primum, probariq[ue] per alia potest;
 haec contradictione, ar[bitr]is primum, et univ[er]salissimum principium, necessarii sunt.
 Q, non est. Prob. mai[or]. Probari potest per se, videlicet: impossibile est, duo con-
 tradictoria esse simul vera; S. hoc est primum. Q, verum. Principium, quod
 est notum, et etiam primum; S. hoc, ens est ens, est notum; Q, est primum. Prob. min[or].
 veritas propositionis inventivae, est notum; S. hoc principium non est, ens, est
 veritatis; Q, est notum.

Resp. neg. mai[or]. et mai[or]. et min[or]. prop. h[ab]et, quae impossibilitate contradic-
 toriarum probatur, per hoc principium, impossibile est, simul esse, et
 non esse, id est, istud est primum. Ad 2^m de necessitate, per se, veritatis
 per hoc principium, patere, quod, si homo est homo, per se eo quod impossibile est
 quod non sit homo, cum homo sit.

Inot. Satis debet supponere alia, propositio affirmativa in qua funde-
 tur, quia omnia propositio negativa fundatur in affirmativa, prius illa, et
 qui haec impossibile est, est negativus modus; Q, debet aliam, prius, si per ha-
 bere. Resp. hanc propositioem, impossibile est, simul esse, et non esse,
 aequi valere, necesse est, verum, non simul esse, et non esse, et occurrat
 cum hac quodlibet est, vel non est.

Corol. Duo principia, vel propositione maxime, affirmativa sunt, videlicet. De quolibet
 verum est affirmare, vel negare, vel necessarium est, verum, esse, vel non esse, etc.
 De quolibet verum est affirmatio, vel negatio, item. Sic libet est, vel non est, aut im-
 possibile est, verum, affirmari, et simul negari, eorum, aut per affirmationem,
 necesse est, verum, affirmari, vel negari, et deniq[ue] non potest, verum, esse, et non esse.

Concl. Nihil est in mundo naturalis in e[ss]entia, sufficienter, cui potius sit,
 quam non, sit; in eo quod cum aliquo esse, conitatur, ponendum est etiam, aliquo,
 cui potius sit, quam non sit.

Prob. Si aliquid ex se ponitur sine e[ss]entia, sufficienter, cui potius sit,
 quam non sit, nihil erit univ[er]saliter, intelligitur, cui aliquid sit; S. tunc nihil esse edi-
 cere.

caetatur, quod ab usu auerit. Q. Tac. min. Er. Ponamus lapidem, qui exat frigida, factum, si uise, calidum, aut datur aliqua ratio, per quam uel eligi potest, uel lapis potius sit calidus, quam frigidus, aut nulla datur; si nulla datur, nihil pondera in lapide, nec extra eum, ad quod actus caloris referri possit, ac deire admittere uisum exit; aut quod nihilum in lapide in calorem transiit, et aut quod nihil extra lapidem calorem produxit esset. Q. hoc ab usu auerit. Q. Itc exemplum ad omne rem, cum aliquis de eo quaeritur, extendi potest. Caete autem, principium rationis sufficiens, etiam omnes alio concurrendebent, cum in omni casu nil armitamus sine ratione, sufficiente; nimirum in omni casu, prout sumus, ad interrogandum, cur hoc sit, uel non sit. Quod ad ueritate est etiam in ipso pueris, statim ac in illis lumen rationis aliquomodo elucet. Itc in natura de nostro intellectu quod repugnat, ut aliquis sine ratione, sufficiente armitat.

Arg. 1°. Si nihil esset sine ratione, sufficiente, in mundo materialis, res materiales existerent necessario, S. falsum consequens; Q. et inuis. Resp. neg. sed, in di. Quod non ea, existunt necessario, quae usuae, existentiae, habent rationem sufficientem; S. ea quorum existentiae, ratio sufficiens in ipso est, uel in eorum essentia, est, seu continentur. Itc autem, nulla tenus de rebus materialibus verificatur, quod earum existentiae, ratio sufficiens in ipsarum essentia non continentur, uel tantum in uoluntate Diuina; nec Q. non necessario existunt.

Arg. 2°. Quod nihil datur, absQ. ratione, sufficiente, experientiae, contrarium ueretur. Nam, Q. sit libra constituta in aequilibrio lambarum appensis, et in utraque disponantur, pondera aequalia, aequilibrium non tolli experientia demonstrat; S. hoc aequilibrium est sine ratione, sufficiente; potius non tollitur aequilibrium, quia nulla est ratio sufficiens, cur tollatur. Resp. hoc argum. entium aequiuatione laborare, imo contrarium, quod intennit propriety, uel neg. min. Itc ipse enim, quod non datur ratio sufficiens, ut tollatur aequilibrium, clare demonstratur, aequilibrium esse rationem, sufficientem, et de ipso datur, nam in utroque non habetur, aequilibrium, semper cum Q. distantia, et pondera uisus aequalia, ut in Mechanica uidebitur. Ex hac autem ratione sufficiente intelligitur, cur aequilibrium potius sit, quam non sit. Si ueretur aliquid phaenomenum, atq. in qua datur ratio sufficiens, cur sit, aut rationem, illam cognoscemus, aut nullam a re, nunquam demonstrabimus.

Disputatio 2^a de proprietatibus, et passionibus entis, eius Q. statibus.

Veritas, quae sit ens, et de eius communitate, trans, ueritate, et praecisiones, prout ipse Q. de eius proprietatibus, et passionibus in praesentibus tractabimus.

Quaestio V^a de Proprietatibus entis, seu passionibus.

Proprietates communes dicitur, quod quae ad ueritatem in, eae, prout in, essentia constitutae, cum uel ueritatur, et Q. conuerti bilis cum illis, ut uisibilitas in homine. Proprietates entis, dicitur, et de, quae rebus conuertunt, quae sunt entis; uel de, quae ens omnia, genera, trans, ueritatur, prout ueritatur.

etates eius etiam sub eadem genera transcurrunt, actum convenientes, vulgo nuncupantur. Quos ens habet reales et veras, positiuas & proprietates, nec modo quod dubitet, et ut D. ait Metaphysica est essentia communis, in qua tractatur cognitio passionum de ente. Et est ratio, quia cum metaphysica tractatur de illis ut scientia realis, illae reales debent esse, et etiam nullo modo tantum in intellectu ens est unum, et verum, et bonum, habetque reliquas in partem mixtas, et proprietates. Quos etiam patet discernendo per conditiones veras proprietatis. Nam illae conveniunt enti a parte rei, ut latum est, consentunt tunc quum sed, ut patet si est unum, s. p. est ens, et essentia, et non intransitivum, proxima essentia, quia esse verum, e. g. non est non repugnans existere in quo conceptus entis quod dicitur convertit.

Ita passiones, seu proprietates divini sunt in simpliciter, et compositas, complexas, seu derivatas. Passiones sunt quae uno termino, aut in pluri significantur, ut unum, verum, bonum; posteriores quae divini sunt et seu complexi terminis enti conveniunt, ut actus, et potentia; idem et derivatum, contingens, et necessarium. Quae omnia sunt alia, quae per denominationem se totum secum exprimentur, ut se intelligibiles, appetibiles, significabiles, mensurabiles. Quae unum quod nomen est entis proprietates entis, quomodo demonstrantur, et distinguuntur ab eo.

Conclusio V. Proprietates entis sunt tres, praecipuae, nempe unum, verum, bonum, et haec sunt simpliciter; divini sunt, verum dantur aliis quae etiam. Prob. 1. ex D. 8. metaph. cap. 2. dicentis, Passiones entis sunt in duplici genere, quaedam sunt univocae, quae uno nomine designantur, et entis simpliciter sunt convertibiles cum ente; quaedam sunt divinis, quae divinis nominibus designantur, et haec non sunt convertibiles cum ente. Postea exemplificat in uno, vero, et bono proximo, et verum divinum D. in alio, Q.

Prob. 1. pars ex dictis in notatis. Quos non sunt plures, vel minus prob. Quos quos ipse manat vel extenditur in se, et est unum, vel compositum suis principis, et est verum; vel integrum, seu perfectum, et est bonum, nec aliis ultra de verari, potest ad mentis perfectionem, Q. nec plus nec minus sit.

Prob. 2. Pars quae est. Certum est, quod praeter istas simplices passiones, quae absolute omni enti conveniunt, repugnantur valide, quae omni enti divinis sunt conveniunt ut verum, et verum, finitum, et infinitum, Q.

Res. V. contra. 1. Pars. Itaque, verum, bonum, conveniunt ^{omni} enti rationis, et negationibus, Q. non est proprietas solius entis. Contra Res et alia quae sunt veras passiones entis, quae soli enti conveniunt, Q. plures, quam tres sunt entis simplices passiones. Res. pars 2. quod sicut ens rationis non est verum ens, nec veras passiones habet, negationes autem habent proprietates sibi proprias, nempe negativas. Ad 2. res, et alia quae sunt in omni entis, et sunt proprietates eius. Si quae alia, proprietates inveniuntur a his reducti debent, ut pulchrum, et perfectum ad bonum, quae haec non dicuntur nisi integritatem omnium, quae ad perfectionem entis conveniunt, in quo et clarum est consistit bonitas.

Arg. 2. contra 2^m part. Illae proprietates diſiunctivae sunt modè intus in se, et diſiunctivae ut sic, & non sunt proprietates, verò quae diſiunctivae diſiunctivae sunt. Prob. ant. Eius diſiunctivae infinitum, et finitum, in actualia, et potentiale, in necessarium, et contingens. & sunt diſiunctivae, et non proprietates. Resp. dist. ant. utrumq. illae proprietates, nimirum finitum, et infinitum, & materialiter sunt intus diſiunctivae, conc. formaliter nego. En. verò diſiunctivae finitum, et infinitum, & ser. unitas, finitum, et diverſitas sunt proprietates eius, si formaliter considerentur.

Concl. 2^a. Pars unius entis sunt demonstrabiles; ab ente diſiunctivae sunt secundum. Et totum formaliter ex natura rei.

Prob. 1ª part. ex D. in Metaph. dicente, et Arist. Metaphysica est scientia, quae speculationem ens, in quantum ens, et quae huic insunt secundum se, et est propriae passionis, quae per se insunt enti. & ex D. passiones entis demonstrabiles sunt. Et est ratio, quia Metaphysica, cum sit scientia, debet habere demonstrationes ex suo objecto. & ex ente, ut sic nequeunt haberi, nisi ex eius passionibus. & item. Praecipua conditio scientiae est, ut per definitionem sui objecti demonstrentur passiones eius. & passiones entis a Metaphysica demonstrantur in eius definitione, seu quidditate, eo modo, quo potest demonstrari, ut potest in se, et trans se. Item. Defecto v.g. unitas potest sic demonstrari. Quia separata ens à nihilo, constituit cum in visum, in se, et diſiunctivae ad quodlibet, quod non sit ens, et sic fit unum; & ratio entis per se primo illud dicitur nihilo, et facit illud in visum, in se; quia rem non potest esse simul, et non esse; & ratio entis facit illud unum. & totum hoc argum. entum est evidens, et necessarium. &

Prob. 2^a part. ex D. in 2. d. 16. q. un. R. n. 17. dicit enim: ens continet unitatem vel multas passiones, quae non sunt aliae ab ipso ente, ut probat Aristoteles, diſiunctivae tam ens formaliter, et quidditative, in se, et etiam ab ente. Cui ratio accipit. Nam ens est ex se ipsum conceptibile, sine suis passionibus, et passionibus, si ne ipso; conceptus enim, quod dicitur unitas non est formaliter conceptus, nec illud includit, saltem directe, et evidenter, concipitur utens aliter, et unum. Item. Praecipua proprietates entis sic diſiunctivae, non magis probantur, ex se proprietates entis, quam ex se earum ipsarum, proprietates; & hoc absque ulla ant. & Prob. seq. Non sic diſiunctivae, ex se ipsam, ens formaliter, & ipsarum, proprietates. Conf. Quia fictio intellectus, si non esset ex objecto diſiunctivae, non posset illud referre ipsa proprietates entis. &

Arg. 1^a contra 1^{am} part. Passiones entis debent demonstrari, vel diſiunctivae per definitionem subiecti, vel una per aliam, & utrumq. falsum est. & Prob. min. quod sol. part. Ens non habet veram definitionem, ut pote, non habet verum, & ens, verumq. diſiunctivae, & per eius definitionem ipsius proprietates nequeunt probari. Prob. 2^a part. min. ut una passio entis per aliam demonstretur, debet esse prior, et posterioritas inter illas; & talis ordo non datur inter entis passiones. & una per aliam demonstrari nequeunt.

Resp. neg. min. maxime quod 1^{am} partem, et diſiunctivae, prob. ens non

ens non habet rigo sam definitionem, conc. ant. non habet proprium
conceptum quid dicitur, et scilicet eisdem, neg. ant. **De demonstratione**
in transcendentibus, quae, propter summam simplicitatem, non
habent genus, nec differentiam, sufficiunt, ut ratione quid dicitur possit explicari
minus, clariusque ipsa in complecti, proposita, sicut conecio est terminus
cum merito in demonstratione essentia sit, et notio ipsam et in conclusionem, et in
hoc sensu intelligitur. Scitur, si contra assentum adducatur.

Arg. 2. cont. eandem part. Demonstratio debet esse ex propriis principis, id
est, quae probaxentur, entis, proprietates, non esse, et demonstratio ex propi-
is, sed ex communibus, id est, non esset. Prob. min. Quod dicitur, esse entis, quae
mediis, et talis, probatio est, communis omnibus, pars communis est, id est, non
potest esse ex propriis principis. Resp. dist. maj. Demonstratio debet esse
ex propriis principis, id est, quae sunt causa de, per se, et nec variata, conec-
sioni, et extremum in, conclusionem, conc. maj. id est, ita ut non sunt com-
munia aliis, neg. maj. Entis, seu quod dicitur entis, est sufficiens, immedia-
ta, et necessaria causa conclusionis, seu proprietatum, entis, id est, potest
esse medium, et illas demonstrari eo modo, quo patitur, etiam, quod dicitur
et entis simplicitas.

Arg. 3. cont. 2. part. Ens utens absq. aliquo superaddito, partem ei ha-
bet quod dicitur ei necessarium est, et sic, tantum, unum, et verum, id est, non distin-
guatur ex natura rei ab ente. Prob. ant. absq. ullo superaddito habet es-
sentiam, veram, et unam, et conceptus eius est in se indivisus, id est, Resp.
dist. ant. Ens habet absq. superaddito quod dicitur illi necessarium, est absq. su-
peraddito reali, conc. absq. superaddito formalis, neg. ant. Similitex, prob.
habet essentiam, unam, veram, et indivisibilem, absq. formalitate, et ar-
liter superaddita, conc. ant. formaliter, neg. Prob. et dicitur, formaliter
ad eo eo distinguentur, licet in illa realiter, involvantur, ita ut eius
conceptus, precisus, passionibus, nec unius, nec multiplex, ne verus, nec malus
sit, si aut equum, et, ex decursu singularitate, est tantum, equum, et. Et licet
ens sub ratione, entis, praecisus veritate, sit obiectum intellectus, tunc non
est sub ratione veri.

Quaestio 2. De unitate.

Subpono, unum in eum esse, ac indivisum in se, et dicitur unum a quo libet alio. Quod
hoc aut, essentiale, sit, ex eo, pro num, patet, quod non potest aliquid esse, quod est, nisi
si indivisum in illo, non omnia, ex quibus essentia libera, constat. Unitas, tunc, con-
cidentaliter, est, quae ens, et indivisum in se, et ab alio, dicitur, unum. Unitas, alia, est
simplicitatis, alia, compositionis. Unum, unitate simplicitatis, dicitur, quod dicitur
est indivisum in se, et simul, sit indivisibile: quod quidem, aut absolute, et si mu-
plex, aut secundum quod ens, potest. Primo modo, solus, Deus, est indivisibi-
bilis, quia in eo nihil habetur, quo possit privari: secundo modo, indivisibilis, est
mens humana, quae, in sua, essentia, indivisibilis, est, sed, tamen, plura, ha-
bet, et nota, et quidem, dicitur. Unum, unitate, compositionis, est, quod unus, argit, ex par-
tibus, realiter, distinctis, et homo, ex anima, et corpore. **Aptius, simplex, di-**
ctus

etiam cuius nullae sunt partes reales, distinctae: compositum autem, cuius sunt partes, seu conjunctae, et copulatae in unam essentiam. Præo Compositio illa est physica, quae partes realiter distinctas implet ut in homine composito ex anima, et corpore; aliam metaphysicam, quae partes quidem distinctas dicit, sed non separabiles, ut ens quodlibet existens compositum, ex essentia, existentia aliisq[ue] affectionibus, ab essentia inseparabiliter manantibus: ita dem logicam, quae compositum ex genere, et differentia logica. Rursum unum aliud est genere, aliud specie, aliud numero, ut in Logica diximus.

Conclusio 1^a. Unitas transcendentalis est vera proprietas entis, simplex, et adaequata. Prob. ex D. S. A. metaph. cap. 2. n. 2. ens, et unum sunt idem, quia habent unitatem eandem, et distinctiōnem rationum, realem, ex natura rei. Q. unum, est idem realiter cum ente, Q. est proprietas eius. Prob. ratione. Unum convenit omni enti, soli, et semper; ideo quae sic conveniunt sunt propriae totae adaequatae. Q. unitas, est proprietas entis. Prob. mai. omne ens vel est simplex, vel compositum; si simplex habet unitatem simplicitatis, si compositum unitatem compositionis, Q. convenit omni enti. Quod soli conveniat, patet. quia soli enti convenit esse indivisum in se, et ab alio indivisum. Nunc si ens non est praedicatum quidditativum, quia in eius definitione, et conceptu non in eo dicitur. Q. est proprietas entis unitas transcendentalis.

Obj. 1^a. Unitas, et multitudo dividunt ens. Nam haec propositio est vera, et necessaria; omne ens aut est unum, aut multa. Q. unitas non est entis proprietas, Prob. cons. unum et multa obponuntur contrarie. Non sunt proprietates unitas, et multitudo, proprietates simplices et indivisibiles. Respondeo aut. hoc ipso quod dicitur, dicitur unum, et cum dicitur, multa, dicitur entitas; ideo unum et multa obponuntur in hoc sensu, si cut ens, et entitas.

Obj. 2^a. Proprietas est posteriori subjecto, cuius est, sed unitas non est posteriori entis. Q. non est eius proprietas. Prob. min. Ens in illo priori vel est unum, vel multiplex; si unum non indiget proprietate, si multiplex, Q. per unitatem non potest reddi unum, quia multitudo esset de eo sententia eius. Respondeo. ens in illo priori nec unum, nec multa esset formaliter, si cut homo in illo priori, quo invisibilitas ab eius essentia emanat, nec de se visibilis, nec in visibilis est; ens igitur in illo priori est tantum ens praecedens ab unitate, ceterum proprietas.

Obj. 3^a. Unitas non convenitur cum ente, Q. non est eius proprietas. Prob. ant. Unitas convenit utriusq[ue] differentior, modo q[ui]ntum se cit. S. haec non sunt entia. Q. non convenit soli enti, Q. cum eo non convenitur. Item. Non mutata entitate, mutatur unitas, Q. unitas non est inseparabilis entis. Prob. ant. E. idem entitas de una reddi non unde, potest. Corpus, v. g. vel balneum, potest in duos palmos dividit. Q. Respondeo. ar. 1°. n. 2. ens, et dicit, n. 2. prob. Unitas non convenit modo, et differentior realiter, quia identificate sunt ante, conc. formaliter, neg. n. 2. s. unitas min. sunt entia realiter, non formaliter, neg. min. quod patet ex iam dicto. Ad 2°. Si unum non mutatur entitas, sed multiplicandi partibus, et sicut est multiplicatio entitatum, sic et unitatum.

Con. Concl. 2^a. Unitas transeuntialis importat formaliter et primario aliquo positivum, secundario vero negationem, divisio vero in ses. Prob. pluribus modis. D. S. Prob. ratione: Illa negatio fundatur in aliquo positivo, quia unitas eiusdem D. S. doctrinam omnis negatio in aliquo positivo fundatur; S. illud possibile non est ratio entis, ut potest haec fundari in essentia, negationem respicientem, an existens, quod negatio est prior unitate, Q. unitas est quod positivum distinctum ab ente, in qua negatio divisionis fundatur. Conf. Quia ratio entis reperitur in multitudine, ita ut in multitudine existens non potest, quam unum, Q. ens esse formaliter ab unitate, praecurrit. Q. negatio divisio in se in ratione formali entis non consistit.

Prob. 2. Quod perfectio est importat, et sic dicitur magis, et minus, non est pura negatio; S. unitas est perfectio in ente. Q. est quod positivum, quod negationem, et privationem, perfectionem non arguunt. Prob. min. In quolibet ente modico est esse unum, quam non unum, S. in hoc perfectio simplex consistit. Q. dicit perfectio est unitas. Q. si importat negationem, est et secundario. Alias rationes in istis invenies, sed ad dictas reduci possunt.

Resp. Illi uterque plus dicunt, quam unum, S. multitudo formaliter in positivo consistit, et unitas in negativo, quia si multitudo diceret negationem unitas plus, quam multitudo diceret. Item multitudo dicit divisionem, unitas in divisionem; S. divisio est quod positivum, in divisione negatio. Q. Item multitudo dicit repetitionem unitatis, Q. est quod positivum, Q. unitas contraria est negatio.

Resp. ad 4. ant. multae plus dicunt modico aliter, concors, formaliter neg. ant. Unitas dicit positivum formaliter, quod plus est, quam negatio unitatis, materialiter autem multitudo dicit plures entia; et sic resp. ad 2^m. quod licet divisio materialiter non dicat negationem, plus oppositum importat negationem unitatis seu continuitatis. Ad 3^m dicitur, quod si unitas est negatio, multitudo repetitio negationum esset. Pluraliter opponitur quidem unitate solitudinis, quia dicitur unitatem quamdam unitatis in se visum, sed non excludit unitatem, seu unitatem, quae in divisionem rei in se dicit. Multitudo denique dicitur materialiter repetitionem unitatum, sed pro formali negationem unitatis solitudinis unitatum.

Resp. 2. Illa unitas est et ens, vel non ens; si ens non distinguitur ab ente si non ens, Q. est pura negatio, et non quod positivum. Item. Illud secundum dicitur esse et unum, vel non unum, si unum, per aliam unitatem, et sic in unitate, si non unum, Q. non potest esse, facere unum; non enim habet, potest, quod non habet. Resp. ad 1^m unitas esse et ens realiter, et veritatem, ut plures dictum fuit, Ad 2^m dicitur, si unitatem, potest esse abente, nec esse unum, nec multae, esse per unitatem formalem, quae ens est unum.

S. chol. Unitas potest explicari per negationem, quia quod est ignotum solet explicari per negationem oppositi magis nota: sic substantia, spiritus, alii aptus nobis ignotus est per inexistenciam, quia corpus natus est, quia amicus, pater. Itae negatio in unitate, aequaliter divisionem, et multitudinem excludit, quia multitudo, sine divisione, nequit esse. Doctor subtilis in 4. d. 2. q. 6. n. 14. distinguit quod quod positivum unitatis. In primo quod est unitas, quod est

tatam: et quia veritas in intellectu dicitur ex veritate in re: quare bene dicit
Philosophus, quod unum quod dicitur in re habet esse, quia se habet ad veritatem,
Cui ratio accedit. Nam ex communi hominum modo loquendi veritas in rebus res-
ponditur: Deus autem nostris verus dicitur, ut a falsis dicitur distinguitur; ho-
mo vero dicitur ab homine, facto; unum verum, et ab aliis deo distinctum,
quod est proprietas accidentalis, patet, quia conceptus est non ente, omne enim,
quod est ens est verum, et quod est verum, est ens.

Prob. 2^a pars usque rationibus, et textibus scilicet quibus probatur in communi
proprietate entis esse, quod positivum ab eo distinctum, et etiam, eadem ratio de
veritate, sicut de unitate dicitur. Et est ratio, quia nullus fictio potest esse, pro-
prietas entis realis, nullo enim intellectu cogitante, ens dicitur verum: igitur
quod reale est, quod positivum est, facti. Veritas cognitio in positivum conformi-
tate, cognitionis cum objecto consistit; et veritas rei in positivum conformitate
objecti debet; falsitas autem consistit in negatione veri, igitur verum quod po-
sitivum est, quod distinguitur ab ente sicut et aliis, proprietas est probatur.

Obj. 4° contra. 1° pars, Veritas est actio, et intellectus; s. illa ad actum est
in intellectu, et veritas consistit in conformitate; s. haec est
denominatio ex in re, non est realis entis, probatur, in prob. Cognoscibile
seu representabile ab intellectu venit. Resp. ad 1° veritas cognitionis est actio
in intellectu; non autem veritas entis; Nam veritas entis, et in re, dicitur, dispi-
mus, in re conformitate cum suis principibus, et in intellectu, et licet in conceptu
seu in conformitate cum re, dicitur, sicut potest, aptus in dicta conformitate
cum principibus implicatur, per ad 2° respondetur.

inst. D. Aug. lib. 4. Sol. c. 5. dicentem; Verum est, quod est, non quod videtur,
quod veritas est ipsa ratio entis, vel solum ratio existens, seu denominatio
existens, et. Resp. D. Aug. in entem esse, quod veritas non attenditur, bene sp-
prietate, Sed secundum esse, quod est veritas, et quod loquimur. Et non sequi-
tur non distinguere formaliter rationem entis, de quo s. patens non curat.

Aug. cont. 2° pars. Entis ab omni distinetur formalitate, est verum, quod veritas
non est quod distinctum, a ratione entis. Prob. aut. ratio entis est conformis
suis principibus, est cognoscibile, vere, et vere cognoscitur. Quod in re, et in
re, est verum. Resp. Cum d. s. in illa, praevisione est tamtum ens, et est
conforme, suis principibus, per formalem veritatem, vel potest dici, esse, verum
materialiter, realiter, et ratione, quod attendit ab eo manat veritas, quod
verum in re, ratio, fateor autem, cum magna probabilitate, pro eo
substantivum, talem veritatem nihil ab ente, distinctionem esse, et ad posse
capitulum, D. autoritatem, non est tam certum, contra rationem, substantivum, et est
enim, in lib. 4. metaph. p. 4. n. 10. Sed fateor, nec verum, nec bonum, utraque, sicut
rationes absolutas. Attamen, substantivum potest per conceptum, divinitatem,
sicut et aliis proprietatibus dicitur; et in his subtilibus non multum, lae-
porum imperio amaris.

Schol. Ab initio de veritate dicitur, veritatem consistit in re, in ente, et
formaliter cum suis principibus, seu esse, cuiuslibet rei consentem ens entem.
D. S.

D. S. dicit, bonum esse, verum esse, in conceptu illi totum est, ut si dicitur
 est, ita ut simul ens et intellectus, quod libet ens esse et verum, quia ens et dicitur de
 patens, et cui manifestatum, secundum quod patens esse, enata est; quod confor-
 me est D. D. Aug. de bono, Ansel. et Thomae. Proinde autem habetur, non sicut
 tantum aliter, ut habet descriptiones inter se differens, in se quodcumque eligi potest. Dicitur
 de bono in virtute, non veritas in relativo, vel absolute consistit, si hoc materiam
 pensentur, paululum utilitatem in se de disputatio se conuget.

Veritas et opposita falsitas, et totum est, falsitas, quod duplex veritas. Falsum
 est, quod non se patens dicitur, ut est, sed fundat cognitionem falsam; igitur, falsitas
 dicitur per materialia, patens esse, et per formale, existens in illis, quod in apparen-
 tia existit, unum esse falsum, est non esse in se, quod apparet. Falsitas ergo unum
 primo, per iudicium differens suo objecto, ut cum sit aliquo in materia, aliquo, quod illi non
 convenit, aut negatur, quod convenit; secundum, per ipso objecto, per cui falsi, quod se
 D. Paulus ait Cochim, esse mendacium: tertio, per ea, quod non apparet, quod non est,
 ut curiculum, quod verum, aut verum apparet, dicitur, falsum curiculum. In quanto alii
 sunt, per eo, quod non se patens, sed in se, in se requiritur, ut monstrum, quod
 et metum, repulsi dicitur, et per se, imperfectum, et se, per se, ut se, sed haec non est pro-
 pria falsitas, quia monstrum apparet, sicut est. Certum est non dicitur falsitatem, sed
 transcendentem, quia ratio entis se patens in omnibus omnino rebus, igitur omni-
 sum, veritas. Si autem falsitas sumitur, per apparen-^{ti}am, sicut aliter est, potest
 dici, quod aliquo modo in aliquibus entibus se patens, alio quoque in amentum, vel
 in intellectum, con se, per se, falsitas imperfecta. Consequenter ad hoc, falsitas
 tem, dicitur potest, sicut ex bonitate nostri intellectus. In dicitur, non est
 set, et se, ut de ipso, ut connotat ex Ep. Cohen. c. 18. 18. Et ratio est, quod si rebus
 in se veritas, difficultas de connotanda se, in notione, sicut in intellectu, etiam in
 lico ob se, dicitur, quod falsum, est: quod autem se, ens et tale, sicut in intellectu
 ens et tale. Unum, nobis dicitur, quae, primo nobis in cognitione, octava, et haec
 sunt, quae, sensibilia sunt, quae, in se, non est sensus, quibus per hoc
 tu nota mens illi dicitur.

Quaestio 1. De Bonitate.

Bonitatem, conuenit, enti, dicitur, non licet, cum se, dicitur, de deo vi-
 Deus omnia, quae, se, et exant, valde bona, Bonum, bonitate, dicitur, con-
 dentiali dicitur, illis, quod in suo genere est essentialiter, perfectum, sicut in-
 hil ei dicitur, quae, in illo se, sunt, ut sit in quo est, dicitur, cum in
 praesent, ad quem, si summo, se, se, dicitur, dicitur, est. Bonum, aliud, ab-
 solutum, aliud, relativum, est: Bonum, absolutum, esse, est esse, perfectum, et in-
 tegrum, in se, dicitur, D. Deo, Bonum, ex integro, causa, in alio, ex suo, cum, se,
 facta, esse, bonum, relativum, est esse, alio, in se, dicitur, conuenit. In quo, quae, cum, dicitur,
 est, sunt, absolute, bona, sunt; non, in se, est, relativum, bona, dicitur, in se, bona,
 sunt. Absolute, aliud, est essentialiter, aliud, integrale, et aliud, accidentaliter, est
 quod connotat omnibus, quae, ad eius, essentialitatem, se, in se, dicitur, cui, nullus, pars
 integralis, dicitur: et d. quod, perfectum, est, et integrum, non solum, in, essentialiter,
 sed etiam, in, accidentalibus, ut homo, canis, in ente, et corpore. Sapientia, et
 perfectio

perfectivum aliud est honestum, aliud delectabile, et aliud utile. Primum est, quod naturae ratione consonum est; secundum, quod dicitur voluptuatum; et utile, quod non propter aliud appetibile est, sed hoc a quodlibet ex aliis beneficiis recipi possunt. Quis impedit, pro formaliter metaphysica, et secundum omnino est: Alii in ontologia, absolute cur rationem formalem statuunt, alii in respectu ad appetitum, cuius convenientia ad hunc inale ad eum constituitur, sed fateor, in hoc minimi aliquid clare resolvi posset, propter ea, quod huiusmodi resolutione manum lebamur; et quia Curio sitates causas eam inus est, quam reverentia, et scholaribus, moneo, ad eundem, et non tantum quod pro cento habemus resolventur.

Concl. 1^a. Bonitas est passio, propria, et convertible cum eo, et conveniat omni enti tam existenti, quam non existenti. Prob. 1^a. ex D. in d. d. 32^a quoniam D. n. d. docente, quod Deus diligit tam existentia, quam, possibili, quod ubi ubi et aliis in locis; D. ex D. Bonitatem, sufficientem possibili habent, ut ad Deum armentur. Cui ratio in promptu est: Cuius est objectum metaphysice est abstractum ab actuali existentia; D. bonitas est eius in hoc sensu, ubi conveniunt. Num. i. c. sed bonitas est eius, proprietas, D. in hoc statu, ubi convenit. Prob. minus sub. Semper cum quod ens verificetur, bonum verificatur; D. bonitas est eius, proprietas. Prob. ant. Si est ens, verum est, si verum, perfectum, et si perfectum, bonum, transcedentia, et licet. D.

Arg. 1°. Si bonitas est passio entis, entia creaturae sunt bona, per essentiam; et hoc falsum est, et soli Deo convenit. D. non est passio entis, Prob. ex d. Bonum, proprietas, in tantum, et ad hunc, de subjecto, per essentiam, et illi necessario convenit; D. bonitas dicitur de entibus creaturis, per essentiam, eo quod, et pro, bonitas eorum. Resp. dicit. mal. entia creaturae, essent bona, per bonitatem, necesse est ab ante manantem, conc. per essentiam, id est in re pendente, neg. Deus dicitur per essentiam, id est a se; creaturae de vero sunt dependentes a Deo, licet bonitas eorum, et necesse est ab essentia.

Arg. 2°. multae sunt entia, realia, quae non habent bonitatem, in malitiam positivam. D. bonitas non est passio cum ente, convertible. Prob. ant. Actus peccati, exactionis, et oculi Dei nullam bonitatem habent; et sunt entia, realia; D.

Resp. neg. ^{ant.} et dicit. ant. prob. Actus illi non habent bonitatem, moraliter, metaphysicam, et transcendentalem, neg. in genere de moribus, peccati sunt, sed in genere entis tantum habent bonitatem, quantum entitatis.

Arg. 3°. Multae non entia habent bonitatem; D. haec non est passio cum ente, convertible. Prob. ant. Negationes, et impossibilia sunt bona; et haec sunt non entia; D. et Prob. mal. Negationes, et impossibilia sunt appetibilia; D. bona, Resp. Quod negationes, sunt haec appetibiles, in viae, et per aliquid, possibile, non secus. Impossibilia autem, amantur, per aliquid, bonitatem, a peccati, et ab intellectu, et non, per verum bonitatem, in eis, et peccati.

Schol. 1° Dico, quod bonitas dicitur malum, et tunc duplex est, quod duplex bonum; eius D. natura a peccati, et bono capitur, et tunc bonum, essentialiter est, bonitas essentialiter, et malum essentialiter est destructio eius, et sicut bonum est, quod omnia appetunt, sic malum

sic malum est, quod omnia fugiunt. Unde, bono naturali et malum naturale ob-
ponitur, honesto inhonestum, delectabili defectivum, et utili perniciiosum. Cuius
mali experientiam, per similes olim Maniachi et alii evadunt, quos Patristicis virtutes
ceteris fuerunt: Substantiant enim, res alias esse, ex se bonas, alias esse malas, ho-
narumque, autorem Deum, cum es huiusmodi esse, malum, quod principium Deum
malum assererant, s. haec virtutes et temperantiae, plurimum ubi haec de occultis et ob-
scuris, alia Evangelica illuminatae fuerunt. Hoc malum in privatione con-
sistens, nemo est, qui dicitur, et ut d. Aug. docet, lib. 11. de Civ. Dei, cap. 9. Male nulla
natura est, sed amara si boni mali nomen accepit. Item quid est: quod malum dicitur,
nisi privatio boni? Unde, solum illi ratio mali est, ut bonum deficit. De quo mag-
ne difficultas non est.

Judicium 5. De aliis passionibus in com- plexu entis.

Prima dicitur, potentia et actus. Potentiae, nomen sumitur, pro
principio operationis, vel patiens, et hoc sensu in actum, et passivum di-
viditur. Secundo sumitur, pro ente, in potentia objectiva, quod opponitur
enti actuali, seu existenti, seu actu existentivo. Potentia activa dicitur
ab his, quae sunt, principium transmutandi alius, seu est principium transmutandi
subiectum per productionem, vel destructionem alius in eo, passiva
et contraria est principium transmutandi ab alio. Haec passiva dicitur, quia
transmutatur, Primus est actus agens, et haec dicitur, secundo sumitur, quod agens
in quo potentia passiva agens agit. Secundus est forma, quam recipit, et hic
potentia in forma recipitur vocatur, et actus principium
compositum, et dicitur, potentia ex qua fit. Haec etiam dicitur
matura, si nomen quod recipit est secundum virtutem naturalem, et actum
et supermaturam, quando non habet agens virtutem naturalem, et actum
productionem.

Potentia alia dicitur, subiectiva, et alia objectiva: 1. dicitur, secundum quod
amens, potest recipere aliquam formam substantivalem, vel accidentalem, et
actus eius est ipsa forma, quae actus formalis dicitur. 2. dicitur illa, secundum
quam aliquid potest produci, sed nondum producitur: sic creaturae, priusquam
producantur, sunt in potentia objectiva, actus huius potentiae, contra virtutem
existentiam actuali: sic opponitur, ens in potentia, et ens in actu, seu existens.
Ad hanc potentiam requiritur, ut res quae, in potentia dicitur, non existat ac-
tualiter, et ut illi non repugnet existere, licet nunquam extiterit.

Secundo dicitur potentiam logicam, quae est motus quidam, compo-
sitionis, formationis ab intellectu secundum dicitur, termino subiecti compositionis, con-
tradictionem non includere, sive a parte, rei possibile sit, sive non: sic De-
us dicitur, passibilis logice, non vero objective, quia implicat, non existere
actualiter.

Secundo dicitur, potentia entis, proprietas est necessitas, et contingentia, En-
tibus, et necessarium dicitur, multifariam: 1. dicitur de propositionibus,
ut dictum manet in Logica, 2. de agentibus naturalibus, et liberis, ut in prae-

senti tractatus aliqua diximus, et dicemus: dicitur de ente, tanquam mo-
di cum intumescit, et quasi differentias dividenter: et illud dicitur necessarium,
quod non potest non esse, contingens, quod potest non esse. Necessitas alia
est simplex, quae aliqua est immutabile, indefectibile, et cum omnimoda repug-
nantia non esse: sic est solus Deus: alia est necessitas, secundum quod, quae
aliquid est indefectibile, quod est causae secundae, non quod ad proximam: sic Angeli,
et animae humanae sunt quod non necessarium, quia carent principio deitatis et non
sunt creator, sed a Deo deitatis possunt. Contingentia et necessitas alia est in eo-
dem alia in causando. Necessitas in essendo solus Deo consistit: contingen-
tia propria est ex eorum. In causando active sunt unita, et sunt modi cau-
sae convenienter in ordine ad suos effectus, quos produciunt, vel necessarii, si
possit omnibus ad agendum requisitis, non possunt non causare, vel contingen-
ter, si his positus, possent non agere. Haec contingentia duplex est: 1^a sim-
plex, quando causa ita in sua potentate actum habeat, ut possit ponere, vel non
ponere, quod causae liberis proximum est: 2^a est secundum quod, quae non licet in sua
potentate actum non sit, attamen a causa extrinseca imperari potest: sic combustio
ignis si est necessaria, sed a Deo imperari potest, ut in fontibus Babilonica de-
currit.

Secunda proprietas incomplexa est, quae ens dicitur per se, simplex a causis
aliqua, etiam illamiam diximus, sed amplius ens per se dicitur, in ordine ad
causam, si per se proxima ab ipsa intendatur, et contra per se accidens, si sit pro-
pter intentionem eius: et in ordine ad se, seu propter unitatem naturae, ut
iam diximus. Unde ens per se simplex unam, et simplicem entitatem in se
habet, ut hoc plus: ens per se compositum contra continet plures entitates in uni-
ca essentia, ens autem per se compositum est, quod habet plures entitates, unicam
essentiam, nisi in se constituit, nec veram compositionem habet, sed multipli-
cem essentiam importat, et plures entitates in se habet.

Quae est D.

De eodem, et diverso, seu re, identitate, et distinctione.

Identitas est, ut ait Arist. unitas quaedam, plurimum ensendi, seu conve-
nientia, plurimum rerum inter se, vel in aliquo tertio: v. g. homo et animal habent
identitatem realem inter se, albero, et albero in latere. Distinctio est
dicta unus, et alia, seu illud, quod una res non est alia. Ad aliud est esse
aliqua distincta, nisi unum non esse aliud. Pars identitatis, quam distinctio
est, proprietas est, quae, quod non est ens, nec diversum, nec in se est. Identitas
vera quod unitas, non est, licet in ea fundetur, quae unitas est in se
re in se, et identitas est per se in se ad aliud: ideo quod unitas non acquirit
identitatem plurimum, putat illam excludit, identitas contra est ratio mul-
tae quod unum. Haec identitas consistit in convenientia rei, vel esse, vel ad
aliud: distinctio est contra consistit in illa disconvenientia, quae una res non
est alia. Scholasticis sunt subiecta res relationem negativam, et positivam, quae
res dicitur identitate, vel distincta: Nobis sufficiat scire dicta, quae volent
de eos areant.

proietatum; S. non distinguitur a realitate ab eis; Q. fallit textum signum.
 Resp. no 1° neg. maj. Nam humanitas Petri a pauli humanitate distinguitur
 distinctione numerali, et reali, licet sint unum unitate, formaliter non unitate.
 ternum exca, et in logica discernitur. Ad 2° disting. Essentia emanativa, et
 proietatum, concedo; causas reals, et phisicas per influxum, et causas distictas
 reals neg.

Conclusio 2^a Identitas reals est convenientia eorum, quae non possunt
 existere sine se invicem, seu separata, nec unum est producere, et expro-
 ductum, uno verbo, ubi est identitas, ubi deest omne signum distinctionis reals.
 Prob. quia si distinctio est quolibet ex tribus signis arguitur, unum nullum adest,
 identitas contraria necessario erit.

Dicatur distinctio in unicum signum; Q. ad identitatem sufficit, quod
 unicum deest. Prob. conv. contrarium eadem est ratio; S. distinctio, et identitas
 sunt contrariae; Q. si ad unum unicum sufficit signum, ad aliam minus defectio
 sufficere debet. Resp. neg. conv. quia fluxus a identitate, quam ad distinctionem
 aequivalentur; ad distinctionem sufficit unicus defectus unitatis; alternera ad
 identitatem, necesse est, ut ab sint omnia, prae in ipsa distinctione, per quod ad ratio-
 nem respondetur, quia identitas est contraria omni signo distinctionis, licet
 distinctio sit non opposita, omni signo unitatis; bonum enim est ex integra
 causa, malum ex quo cum defectu, et ut discernitur unum est bonum, seu
 perfectio entis.

Concl. 3^a Identitas a ratione est ea, quam in rebus distinctis, seu se-
 paratis a parte rei intellectus ponit; distinctio contraria est, quae in re-
 bus a parte rei identificatur intellectus, fingit. Haec est D. inst. l. 2. §. 7. n. 12. Prob.
 quia distinctio, et identitas a ratione intelligi debent per oppositum a reals;
 S. identitas reals est inter identificatur, et non pluribus, et distinctio reals est
 a re a parte rei fluxus; Q. distinctio, et identitas a ratione secus debent esse, si
 fluxus alicuius, quae realitate sunt unum, et formaliter etiam, intellectus, ea a pa-
 rte, et quare discernuntur a re, bonitas, et, quando humanitatem ab hominibus
 tractat, videretur, eum ab humanitate distinguit, quos tantum est distinctio facta
 intellectus; quod a contraria semper a identitate verificatur.

Scholion. Blet dicitur distinctio haec, maxime apud Thomam, in rati-
 onis a ratione cum a re, et a ratione a re binatae: 1^a quae in intellectu pro libe-
 tu suo, et absque alicuius fundam est in rebus, ponit, ut cum hominem a se ip-
 so distinguit, vel humanitatem ab homine: 2^a est, quae cum alicuius funda-
 mento ex parte rei ponit, quae, ut talis est, qualis concipitur, seu ex-
 cogitatur concipi. Haec cum alicuius distinctio non formalis, quae postea videretur
 minus, quia defectus taliter se habent obiectus, qualiter concipiuntur, et alicui
 entia, et iustitia in Deo, animalitas, et rationalitas in homine, Omnia
 haec, dicuntur homines, distinguuntur a ratione a ratione cum a re, Scotus tamen
 distinctio, formali ex natura rei, ideo non est proprie distinctio a ratione, quia
 distinctio a ratione cum a re, ad minus virtualiter multiplex, ut
 intellectus nihil circa obiectum dicitur, nisi quatenus praesens dicitur
 reals.

sit actualiorem illam, multiplicitate in conceptu suo, quae ex parte objecti est virtualis aptitudo in alio, et potentialis, seu fundamentalis, et ut exigitur a se.

Concl. 4^a. Distinctio formalis ex natura rei est distinctio plurium formalitatum, seu entitatum omnino inseparabilium tum a se, inuicem, tum a re cuius sunt, quae sunt eorum in conceptibiles. Penitus autem formalis est in formalitate sua, quae se se includunt formaliter, et consequenter non sunt eorum in conceptibiles. Est scilicet, et scotista dicitur, quod utitur a parte, ex cuius respectu in l. d. r. q. n. s. d. n. illa sunt in eum formaliter, quae se se includunt in ratione sua formalis, id est, ita ut unum, sit definitio, vel pars definitionis alterius; e contra illa formaliter distinguuntur, quae se se sic non includunt, sed sunt eorum in conceptibilia.

Exempla. Illa dicuntur unum formaliter, quae in eorum alterum in suo conceptu formalis includit, et in sua ratione formalis, ita ut sit eius definitio, vel pars definitionis; sic definitio includitur in definito, et contra, homo, et rationalis distinguuntur vero formaliter, quia in eorum unum est in conceptu, vel quidditate formalis alterum. Vel aliter: ea sunt in eum formaliter quae habent eandem formalitatem, et distinctae, quae habent aliam, et aliam formalitatem.

Schol. Haec distinctio est adaequata, et mutua, eorum in conceptibus, seu reperitur inter formalitates, quarum una ratione clauditur in conceptu alterius, et vice versa, et rationalitas, et animalitas; et e contra in adaequata, et non mutua, cum inter formalitates reperitur, quarum una includitur in alia, ut homo, et animal; animal enim includitur in homine, non autem e contra; item est non mutua inter eorum et modos suos. Nam distinctio enim impugnant non solum antiqui scho lastici, et scotista capite, sed etiam communiter recentiores, et hoc duplici ex capite, primo ex quo, cum distinctio sit entis, proprietatis, et solum de re, ea, re, de, vel rationalis; in secundo tantummodo distinctio in realem, vel rationis dicitur; secundo quod scotista argumenta illis veniuntur nimis probare, adeo quod nihil, vel quod per se tam distinctio in virtutem, aut rationis solbi possint. No denunt exco in aliquo (ut Antonius Perneus) qui cum scotista aliquo modo consentiant. Nos autem a principio inuicem in hoc de se solo non recedat ex parte ea.

Concl. 5^a. Datur distinctio formalis ex natura rei supra poplite, quae nec proprie realis, nec rationalis sit.

Prob. 1^a ex scilicet loco supra citato. Voco inquit identitatem formalem, ubi illud, quod dicitur sic in eum, includit illud, cui sic est in eum, in ratione sua formalis; 2^a in compositis metaphysicis mixtae sunt formalitates, quarum neutra aliam in suo conceptu quidditate includit, licet non sint realiter inseparabiles; 3^a datur inter eas distinctio formalis ex natura rei. Prob. min. Animalitas, et rationalitas sunt formalitates, penitus inter se inseparabiles in homine; 4^a sunt neutra aliam in suo conceptu quidditate aliam includit, seu animalitas non est formaliter, rationaliter, nec rationaliter animalitas; 5^a datur aliquid formalitates, quarum una aliam in sua ratione formalis

mali non involuat.

180.

Prob. 2.º De re omnino eadem ante omnem intellectus operatione
prosericatae contradictoriae verificari non possunt; S.^o abs ulla intella-
tus operatione verificantur de quibus metaphysicis realiter insensifica-
tis contradictoriae; Q. inter illas distinctio a parte rei datur, seu non senten-
tiam insens. nec e. scilicet: sed alia requirit verificari, nisi distinctio formalis dicitur.
talis distinctio datur. Maior est evidens, quia secundum principium contra-
dictionis impossibilitate est, esse simul esse, et non esse. Prob. min. Anim a-
litas, v.g. hominis a parte rei cum brute animalitate habet, rationaliter a par-
te rei non convenit cum illa; Animalitas est principium sensibilitatis, ratio-
nalitas non est; animalitas potest esse in aliquo, in quo rationaliter nequiter
est; S.^o haec a parte rei contradictoriae; Q. inter animalitatem, et rationalita-
tem verificantur a parte rei contradictoriae abs ulla mentis operatione;
nam sic, S.^o ipsae sunt quae metaphysicis realiter insensificati, et insensifica-
biles; Q. inter tales quae verificantur ex parte rei contradictoriae, utem ad-
dumentum potest esse aliis quibus entis formalis, v.g. re substanti alitate, con-
fopertate &c. Item, Voluntas, et intellectus sunt in anima insensificati rea-
liter; S.^o Voluntas a parte rei est libera, intellectus non est liber; Q.

Dicunt ad verum, an verificacionem contradictoriarum sufficere dis-
tinctionem virtuales, aut rationis xeticinariae. Contra. Distinctio virtu-
alis, et rationis nihil in rebus ponunt; Q. nequeunt veritatem contradictionis
fieri ex re; S.^o contradictiones quae dicitur sunt actualiter in metaphysicis quae
habet, Q. requirunt distinctionem actualem, Q. non sufficit virtualis, vel rationis.
Item, Cum solus distinctione virtuali, aut rationis animalitas, v.g. manet ex omni-
tialiter cum rationalitate, est Q. eadem formaliter, et entiter cum illa; Q. con-
tradictio actualis dicitur, et a parte rei, et entitate actualiter, et a parte rei
eadem, quod absurdum est.

Prob. 3.º Illa distinguuntur a parte rei, quae diversis conceptibus in-
cipi exiunt, sed quae omnes, proprietas, Q. entium, et divina attributa ex-
iunt concipi diversis conceptibus; Q. distinguuntur a parte rei, et quae non distin-
guuntur tanquam re, a rebus quae non habent propriam existentiam,
insensificati Q. sunt realiter; Q. distinguuntur formaliter existens re, et
Q. a parte rei talis distinctio datur. Nam patet, quia si concipi exiunt, di-
versis conceptibus, diversae sunt: sicut enim diversae essentiae, adfit-
it distinctionem realem, et etiam separabilitatem, sic diversitas conceptibil-
itatis, et separabilitatem concipi exiunt, et entitatem distinctam, et pro-
prietate a distinctione formalis. Prob. min. De facto illi quae dicitur entis, et il-
la attributa divina concipiuntur diversis conceptibus, qui veri sunt, et ex
Q. illis conveniunt; S.^o illi conceptus veri non essent, nec veri illis conveniunt, si
si ipsi met quae de sensu concipi exiunt; Q. exiunt sic concipi.

Prob. 4. duae oppositae, petunt diversae, sunt elementae, S.^o in animalita-
te, v.g. et rationalitate, oppositae, relationes; Q. diversae a
fundamenta. Prob. min. In animalitate similitudo cum aliquo, et in
ratio

rationalitate dicitur in intellectu cum ipso equo: 3. haec sunt distinctiones relationes, et petuntur opposita fundamenta: 2. inter tales formalitates datur oppositio relationum: nunc sic si est talis oppositio petit distinctionem realem, et maxima non potest esse: 2. formalem ex natura rei.

R. S. J. dicitur in definitionibus definiuntur essentialiter, licet et identificate, distinguuntur a parte rei: 3. rationalitas, u.g. et animalitas dicitur in essentialibus definitionibus definiuntur, definitur prima, principio rationandi, secunda, principium sentiendi: 2. a parte rei distinguuntur.

Schol. ut verificatur distinctio haec formalis, plurima differunt scilicet signa: 1. est verificatio contradictionis inter formalitates, praedictas realiter: 2. Conuenientia cum aliquo unaliqua ratione, et non in alia: sic quia ratio conuenit homini, ut rationali, et non utensibili, in textu distinctionis rationalitatem inter, et ensibilitatem: 3. diuersitas conceptuum, adaequata, uero modo dicto, ad quam reuertitur 2. propter quod Aristoteli hoc solum signum assignabit: 4. est diuersa definitio essentialis: sed aduertunt, non verificari hoc in definitionibus praedictis, connotata, vel per accidens eorum, sed in illis quae praesertim genus, et differentiam dantur, seu per intentionem praedictam. Nec etiam per se, propter quod diuersae operationes in unica potentia, definitio acquirit distinctionem a parte rei, quia tales definitiones, qui dicuntur de, non sunt: sic intellectus ut apprehensio eius a se ipso ut dicitur in homine, distinguitur, nec voluntas a se ipsa ut notitia a se ipso ut distinguitur. Rursus ad illas rationes, reperitur utraque huius distinctionis formalis, scilicet probandam, maxime, theologicam, sed Scotistae arseunt, in quibus cum extensione habentur.

Arg. 1. Pot sunt genera distinctionum, quot genera entium, 3. tantummodo datur ens reale, et rationis: 2. tantummodo datur ens intellectuale, et rationis, nisi patet: nam distinctio est passio entis. Minor probatur ens reale, et rationis non datur nisi unum: 2. Propter hoc arguuntur tam de re, etiam virtuali distinctionem, sed distinguntur, tantummodo datur ens reale, et rationis, sumto ente reali, pro omnino, quod ens rationis contrarium est, conueniens unum ente reali pro se, seu ente completo, neg. Similiter et eadem seq. non datur nisi distinctio realis, et rationis, sumpta reali pro non facta, conueniens sumpta pro distinctione inter reum, et rem, neg. conueniens. Itaque formalitates, seu gradus metaphysici sunt quae reale, ex natura rei, pro ut reale, ens rationis, contrarium est, etiam in ente completo, non sunt, sed tantummodo entis determinati, et eodem modo dicitur de distinctione, inter illas: non dicitur reale, absolute, pro ut est illa, quae inter reum, et rem, completam reperitur, sed est realiter a parte rei, pro ut opponitur distinctioni rationis, dicitur 2. formalis, quia inter formalitates realiter verificatas reperitur.

Inst. implicat dari distinctio cum entitate, seu distinguere a parte rei formaliter, quae a parte rei verificatae sunt: 2. implicat talis distinctio. Prob. sunt. Implicant contra dictoria e eodem, 3. a parte rei et in:

tingui, et ab altero reusentificari sunt contra dictoria: $\mathcal{Q}$. de un' re formaliter
 verificari nequeunt. Item: Hae formalitates essent essentialiter
 verificatae; $\mathcal{S}$. quod verificatur, implicat realiter distinguere; $\mathcal{Q}$.
 Resp. Distant, implicat distinguere, et verificari a parte rei, si a parte rei
 eorum modo sumatur, conc. si diverso sensu accipiatur, negq. ant. dis-
 tinctio realis implicatur essentialiter reali, quae est inter rem, et rem, sed
 cum nostra formalitas, quae inter formalitates reperitur, non, huiusmodi
 non arguit contradictionem, $\mathcal{A}$. $\mathcal{Q}$. $\mathcal{I}$.
 tum, non est esse inseparabile, se esse de conceptu formaliter unum, si c-
 uisibilitas, licet inseparabile ab unitate in nomine, non essentialiter
 verificata cum illa, quae in suo formaliter conceptu non reperitur.

Inst. an hoc ultim. $\mathcal{E}$. $\mathcal{S}$. esse realiter verificatum est esse in re alterum,
 cum, quo verificatur; $\mathcal{S}$. esse in re alterum est esse de ratione formaliter
 terum; $\mathcal{Q}$. esse realiter verificatum est esse de alterius ratione formaliter.
 Prob. ord. unum esse realiter verificatum cum altero, est esse unum
 entitativum cum illo; sed hoc est esse in re alterum, seu de ratione illius
 formalis; $\mathcal{Q}$. Resp. Dist. maj. esse verificatum est esse in re alterum,
 sump. in re, ut est in re, et realiter absolute, conc. sump. in re, ut est in re, et
 maliter, $\mathcal{I}$. Dem. comparatur unum esse entitativum, et realiter, seu in
 re alio, cum formaliter, sit distinctum.

Aug. $\mathcal{I}$. Quae diversa definitiones habent realiter, maxime distinguuntur,
 $\mathcal{S}$. per se tales formalitates, diversa definitiones habent, $\mathcal{Q}$.
 aliter distinguuntur; $\mathcal{Q}$. probatio de definitionibus, probat. Prob. maj.
 quae diversis definitionibus definiuntur, essentialiter differunt, habent
 quae diversae essentialiter; $\mathcal{I}$.
 distinguuntur; $\mathcal{Q}$. Distant, maj. quae diversa definitiones habent, distin-
 guuntur realiter, si habeant diversa essentialia, conc. dist. $\mathcal{I}$.
 cius, neg. eorum modo ut mon. Tales quosdam seu formalitates, diversa esse est
 an, seu quod dicit aliquo modo habent, seu differunt species aliqua, et im-
 perfecta, non autem totali et perfecta.

Inst. $\mathcal{Q}$. non habent diversa definitiones tales formalitates; $\mathcal{Q}$. defini-
 tio non est eorum distinctio formalis, prob. $\mathcal{I}$.
 verum, genus, sicut in eorum definitionibus; $\mathcal{S}$. hoc totum formaliter
 implicat, ex rebus textur. $\mathcal{Q}$. Item, si haberent diversa definitiones, es-
 set per diversa conceptus; $\mathcal{Q}$. per diversa formalitates; $\mathcal{Q}$. tales quosdam
 se ipsi formaliter distinguuntur. Resp. Quia, quosdam quosdam
 et proprietates, propter summam eorum similitudinem definitionum, non, possunt
 pro pro, et appropos, sed per definitionem quosdam definitionum, et alius terminum da-
 riorum, sunt ipsi incompleta entitativa. Propter hoc, illi termini non, faci-
 unt diversa conceptus adaequatos, ut distinctos a parte rei formaliter con-
 truant. Quaelibet formalitas, potest habere conceptus diversos, sed in adaequatos,
 et non quosdam, ideo non arguunt distinctiorem illam. $\mathcal{I}$.
 litas et habet conceptum formaliter, per quem cum alio convenit, et con-
 ceptum

captum talis formalitatis, per quem ab illis differens in conceptu in adaequatione sunt, quia perfecte unus sine alio adaequati concipi non potest, ita non differt per novam formalitatem, nec aliquam distinctionem.

Scholion. Illa argumenta a se recipi possunt, & excludi in praecedentibus, et maxime a praecisione entis, patenti; qui autem a plene in explanatione nemi desiderat, et Scotistas docent, qui plene spectant, et tanquam pro-
prio, et Tocius periter, pro illa dormiunt.

Illae distinctiones in scholasticis reperuntur, et etiam in entitate, non per se essentialis, virtualis et moralis. Essentialis sumitur primo, pro ea, quae univertur constituta a diversis essentialibus, sic animal et rationalis sunt essentialiter in homines, quia coeunt ad eum esse essentialiter, constituenam, ita quod cum illa in primo modo dicuntur, per se identificantur, ut scholastici lo-
qui amant. Non ita est de virtualitate, quae essentialiter constituitur, illa
distinguitur, propter ea coeunt illi in secundo modo dicuntur, et non in primo; et haec est distinctio prima essentialiter opposita, secundae, quae
que omnino separabiles sunt ab essentialibus, ut sapientia.

Moralis distinctio est, quae inter rem et modum reperitur, ut in se di-
gitum, et eius inflexionem. Modus alius est inter se, ut in finibus in ventis, ali-
us est in se, ut in flexione in digito, et in curvatura in sphaera. Inter rem et
modum inter se, distinctio formalis non mutua, datur, quia licet
tota sine illis concipi non autem. Illa sine ea, cuius est, inter rem et modum
exterioris distinctio realiter non mutua datur, quia licet digito sine sua
inflexione existere, possit, non autem in flexione sine digito.

Virtualis dicitur, ut autem est inter ea, quae continentur in virtute alie-
ius; seu est in illis quae in aliquo supereminente, reperuntur, quod licet unus in-
pluribus, una entitas sit, sequitur aet pluribus, et praesens omnia, quae fluxus, praes-
tae, si essent actualiter formaliter.

Animus verusio. Non plene intelligitur distinctio, praedicatae, nisi quod
praecisio intelligatur. Praecisio, et vox ~~est~~ dicitur, est aliquid rem, seu con-
ceptum, separatio; sic praecisio vera est, unum sine alio cognoscere. Duplex est,
formalis una, objectiva alia. 1^a tota ex parte actus se tenet, 2^a ex parte ob-
jecti. Per se in unum attingit ad totam essentialiter, praecisio in distinctio, seu deo
comprehendere, ut intellectus non s'ovextat, an attingit unum, potius quoniam alium, pa-
dum, et illi in actu, se cognoscere tantum unam simplicem entitatem.
Per 2^m vero ita mens unum, quorum cognoscit, et non, et non sciat, se illam
attingere, et non alium. Haec est differentia inter unam, et aliam, praec-
isionem, quod objectiva ex parte objecti se tenet, quod diversos conceptus
in intellectu clades cognoscere causat. Formalis vero se tenet omnino
ex parte intellectus, qui rem, licet ~~est~~ ^{est} rem, et simpliciter unam, entitatem,
diversos actibus cognoscit, quia in uno conceptu videtur illi apparere,
secundum unam entitatem, et in alia secundum diversum praedi-
catum. Si in objectiva cuilibet actui intellectu, conder, per ea diversa
actualiter formaliter, praecisio est natura, et non culpata; si vero il-
loc, pa-

reproducta terminat per actualitatem suam ab omni, productum
nam causa solummodo tribuit effectui actualitatem, seu esse actualem; Conf.
Ens actuale nequit intelligi sine actualitate essendi; nam ut praedicandum
ab esse actuali est ens in statu objectivo; q. cum esse actuale, sit existens.
haec non distinguitur formaliter ab illa.

Prob. eadem pars. Nulla formalitas essentiae actualis, quantum formaliter
somes, concipiatur, concipitur intra nihil, seu intra causas; q. qualibet concipi-
tur extra nihil; q. qualibet formalitas concipitur cum exclusione nihil; e.
hoc exclusivum est existentia actualis; q. Item. Si existentia ab essentia
distingueretur formaliter, ^{magis esset} ab ipsa et eius modus intinse-
cus; s. hoc solum est; q. Prob. min. ut essentia esset ratio aqua existentia dem-
naret, debet etiam existere; e. efficientia nequit esse, existens ante existentiam;
q. haec ab illa non manet.

Aug. 1. cont. 1. part. Intea recipiendi realiter, et realiter receptum, datur
distinguitur realiter; s. essentia est recipiendi respectus existentiae, et existentia
est actus receptus; q. Prob. min. Essentia, creata habet suum esse a Deo, et reci-
pit suam existentiam; alioquin, haberet eam a se, consequenter esset independens;
dem esse et actus, pariter, quia nullam potentiam habet. Resp. neg.
min. dicit prob. Essentia recipit suum esse a Deo, et existentiam, per modum
termini creati, conc. per modum subjecti, neg. Non utem esset actus, par-
iter, quia, pro et recipere a creatura, et modificationem, et a facto quodum est
capax subjectum, in re existentia, igitur existentia est requisitum indis-
pensabile, ut recipiantur.

Inst. 1. Creatura esset suum existere, sed hoc soli Deo convenit; q.
Item creatura habet esse receptum; s. tunc non haberet esse receptum,
quia nihil recipit se ipsum, nec est in potentia ad se ipsum. Resp. ad 1. dicit
aut. Creatura esset suum existere, id est habere existentiam sibi identifi-
catis, conc. existet independenter, et poteret per essentiam existere tan-
quam per praedicatum essentiale, neg. Deum esse suum esse existere, exis-
tere, per essentiam tantum, Deum a se, independenter, et necesse est esse
nificat, quo sensu creaturae non convenit existere; licet existat per aliquo
identificatum, quia hoc non est existere per essentiam. Ad 2. alia creatur-
am habere suum esse receptum a alio, non receptum tanquam in subje-
to; et a ratione eius ^{cum dicit} recipere se ipsum, quia non est in poten-
tia ad se ipsum, conc. quia non est in potentia objectiva, neg. ipsa existentia
est in potentia objectiva, quia ante quam existet, potest existere.

Inst. 2. si e. identificata cum essentia existente, necessario creatura exis-
tenti, fabrum consequent. q. aut. Prob. quod essentia identificata, convenit nec-
essario; q. Resp. dicit mag. tunc existet et necesse est, nempe convenit illi existen-
tia in se, ratione essentiae, conc. convenit illi ratione independenter ab
alia causa extrinseca, et libera, neg. si supposita entitate reali, et actuali, ha-
bet quidem existentiam sibi identificatam, sed non independenter a Deo,
sed ab eius libera Voluntate.

In quantum creatura differet a Deo, in quantum Deus est esse in partibus participatum, creaturae vero participatum, & participatum, et participatum distinguuntur realiter: essentialiter creaturae ab usu existentiae, realiter distinguuntur. Et existentia accidentaliter habet creaturam consenti, & realiter in eis continguntur. Probantur in obiectis essentialiter existentiae, nam remota esse semper essentialiter, v.g. motus, & Respondeo. Distinctio participatum Deo consenti, participatum creaturae, quod dicitur in participatum esse, esse autem in deo non ab omni causa, participatum consenti, concedo, nisi quatenus distinguitur, vel non, neg. Ad 2. Respondeo quando non existunt nullum esse ad habent nisi obiectivum, et si autem habent a se ipsis in omni existentia in illo status esse existentiam, obiectivam, sic habent actualis in se actualis, consequenter si in eo status in quo consistit autem ab se existentia, et se consenti nequeunt concipi, Unde cum loquamur de existentia actuali, haec abstracta ab actuali existentia, neque esse, vero de ea non distinguuntur.

Arg. 2. contra 2. part. Illud distinctio in essentiam, et existentiam creaturam, quam in essentiam, et existentiam de eadem statuendo est, & Essentialiter, et existentiam Deum distinctio, ut dicitur in ratione, & creaturae ab se formaliter a parte rei distinguuntur, Respondeo, nisi obiectivum datur, quod licet in creatura, non includi existentiam in conceptu quod datur essentiam abstracto, hoc est, si dicitur de quibus tantum est quod datur, etiam omni sumatur, propter existentiam, vel ab se existentiam, ab se tunc existentiam concipi nequeunt, consequenter a parte rei non distinguuntur.

Arg. 3. contra eamdem partem illam, de quibus verificantur praedictae contradiCTORIAE formaliter distinguuntur; & se essentialiter, et existentiam talia contradiCTORIAE verificantur. Respondeo, min. Essentialiter quod datur rei existentiam non est in essentia, sed in actu, propositiones necessarias in existentia contingentes; & haec praedictae contradiCTORIAE sunt. Respondeo, nisi, utroque praedictae: Existentiam se cum uno quod in se existat, utroque quod datur rei actualis; quod datur actualis, sumatur, propositiones contingentes, et non necessarias, cum contingentes sit actualis. Dicit etiam, potest, quod cum existentiam, praedictae potestatem in omni praedictae sic existentiam quod datur, propositiones necessarias, nam esse semper est cum illis.

Corol. Existentiam potest dici, de se ipsis ab essentialiter distinctio rationis rationis actus. Quia intellectus in se ipsis, concipiens illam, videtur habere fundamentum distinguendi quod datur rei ab ea.

Quaestio 8. De Natura. &c.

Postquam de re essentialiter, et quod datur, et naturae aliqua dicitur, necessarium, esse, quod datur, tam dicitur, essentialiter esse rationem, et uniformem, partem, et talis dicitur, quae dicitur vocatur, si per quod datur se ponitur substantia, quae per se existit; ratio formalis, quod est ratio, quae rei talis est; talis, quasi ratio, et naturae existit si complete sumatur, partem, seu aliquod est, si incomplete accipitur, et demum dicitur, communiter natura, si per se partem, et operationes sumatur.

licet cum illis in hoc non consentiam. Atamen summam affinitatem cum illis habuit uniuersa mundi tan celebris apud Philosophos & Poetas.

Quod autem artem, fidei, sententiam, beatitudinem, est, quod potest. Dicitur etiam sapientes excederat, artem autem mundi non fuisse, tantum ex vita, praeditum tantum, ser et summe intelligentem, et sapientem summam, ut videtur ex tabulis operum Laertium, et Sextum Empiricum, in J. D. Aug. de civitate dei, lib. 8. c. 2. cogitationi insequi. Stoici factantur tribuit, aut enim lib. 7. c. 4. totum naturae nomine, sed diuinae summas confixerunt, Deum, et mundum, ut si se conuictos, dicunt, unum sine altero nihil posse, tamquam naturae et Deo, cuius mundi, beatus mundus. Nam inter se conuictos, ut Deo sit pars mens mundi, et mundus sit corpus Dei, quare vero simul esse, eos beatitudinem, et Deum. Non plura in mundo hoc absunt, qui naturae, plura similia tribuunt, cum plures dicant, Naturae sunt sapientissimas, quibus naturae, est quibus intelligentiae, naturae a fine, quo nunquam est curio; naturae de se, quod optimum est, facit, et cum Deum, et naturam, ita conuictos, ut duos subiectos, pro modo autem, et

Quamvis autem inter christianos extollos, uti dicitur, in periculis subit, ut naturam tamquam Deum, artem, etiam ea videndum est, cui naturae, tribuere, quae soli Deo decet. Praeterea, quod modo hoc videtur, ipse Theonomenon, nempe, natura, sit; atque emus huc explicatum, non est, quod nomine naturae, intelligatur, an sit substantia, corporalis, an incorporea, an materia; quod est in natura, maximam, et intelligentiam, etiam, etiam, etiam, etiam, quod, quod naturae, non est substantia, ad se, hoc modo definiendum debet.

Resolutio. Natura est aggregatum quoddam, ex corporibus, numeris, constitutis, conuictis, ut, primum, cuius, et apponit, patitur, et, conuictis, legibus, motus, ab auctore naturae, praeceptis, etiam, Natura, in genere, est effectus, materiae, seu substantiae, corporalis, uniuersae, an mundum, constitutum, etiam, quae, omnia, corporalia, sunt, ut, apponit, et, patitur, in se, mutuo, iusta, statutis, etiam, legibus.

Nihil aliud nomine naturae, intelligi debet, quam conuictio, quae, artem, mechanicarum, affectionum, puta, motus, artem, figurae, sit, etiam, motus, localis, partium, tam, sensibilibus, quam, insensibilibus, quibus, constat, peculiariter, quod, libet, corpus, quatenus, harum, omnium, affectionum, conuictio, conuictio, naturae, principium, motus, et, quietis, mutationum, in, etiam, corporalis. Genes, etiam, natura, Cosmicus, Mechanicus, vocari, potest, seu, complexio, omnium, mechanicarum, affectionum, de, materia, magni, systematis, mundi, etiam, etiam, Particularis, vero, praeceptis, aut, inuictis, corporis, mechanicis, seu, complexio, mechanicarum, affectionum, in, particulari, corpore, determinate, locato, in, mundo, collectarum, Deus, autem, cum, uniuersalem, materiam, reat, etiam, etiam, partibus, motus, in, partibus, quo, in, uniuersam, portiones, de, extra, figurae, melius, etiam, diuisum; harum, partium, motus, ita, sapientis, omnes, donec, it, ut, in, etiam, etiam, hanc, mundi, formam, eduxerunt. Cuius, motus, localis, leges, regulas, etiam, partem, inter, uniuersum, constituit, ut, conuictio, in, uniuersam, diuisam, mundi, partes, hunc, in, morum, conuictio, mundi, systema, et, conuictio, constituant, et, conuictio.

provenire, a particulari agente, seu a pressione atmosphaerae in a suam agentis ut a
 leges staticas, de quibus hinc hinc quorundam constitutas ad Deo in ea fluida, si videri videri, sic
 Pneumatica. Haec naturae leges, aliae fundamentales, et generales sunt, aliae con-
 structiones rerum corporum sunt, aliae quasi munici palenae hanc, vel illam, particu-
 larem corporum speciem, pertinetium spectantes, v. g. dum aqua in terram de-
 cidit, hoc fit iuxta particulares aquae leges, dum autem ascendit in altitudinem
 aliove instrumento, fit ei generalis naturae, qua accidit, ut major pressio minorem
 vincat. Cum plures dicuntur, non variat, a natura fieri, sensus est, quod haec omnia
 producentia sint a propriis immo diuina causa, iuxta solitum modum, se eorum et
 orationem, quae ex eis oritur.

Haec axioma duo aliter, alioque semel aucta veniunt. Primum, quod se
 fert est, omnis natura est sui conservatrix; ut videtur, nomine naturae, intelligi
 corpus naturale. Hoc axioma hinc vulgare non sensum habet, omne corpus conservat
 in se, principium, si cuius concipitur, omnia conatus conservationem quaerit,
 eadem omnia cogit ut agere, quae ad eandem conferunt, ac pro habere omnia, quae
 trahere, possunt suum expulsum, vel ab externis agentibus, vel ab interioribus moribus. Ita
 modo acceptum, sub hoc axioma non solum mundi constitutione, qua corpora suis in-
 locis positantur, praedita sunt ut facultatibus, quibus possunt concurrere in
 Dei continuatae fundit, quandoque, statuta rerum conditio exigat, necesse non est, ut sit
 verum, ad alium finem, hinc principium confingere. Nam si axioma dicitur rerum con-
 servationis, motusque legum, statuta rerum, corpora necessaria de terminantur a ge-
 nerali in his casibus, eodem modo quo agerent, si se ipsa sui conservationem in-
 tenserent.

Aliud axioma receptum est, quod natura non quam exeat a fine. Veri-
 simum est, si per naturam intelligatur Deum, omni facit omni potens. Per axioma
 aucto, cum semel constituit mundum, in eo quod leges motus et statuta, quae semper
 per se servat, ac tueri, nulla exire, quae sita, accidere, potest, quam ab initio
 non praevideat, aut permiserit. Si autem nomine naturae, duo subintendatur
 principium intelligatur, multum in casibus falsificatur, si accidit in mi-
 lerie, praegnanate, in qua natura laborat, ut geminum fetum producat, quae ta-
 men a proposito scopo de via monituum signat.

Haec axioma vulgatum axioma est, natura semper agit per vias breviores.
 mas; quod quidem eodem sensu, quod facile eorum intelligi debet. Ultimum hinc
 tenet illud Aristotelis affectum, quod in axioma transit, natura semper illud
 facit, quod est optimum eorum, quae fieri possunt. Duplex sensus est illi,
 aut in natura in omni parte universi id semper agit, quod optimum est ad
 conservandum, praesentem mundi statum, vel in parte a quo quilibet cor-
 pus naturae, natura semper agit, quod magis conducit ad conservationem,
 et commodum illius corporis. Primum sensus verum est, secundo multum falsi-
 sum. Cum enim particularia corpora, non nisi generalibus motus, rerum
 quae corporum legibus conformiter actiones suas dirigant, ut haec conformi-
 tar ob servetur, multa sunt incepta, nec bona comparativa, a particulis
 larum corporum bonum. Hoc omne verum est, ne atque, haec
 voce

noce caritate Philosophantur, et in dejectionibus, phalo s. phido, in quibus summus rigor requiritur, vulgari, et ambigua locutione alieni omnino sunt.

Inuentio 9^a De Subsistentia

Subsistentia, seu suppositum est substantia singularis ultimo completa, in eo q^d perfectio, qua natura existens ita completur, et terminatur, ut vo esse, et operari nullo alio insigat, exit eus subsistentia. Hae subsistentia fundatur supra naturam singularem, seu determinatam in inclusioe, et perfectitudine, existens, facit q^d in communica biles alteri ut supposito. Sic natura Christi Domini, licet singularis fuit communicata personae divinae, ab eaq^d habuit subsistentiam. Hae in natura subsistentiam, quae dicitur in distinctione ab individuatione esse, separabilem q^d ab illa esse.

Propterea ad nota, nullam naturam creatam ex suis immediat^{is} principis esse, singularem, quum ad ea plura individua communicabilis, et communicata sit. Haec singularitas est quae facultatem naturam singularem et individuarum, unde individuum est, cui repugnat de vici in, per eundem naturae, ut ait Damas: seu in, quod est individuum in se, et dicitur una quo libet alio, in individuo autem, seu singularitate, vel principium individuationis est illa forma libet, per quam naturae deditur haec, singularis, seu communicabilis, pluralitas cum sui multiplicatione, unde videtur naturam deditur individuum, per alio quod additum ipsi in succens s. specificis consideratae. Quod secundum Scotum est quia, positivum distinctum formaliter ex natura rei ab ipsa specificata naturae ut transit in 2. 4. 3. q. 1. c. n. 7. Hae huius individuationis, et singularitatis est ipsa entitas naturae, quae singularis dicitur, hoc est in se in formaliter non nisi sumatur efficienter ipse. Deus est causa determinans individua.

Circa formalitatem naturam constituentem individuum, saepe occidit, circa principium formale individuationis in, plures sententiae scolasticae divisi fuerunt. Alii substantiam materiam, per quantitatem individuarum, defendunt; alii existentiam in omni ente haec munus dixerunt, collectioni omnium accidentium, inter quos ipse porphy, seu et alio q^d s. s. p. alii, materiae, nudee, hoc tenuerunt, ita d. Thom: Alii formae recuarent, alii materiae, et formae; et alii alio modo dixerunt. D. S. in loco citato q. 6. d. ar. quod, exp. fext, principium hae esse, quoniam realitatem, metaphysicam, quae haec est, seu singularitas dicitur. Ite circa etiam aliqua divisa existunt in inter, praedictos utrum haec individua, prout in qualibet specie, sepe videntur in extitativa, aequalia. Thomae defendunt, omnia individua, seu dem. s. p. ei, proxime aequalia non esse, quod scilicet, contradicunt, ex eo quod individua alio non esse, nisi multiplicatio eius dem entitativae, naturae.

Cum natura una, et singularis dicitur, ad huc in nulla subsistentia, deditur, per quam deditur, incommunicabilis alteri a quo subsistentia, et deditur. Haec a Ricardos d. 5to dicit, quatenus, personae est, definitur, in lecturalis natura, incommunicabilis existentia, unde subsistentia deservit potest naturae, substantialis incommunicabilis existentia. Definitionem Ricardos

Peculiaris omnes communiter. Theologi admetunt, et per illam conceptum
 quem hocceius habet, rationalem naturam, indivisibilem, substantiam. Hoc no-
 men substantia est quasi genericum, quod, hypostasis dicitur, quod, latine
 suppositum, seu personae. Cum convenit naturae, rationali dicitur, existens,
 dum autem in rationali suppositum vocatur, et aliis dicitur, subsistens, con-
 notat naturam inanimatam, suppositum animatam, et personam naturam
 intellectivam, illius omnis, personae est suppositum, seu subsistentia, tamen
 omnes subsistens non est personae.

Hoc nomen, hypostasis in alio sumebatur, pro prima substantia, quae
 per singularitatem, dicitur, ut, incommunicabilem, quod occasione de dicit
 illius, ad excedendum. Deo tres substantiae, quia, ibi sunt, tres, personae, sup-
 posita, seu hypostases. Propterea, quod deinceps nomen, hypostasis in hoc sub-
 sistens, et non pro substantia, deceptum fuit. Hoc suppositum, ex
 ministerio, Terentii cognitum, fuit, ut eo, Panthei, Philo, sibi non approverunt
 illud. Quia, non est talem subsistentiam, visentiam, realiter, esse a natu-
 ra singulari, et completa, ut patet in, humanitate, christi, quae, licet, perfec-
 tis sima, caret, pro, propria, personae, ut, in, se, videtur, clare, a subsistenti-
 am, solum, spectat, a, vera, natura, incommunicabilem, alteri, a quo, sub-
 sistetur, et, beneficiatus.

Ut hoc, in, te, ligatur, ad, extensionem, communis, comunicabilem, aliam, ex-
 se, ut, quod, quae, natura, universalis, communis, naturae, pluribus, inferioribus, in
 quibus, multiplicatur, aliam, de, quo, quae, natura, alteri, ut, per, communicatur, si
 anima, vel, forma, tota, communis, naturae, illius, in, communis, comunicabilem, alteri, est
 ut, quod, quae, natura, pluribus, inferioribus, in, communis, comunicabilem, redditur, haec
 autem, a, singularitate, venit, alteri, in, communis, comunicabilem, est, ut, quo, prae-
 am, natura, alteri, ut, forma, in, communis, comunicabilem, redditur, haec, a, subsistenti-
 tas, accipit, natura. Ut, a, quod, communis, comunicabilem, tripliciter, con, videtur,
 ut, ait, D. in, d. d. 1. q. 8. non, a, ex, eo, quod, nempe, actualis, a, potest, in, alio, et
 potentialis: actualis, est, quando, aliquis, actualiter, communicatur, a, potest, in, alio,
 nalis, est, quando, a, potest, et, notat, communicari, ut, natura, humana, Christi, qui,
 licet, actu, vero, communicatur, a, huc, a, suum, pro, basimus, suppositum, a, potest,
 in, eum, habet, et, potentialis, cum, natura, in, te, natura, in, communicari, ha-
 bet.

Non, est, dubium, subsistentiam, hanc, duplicem, in, comunicabilem, alteri,
 tem, importare, nimirum, actualem, et, a, potest, in, alio, et, alteri, non, suffi-
 cienti: non, actualis, quia, aliquis, anima, esset, persona, cum, a, ex, natura, est, a,
 ex, eo, quod, non, enim, communis, naturae, actualiter, non, a, potest, in, alio, quia, tunc
 Christus, suum, pro, propriam, suppositum, habet, quia, a, communis, naturae,
 illius, a, potest, in, eum, habet, et, nata, est, sic, communicari, si, a, vero, non, im-
 portetur, igitur, ut, a, quod, in, rationem, subsistentiae, in, gressum, non
 sic, est, a, potest, in, alio, in, comunicabilem, quia, natura, cum, pro, propria, sub-
 sistens, potentialis, a, communis, naturae, alteri, habet. Ex, quo, inferitur, per,
 sonam, pro, materiali, naturam, singularis, completam, et, pro, formali, tate,
 duplici

tur illa duplex negatio in comuni abilitate, ideo cum verbo negatum
 xi. Contra; personalitas, si esset quod positivum, effectum positivum, p^{ri}nc
 marium causaret, et in negativum incommunicabilitatis secundarium,
 quod alterum a Deo posset imperari, igitur posset et verbo assumi.

Prob. 4.º Si talis personalitas creata consistet in aliquo positivo, Chri-
 tus aliquam perfectionem substantialem, et constituta ab natura de humana cre-
 xeret, s.^o hoc, ut dictum est, est contra P. P. S. scilicet. Q. conf. ex Concil. Calce.
 dicente: edocemus eundem secundum humanitatem in humanitate, per om-
 nia similem nobis absq. ulla peccati. Q. nihil positivum natura habet, quod
 verbum non habet, aliud quoniam similem nobis, per omniam non esset. Dico
 similem esset tantum in illis, quae ad essentialia pertinent, non in operibus per-
 sonalibus. Contra, illud positivum spectaret ad complementum hominis sub-
 stantiales; nam absq. ulla fundamenta veritatis, hominem esse completum ab-
 sq. entitate illa positiva, et maxime cum P. P. dicat, quod omnis homo assum-
 ptus, et creatus est, et tunc illud positivum non esset creatum, cum ad sum-
 ptum non esset.

Prob. 5.º Si personalitas consistet in positivo distincto a natura in qui-
 lant, posset illa natura absq. subsistentia, et non verum, quia separabilis est
 ab illa; s.^o hoc falsum est. Q. Prob. min. natura illa haberet suas operationes,
 vel non haberet, si haberet, q. frustra esset subsistentia. si non haberet, q.
 non esset substantialem completam, igitur tantum restat, ut in solo illa
 duplici negatione communicaibilitatis consistat.

Arg. 4.º Personae divinae constituta, per aliquod positivum; q. similiter cre-
 atas. Prob. 1.º Personalitas creata est quae etiam, partem positivam divinae; q. si divina
 in positivo consistit, et aon creata. Resp. neg. con. ratio dup. est, quod persona
 litas divinae dicitur^{am} negationem, quae in repugnantia, et communicaibilitate consis-
 tit; haec autem in positivo fundari debet, cum omnis repugnantia in posit-
 ivo fundatur, non in personae creatae

Inst. igitur persona non dicitur univoce de divina, et creata. Resp. non en-
 se inconveniens consequentiam. attamen, potest dici, quod in illa duplici negati-
 one conveniunt, non autem in repugnantia, quae, volens divi in propria est.

Arg. 2.º Contra, et P. P. docent, Verbum supplet in Christo personalitatem cre-
 atam, et hoc verum non esset, si consistet in negatione, quum haec nihil obe-
 at, quod suppletur. Q. Resp. dist. maj. Verbum supplet personalitatem creatam,
 quatenus eam in ordine ad suas operationes complet, et substantit, con.; quate-
 nus illam in communicaibilem, et in communicatione aliens supposito reat, neg.
 P. P. s. q. iam defectu communicaibilitatis, sc. sub. Verbum assumptum sit natura,
 et per unionem imperi sit propriae, personalitatis resultantiam.

Arg. 3.º Si personalitas tantum negationem diceret, humanitas Christi
 tam completa esset, quam illa alii persona humanae; nulla enim, per se posse il-
 li deesse potest; s.^o hoc falsum est. Q. Prob. min. Si esset completa, creata unum, per
 deo cum deo, s.^o hoc falsum est. Q. Resp. neg. min. Imo necessarium
 est ut sit completa, ut hoc ut assumptum totum, tota sit sancta, ut aiunt P. P. s.
 prob.

prob. dist. si extrinsecus per accidens, in actione, composita substantialis, conc. in
 ratione, personae, neg. In Christo enim non fit actus positivus, actus, et potentia, sed
 ex natura, et subposito: ut hoc enim requiritur, ut natura sit in se composita.

Arg. 1. Si personalitas est quae negatur, Deus non remittit nos: actiones Chris-
 ti non sunt infinite valens; et interea Christi humanitas est, et Verbum non est com-
 munitio in omni modo; S. haec absurda sunt: Q. Prob. seq. Verbum non subleat
 nisi per actum negationem, sed non influet in actiones humanitatis infinite
 valens; negationes nihil influunt, consequenter quod non remittet, nec Deus dic-
 cetur mortuus pro nobis, per communicationem idiomatum.

Resp. neg. seq. et ante prob. Nam, et ferunt, et colligunt, subpositum, nisi influ-
 it finis, in actiones nisi denominative, quatenus ultimo terminat necessarium,
 quae principium physicum actionum est, et virtutibus illam in ratione sub-
 positam, est, velut conditio ultimata, ut ap. ens denominatur; et hoc semper
 virtuti naturae humanae actiones Verbo tribuuntur, et theoreticis sunt quia
 a natura vere unita subposito diverso procedunt.

Arg. 3. Omnis negatio fit in alio positivo, S. et haec negationes,
 Prob. ant. ex princip. ap. quibus probat Scot. singularitatem in positum, o. converte-
 licet negationem, divisiibilitatem importet. Item, subpositum, perfectius est na-
 turae singulari, si non est pura negatio; haec enim, perfectionem non videt.

Resp. Disting. ant. omnis negatio in separabili fit in alio posi-
 tivo, conc. negatio non necesse est, neg. Negatio aliter in parte, non sub-
 ponit entitatem positivam, ad sui creaturam; aliter negatio fugat in igne
 venit ab entitate positiva, quia haec inseparabilis est, illa contingens. Ad 2.
 Absolute loquendo ratione subsistentiae, subpositum, ex actu, nullam, per-
 fectionem naturae singulari addit, ut ait D. Est autem, perfectio, per se
 positivae et fundamentale, ratione naturae, non formaliter respectus.
 Et licet vice actus, quod subsistentiae, est maxima, perfectio, hoc pro se exco-
 tetate, in se, quod pro bonum, substantiae, est, et non sic operatur in com-
 municabilitate, quod est esse subsistentiae.

Corol. 1. Subsistentia, physice in actiones naturae non influet. Nam cum per
 se negatio sit nullam, virtutem habet, et solum naturae operatur, sicut in prin-
 cipium, totum, operatur in parte, productarum. Unde illud ap. axiomate, sunt
 subpositum, ut ait Damasc. et Thomas Theol. in Conc. Florent. intellectiva deno-
 minative, quatenus natura operatur, nequit, ut quod dum, subpositum, sit, et ulti-
 mo terminata, nec ab ipso denominatur; aliter enim operatur tantum in
 se de natura sunt productives.

Corol. 2. virtutem, Animum, (nam est re alio, parte, ut separatur), habere
 subsistentiam, partialem, quia in statu, separationis operatur, aliter
 hoc in proximum, est, et non in se, quia in illo statu est operabilis, com-
 municabilis, et componi.

PARS II METAPHYSICÆ

Hæc pars metaphysicæ de ente spirituali agit, nempe de Deo, et Anima humana. Unde insula contra nefarius hominibus hæc entia, sed factis simas negantes dimicabimus, et argumentis ex lumine naturæ eritis impugnabimus; quæ enim a lumine revelationis pro veniunt, hæc sacrum Theologiam spectat. Hæc pars quatenus de Deo lumine naturæ cogitatur agit Theosophiâ, seu Theologiâ naturalis dicitur; et quatenus de anima humana dicitur, Psychosophiâ, seu Psychologiâ dicitur.

Disputatio 1.^a

De Theosophiâ, seu Theologiâ naturali.

Primo quæram de aliâ entia naturalis transiremus, primum de Deo, ut primo omnium rerum principem, et origi tractandum, et de eo ut lumine naturæ cognita dixeremus, Primum ut in se, conis exalto, et postea per ordinem ad creaturam. Unde, Theologiâ naturæ est scientia de Deo, quantum per rationem. **Quæstio 1.^a De Deo in se. Consideratio 1.^a** naturalem cognosci potest. Cui propria, et digna Philosopho est, quæ, ut Aug. ait lib. 3. sent. 2. cap. 20. ita debet esse affectus, ut quis sit verum, non reverendo solum, sed et intellegendum confidat et: attamen intelligant, primum a revelationi concedi oportere, magnum. **Primo** in se, naturalem, revelationem. **2.^a** Theologiam inter se, et imperfectionem, arguitur, et imperfectionem, hæc simplicior, et perfectior: unde, naturalis ratio exhibenda est circa causas terminos, utraque per bagiam naturæ minime, potest.

Theologiâ ista naturalis, licet non, perfectior, tamen, ut illius omniibus est, præsertim, in hoc nostro sæculo, in quo Deitate, ab usque doctrinâ, et Philosophiæ diviniæ doctrinæ de Deo, per eum revelationem, tractatæ imperitiisime, et simul ac exime insultant. Subur enim samis Theologus profanum, genus hoc hominum impugabit, si in eise, quantum ab utrumque, ignarus est. Per vii culus, est mathematicus germanus, qui veli maternitæ cos computare, ut D. Deixonimus ait.

Quæstio 2.^a De Deo in se. Consideratio 2.^a

Nomine Dei intelligitur ens a se, quod nempe nullo alio originem habuit, sed vi propria existit; estque omnium rerum causa, et origo. **Atheus** dicitur, qui negat existere ens a se, sive Deum, qui a nullo alio habet, originem, sicut rerum omnium, prima causa, dicitur **Atheus** positivus dicitur, ad infirmitatem **Athei** negativi, qui nullam habet Dei cognitionem, sicut **Athei** negativi, necque concedit Deum dicitur. **1.^a** qui negat Deum esse, **Atheus** proculatius, sive theoreticus dicitur; qui verum Deum esse, cognoscit, sed in se non vult indulget, ac si nullus daretur Deus, justitiam dicitur, **Atheus** practicus vocatur, sive, qui Deum cognoscunt, sed tamen solum legem naturalem, et religionem naturalem etiam christianam sufficere docent, necque omnem revelationem, doctrinam, necessitatem, excludunt, ac sola volunt naturalem rationem.

Deistae, et Naturalistae, vocantur. A his non multum distant in diffinitione
tae, qui in qualibet religione, ac secta salutem aeternam, posse comparari
contendunt, atq; Machiavelistae, et deobsequiani, sive Machiaveli, et Hobber-
sii sectatores, qui putant, eorum non esse religioe adhaerere, quatenus vel publicae do-
ctrinae interesse, sive avaritiae, tandem qui Deum, qd; universe nihil distinguunt. Pae-
thoistae, vocitantur.

Atheos estitisse, ab antiquis temporibus testentur Empiricus, Sallius,
et Philoxenus. Etiam in proximo, elapso saeculo Athei fuerunt in aliquibus Europae
provinciis. Nunc exiit ex Atheo, vere dictos ignoratum: Deistam tamen, in
ferebantur, Machiavelistam, et Pantheistam, qui omnes athei mihi revidere quereant
allione, praesertim aduocam longe, latiusq; graffari docent tot beatorum libri,
quibus repletus est Dabis: cuius veritatis testis est memoriale, vulgo Saecula,
Lutetiae, parisiensium, sublatitanti citatum, qui in hoc anno 1789. reperi-
tur antequam dictae Civitatis Ceditum, prouisse contra certam edictio-
nem librorum Volteri manu Deistae ab omnibus cognitis. Itaque in
Antea ignoratus fuit Benedictus Spinoza in ditione, Saeus, Christianus
nomine, ac religioe, vere Atheus natus Amstelodami anno 1632, ac mortuus
anno 1677. Hic Spinoza, sequutus mundi substantiam cum Deo confundit
in duo duas potentissimum, praesertim distinguit, cognitionem nempe, et ex-
tensionem. Divinae, divinae, substantiae, esse censuit singula, sive immu-
totiunt, quae propterea non subre mo aliquid, nimirum consilio gubernari-
xi, sed ex invariabili partium ordine, et connectione iudicabit, in eod. libertate
supstatulit, etas Fatalitatis dellexit, absolutam in mundo rerum omnium ne-
cessitatem amittens. Spinoza in unum in tota mundi substantiam, et omnia cog-
ere demonstrat et scientiam simul Volenti Libere. Non theistam dicitur.

Animaversio. Dei existentiam duplici argumentorum genere demonstra-
tant Metaphysici: nempe de posteriori, sive a rebus creatis; et quae
de priori, hoc est ex idea antea perfectissimam nobis inveniatur, in qua Dei exis-
tentia, tanquam eius primarium attributum elucet. Haec secunda demonstra-
tione D. Anselmus in Prosopio, i. e. eloduo, cap. 2. eadem enim acutus arguet ante-
suis in meditatione 3. et 5. et alii plures Recent. At non est obus duo in unum ar-
gumentorum de obsequiis etc, ac Atheos convincens os, cum primi generis ar-
gumentis, in esta posteriori tam evidentia sint, quam quod maxime. Porro haec
ec argumenta de posteriori, vel de hominum moribus, et moralia vocantur, et
metaphysica dicuntur, vel de physicarum rerum contemplatione, et phy-
sicae vocantur, vel de hominum moribus, et moralia vocantur.

CONCLUSIO, DEUS EXISTIT.

Argumenta metaphysica.

Existit enim contingens, qd; existerie debet ex necessarium, omni-
um contingentium causa, cuius nomine Deum intelligimus. Daxi entia
contingentia patet: nam omnia nota nobis, mutabilia, et fluxus sunt;
inve, vero sequi existentiam ex necessarium prob. En contingens illud
est

terminorum, ut quos se exponere, potest Dei omnipotentia: Hinc si ex productione, singularium, possibilem, effectum, productione collectio nis omnium, fit transitiva finitum, et contingenti, huiusmodi finitum, et necessarium, quibus sunt terminis, possibilem, collectivam, unse, patet fallacia, illationis. Amplius, collectivam habere debet suas determinatas partes, ut in taxa unius, seimotus, et habitum, eius distributivam ad collectivam. At ob exa divinam, Dei omnipotentiam, ne ducunt de terminis, cum quibus, cum determinatis, ad huc infinita, possibilis, ea per se non valet arg. a finitum, ut in eo ad collectivam, cum nullus finitum, potest collectio, possibilem, ut pote, collectio, operum, tota maiori, potentiam, ex hauriens. Maxime est homines, actionis, et motus, quam constantia. Deinde, modo, latere, divinationem, naturam, et velle, in se, materia, et ex parte, solunt; nam si, materia, non alium, nisi naturam, propria, necessitate, oportet, iam omnis, perfectio, est atomarum, in materia, seu atomis, et in se, et atomi, sunt perfectissimae, et habent numerum, seu determinatum. Deinde, si factum, a hominum, concursu, numerus, colligit, cur talis, ordine, conservatur, cur, hoc concursu, non, fit, potest, cum, terminis, et, ut, in, et, domus, quae, minus, operosa, et, facilius, sunt, ut, dicitur.

Item, hic, ens, necessarium, nequit, mundus, esse, et Pantheistae, blaterant: Sed, Nam, quae, cum, Deo, in, mundo, vixit, sunt, finitae, inter se, sunt, ut, patet, ex, eorum, finitum, effectibus, et, Patet, aut. Si, vixit, essent, infinitae, effectus, infiniti, essent, cum, in, eo, enim, necessarium, effectus, necessarii, de, quibus, debent: et, si, effectus, finitum, sunt, vixit, et, aliorum, finitum, in, mundo, debent, esse. Similiter, mundus, unus, est, agere, ratione: cui, singulae, partes, sunt, mobiles, fluxae, et, contingenter: intellectus, humanus, est, brevis, et, finitum, et, non, est, ens, necessarium, cum, multis, et, omnibus, perfectionibus: cum, sit, contingens, compositum, mobile, et, brevissimae, mentis.

Pandem, lubet, conficere, arg. cum, Chrys. p. 60. Si, est, aliquid, in, re, naturae, quod, hominis, mens, quod, ratio, quod, vis, quod, potentia, humana, efficere, non, possit, est, certe, quod, illud, efficit, homine, melius; et, Deo, Caelente, omni, et, ea, quae, cum, est, esse, semper, a, mens, ab, homine, confici, non, possunt: est, igitur, in, quo, illa, conficiuntur, homine, melius. Ut, autem, quod, potius, de, deo, quae, cum, Deo, est, enim, si, alii, non, sunt, quod, esse, potest, et, eorum, naturae, homine, melius, in, eo, enim, solo, ratio, est, quae, nihil, potest, esse, facit, latius.

At, ultimum: Quamvis, autem, a, bene, in, entis, ens, necessarium, non, in, effectibus, et, in, contingenter, existentia, non, ad, ex, ad, vixit, philo. so, hanc, enim, est: Nam, ens, necessarium, totam, existendi, rationem, in, se, habet, et, contingenter, non, in, dicit, ut, existat; et, ens, contingens, sufficiens, in, rationem, existendi, in, sua, causa, habet, haec, in, sua, et, sit, in, alia, quae, cum, Deo, et, in, se, debet, ens, necessarium, a, quo, tota, series, contingenter, funditur. Denique, falsum, est, non, esse, in, existentiam, causae, et, effectus, inter, ens, contingens, et, necessarium: attamen, non, in, se, sequitur, ens, contingens, existendi, necessarium, et, in, prima, causalitate, agit.

Argumenta a Physicis.

Primum, sumitur, ex, necessitate, primi, moventis, et, primae, causae, efficientis. Certum, est, dari, in, mundo, motum, quod, ad, motum, et, quod, ad, qualitatem, recipiuntur; hanc, enim, ut, in, tota, entium, collectione, unum, ab, alio, movetur, hoc, est

hoc est, unum, ab alio determinatum, vel a novum motum, vel a novae qualitates, uno esse axioma, physicum: quod quod movetur, ab alio movetur; & axioma: cum est unum, est omnino immobile, quia primum non habet ens sic, in est Deus, similiter axioma est, causam, quam mundi nobis notam ab alio non posse, a qua esse axioma: prout non enim est possibile, causa, quae, sibi ipsi del esse, alioquum, ante suam existentiam existet, cum neque et non existens operari. Quia quilibet causa est ab alio, de emendum est ad a alioquam, quae, in in producta, a qua, caeterae, originem habeant: & hanc dicimus, Deum; & Deus existit.

Respondent Athei: in primum, falsum esse, prout ipsum illud, cum voluntate se ipsum movetur. Epiciuri vero ajunt: primum motum Deum non esse, sed atomos. Denique inquirunt, data serie causarum se producentium, moventiumque in infinitum, nullam Dei necessitatem esse.

Contra, Nam laborat contra dictionem, quod aliquid se ipsum posse movere, ut pote, hoc esse se ipsum movens habet, et non habet motum, ante quod movetur, habet, quia sibi ipsi dat et motum, axioma dicit, quod non habeat, non habet, quia illum recipit. Sui voluntatem ceatunt, illam movet, ut dicit, a Deo accepta. Atque movens, si a se movetur, axioma est causa, quae illas ad hunc, vel illum motum determinat; et si casu quae cant, in aeternum quiescent, nisi ab alio moveantur. Series autem causarum se producentium, seu moventium in infinitum omnino repugnat. Nam ut ut unum corpus nunc movetur, vel unus effectus predicatur, seibus se pertransire in infinita series motuum, et causarum; atque in infinitum, pertransire, repugnat, hic processus in infinitum repugnat. Deinde cuiuslibet entis contingens motus, vel productio ratio sufficiens in alio debet esse; & totius collectionis contingentium ratio in alio debet esse; In novo missa prima causa movente, series haec in nihilo habet rationem sufficiens.

Atheorum physicum axioma Dei existentiam, ex mirabili mundi structura, de unitate, Conventumque, oculis ad unum exi magnitudinem, axioma, proportionem, fidelitatem, constantiam, et varietatem, et nisi omnem rationem ab se unum, infinitum, omnipotens, sapientissimum, opificem, necesse est cognoscimus. Sui Systemum in, mensura, intervalla, cursus, directiones, et periodos composuit. Sui maiorem nos per suit, Elementa in vicem, prout, tali nexu se de, & composuit, ut unum exi structurae, in se viat? Sui machinam tam elegantem, motu corporis, prout, & animam rationem, ingenio libertate, & praeditam copulavit. Fateamur, & quod non nisi causam omnipotentem, potuit incomparabili sapientia, sebus ista existentiam, dare, illam, & inefabili providentia, et consilio concebare, & necesse est cognoscimus, primum omnipotens, de omni scientem mundi, & spectabilis causam, nempe Deum.

Respondent Athei: inordinatam esse mundi machinam, in qua inaccessae, rupe, horridae silvae, factente, & quae, prout, & semae.

sonae, ac calidissimae regio non innoximate monstrat, potius fortitum rerum concursum demonstrant, quam intelligente in causam. At ordinatissimam mundi in aeternam esse satis ostendunt, quae modo diximus. Montes, super calidate, et frigide, regiones &c. ad eius deorum faciunt. Si quaedam tamen montia existunt, et ipsa ostendunt, supremam existere causam, quae inferiorum motus pro suo officio moderatur, cui in eodem praesentabilitatem, pro suo libito immutat, ut nova, et mixta commentes, in sui nos capiunt admixtionem. D. Aug. 16. de Civ. D. c. 8.

Argumenta moralia.

Primum morale arg. de unitate ex naturali hominum instinctu. Omnes homines habent innatum desiderium vitae aeternae: q. hoc desiderium non est vanum; s. si non est vanum, debet Deus ex istate, qui ei possit satisfecere, q. Deus existit. Item, homines habent innatam quamdam certitudinem Dei existentiae; nam ut dicitur, ait l. 2. c. 1. cum iurant, cum optant, cum gratias agunt, non dicunt, non Deus nullus, sed Deum nominant, item innati conscientiae stimuli, qui huiusmodi ob se celebrat appetunt, Deum videri conati minum demonstrat, et alterum.

Alterum ex paucitate, ignorantia, et vita Atheorum sumitur. Nam Athei adeo exigui fuerunt numero, ut plures eandem iudicent, quod licet plurimi extiterint praeterea, Theologos nullos extitisse. D. Hieron. No. ait: Ponsa Gothus, Regib. Africa cum agros curat, et totius mundi una vox est: Deus existit. Ex Gent. Illius. l. 1. de leg: nulla gens est neque tam unnam suam, neque tam feda, quae etiam si cognovisset Deum habere debeat, non tamen habendum sciat. uti consonat Arist. Plato, Sen, et alii. q. ex atheorum paucitate in vultu demonstratur, signatum super omnes lumen vultus supremi Dei. Accedit, si qui fuerunt Athei, impiorum monibus inquinatos fuisse, adeo ut ait D. Aug. qui Deum ex deo esse imbecillitate, ut in selestis imaginem, quum terrae cebant, omnem sibi exhibent concordantiae cruciatum, quae infligit cogitatio Dei videri.

Denique Atheos, si qui fuerunt, homines fuisse, aures, caecos, blanos, et innoxanter hoc arguunt potest. Qui Deum ex istate negant, vitam ducunt in appetitum innum deorum, absque be commodi. Si enim nullus existit Deus, qui Deum colunt, nullo subitio, nec in hac, nec in alia vita, plectentur. Alia non si existit, Athei nisi in hac, in altera vita horrensas suae culpa, penas luunt. q. dementissimi sunt, qui contra naturae vocem, Deum negant, ut vitam eandem in appetitum innum, periculum ad ducant. q. si athenorum, numerus, vitas, et ignorantia Atheorum, iniquum est eis asserere.

Resp. Athei. Pures ex istate, ac existunt athei; q. ne qui ex paucitate eorum Dei existentia inferri. Ant. Pab. ex Ath. tam christianis, quam profanis. Theodoretus inler. Philo sophorum carcer, memoret atheismum, quod. Aug. obstat, refecant. Vultus Pythagoram, Epicurum, et alios Atheos facit. In saeculo praeterito multi morem, potius subire, voluerunt, quam Deum agnosceat. Distoride, Dientalium, docent, plures.

populos fluxerunt Paraguarivae, unde ab ventum in illas regiones Lusitanorum, nullam Dei notitiam habuisse. Etiam si exp. de sp. ut B. 13: Dixit insipientes in corde suo non est Deus.

Resp. dist. ant. fluxerunt Athei negativi, conc. positivus subdicit practici, conc. theoretici neg. Iu fluxerunt atheos evadit se narrant, intelligenda sunt de atheis negativis, et si positivis practici, vel si theoretici, indirectis, non per, qui non Deum negant, sed taceant, quae ei negans a sunt, vele contra; hoc proprio dant creaturae; et paucorum ignorantia communem, sono am non tolet. Iu matrem pro tuens Atheis subferunt, certe fecerunt, aut fuerunt, et invidiae, et Dei punitio excaecati; aut de se deus sicut tradit, ut Deus per, sicut, invidua. Inter quos vero populi, qui sicut Deo nata a tunc, nullum habuerunt publice nomen, sed aliquos occulte, et tacite. Constat ex fluxibus A. A. populos illos in rebus a reas a a antea, et lucis confusio se, et loca claustribus implevisse; et in rebus aliis a capos, de valde a pento, et Deum invocant; et etiam, fluxerunt a nuntia, in mortellia teterrima a mitate, ac pythagorae cam mentem, et cosim. Ceterum, si a mitate, populos illos Atheos esse, contemnendi ceteris sunt respectu omnium hominum, ut pote pauci, et ignorantia, et feritate pleni. ~~Id est~~ Salmo denique intelligi debet de atheis practici, qui omnem cognitionem Dei vindicant, et liberos vitia, indulgent; ut ait D. Aug.

Cabulationes Atheorum diripantur.

Opp. 1. Existentiæ Dei est articulus; s. hoc articulus nequit creatura aliter mine, et ratione demonstrari, cum fides ego. Resp. dist. maj. Existentiæ Dei articulus, est articulus fidei, conc. ut auctori naturae, resp. Deus ut auctori naturae est, qui mundum condidit, ineffabili providentiæ movet a tunc; ut auctori gratiæ, qui homines ad gloriam preparat. Primo modo naturae lumine cognoscitur, et modo, per fidem.

Inst. Alii existentiæ negant, et aliter, et qui cum illis existentiam sensum auctumant, q. incerta est; q. Deus ut auctori naturae, nequit lumine a natura cognosci. Resp. neg. ant. propter rationem in logica relata. Deum, et auctoris et alii sceptici existentiam aucti contingendo, nequit negare, cum in eam humanam fateantur, necesse est; q. debet esse certitæ Dei existentia, auctum entis metaphisicis.

Opp. 2. Si existet et Deus, et set infinita substantia; necesse est, quodlibet aliud ens, excluderet; s. multas alias existentia. Resp. dist. maj. quodlibet aliud excluderet, si esset hæc infinita substantia corporea, conc. si spiritus, neg. ant. si fixa et corpus, ut pote immensum, infinitam extensionem haberet, necesse est, quodlibet aliud excluderet. sed Deus est simplex inordinabilis, et inextensus, et ita omnia accipiat, ut alia non excludat.

Inst. Si existet et substantia infinita spiritus, omnem perfectionem a se habet; q. aliam excluderet. Resp. neg. seq. Nam hæc substantia infinita est omnipotens, et libere, unde quamvis omnem in se habeat perfectionem, potest etiam creare cum aliqua perfectione, quoniam eius infinita excellentia minuetur; potius ex perfectione contingentium infatu existentia, et ex perfectis omni

in quo omnis bonitas, et perfectio eminenter, continetur.

Oppo. Si Deus existeret aeternus, cur mundum non creavit ab aeterno? Si vero agebat ante mundi constitutionem? Si uero causa conditorum, non sapientum, qui paucissimi sunt, non sapientum, cum tanto beneficio indigni sint. Resp. Potius Epicureis incumbere, omni causam assignandi, cui materia, quae per ipsos aeternam est motum ingenium habet, non nisi se post innumera saecula in hunc mundum coeuit. Atamen dico: aeternitatem esse simul totam, ac indivisibilem, uno ineptissime. Epicurei ante mundum inter vallas supponunt. Adiciant L. Aug. sic Deum loquentem: Si ante Coelum, et terram nullam erat tempe, cum quaeritur quid tum fuerit? non enim erat tunc, ubi non erat tempus, nec tunc tempore, tempore praesens, alioquam non omnia tempora praecederet. Causa autem, cui Deus mundum creavit, fuit infinita eius bonitas, creaturis communicanda, et gloriae sui nominis exteriori manifestanda; homines tamen libertate donavit, quae si abutantur, ad impietatem declinantes, et ipsi gloriae caeterorum promerent seculi, iustitiam manifestando, vel eius partem in iudicio extollendo.

Questio 2^a De praecipuis Dei attributis.

Essentiam Dei demonstrare, minus non metaphisici, sed Theologi est: unde Dei existentia cognita, ad attributa lumine, naturae demonstrabilia transiamus. Illum, pro certo habendum est, Deum esse omnium perfectionum cumulum, sed tantum aliquae nobis investigandae. Deus enim, ut docet Philosopho. Attributa sunt quaedam Dei perfectiones, quae, iuxta nostrum modum concipiendi Dei conueniunt naturam, ab eorum origine habent, seu radicantur in illa. Horum praecipua sunt unitas, simplicitas, immutabilitas, immensitas, Omnipotentia, Omniscientia, et Praesentia.

4°. Conclusio. Unus tantum existit Deus etc.

Scholion. Polytheus vocatur, qui plures Deos colit. Hinc adnum exortu Gentiles omnes, et idololatres, qui plura numina venerantur. Item Duetici, Apellitae, Chacianostae, Valentini, et Manichaei, qui Deos duos constituebant, quorum unum causam bonorum, alium malorum exedicebant. Denique Zoroastri, qui unitatem diuinae essentiae negabant, et tres esse Deos esse rebant.

Prob. 1°. Concl. Deus est ens infinite perfectum, seu omnium perfectum cumulum; S. si plures, essent, non esset infinite perfectus. Q. Prob. min. Si plures essent, vel aequalem perfectionem haberent, vel non; si non, q. nullus haberet perfectionem, cum illi haec esset alterius perfectiones: si haberent, q. nullus haberet perfectionem infinitam, quia unus ab alio limitaretur, seu illi alterius perfectiones essent. Item Cum Deus sit ens necessarium, nequit esse possibile, quod actu existat; q. si possibile, sunt plures, exunt etiam infinite possibile, q. actu existant: nihil enim, prohibet, quod si possibile sunt duo, possibile sunt infinite. S. hoc absurdum est. Q. unus tantum est Deus.

Prob. 2°. Ex consensu ipsorum Polytheorum. Ipsi autem necesse est, facte auctore Dei unitatem, quia licet pluralitatem societateant, vis inter eos unus in conitatu, qui in tanta Deorum caterua unum nomen non agnoscerit, ceteris emittentis, et impediatis, quos vel sobem, vel alio nomine vocauerit. Si Arist. Seneca, Plutarchus, Plato, Tullius, aliique Gentiles consulantur, profecto cognoscerent, quod amiserunt Deum, patriam omnium, qui illi addeunt sunt ministri. Sed etiam recentiores nationes, ut Americani, Affricani, Sineser, et ibi Turcae, supra unum nomen agnoscent. Item aliqui populi, ut Aethiopes, et aliae Gentes Americanae et Tartariae, qui omnes cum aliis gente comestum non habuerunt, summum hunc Deum cognoscent, licet nullum sacrificium ei offerant, nullasque preces offerunt, et ipsi sunt beatisimus est, nullasque re indigeat. Quod ex consensu Gentium omnium sensum tantum modo Deus existit.

Audiatur Polythei

Opp. 1°. ex s. Ep. in quibus plures Dei nominantur, et non est unus. Pant. 18. 23. dicit. Deus stetit in synagoga Deorum: ego dixi Deus unus, et suo testimonio Christus suam probavit Deitatem. Apoc. 1. cap. 1. ait: si quis enim sciat Dei unitatem, plures in ipso commemorari, sufficiat. App. licet ubi scimus, quia nihil est loquens in mundo, et quod nullus ait Deum nisi unum. Unus Deorum nomen late more sumendum est. Dei igitur appellatur Iudaei aliqui propter auctoritatem, veteris, et necis, quoniam Deo acceperunt: Prophetas et futurorum scientiam, et tandem post propter gratiam, qua filii Dei nominantur. Christus se testis esse voluit, ut ostenderet, si ne blasphemiam sibi petuisset, nomen Dei vendicasset, unde emanavit magna argumentata vis, si multi in lege vestra Dei appellentur, quia se membra phenum dicit, quia me Deum appellat. Non autem voluit, ut suam Deitatem ostenderet, sed ut calumniam repelleret.

Opp. 2°. Polytheorum. Doctrinam suam in locorum oculis, quorum plura diuinitate referunt, et cui in nobis notabile binammon, Apollinis Delphici, Dianae Apherinae, et aliorum, ita in basidica patet a. Appollonio Thuanos, et c. ad ipso, Vestalibus, et aliis. Sed haec omnia in ex aetate confirmatione flexi non possunt. Quod verus est Polytheismus.

Resp. Omnia locorum ocula esse mexas in posturas succedentibus, ut obtemperant, non solum existant in eundem, sed etiam in dido de Gentiles, ut videri est apud Tullium lib. de Divinit. ubi absentat, et a fuisse in antiqua, et hinc loquatur in tempore egeret interpretet. Etiam, potuerunt haec ocula a Demonibus, batavis, in 171. veteris Coloniae, fuerunt, quia plures futurae veritates, praedicti, probabiliter, possunt ex causis naturalibus, quae Demon non latent. Mixta autem Gentilium, ut S. Aug. lib. 10. de Civ. cap. 23. proventit, fuerunt plura mendacitas ab ipis Gentilibus facta, ut Christi, factis, et doctrinae, firmata, fuerunt. Vel plura, fuerunt illusiones, phantasiae, et sensuum. Vel operas, naturae alia hominum visus, non experientia, quae in omentibus prodigia visus sunt: si fuerit mixta ocula. Mixtum in 2. libro ante illud em factor, ut probat Rodriguez, Cisterciensis, in suo opere, mixto Philotheos.

Opp. 3°. Ex ipsius Catholicis sanctis in divinis personae, in finibus, perfect-

perfectae, & plures existunt. *Deo.* Resp. neq. con. Nominatio dicitur de perac-
 nae. unam habent, eandemq. infinitam naturam, nec non tres Deos constitu-
 unt. Sunt quidem tres infinitae personae, verum cum una est natura, unum tan-
 tum est Deus; concinet enim substantia illa; non ad suppositi, sed ad substantiae
 pluralitatem multiplicantur.

Opp. 2.º Dauidus bxo Manich. Neminem latet, in mundo dari homines im-
 pios, et infelices, id est eos esse in mundo male morales, et physica, sicut e contra
 bonos, ~~sed~~ haec ab eorum principio proveniunt, non, eos sunt. *Q.* Probem, dicit, huius-
 cipium, siue Deus debet esse infinite bonus, sanctus, et potens: s. infinite bonus
 non potest condere infelicem creaturam, nec sanctus impiam; nec infinite potens,
 et bonus omnibus bonis suorumq. bonis non implere, neque ab eo omne id removere, quod
 possit ipsum offendere. *Q.* Idcirco spectare, potest celebre. Episcopus dicit: si enim dicitur
 Deus, aut vult tollere, malum, et non potest, aut potest, et non vult, aut neq. vult, neq.
 potest. Si vult, et non potest in beatis est, quod in Deum non causet; si potest, et non vult,
 in vobis est, quod alienum e Deo. Si neq. vult, neq. potest, in vobis, et in beatis est Deo
 non Deus. Si vult, et potest, quod solum Deus convenit, unum epp. sunt mala; aut cura illa
 non tollit.

Antequam ad arg. 2.º b. tria cum Leibnizio malum distinguerem sunt genera;
 metaphysicum nempe, in deficientia infinitae perfectionis, consistens: physicum re-
 spectu animi corporisq. dolens: et morale, nempe legi transgressio, siue, bee-
 catum. Ex vobis est, malum metaphysicum creaturae naturae, esse, cum sint con-
 tingentes, et finitae, perfectionis: unde hoc malum Dei bonitati non nocet, dicitur. *Phy-*
sicum in se vult nos a nimio amore, temperantiam, etiam audentiam, vel a nos-
 tra peccata, punire; *q.* non expugnat Dei bonitati, cum ad nostram felicita-
 tem convulsus, et; imo Dei beneficii arg. est. Deniq. morale vult necessario ab
 ipsa creaturae, si finita, et libertate, ex quo sequitur, esse ex vobis, et obno-
 xia, quia licet intelligens est finita: una debuit a Deo legi, huiusmodi, ut suum
 finem consequatur; *q.* si legem transgressus, hoc malum in Deo non reperitur;
 sequitur enim ad creaturam, si finita, et libertatem.

Ex his patet arg. bonis. Malum metaphysicum ita, creaturae, est, et sen-
 titiale, ut nec a Deo imperari queat. Ex hoc malo pendet morale, seu est eius origo:
 ex morali pendet physicum, vel a praesensuum, vel a punitionum; *q.* non pug-
 nant cum Dei bonitate. Itaq. Deus non potest tollere malum metaphysicum, nec
 vult, et hoc ex interina rei constitutione, non ex involuntate, aut imbecillitate. Potest tol-
 lere morale, et non vult, ne libertatem auferat, imo naturam in digne, et suae
 naturae libertatis, est; et hoc non ex involuntate, sed ex infinita bonitate, qua libertatem
 naturam conivit, ut ei suam, et suam communice. Deniq. Deus malum physicum
 potest mala tollere, et non vult, quia sunt bona, cum ad nostram felicitatem con-
 spiciunt, meliora sunt a beata intelligentia, quam oculis oculis habentur. *Salt.*

Inst. Dauidus. Vel Deus praevocit hominem ab usum sui liberi arbitrii
 ad mala, per peccata, vel non: si praevocit, scilicet Deus summe bonus non
 peccare debuit mali moralis existentiam, ut postea ne obligetur foret supra
 creaturae malo physico plectere: si non praevocit, saltem possibilitatem
 mali

malū malū, q̄. si est bonū debuit hominū arbitriū ad bonū deter-
minare. Et reuera: vel Deus libere suū arbitriū hominū dedit tanquā
suae bonitatis effectum, vel non; hoc secundo unū falsū est; q̄. primum, q̄
debuit illum dūe ad vitam determinari, non ad damnationem; alioquin
non esset effectus beneficentiae.

Resp. sicut antea: non posse haberi mundū sine malo metaphy-
sico, quae a finitate, perfectionis venit; propterea homo ex omnibus obnoxius
praeritū ratione, et libertate, ita cum aliis creaturis commensuratus est, ut ubi
affici, ut in illas agere debeat, ut exigit univērsi unitas, et consequenter, po-
test in malū morale delabi, ut in fallibile, iudicium habeat, ut et haec labori-
cū a Deo nequeat tolli, cum sine ab intus voca naturae; unde D. P. D. sic loquitur: quā
quā conditōem respiciemus; quos non naturā dūe, peccati experienter, creavit, nihil
aliud, nisi rationē, experientem naturā rationali praerit, et immobilitatē: ei, quae
electione, et actione, praedicta est.

S. inst. Potuit Deus salva libertate, hominū a bonū fegere, ut, bat et
in plūribus iustis, per q̄ctam a bonū deterrā natū libere, eberantur. Resp.
Potuit, sed non debuit: nam, ut D. Thomas ait, lib. 3. cont. Gentiles: si mala nulla essent,
nullum de bono hominū diminueretur, et quantum ad cognitionem, et quantum
ad boni desiderium, et amorem; et paulo ante: multa bona sunt, quae nisi ma-
la essent locum non haberent; sicut non esset patientia, si non esset
malū, si non esset peccatum. Unde Deus optimus, et bonū volens, si non debu-
it omne malū a mundo excludere, hominū naturā crearet, et non a bono
imminueret: et ut D. Aug. ait Cap. 96. Ench. malū fieri bonū est; nec sine rebus malis
ab omnipotente bonū fieri, nisi hoc esset bonū, ut ea essent.

Inst. Malū. Dona, quae sunt in mundo, inferunt eummi bonū existentiā, q̄
mala summi malū; nam unum contraxiū valū infert. Resp. neg. paritatem: hāc
quae bonū est, aliquid positivū dicit, ut op̄, petit causam bonam, positivam, et
quae malū est moraliter, nihil positivū habet, sed in negativū, seu defectū
a lege consistit. Unde causam, non efficientem, sed deficientem habet. Malū
phy, sicut tantum modo respectu sensuum nostrorum mala sunt, sed in seipsis
sunt bona, ut nos ad finem ultimum, consequendum nos conducant. Et de
obus, contraxiū unum infert aliud, si ambo sunt positivae, substantiae, non est
anum, sit alterū, praeritio, sicut malū est bonū praeritio. est.

Conclusio 2^a. Deus sumē simplex est

Scholion. Simpliciter est negatio, sive, exclusio compositionis. Compositio
vero est unio plūrum distinctōrum. Simpliciter est Deo negantē Sententia, quae
sicut reant membra instructa; Sponsa, qui materiam, et mundum, a Deo non dicitur
quae, ac Monachi quosdam Negitū, qui Deum tantū per metaphon, formae numeri corpore
xae, et humanae, Actū bonū, et habitae, propterea dicitur: tamē. Libertas Praeritio, quae
inter attributa, et essentia dū in am, sed leon distinctōnem, posuit.

Prob. Concl. Deus est simplex, purus, q̄. caret compositione. Nam, si compositus es-
set, non esset ens, quod in alio, ex copitaxi negit; dato enim quodlibet carbone, aliū malū
ex copitaxi potest. Sicut enim: Deus est omni praeritio, ut in praeritio, q̄ non consistat ex
posse

posse, cui repugnat esse totum ubiq^{ue}, et omni. Anima humana quodlibet corpus potest ad unum
viva citate, exierit; S^{ed} Deus est infinite perfectior. Q^{uia} potentia, et virtute, corpus subdesti-
tutum, Corpus potest exsolvi in partes, Q^{uia} si Deus est corpus foret corruptibilis, sed si corpore
constaret, eo set in mortalis, quod sub rationi munitionis esse repugnans est.

Opp. Plura s. sp. testimonia, quae Deo tribuunt Oculos, brachia, faciem, etc. S^{ed}
Q^{uia} Resp. Ea testimonia intellegi metaphorice modo, seu sensu, ac accommodate merito cap-
tantur membris oculorum nomine intelligentia, per brachia omni potentia intellegitur,
et sic de aliis. aliunde in eodem sp. Deum dicitur, spiritum esse, et Tert. A. spiritus est
Deus; et sic in aliis locis. S^{ed} inst. Gen. 1. dicitur, hominem ad similitudinem Dei
factum fuisse; S^{ed} homo est corp. deus. Q^{uia} et Deus. Contra: Homo factus est ad imaginem
Dei quoad animam, non quoad Corpus, ut ait D. Amb. in B. 116.

Conclusio 3^a. Deus est immutabilis

Scholion. Immutabilitas est perpetua, et per se in seipsa in eo exorsu status. Deo-
rum in suis decretis mutari docuit veteri stoicorum schola; haec q^{ui} exaxem societatem
amplexati sunt.

Prob. Concl. Omnes, quod mutatur, vel in melius, vel in deterius, vel in aequale
mutatur; S^{ed} hoc omne Deo repugnat; Q^{uia} Prob. min. Si Deus mutatur in melius, q^{uia} antea
erat malus. Si in deterius, q^{uia} fit peior; Si in aequale, q^{uia} aliquid relinquit, vel adjuvat, et
non est infinite perfectus; Q^{uia} Ambrosius. Verba humana Voluntas est mutabilis, quia
de nova amoris, vel odii motiva, habet. S^{ed} Deus ut pote omni sciens, praesentia, praesenti-
a, et futura respiciens, non potest nisi de novo verere. Q^{uia} propterea est immutabilis.

Opp. Deus multa facit in tempore: nempe mundum creavit, humanam sumpsit
naturam, pendit, quod hominem fecisset, nunc orcum naturam eam habet. Immutabilis
Resp. Deus, facit in tempore mutabilis, sed pendente ab immutabili decreto eius de cre-
to, unde non arguunt mutationem. Neque, obstat, quod haec operatio en arguunt novam re-
nominationem Creatoris. S^{ed} sum haec denominatione ex tempore sunt, creatae, non a
Dei, sed a terminorum mutatione. Venit autem Deus, fecit se hominem im-
probrum, et metaphorice, et solum venit ex mutatione terminorum. Con-
ductem Deum inmutabiliter permanet in amore; iustitiae, et peccati de-
testatione, tantum pro mutatione terminorum dicitur, quod illi sitae
vel habet odio aliquem.

Opp. Deus est liber, et potest velle, et non velle, idem, potentia in h^{ab} bono
ad opposita; S^{ed} quod sic habet potentiam est mutabilis. Q^{uia} Resp. Deum velle
non exteras libere, sed immutabiliter, eura enim ab aeterno carem fuer-
it volendi ratio, eadem semper est eius Voluntas.

Conclusio 4^a. Deus est immensus.

Scholion. Immensus dicitur illius attributum, quia Deus est ubiq^{ue}, et om-
ni brader ens per suam scientiam, potentiam, et substantiam. Deo immensitatem
ad iusca sunt iura e amaxam, aliqui Pericles Philo sophi, Aristopomox, phidox
et saroniani, qui Deum praesentem per suam potenti non per substantia, etc.

Prob. Concl. Eo maius est ens creati imperfectio, quo maius est limitati-
o, q^{uia} ex opposito, ubi maius est illimitatio, existit quod, maius perfectio; S^{ed} De-
us est infinite perfectus, q^{uia} infinite perfectio, q^{uia} nulla limitatio, immensus.

l. 266. De immensitate a nobis concipi non potest, quoniam dicamus Deum
 eo extensi infinito spatio, q. est extensio una, et corporis eum. S. hoc est falsum; q.
 Resp. humanam mentem, ut totam finitam capere non posse, quomodo Deo sit
 omni praesens: illud tamen D. Aug. av extensio una, in eo ipso, quod dicitur, Deus est
 ubi diffusus, carnali existens, est cogitationi, et mensura sensibus extensio
 et cetera, ne quasi specie sua, magnitudine, Deum per circumstantia diffundi, sicut
 fumus, aut aer, aut lux ista diffunditur. Omnis enim visus modi magnitudo mixta
 est in sui parte, quam in toto; serpens, potius, sicut est magna, sapientia, etiam
 in homine, cuius est corpus, passio

Opp. 2. In 5. 5. dicitur dicitur, quod Deus movetur ex loco in locum, sicut de-
 xter exire Coelo; S. hoc probat, immensum non esse, q. Etiam virtute in deo
 Deum esse in locis immensum, q. Resp. S. 5. 5. textus non intelligitur de quibus-
 dam Dei operibus specialibus, sed demonstratio una quaedam nos suum capiam
 eius praesentiam, peculiari quodam modo, sed non ex motu locali. Sed et quibus in
 locis, et habitat in templis, quia in his locis suam misericordiam, et Bonita-
 tem specialiter exercet. In locis autem immensum nihil potest, sicut Sol
 lux in locis latulentis maculam non contrahit.

Judicium 3. De attributis Dei circa Excellentiam.

Demonstrat, attributis aliquibus fluere minus Philosophi et hinc, quae de
 demus Dei perfectionem absolutam peccant; in praesenti de aliquibus,
 quibus creatura respicit tractatum dabimus, nempe de omnipotentia,
 scientia, et providentia. Quae omnia veritate soluta et verum, proferunt in-
 tellectus, lectoris ad Theologos mittimus.

Conclusio 5. Deus est Omnipotens.

Scholion. Omnipotentia est potentia, ea omnia solo nutu facienda, quae
 de nullam dicuntur intus eam impossibilitatem. Dei omnipotentia du-
 plex est, nempe absoluta, et exornata: prima est tota Dei vis in se ipsa
 inspecta; altera est Dei vis limitata a deo, et voluntate, prima
 ad omnia, quae non sunt impossibilia; altera ad ea tantum, quae de-
 crevit, ex potentia.

Dei ad solam materiam improductam, et aeternam limitantur
 Epicuri, Populi etiam, et ea ab his dicitur, sicut est extensa constantia in aera, quae
 de sunt aeterni, Ranos, deus, et Mithras, et Mithras, et Mithras, et Mithras, et Mithras,
 remota Deo fieri, impossibile esse.

Prob. Concl. Deus est eo infundum, q. habet virtutem infinitam, q. omni-
 potentiam. Item, Deus mundum ex nihilo creavit, i. creatio ex nihilo non fuit
 nisi ab omni potentia haberi, q. Q. d.

Opp. 1. Voluntas in Deo ab intellectu non distinguitur, cum sit actus, passio-
 somus, q. omnia, quae intelligit, vult, q. solvitur, quae sunt, possibilis sunt, praeter
 haec, q. nil fieri potest. Resp. neg. con. quia licet intellectus et voluntas, Dei
 sint totae simul, cum sit liber, ex infinita serie, possibilem potest velle,
 quae vult alio relictis, possibilibus; et licet in Deo omni sit velle, ac facere,
 ex cogitatio vult, quae cumq. libere, et electivum vult.

Opp. 2.º Plura Deus nequit facere, buta mori, peccare, xerumes sentias, immutare, ac infacta, quae facta sunt, facere. Resp. Cum Deus sit perfectissimus, non potest de sua eius, perfectioni infirmare, repugnat, facere; propterea non potest mentiri, peccare, et alia huiusmodi, quae, con perfectione non congruunt. Nec etiam impossibile est, peccare, potest, quia sunt effectus, qui mori, qui nullam habere, possunt causam; res non potest immutare essentiam, nec facta, non facere, quia, hoc intentione, repugnat.

Opp. 3.º cum Leibnizio, et Wolfio. Dei natura talis est, ut semper meliora debeat facere, et optimos effectus, debet producere, et minus, meliorem nequit facere. Resp. Distingui debet perfectio finis, et perfectio naturae; si prima spectetur, nulla, perfectiona creari, possunt, cum omnia a Deo ex dictis, sime, suis finibus aptantur, et diriguntur. At si perfectione naturae, attendatur, nulla, potest a Deo creari, quoniam, aliam perfectionem, possit producere, quia nulla, eius, potentiam, impedit, meliorem, nequit.

Conclusio 2.^a Deus est ~~scientissimus~~ omniscientissimus.

Scholion. Omniscientia, est perfecta cognitio rerum, omnium, sive possibilem, sive futuram, sive praeteritam, sive existentiam. Scientia Dei a Theologo pro objectorum varietate, variis nominibus designatur, nempe, scientia, possibilem, scientia, existentiam, scientia, praesentium, et futurorum, scientia, veriorum, et tantum futurorum praescientia, nuncupatur. Hanc Dei praescientiam, quam, plures veteres philosophi negaverunt, iuricantes, per ipsam, humanam, arbitrium, laesi, in quorum numero est Cicero, qui homines faceret liberos, fecit saevileproditum.

Prob. Con. Deus est prima, univ. causa, a qua, xer omnes, in se, et con, evan, pendunt, et xer omnes, praesentes, et futuri, sunt in manu Dei, et subsunt eius scientiae. non enim, ex possibilebus, aliqua, seipere, nec mundi, repede, nisi omnia, perfecta, agnosceret. Deus est omniv. xer.

Opp. 1.º Futurorum, praescientia, laesi, humanam, libertatem, qui cum praescientia, sit infalibilis, ea, supposita, futua, non libere, sed necessario evenient. Resp. neg. ant. Nam actus liberi, non sunt sunt futuri, quia a Deo, praesentia, sed quia, ponentur, a libera, voluntate, a Deo, videntur; in re, eam, necessitas, non a Deo, sed a libera, determinatione, voluntatis, est. Ex, col. d. quod, eorum, me, ambulet, et ego, reambulatione, me, videram, no, possit, non, videri, a me, non, videri, necessario, ambulet, cum, ex, sua, libertate, et non, ex, mea, visione, ambulet. Sic, cum, determinatio, sit, tota, simul, omnia, d. Deo, sunt, praesentia, videt, Deus, futura, contingentia, quia, determinatione, non, voluntate, praesentia, novit, quae, posita, nequeunt, non, evenire, non, ex, praescientia, sed, ex, determinatione, libera, causarum. Memoria, artuar, inquit, d. Aug. lib. 2. de libero arbitrio, non, cogit, facta, esse, quae, peccaverunt, sic, Deo, praesentia, sua, non, cogit, facta, scientia, quae, futuri, sunt: scilicet, nihil, vetat, esse, aliquid, ceatum, quod, sit, liberum, si, ab, illo, cui, ceatum, est, nulla, inflexione, operanti, vis. De hoc, postea.

Conclusio 3.^a Deus est Providentissimus.

Scholion. Providentia, est cognitio omnium, praescientia, gubernatio, et dirig. p. si.

creatura, creatura demum; et ut potentia, praesentia, et provisa, magis
 patefiant aliquas conclusiones circa, breviter autem sumptum dabo.

Conclusio 1^a. Essentiae, rerum, nullum esse reale, habuerunt
 ab aeterno. Est scilicet, quod ex professo contrarium, nulli rationibus. Prob. 1°. Si
 creaturae habent aliquod verum esse reale ab aeterno, nulla posse esse
 creatura enim ex nihilo est. 2°. Sequeretur, aliq^{uod} praeter Deum esse necesse
 esse: nam sicut intellectus Divinus essentiae omnes necesse sunt intelligi, quoniam
 possibile sunt, ita ipsae quoque ipsum esse reale, necesse esse essentiae, essentiae. 3°. Quia non
 tantum creaturae a Deo secundo esse essentiae cognoscuntur, sed quod esse
 existentiae etiam: si esse existentiae erit quod reale, sicut esse existentiae, per se
 sunt ab aeterno, hoc est contra firmum. 4°. A. ex D. Aug. qui ait, edantur creaturae in
 Dei scientia, non existant in sui natura.

Aug. 1°. In reale, divinitus in omni actuale, et possibile; 2° creaturae sunt
 possibile ab aeterno. 3° reale. Respondit, quod creaturae sunt reales realitate pos-
 sibilitatis, quod cum non actualitatem, excludit, conc. realitate actualitatis, non.
 Possibilitas enim realis, prout est Homerice opposita, consistit in illa non
 repugnancia ad existentiam, et importat non existentiam actualem; et utrum
 si verum est a parte rei, nec reale, erit dictum possibile.

In st. Denominatio possibilitatis fundatur in alio reali, sed non potest
 fundari nisi in esse, essentiae. 1° est quod reale, Resp. Denominatio enim il-
 lam fundari in esse, objectivo, quod res habent in mente divina, et non in se ip-
 sis: hoc est homo dicitur, possibile, quia illa essentia, quae se praesentat
 in mente divina, potest existere, et existet, cum Deus velit; sed non reale in-
 riget, nisi si actualiter, ut possibile sit, seu ut reale, denominetur, et possibile. Un-
 de homo non dicitur ab aeterno esse rationis, prout tale est, quia non potest nisi
 esse objectivum in intellectu habere, sed licet non habeant nisi objectivum,
 reale, possunt habere. Et dicuntur, possibile terminari deinde, men-
 tis secundo esse, objectivum, quod habent, deinde non possunt esse realia
 dici, quatenus talia dicuntur, quibus realiter existentia non repugnat.

Corol. Res non habent in aeternitate, ullum esse, nisi cum in ea, erit reale,
 et rationis propria, et propria. Nam non est aliquid esse, partem ipsam, de aeterno
 si, sed quia non est nisi chimicum, nec esse reale, actuale, potest dici in
 omni: hoc est, nisi conceptum, seu esse objectivum in divina mente.

Scholium. Doctor. Sub. docet, quod intellectus creatus non potest primum esse
 intelligibile, res, supponit enim, antequam intelligat, intellectus vero divinus
 primum esse intelligibile, confert res, ita ut non sunt intelligibiles, primum
 ab eo intelligitur, nisi an summum, virtualiter aut eminenter in essen-
 tia divina, quae est illarum exemplar, non formale, sed virtuale, aut eminens
 tiale. Unde esse, rerum in aeternitate, sunt D. S. doctrinam in quantum in men-
 te divina concipiunt, seu rationis, potentiale, aut delectationis, vocatur; in qua-
 tum autem terminat illam divinam scientiam, seu sunt illa, possibile ob-
 jectivum, hoc est, primum esse, possibile, quod secundo, propria
 suarum rationes habent. Hinc ex ipso met. De. non esse aliquid reale, actuale
 in aeternitate.

Deeavit pro omnibus D. Aug. in 1° Gen. cap. 20. Sunt qui arbitrantur tantum
 mundo factum a Deo, et caetera, sicut fieri debet in mundo, sicut ille non vivit
 et ius est; Deum autem nihil operari, contra quos fertur illa sententia Domini;
 Poterunt utique modo operari, et ego operari. Hoc etiam docet multoties scri-
 ptura. Durant enim, vultus rationis illius. A. q. 2. n. 9. ex in alio loco

Prob. ratione: Si Deus non concurreret in immensitate, de omni re et de
 tantum, hanc effectus, et operationes non penderent immensitate a Deo; s. im-
 mensitate, penderent. **Q. Prob. seq. maj. quod tunc carus Deus non esset proximum pro-
 cipuum, sed tantum remotum operationum, et non penderent inmediate a eo.**
 Min. patet ex eis, quod nil ab eis videtur, quod effectus eandem, et ex alia magis ab eis, quod
 amica Deo penderat. **Consp. Nulla re et dea sicut sufficit, ut existeret; et nequid pe-
 xetur; operari enim sequitur esse, de modo operandi modo essendi, nec penderet. Sa-
 lus a secundo non est tantum causa secundo essendi, sed et etiam causa secun-
 da operandi, seu tamen est causa secunda in existendo, quam in operando; et si
 Deus concurrat in existendo, et etiam in operando, indiget.**

Prob. etiam. Potest Deus per amens causas secundo imperare operationes, et
 tunc, et non igno vult, ne quid repugnet; et hoc facere non potest, nisi immensitate con-
 curreret. **Q. Si enim non concurrat immensitate, non vult in operationes per habet
 praeter illud, quod in causas habet, et propter ea non poterit imperare operationes
 nisi per suam causam. Nunc sic? Deus multoties imperat operationes cau-
 sarum ab eis destructione, causam; et habet in eis immensitatem efficientiam,
 hoc patet in formace, et ab illo, in quibus nec in modo, et nec in modo, et nec in modo, et nec
 in modo, sed effectum imperavit, et solum hoc fecit super benevidens concurrere suum.**

**Ob. 1° in Concilio Tridentino definitum d. 6. can. 6. anathematizans eum, qui
 dixerit Deum operari mala opera, non permissivae, sed prohibitive, et bene; et sic
 Deus concurrat immensitate operari prohibitive, et bene in malis operibus.** **Q. Prob. min.
 si Deus concurrat immensitate, potest imperare peccata, sed non imperat. Q. et
 xatur ea prohibitive, et non imperando vel non concurrat, vel operari ea.**

Resp. Deus non concurrat in peccatum, ut causa moralis, et particularis, sed
 ut causa physica, et in eis extrinsecis, quae ex Deo, et lege in se posita tenentur con-
 currere in omnes actiones hominis, sicut et aliarum, causarum, et etiam in eis, quae
 ab eo prohibentur, sunt, cum, et condiderit hominem libere arbitrio praeditum, ne-
 cessario dicitur, et dicitur, ut dicitur, et dicitur, et dicitur, et dicitur, et dicitur, et dicitur,
 sive in malis. Propter hoc non est imputabile, peccatum, quia non est causa parti-
 cularis, et moralis, sed tanquam physica, et in eis extrinsecis.

**Ob. 2° in effectibus a causis diversis debentibus non debet reducere, aliquid con-
 xerpondere, cuiuslibet causae, sed in effectibus creaturarum nihil Dei relucet.** **Q. et
 item, Creaturae habent sufficientem virtutem in effectibus suis; habent enim tan-
 tam, aut majorem, perfectionem, quam effectus. Q. superfluum est Dei concurrere,
 Resp. ad 1° non magis in causis subordinatis, quae concurrunt ut
 totales quodlibet in sua ordine; Creaturae concurrunt ut causa particularis, pro du-
 cent tota, et effectum; Deus autem totaliter ut causa prima operandi. Ad 2° de-
 co: Creaturae habent in sua ordine, virtutem a defectum, sed non in reponendo
 a Deo**

a Deo, a quo in esse et operari possunt.

Corollarium. Concursum Dei ita est necessarium, ut Deus nequeat ab eo caetera sua benedice. Non enim daretur, si absolute, non esset necessarium.

Coroll. 2°. Objunctio Dei non in operari concursum in merito, non in virtute, nec in rebus, ut potest nulli si damnata ab Ecclesia, sed est tenenda de hoc, propter communitatem placitum omnium Theologorum, et sapientum.

Quaestio 5^a. Utrum concursus Dei praevius, aut simultaneus sit. Dicitur

Quaestio haec totum mundum implevit: Thomistae, substantiando praedictam determinationem physicam, et scilicet, et alii contrariam sententiam dimittunt in ea. Ut nos resorbamus, supb. Determinare esse, dicitur ad plura in differentia, ad unum ad unum, et ad unum. In differentia, ad speciem, ad ^{operatum} effectum, ad intensiorem, et ad indivisum: In differentia, ad obiectum, ad effectum, et ad, quod res est in differentia, ad speciem, effectum, ut ad amarum, vel odiosum habendum. In differentia, ad exercitium, et ad, quod est in differentia, ad producendum effectum, vel non, ut in differentia, ad amandum, vel non. Ad intensiorem non est, est ad producendum effectum, intensiorem, vel ad intensiorem, id est ad vehementer, et remissus. Et in differentia, ad indivisum est ad effectum solo numero distinctos, ut ad hunc, vel illum amorem. Contra determinationem eodem modo est quod duplex.

Suppono itaque, quod praemotio, seu praedeterminatio generaliter est praedictum quodam actu unius rei, vel causae in aliam, quod haec ad actum, et determinationem. Praemotio relative ad Voluntatem est motio praevia a mente, et voluntatis actum, quod ad agendum impletur. Praemotio duplex dicitur, alia moralis, est in voluntate quodammodo, suavis, vel quodlibet alteram impletur ad agendum, sed cum negatione actus et tunc, potest: alia est physica, quod est praevia, et amara, et impulsio ad aliquod faciendum, ita ut cum negatione actus, nequeat alter rei. Hic praelibatur.

Concl. 1^a. In causis necessariis, et naturalibus, praedictum est, physica praedictum. Prob. Causae naturae, seu necessariae, per suam naturam determinatae sunt ad operandum; in hoc enim a liberis distinguuntur; 2°, quod a natura determinatum est, praedictum a Deo, praedeterminatum. Prob. 2^a. Prob. 2^a. Nam, si praedictum, ratio potest omnia, cum voluntas hac praedeterminata, in agere, in ea est, quod voluntas est in differentia, naturae suae. 3°, ubi est determinatio praedictum est praedictum. Hoc expatere docet 5^a, plura in locis praedictum in A. dist. 4^a, art. 1. Causam secundam, in est, quod habet formam activam in esse, quod de genere in virtute alterius, non est recipere tunc aliquid ab illa altera; 5^a, tantum habere in in in illud alterum agens in suo ordine simul. et in dist. 13, q. 1. non caetero semper causam secundam, quam vocant, quod in instrumentum est, et aliter, motum in officiale, de causa prima, sed tantum subordinatorem, aliquam formam, suam activam, in formam alterius. in alio loco in praedictum, illa non est aliquid absolute, receptum in causa secundae, quod tunc posset agere sine causa prima, cuius influxum, recepit.

Dicunt: Illa qualitas praemovens requiritur ut convictio sine qua non agens in actum non existeret. Contra, causa necessaria non in agit, nisi si usquequaque sit, et concursus Dei ad actum suum, eo ipso, quod sit appropinquatus, quia eo ipso est determinata ad unum agendi modum.

Dicunt iterum, ignem, v.g. esse determinatum per modum potentiae activae, sed non per modum influxus actualis, quia tunc indiget Dei praemovitione, ut applicetur, et determinetur, ut actualiter succedat, de effectu cuius ignis. Pabillonius non convincit. Contra, Causae naturales, ut est ignis, ex se determinatae ad agendum in actu primo, et applicationem venit ab illo influxu particulari, nec illa, cui habitudo recipere deest, sed praesens defectus concursus generalis Dei.

Concl. 2^a. Physica praemotio in causis liberis nullatenus admittenda est.

Prob. 1^a. Nam in timore sensu ad servationem, quo certis sumus voluntatem nostram determinare, se ipsam ad operandum, item physica praemotio non potest stare, cum libertate, in q^o multiplici occipite. N. quod potentiam non agendi, proximum tollit, cum ad agendum, antecederentem, physice, et ineluctabiliter, nos determinet, si non, est in nostra libertate agere, nisi et possumus agere. 2. b. tollit in differentiam, quod in se per se tenentur a nobis ponitur, et ab ipso nostra electione, et connexione in vincibilem cum aliqua actione, habet, si, sic est praesertemotio, quae omnem voluntatis actionem, antecedit, effectu q^o suo praevalere non potest, q^o nullam in nobis relinquit libertatem, aut potestatem, ad oppositum, sicut qui in tenebris, aut in vinculis est, non potest legere, aut ambulare. 3. ubi unum est tantum in nostra potestate, ibi nulla est electio; 4. posita praesertemotio, unum tantum acceptare possumus; 5. nulla libertas, q^o ad quod sunt exortationes, praecipit, et comminationes, si nobis solum relinquitur ad quod voluntas determinatur.

P. 2°. Praemotio haec habet characteres. Antecedit omnem actum voluntatis, sicutur ea solo Dei bene, pluri: est omnino necessaria ad omnes actus, tam bonos, quam malos; talem connexionem habet cum actus, ut praesertemotio ad actum, et non actus sit possibilis; connexionem nullius intelligibilis, non potest ab alio quo intus esse, sed ab ipso praesertemotio naturae, quia per se infert actum, est q^o essentia aliter, junta cum illo: sic sentium omnes praesertemotio ad exteri; 6. Deus non sic praesertemotio voluntatem, ne exteri, ad actus libere, ordinis naturalis. Nam si praemotio ad exteri, necessitatem, antecederentem, ad agendum, si non ad exteri, impossibilitatem agendi, et hoc contra libertatem est, q^o. Quod patet, nam si ad exteri, voluntas antecederentem, non potest non agere: si adest, nullo modo potest agere, q^o iam voluntas non est dominans sui actuum operationum; quod dicitur procul absurdum est.

Prob. 3^a. Praesertemotio Physica, Deus facit auctorem, peccati, et praesertemotio hominem, merito ac demeriti in culpam; nam ille est auctor, peccati, qui ex auctoritatem in se exteri, applicat ad peccatum, secreto antecederentem, effectu, et ineluctabili; si hoc facit praemotio, antecederentem omnem actionem, habet in se ipsam connexionem cum illo, et ad omnes actus necessaria est: q^o Deus facit auctorem, peccati: q^o reficiens a est.

Dicitur tunc merito, Deum determinare ad materialia peccata, seu ad actum
 phisicum, et realem, non ad pravitatem. Contra 1.º Cum aliquis se in determinat ho-
 minem, quia cum illo conseruim est, ad id quod conseruim est, inducere, conseruim
 sed quod dicitur formalis peccati, scilicet peccatum materiale conseruim est, et in eo id deli-
 q. ad pravitatem determinat. Tunc vero, qui alteri suam potestatem, aut auctoritatem,
 et impellam eum ad illud, nonne excelsus factorum criminum? q. quia in bellis phisicis, po-
 tens erit eum factor. Contra 2.º Si Deus vero, quod vocant materialia peccata,
 voluntatem determinat, non erit magis causa bonorum, quod malorum obest;
 ut dicitur Christi: sine me nihil poterit facere, si deus prae determinatione phisica in-
 teligeretur, et uellent phisice reuolueres, bonis, et malis operibus communis
 erit, quod falsum est ut ait Jacob. Ab. Deus enim intentata malorum est. Repe-
 enum est ergo in systema, quod Deus in futurum sum est, et tunc illi ueritatem, quod sublatum
 nihil boni super eum, et enim V. C. ait: faceret phisice sobria omnia, faceret pietas;
 nulla esset laus uirtutis, nullus fuisset la bonum, nec puniret essent in phisice, ne
 ad mirandi, studiosi, si non libera uoluntate, sed necessitate, a nobis fieret, quod
 quod facimus.

Arg. 1.º Deus debet cognosci causa actionis creaturae, si non potest causa
 actionis creaturae cognosci, nisi in eam, per praemotionem operat. q. Probatur
 Deus non est causa creaturae actionis, dicitur, et operari, ut creatura dicitur, s. hoc ne-
 cessario praemouens agit. q. Probatur, si non dicitur actionem, creaturae causa dicitur, nisi
 si concurrat, et cum illa, creatura dicitur causa actionis Dei, quia, Deus non age-
 ret sine creatura. Resp. dist. maj. Deus debet cognosci causa actionis creaturae
 prima, et totalis, neg. maj. et subpositum, in quo in 2.º prob. resp. positum, De-
 um esse causa actionis non aliter, nisi quia agit nobiscum, cum hoc falsum
 sit, quia, primum patet est, quia ab eo uirtutem agendi habemus, et sic ergo hoc, et
 ex necessitate, cooperationis Dei ad id non tenet ab eo pendet.

Arg. 2.º Si Deus non praedeterminat creaturam, cum ea agat et caeco mo-
 do, s. hoc est absurdum, q. Probatur, hoc ipso, quod non determinat et creaturam
 a se, perandum, in praesentia, quando, et quomodo debet illa operari, an exhibe-
 rit suum concurrere, nec ne, q. Deus agat et caeco modo, hoc arg. uirtutis contra-
 rium inlubile. Resp. neg. sed maj. et ant. prob. Nam hoc ipso, quod concurrat simul-
 taneum cum illa, sit, quod illa faciat, et quia quod facit, hoc debet determinat factura, et
 etiam illud concurrere, de re uel Deus, in re ab eterno in praesentia in finitatem sua
 scientia, Deus cum creatura concurrat concurrat in suo simultaneum, quo consistit in
 eo quod in eodem instanti naturae, quo creatura dicitur existit in actu, in eodem actu
 ipse agit creatura a Deo, et in hoc de re uel concurrere uel cum illa, cognoscit ab eter-
 no suam liberam determinationem.

Arg. 3.º Sequitur, creatura esse primum mouens, prima causa, s. hoc totaliter est, quia soli Deo competat. q. Probatur, non moueretur ab alio
 praeter illam motionem, praedictam. q. e. set primum mouens. Hoc arg. est ably-
 ber, contra uoluntatem, quod si adiungat cum supra dictis, habet quod quod phisicam praer-
 determinationem, primum praeiudicant. Dico, Dei dominium primum de causa, primum
 q. motum dignitatem, absque phisica praemotione, scilicet. Deus est primum

ma causa dignitate, peccovitate, et independentiâ: est primus motor, quatenus movet voluntatem versus bonum in genere, motione generâli: et quatenus motione speciali etiam excitat actiones superactivales. Et sic distinguitur, nam, Creatura est et primus movens secundum quod, et improprie, quatenus se ipsam in suo ordine determinat ad agendum, supposito Dei concursu parato, et aliis aragentum requisitis a Deo acceptis, et concessis, conc; proprie, et absolute, neg; nam, Primus igitur salutaris, eo quod virtus agendi est a Deo, et a Dei concursu dependet.

Arg. Denique innumera testimonia sunt scripturae, tum in scripturis, tum in concilio, quae de Thomistis pro physica praedeterminatione aragentis de decantant: sed aragentis dici mus intelligenda esse, vel se concursu simultaneo, vel se motione voluntatis ad bonum in genere, vel se praedeterminatione morali, vel se motione speciali, vel se actu superactivales. Molestum est ad reddenda tanta, tamq; complicata ratione, et contradiâ adductas per centum abhinc annos, quibus haec quaestio excitata, magnopere agitata, fuit: sufficiant ergo dicta.

Concl. Secunda est. Deus creaturam praedeterminat ad agendum, per ultimum decretum praesens, quae velit ea agere hoc modo, et tempore, ut alioquin Thomistae volunt. Hoc sequitur ex rationibus praecedentibus, patiturq; ex eorum difficultatibus, et inconvenientiâ, tam pro causis liberis, quam pro necessariis.

Concl. 3a. Deus concursus cum creatura, agit immediate in effectum, non re-voic causam, per ullum influxum physicum simultaneum, distinctum ab eo, quo de virtute virtutem agendi: Pro b. ex textibus sed allatis, in quibus docet, influentiam causae superactivae, et per se in inferiori non esse aliquid receptum, in causa inferiori, cui ratio accedit: quia causa secundaria se ostendit sufficiens, et proportionata effectui suo in ordine, ut jam probavimus; et si datur talis influxus in causam, non potest esse etiam simultaneus, ut non habet aliquam prioritatem saltem naturae, et motionem, seu concursum creaturae, quo causae aut non simplex determinatio, seu concretio motus, se de vana praedeterminatione, nam ad hanc nihil conferret utrum prioritas actionis Dei, naturae, vel temporis sit.

Arg. quae pro prioribus allata, tuere, pro hac conclusione, praesunt afforae, primi, pallus denominationis causae, primus movens, determinans, et virtutis non posse, saltem ad hanc tali concursu in causam: sed responsetur, saltem, beati virtutem, acceptam a prius in secundam, et beate cooperationem in effectum.

Concl. 4a. Concursus Dei ad actionem creaturae est physicus, determinans, quae species, et individuum. Similiter concursus Dei ad omnia, et respectu omnium actionum creaturae, nomen Dei simpliciter, et voluntas, est tamomni, ut hanc litera multum, et quia est in infinitis actionibus, specie, et numero diversis, quibus totum effectus respondent. Concl. patet, quia, quum sit omniens, debet in suo decreto futuram virtutem, se non potest futuram determinate, virtutem, nisi concursus se determinatus, quae species, et individuum: est sic determinatus. Proh. non, ut cognoscat futurum, et non paulum futurum, debet habere in sua volitione esse determinata, se futurum, et non ad Paulum, eodem modo loquitur de specie.

Concl. determinatio quae individuum tribuenda est Deo. Hoc est, quod pro-

causam petam, vel Paulus; et quos sit hęc, vel alia, volitio solo numero diversa ver-
nit a Deo: in hoc non est difficultas.

Coroll. 1° Determinatio quæ ad specificationem venit a Creatura, sua, ut
ait in 1. d. 3. q. 7. causa superior, quæ est indeterminate, debet minuatæ de apert-
um, concurrens ad quæ causam particularem, aut imperatam: et hoc patet, quia de-
us de se est concurrens, et effectus creaturæ dicitur, sicut illa dicitur concurrens: quod
quos concurrens ad hoc, vel illas species datur, venit exigentia specialis causæ suam.

Coroll. 2° Determinatio quæ ad executionem in causa libera venit a Deo, sua
causæ libere libere, et non solum in eo, quod possit cogere contra vim,
v.g. amare, vel odire, sed etiam apere, vel non cogere, amare, vel non amare, cogit
de libertate contradictionis dicitur; et se ipsam determinat: alioquin libertas
non esset.

Scholion. Scholasticæ tractant in hac loco re, potentia obiectivæ: hoc est,
utrum Deus concurrens cum creatura possit eas elevari ad producendos
quoscumque effectus supernaturales; et hæc vocatur potentia obiectivæ acti-
væ; vel ad quæcumque formam supernaturalem describendam, et vocatur passi-
væ. Probabilis potest dici, non esse talem potentiam obiectivam in quolibet
ad quodlibet, sed tantummodo in eo, quod alioquin datur, imperfectior, possit natu-
raliter habere; vero quod potentia obiectivæ est aptitudo naturalis ad elevan-
dam actum.

Disputatio 2^a De Psychologia, seu
mente humana.

In hac postrema metaphysicæ Disputatione methodum recentiorum absque
assumimus; quia cum nostra colluctatio, non cum scholis, sed cum imperio
tendit, et de Deo statuat, et ut ipsi in suis exercitiis propugnantes hæc
metros utantur, in remanere debemus etiam convincere. Prætermittimus se-
nem et Angelis, et quibus in Theologia. Supponimus etiam, humanæ animæ
existentiam, de qua nullus sane mentis ambigere potest; et de illius natu-
ræ, origine, dependentia a corpore, et potentia disputare, id est, periclitamur.

Præfatio 1^a De natura animæ humanæ.

Mens humana est principium actuum, quo homo seipsum intelligit, bonum vult, sci-
cumque cogitationum, et volitionum, ubi concursus est. Corpus, seu materia est substan-
tia extensa, solida, divisibilis, et imbecilla. Spiritus, seu substantia spiritiva est
substantia, quæ corpore caret affectibus, seu formis, non est extensa, solida,
divisibilis, et imbecilla. Cum spiritus vocamus non habeamus, non negative, de finis-
mus; sed quodlibet substantia non corporea est spiritiva.

Sed unicuique in mundo admittunt substantiam, Monistæ dicuntur; qui duc-
torem, nempe spiritum, et ^{materia} ~~substantiam~~, Dualistæ; qui tantum materiam, Materialistæ;
qui totius mundi negant existentiam, et solum propriam animam admittunt
realitatem, vel Epistolæ nuncupantur. Numquam humanam esse corpus dicunt om-
nes Materialistæ; quibus ob hæc vult inter veteres Epicuræi, Epicuræi, Epicuræi. Non de-
sunt nostri temporibus imperii et imperio Philosofo materialistæ: imo aliqui Phi-
losofo Philo Chrestici, licet humanæ animæ spiritivæ dicitur imperatæ, nulla ratione
naturaliter demonstrari in hoc esse contentent. Præterea in præterita animæ huma-
na

falsum est: $\mathcal{D}$. materiaeque cogitare, $\mathcal{D}$. anima est spiritus. $\mathcal{D}$.

Assidantur Materialiter. $\mathcal{D}$.

Materiae virtutum argumenta alia negantia, sunt, quibus obstande volunt; materiae non repugnat, potentiam cogitandi, et accidentibus obficiuntur: alia positiva, quibus obstande, materiae virtutes animae, et sunt partem ab antea, quibus.

Arg. 1.° Nullus potest demonstrare, materiae repugnantiam ad cogitationem; $\mathcal{D}$. Probant, ut hoc fieret, debet esse, potentia composita essentia, sive inobstante, est, ut manifestetur. Rursus debet et cognoscere omni modo, quem potest materia suscipere; $\mathcal{D}$. hoc cognoscere, potest $\mathcal{D}$. nec potest ad se, si repugnantiam ad cogitandum, imo nec possumus determinare, ad quae materia actu cogitet. Arg. 2.° neg. ant. et prob. sufficit ut cognoscantur ad se, de affectione, quae cum cogitatione, pugnent; non enim possumus contradicere, et eadem materia, verificari, unde non est necessarium ut in materia possibiles materiae, in notentur.

Inst. dicta contradictio supponit materiae actiones esse omnes, compositas, motus locali, perfici; $\mathcal{D}$. hoc falsum est. $\mathcal{D}$. Probant, Magnetismus, et electricitas, veluti incombere sunt; vix motiva, et vix activa, materiae in contactu consistunt, qui a motu est distinctus. Demum quod novit, utrum Deo possit esse materiae cogitanti, cum legamus Mat. 3. v. 7. Potens est Deus de lapidibus vitia suscitare filios Aerae. Resp. In secundum, vix materiae, vel per actiones suas, per motum, vel non; si per motum, iam demonstratum est contradictio: si non per motum, $\mathcal{D}$. hoc vix non ad materiae, sed ad aliam substantiam, pertinet, quae eadem substantia, dicitur, et vix non potest habere, $\mathcal{D}$. perceptiones, quae per se, vix vix sunt, alterius substantiae, sunt nomen spirituales. Vix autem materiae, quae non debet notae, etiam magnetismus, vix materiae, et attractio motum, veluti terminum ad reductionem respiciunt, cum nullos effectus ad motum producant. Deo, quia potest facere, sed non contradictoria, ut est, quod una substantia, sit composita, et cogitans. Nec contra hoc facit dictum, vix eius, et in invento, quod sensus est, quod de corde lapideis, potest Deus coram caecis facere: vix ineptus sume a materiae virtutibus adductus.

Inst. Deo. Deus potest creare, materiae, extensam, et solam nulla ei esset affectione, et veluti in quiete: Potest deinde, ad quibus partibus motum dare, quibus amittant materiae essentiam; potest aliam partem, ita disporre, ut ab ore fiat, et fructus, producant; et potest dare, sensum, motum spontaneum, et omnes affectiones, sicut in Elephantis, $\mathcal{D}$. et volitionem, et cognitionem, quibus ipsa essentia destructura. E same, inquit, potest Deus creare, extensam, et solam substantiam, omni vi agendi, et pollicentem, nihil minus, vix substantia; potest aliam, comovere immateriale, omni vi agendi, et volitionem, et tamen, vix substantia, exit. Jam, vix quod exit, quod Deus, possit uni, hanc substantiam, mixturam, quod alteri, donari, non dedit? Certe, potest eadem, atque, tam vix motum, quam vix cog-

tionis, seu singulas vias, quae simul unitae integram cogitationem constituent.

Textus arg. dicunt: vias, quae in corporeis motionibus consistunt, possunt in vicem compensari, de prioribus motionibus defendere, sicuti vis composita per diagonalem refertur in vias componentes per laterales; et si cuticula verisimiliter de viis in unum plerumque, diversis ei communicant motibus, qui in unum tantulum transeunt. Ad quantationem respondent: Voluntas humana est de bonum in genere determinata, de nullo quomodo obediatur, nisi dependente a motu, a quorum reverentia semper determinatur, et ipsa motu ab exterioribus confluit. Quae anima in eis est, et non est propter aut intimam conscientiam. Nam animam in quibus se praesentat obiectum, velut speculum imaginem, ex objecti imagine, seu conflictu motu conflictus reflectitur dissimilis directo, quem tamen refert, ut a diagonali duximus, et conclusum, quia materia, et cogitatio rebusque sicut musica, et mercuria, quia una non est illa, non verum a seipso aliam.

Prob. Nam ob hoc de qua ratione, ut a tota am. ^{concordia} ad electionem extendant. Singula veritate. Quae quae sit de materia de elementis, substantiam tamem ipsa erit extensa, de divinis, uno et cogitatio erit extensa et erunt argumenta videtur. Ad alterum: in ipsa materia distinguitur de modo differentiatione intensionis, et extensionis; primum in variis connotationibus materiae, ^{consistunt} seu sunt ipsa in materia variis connotata, ut supra; quae natura de se ipsa sequuntur, vias sunt extensa, et ^{extensa} extensa de in pura relatione, et extensa de objecta consistunt, ut motus, et quae, et hoc ut pote, pure relative, non sunt praesentia extensa. Attamen cogitatio in unum, et in modo differentiatione pertinet, cum in se delectio, quae materia alio modo intensionis, se habet, vias extensa, et alio modo est.

Ad tertium: certum est aliquid accidit alia, quae partibus conveniunt collectives, non conveniunt distributive. Ad presentia, quae conveniunt partibus collectivae, etiam in eis distributive reperiunt debent, ut extensa, solutio et sic de extensa, lapsum extensa, et solutio, non esset, nisi solutio, et extensa in singulis lapsum esset. Nisi materia solutio, velint cogitationem, ex quo extensa, ut motum horologii, quae caput contentum in unum pensum loquuntur. Dicitur de alio est in motu, alio quae in parte ^{de} ^{partibus} solutio in variis partibus in unum in motu habet alio modo, et la non, quia si in singulis partibus non reperiatur, in unione, non esset, quia si ex omnibus partibus collectivae sumptis exurgit unum in unum extensa, in qua parte erit collectiva, si in unum solutio, non multum ad extensa distat, qui in unum solutio substantia, hoc primum caput, et extensa, si in solutio solutio, et extensa, quae solutio, quae solutio.

Quae solutio spectat, diversum non est, actionem corpoream requirere aliquid subjectum, in quo recipiantur, et ut simultaneae actiones diversae, in quibus diversis subjectis, seu corporibus. At non negabitur distinctio vias, corporeas posse in uno subjecto veluti compensari, et sic

sero negamus, vni resultantem alia distincte, referre; ut in diago nali
 et in plano associato patet. Nec inextensae leges animae, conformis est. Hinc motus
 leges experimenta necessario sequuntur, 1. ut motus adhibeo in volanti moratur,
 suo vno motu ipsi applicatur. 2. ut datus duabus aequalibus, etque oppositis vi-
 ribus materiae applicatis, nullus motus sequatur, seu quiescat. 3. ut applicatu
 parui si duobus aequalibus corporibus in eam in utroq; sequatur effectus. Aut
 datus pluribus, vni uterq; iuxta diversa vs directiones corporum impellentibus in e-
 us quorundam sequatur motus ex vniuersis urgentibus compositis. Nunc ergo com-
 ponant capitandi motum cum his legibus. Certum experientiae est impellenti-
 bus motus, positus, animam suspensam aliquid de premaria de, et ad solidi-
 ner, a deceptionibus sensuum omnino differre, item, positus aequalibus moti-
 vis animae quemcumq; datur sit, vel alterutrum: duo homine, vni eum motus in-
 pulsus oppositus datus detentum autem; et positus duorum motus minime ex
 tur in animam atq; ex ipsius capite, hoc sole datur est.

Nullus quod laboris est speciali exemplum; non enim representat sibi
 imaginem, uti animae, sero oculis, vni ex luce perfectione. Si autem ex dicit
 te conflictu in animam alius de vniuersis capet, hic dicitur non refert, cum
 nullam in hoc actus actionem sufficientem continetur. Ex quibus
 omnibus patet, et contradictionem materiam inter et cogitationem vni,
 vni ut ne dum una alia non sit, et etiam una aliam excludit.

Arg. 2.º positivè. Quod quod locali motu movetur, est corpus; si ani-
 ma locali motu transfertur. Q. est corpus. Prob. in. De quo lib. 2. huius intel-
 capti 3. pluribus actionibus in primis. Illud locali motu transfertur, quod ma-
 tat locum, et aliter dicitur; si talis est anima, quae cum agit in corpore, in
 quo est in loco, in quo est, quod corpus movetur, et ipsa movetur. Revera
 nisi anima e loco movetur, non sum ex corpore, exiit. Quia anima
 est fixa, unideterminato loco; non enim est ubiq; quod movetur. Tandem ip-
 sae cogitationes moventur, cum una alia sit celerior.

Resp. Si per esse in loco intelligit, quodam distantia, et vicinia
 relatione ab imaginariis quibusdam finibus, hoc sensu non negamus
 xitum esse in loco; et tamen si per loco intelligitur esse in actu ad
 loco, hoc anima de se negat. Revera si ab essentia ^{in actu} any punctu non in-
 extensa, et libere in de, monades sunt in loco, utrumq; negabit, cum in extensa
 nequeant spatio commensurari. Patet enim non est, anima in corpore
 in se, sicut unum in dolo, aut de eo exiit, sicut ex a partibus; sero suo
 vni modo in infabili se, ipsi praesentem per quod datur motum, et co-
 gitationum dependentiam. Nec proprio sensu cogitationes, celerior voca-
 ri possunt, sero lato sensu, vni est visiores, et clarior vocantur. Quod ali-
 am materialitatem concedere debent, certe non poterit intelligi, quod motum
 cogitatio prius alia cum unum per lineam per faciat, ut vni celerior pos-
 titat.

Arg. 3.º Anima est corpori unita tamquam forma, cuiusq; operationes
 in corpore motionibus omnino dependent, Q. est materialis. Prob. conf.

Ex eo quod anima et corpus unita physice, atque abesse in cogitationibus pervenit, inferitur aliquam esse inter corpus, et animam, proportionem, et inter, ut ait Philosophus, 8. proportio est inter duo homogenea secundum magnitudinem, comparatio: Quod animam et corpus eundem generis. Resp. tota unio animae cum corpore in eo sita est, ut anima a corpore in cogitando perveniat, et corpus ab anima in spontaneis motibus. Hoc necesse non est ut homogenea sint, sed sufficit proportio, ut in operationibus sibi mutuo oppositorum procedant. Neque magis clare quomodo hoc est, sed plurimae cognoscimus clare contradictionem in materia mentis, et cogitationem.

Inst. ex anonymo libro ipso, l. 3. Homme. Machine. Ex unitate cerebri anatomia optime, pericardium et in pericardio, atque deumine animae; nam ex magnitudine in eo, et di. positione cerebri, et quod operativum, et roentis acuminis, et stupideitate, tam in homine, quam in brutis, pericardium, est materialis anima. Resp. in primis, si anima materialis est, invaria puncto statu erod est, ut probavi, unde probandum est, quomodo ex integritate cerebri structura vis haec, pendat. Virebimus, ex statutis legibus si hoc hoc de summo est, nempe, a tales cerebri motus et tales, ex istentur visae, in eo cerebri, de acuminem, vel stupideitatem, plurimum confect.

Inst. ego materialista legem talis conjunctioni non agnosco, et quod in principio loco ponis, non agnosco. Respondeo, materia debet materialiter hanc legem, cum clare demonstratur, quod ex unitate in eo animi unitatem, iustitiam, libertatem, voluntatem, in tantum sensum, et creas rerum abstractas cum materialia, praesertim talibus in se, per adhibere pugnae.

Aug. de civitate Dei, Veteres patres Ecclesiae, qui animam humanam corpus vocant. Respondeo, unde de philosopho aristoteli, qui a peccato nimis animalitatis deflectit, quem scusat 8. Pa. vero Aug. aeterni Patris entis corporis nomine intellexerunt substantiam temporalem, de philosophum limitibus circumscriptam, non vero materialis.

Questio 2. De anima humanae

Immortalitate.

Immortalitas defini potest per perpetuam substantiam viventem in suo aperto statu, bene parata. Unde immortalitas soli viventium betet, si autem non sit vivens, per perpetua dux dicitur in corruptibilitate; igitur omne immortale est incorruptibile, et non converso. Quia ut in immortalitatem, nedum viventis dux dicitur respicitur, sed non de betet actibus, quorum est principium, cessare: hinc corpus mortuum, cum expandit, et sua functionibus plenarie cessant. Duplex distingui solet immortalitas: 1. intranscendens, et absoluta, quae convertitur ad substantiam, nullum in se habentem interitum principium; 2. extrinsecus, et relativa, quae competit substantiae, non habentis quodcumque extrinsecum principium, a quo destituit, aut amittit, hanc sibi. Cum autem quae

ritur, an anima immortalis sit, est, an vere sit aliquid ^{in seipso} ~~immortalit~~
tatis, principium intensionum, seu locutionis, & est in se, ita solu-
ta immortalitate, non ex omni immortalitate. ~~est in se~~; haec enim so-
lus Dei est propria

Schol. Anima humanae immortalitatem negaverunt Epicurei, et Stoici li-
dicantes, in corpore solutione, animam dissolvi, ac dissolvi. Itaque eruditionem
plures veteres impleverunt, ut Arist. Galen, alii q. formis, peripateticis ad-
dicti, quos secuti fuerunt plures doctores. Arist. videlicet, et Petrus Pompo-
natius, et Avicenna, Cesalpinus, S. ad notam etiam de veniens, mirum est
quam non temere in haec impietas Epicurei veritate pariter est. Ad eam decesserunt
et Spinoza, Dillavio, Covarruvius, caeteri. Paninonius in iustis libris
de homine Machonio, qui Metaphisense tractatus, diu de hominibus, et nostris diebus
imprimis Volturice, Etiam de humanae mentis immortalitate per se senserunt
qui illam spectata fore immortalitatem, sed iustis Philosophiam mortalem esse
dixerunt, quorum exoxem, praecipue sit illa de mente. Concilium subleone to.
quod propterea praecipit Philosophiae, professoribus, ut in anima demonstratione
da immortalitatis natura, re ipsa omnes in se darent.

Conclusio. Anima humana immortalis esse, ratio demonstrat.

Prob. Anima humanae immortalis est, si natura sua, corpore superest, si a
corpore, se parata maneat in exercitio suorum cognoscendi operationum, et
si a corpore, se parata, nunquam a Deo destructio; S. haec tria ita se habere
obstant rationi ^{in seipso}. Q. anima humanae immortalitas, ratione deman-
stratur. Prob. in se, per partes. Primo anima, nullum agnoscit, intensionem, quod
est intensionem, corruptionis, principium naturae, q. corpore superest. Prob. aut
anima humana est simplex, sive spiritualis, substantia, non partibus, quibus
quod res obatur, q. est incorruptibilis, quia corruptio per resolutionem compo-
siti in partes fit; q. caret intensionem corruptionis, prima q. pro. Hinc patet, non dari
ex se cum naturae, agere, potens illam destruxerit. Prob. hoc agere, velent
corporeum, vel spiritualis; non corporeum, quia hoc in incorporeum, q. ex
re requirit, non spiritualis, quia omne agere, a reatum, non nisi per resoluti-
onem, partium, de mutatione humana, conrotationem, potest rem destruxerit,
et remanens, primum subjectum incorruptibile, quia solum a Deo ani-
nihilari potest; Sed anima humana hanc mutationem, partium, potest non
ne, potest, et pote, simplex; q. caret intensionem corruptionis, principio.

Secundo anima humana a corpore, se parata in exercitio manet sua-
rum cognoscendi operationum, et remanet illi cognoscendi facultas, quae in se
sententia spectat. Primum in illo statu objecta, sc. se ipsam, spiritualis, et alia
objecta; si enim veritas clara, et vivida cogitatio in statu unione, cum in se
se esse coeact, multo melius, potest hoc facere, se parata a corpore. Et sane
ait Ch. d. t. x. humana mens, cogitandi facultatem non obtinet, corpore, quoniam
plura cogit, quae corporis organa non afficiunt, imo quae corpori contra-
ria sunt; q. tam quae esse, quam quae cogitandi vim, est a corpore, in-
referendo, q. si ut patet, post corpus superesse, ita in hoc statu vivere,
et cogit

enim sturam vitas nunquam desistat, et complete felicitatis, quod ceeteris hu-
taaxent.

Nec magis firmasunt et fugiarias seculorum arguenduram; Nam licet fer-
te maxime velius virtutis, et admodum esse testimonium conscientiae, et bone-
num laudamus, et vniuersalibus supplicium in conuentu a excruciatu, et in no-
famiam; non autem sunt haec adaequata. Cum enim, plerumque testimoniu-
um, bonae conscientiae, sperant, et sua scelera sustinent, non satis abal-
toxae naturae proximum fuisset, ut homines ab illis abstinerent. Quae necesse
est, ut boni aeterna praemia, mali supplicia in aeterna vita habeant,
praecipue cum culpa, et viciis actione oblecti sunt in hinc. Stoicorum
doctrina rursus excipienda est, nam vixit malis, et vixit bona animam sen-
sibus percipere, nemo inficiari debet. De illorum exemplo nihil materia-
lius concludant, nisi prius ostendant, in eis esse eandem libertatem, et
eam rem boni moralis cognitionem, quae in homine rebeaturitas, quod
nunquam demonstrabunt. Quomodo nulla comparatio inter corpus et ani-
mam est, cum hoc si medium instrumentum animae, et quae bonitas, et
malitia actionum, pendet. Caeterum, ob unionem cum animam, et societatem
in bonis, et malis actionibus, immotile futurum esse corpus, fides docet.

Suriantur et veraxiam.

Ad speculum argumentorum hoc est comparandum, aduocatio lib. 2. de
rum naturae. Anima composita ex minutis corporeis longe subtilioribus
illis, quae fumum, aut nebulam efformant, quae in aera debet dissolui cum
corpus moritur. 2. anima cum corpore, dignitate, cum ipso exeat, et senescit:
nam infirma est in pueris, robusta in viris, et debilis in senes, quae cum corpore
moritur. Tertio anima cum corpore appropiat, dolet, et angit. Quarto, cum
appropiat sanatur, et cum deficiens est in videri, et quod non contingeret, si
immortalis esset. Quinto membra singulorum aliquando moriuntur, quae ani-
ma habet partes, quae singulorum moriuntur. Sexto membra pars homi-
nis, quae non alia comparte exortae, nequit. Septimo, anima sine corpo-
re, sepe nequit, cum cedit sensibus. Octavo anima toti corpori coequetur
situr, quae ex diuisibilis, quae mortalis.

Respo. Praeclara sunt haec arg. 1. quae iam in precedenti soluti-
tum, solutio caeterorum ex legibus commixta animae et corpus, et
sanctis patet. Cum autem deus sapientissimus, hominem ex anima, et cor-
poris compositum set, necessarium fuit quaedam armoniam inter corpus, et ani-
mam, ut foret perfectum animal, et non terribile, non tacuum, et opor-
tionibus oppositis compositionis. Ex qua armonia, fit ut nullae, sunt conuen-
te cogitationes, quibus non restaret motus in corpore incedere, praecipue
et vicium ex motibus corporis resultat in anima, tot vicia. Hoc constat
non solum ex fore, sed et ex ipso rationis lumine, quae videri, et monstrat com-
mixtum et partium inter et corpus. Vnde Philosophi Seniles, Epicurei et
cepti, non obstante anima, et corpore debeat, multo sublimior esse
naturae, uno corpori praecedente, Platonicum, et Pythagoricum docuerunt.
Verum

antea protectionem habitum, et flatum significet. tunc eorum mores animarum
 huiusmodi loquuntur, et plures homo pulvis, et cinis appellatur in facie
 levis. Iuxta prob. ex salomone, in Ecclesiast. 3. Dixi in carne, in eo ex filii homi-
 num, ut probaret eos Deus, ostenderet et similes esse bestias. In voce unius in tentibus
 est hominum, et fumentorum, et adspiciuntur in conditione. Sicut mortuus homo,
 sic et illa mortuorum, similiter spirant omnia, et nihil habet homo fumento
 amplius. Cuncta subiacent vanitati, et omnia perierunt in unum locum, De testi-
 bus factus sunt, et in tentibus, pariter reuertentur. Quis novit si spiritus feli-
 cium ad amorem ascendat sursum, et spiritus fumentorum descendat deorsum?
 Eccl. Sap. Cap. 2. loquitur: Et nihil notum sumus, et post haec eximus tamquam non
 fuimus. . . . cinis erit corpus nostrum, et spiritus diffusetur tamquam ma-
 lis aeris. Tob. 11. homo cum mortuus fuerit, ubi quid erit? Pundem Ap. Rom. 6. De-
 us solus habet immortalitatem.

Perp. in numericis s. s. uti in d. tertio mente loci animarum, probatur
 immortalitas, in praecipue omnibus, quibus de fidei in p. s. o-
 rum, et justorum status sermo fit, in eo maximum est vixit sapienter et p. s. a. c. e-
 rentes de car. pro tam clario erant et tuos recurrete, loquitur de iud. Moyses
 ante ma. spiritualis non meminit, ac hominem veluti ex omni p. s. a-
 te, corporum sermo p. s. o. s. et in non offit eius spiritus h. l. i. t. t. sicut d. ei. s. p. i-
 tualis naturae non offit, quod a p. s. a. m. mentionem non faciat, vel p. s. a-
 corporum membra et tribuerit. Moyses enim, sicut d. Chrys. hom. 1. re. v. p. s. a-
 1. Per. Turcis loquebatur, qui tibi praesentibus rebus in h. a. b. a. n. t. n. e. d. s. b. i-
 ritate de quaquam, comprehendere volebant, propterea sapienter sumus scrip-
 torum sermonem, iudiciorum iustitiam et tempestant, et Deo, et anima, tam qu-
 am re rebus corporis locutus fuit.

Salomonis verba autem, corporis solutione, quae hominibus, et huius
 communis est, auterim b. i. r. u. m. sententia accipiendae sunt, ut ait d. Greg.
 lib. 1. Dial. Salomonis ita d. mens, in cap. 12, batat, ubi ait: reuertatur pulvis in
 terram suam, unde erat, et spiritus revertatur Deum, qui loci illam. Non hoc quo-
 quod ex impiorum ore, prolata sunt, vixit aut: haec cogitaverunt, et ex-
 cavaverunt, et occiderunt enim malicia eorum. P. s. a. m. Tob. reanimae
 immortalitate, re p. s. a. m. re. u. r. e. c. t. i. o. n. e, re attedat p. s. a. m. in terra, v. t. a-
 s. p. e. r. t. i. s. u. m. e. loquuntur: ita d. in a. d. u. c. t. o. l. e. p. t. u. r. e. h. o. m. i. n. e. s. o. s. p. i. t. u. s. p. r. o-
 ut animae, constat, et ex parte, quibus dicitur, sicut homo non remanet,
 Dem. p. s. a. m. soli Deo tribuit immortalitatem, necessarium nullo modo in-
 gentem conservatore, quae ab d. v. i. o. s. o. l. u. t. i. o. n. e. n. e. c. e. s. s. a. r. i. u. m. p. r. o. b. i. a-
 est: vixit Sophronius in epistola a septa. Sino de p. s. a. m. h. i. p. p. r. o. b. a. t. i. s. a. i. t. a-
 animam immortalem esse, non naturam, sed gratiam: nempe de Deo re-
 luntate nolente eam destruere.

Iud. 3. De mentis humanae

Oxigine

Nulla inter veteres sive profanos, sive ecclesiasticos verborum
 un effertur disputatio, quam quae animae, humanae, originem spec-
 tate.

tat. Platonicè, Pythagoricè, et Origenistice, putarunt humanas animas
multo ante, coactas, quam corpora, et auras involuisse, ut in aliquorum
eximium, formam, postea in corpora sunt deluxisse, veluti in quosdam
equos egredere vel aurtas deventurum, vel corporalia, corpora etiam ignobili-
tate, pro diversis meritorum conditione, itaque animarum transmigrationem
de corporibus in corpora, quam metempsychosin vocant, existit, etiam tempo-
ribus kluter, copuli exerunt, ut vixere, est in Calpomet. Stoici Manichæi,
Piscillianistice, et spiritus sancte animas esse diuine substantiæ, particulas
dixerunt. Alii vero at Pythagorici, et Abollonici a natura putarunt esse
particulas animæ, patris, credi ut animas, penitus et patris, exortis. Alii
tanquam deo animas immediate, creari censent, nunc vero quotidie in factis
fuerunt mundi initio creatae, dissentiant inter se Philosophi, præcipue, post
quam Leibnizius, et Wolfharius demonstrare tentarunt omnes rationales animas
initio temporis fuisse a Deo coactas, et organibus corpora culta in cluvas, quæ si-
mulcum corporum nomachum in uteros matrum transeunt.

Concl. 1^a. Resicienda est Pythagorica. Metempsychosis.

Prob. Ut ostendam, hoc delirium, plures ab Ecclesia anathemate, inflicti sunt
esse, cum centum episcopi a sepi. sit, animam Adam ante suam suam corpore
non fuisse, quod et de aliis consequenter dicere debet, amabo ab ista opinio
curat æquum, præterea, animam ante delusionem animæ in corpore, ipsa non
remittit, catur? in quædam negabat Pythagoras, qui teste dicitur de blaudis
ante dicitur, se meminit, se dicebat. Et quia non ariet meo xaki, vel deli-
xi hunc Philosophum, qui contra communem omnium hominum, placitam
secularem, habebat remittit concium? S. hoc somnium, a leavi, supposito-
ne non iniget.

Arg. cum Origene, Animas est in corpore, ut in cast. ex, ut patet ex
scrip. et ratione. Scilicet aut scilicet, 3, s. existit sum animam bonam, et cum eo-
dem magis bonum, venio corpus in quædam, et in Ps. præquam humilia-
rent, ego deliqui. Revertete animam meam in requiem tuam. Coluce, ca. 1. e
animam meam. Confitebor Dño in regione vivorum. Patet vero demon-
strat. Nam animas, particulas nomine ratione, præsens potuit corpori
copulari, corpori nempe inferno, et quædam demonstrasse.

Prob. Salomonem ibi legimus bona sui animi in oleo, quam a Deo sus-
titu fuerat, de felici corporis temperamento, cum animas sapientiam
voneat, suum. Ad alterum dico, dum in statu fuisse. Debit, pro bea, præ-
ta, non in stelis, sed in corpore, patris, et conscientie, stimulis appetit
antiquam, pacem optabat, et in regionem suam in quædam, quod de præda-
vris, historia patet. Anima reatu fuit, ut corpori uniactæ, non tallo
uno est, si natura ali, et non, pænalis, et quid sit, corpus in partem, de mono-
tuo sum, pænalis, est originalis delicti, non eximium, in stellis, factorum.

Concl. 2^a. tanquam absurda, temeraria est sententia, stoica, et bonis sto-
tica. Prob. quæsi anima esset particula, diuine, substantiæ, form ipsa
substantia, et esset diuina, in parte, quod repugnat. Cæcæ etiam, in hachy
pote.

poterit anima humana necesse est, aeterna in se pendere, de infinitate, perfectio-
nis, haberet Dominus Dei attributa; hoc absurdum dicitur, est. Q.

Dicunt spiritus sanctus, in Dns Sep. sepe, animam hominis, seorsum, pro a cultu
suae, de spiritu Dei, unum est, aut, in Deo esse, moveri, et vivere. Q. Resp. spiritus sanc-
tus dñs, sicut abati, per omnes a Deo in op. et con. curru. venient; vero mirum
non est, spiritus sanctus Deo tribuatur, essentia, et actiones creaturae animi. Nisi dicitur
plurimum dicta testimonia, necessarium est considerare, veros, tem. per testes, et men-
tes esse. dñe, substantia, pater, quia Dei dicuntur, quod absurdum est,
nemo non videt.

Concl. 3a. Quod dicitur anima opinio omnino absurda est.

Prob. anima humana est spiritualis, et nequit per se ad lucem propter auri. Parent
si anima filii est portio animae patris, sicut anima patris esset in patre di-
visibilis, a se se potest. Deinde, in filium, pro creatione, imminuerentur ani-
ma patris, ex qua tot de ea partem, portiones, quot filii; et haec anima tot vultu-
tes haberent, quot patris; S. hoc est absurdum. Q.

Dicunt Traduciani; Genes. 26. animae filium Jacob dicuntur, ego of-
se de femore tuo Jacob; S. efferri nequeunt quod est corpus, cum ex receptio-
nem sententia, in utero matris continentur in obo; Q. efferuntur quo-
dam animam. Prob. quia si non efferri videntur quod est animam, quomodo con-
trahunt peccatum originale? Resp. Quia vitium sumi pro toto homi-
ne. Homo descendit a patre, quia in obo inclusum fecundum, verum, a
nimali cura elumbis, sicut ex femore tuo descendit. Licet anima ab obo
cato e manu creatoris exeat, unita sciatu corpori, in factum moleculi exi-
pibilem, conquam in vitio torvare consumptura, ait D. Thomas: Nam ex onio-
ne animae, cum corpore, filius a deo resultat, a quo descendit, de prole
ea devota, iustitia, originalis in haeremo amissae.

Concl. 4a. Quod praesens opinio originis animarum delirium est.

Prob. Vel omnia obo, ponuntur animata, vel illa tantum modo, quae sunt nec-
citata; si primum, in natura, praeibunt animae, obo, nomen, si ex non videntur
in faemina, vel in teo, vel in virginali statu manipatis. Si alterum dicitur,
et, eaunt se peccata, et frustra nec tot obo, quae, natiura non sunt.
Nunc autem, vel animata obo, vitales motu exserent, vel non, si exserent,
et non indigent fecundatione, ut in clun, machinulae evolantur, et exserent;
si non exserent, et non habent animam, cum nulla s'videant vitar.

Arg. ex Alberto, et Wolphio. Incho mundi creavit Deus omnia, et omnia
humana; S. humanum personae ex anima, et corpore constare debet, aliter
non esset humanum. Q. Item, sicut, s'bt. sic, septimo requiescit Deus, et obo
creandi, et nihil obo creavit, et, animae nunc non creantur. Denique mun-
dus est unum ens, qui nihil ad se potest, vel demum solus, et in essentia, S.

Resp. quod sicut carum hominum, dicitur humanum, licet illi anima
praesens non sit, fuit tamen aliquando, ut per eum, sive machinula homi-
nis a vinctio convitae, venereat humana, non duo habet animam, pro quod
aliquando habebit; Deus sic, septimo requiescit, non in creatura, et peccato
non ul-

non autem inchoantur, ut ait D. Aug. Abterale quibus et corporibus formatio-
ne, ac et homines. Cum corpus accidit, nullae creatio fit, sed tantum elementum
totum mutatio; et in hominibus productione fit creatio animae, quae et pote-
stas spiritualis ex nihilo fit. A. uultus: de et concessione. Non plus nullae addi, vel de mi-
nundo non has species, quum e jus essentia mutetur; s. non potest negari crea-
tio inchoantur, de has species concessione.

Corollarium. Animae humanae in diebus accidunt, et quae organa in foer-
tur corpore inchoantur, statim, ac in eis habetur partium evolutio, et
organizatio, quae, ut aie funtionibus, necessaria est, si ut ea deficienter
esset anima. Hoc patet ex computatione praecedentium opinionum, tum ex
Ecleria, qui in dicitur, s. subleem. §. 3. statuitur animam rationalem pro corpore
reum, quibus inchoatur, multatur in, singulariter esse multiplicabilem
multiplicatam, et multiplicatam. Et §. 14. excommunicavit procurantes
ab actu foetus animati, et innocentius 11. damnat edicentes licitum es-
se pro curatio foetus inchoantem. §. ex actum pro corpore organizatio
Judicium A. De. Unione, et co. inchoatio ani-
mae cum corpore.

Mens humana corpori unctur, quo usque vivit homo; et in tenui corpore, et
animam in tenui multum commoventem, perenni ex benivencia confirmatum.
Hoc commoventem est, et aequum. Ten. ad Deo stabilitas, quae fit, ut postea quibus summa
corpore motuibus res bene aut invariana judicium cogitatione, et de se actione, et
victusum animae, cogitationibus res bene aut in corpore de terminati, motus. Cum autem
tem corpore motu alii spontanei sunt, qui se, mentis impedit subleem, ut membra-
rum motu; alii naturalis, qui praeter impeditum animae sunt, ut sanguinis
circulatio; similitudine animae actiones aliae liberae sunt, quae animam pro libe-
to exerceat, et amon. alii pro objectis, aliae necessariae, ut cum usque ipsius. Ex
quo videtur, non omnes actiones, et huius commoventem esse, nec pro corpore, sed tantum
quae sunt animae liberae, et quae commoventem cogitatione, et affectum animae;
quae enim nec libertati, nec cogitationi subduntur, ex mechanismo corpore fi-
unt, ut in plantis. Cum certis semper animam corpore unctur, ipsam, et impeditur
corpore, motibus spontaneis; et vicissim, et cogitatione a motibus corpore
determinantur, actum quae est, et quomodo in tenui substantia toto coelo diversis
tanta, harmonia haberi potest. Quae, pro de corpore, sunt sententiae, et hoc com-
moventem ex plura annis, physici in fluxu; et curam occasionalium, et har-
moniae praedestabilitae.

Primum subleem seholastici docentes, animam esse, subleem
corpore formatam, quae tota sit in toto corpore, et tota in quolibet eius parte,
unus est physicus influxus mentem, in tenui, et corpore, et in vasa, actum, quae est
quae ex anima in corpore transit, et recipimus; nempe, ex motibus corpore
ad animam species, sive materialia, sunt in materia, producentur inchoantem
quae animam, et perceptione reorum, et sensibilibus determinant, sine quae
de, cum animam, et confecti producent species, spiritualium, et sensi-
bilibus objectorum. Et converso ex animae, perceptionibus fit quae in mo-
tu in

hic in corpore, seu vi motu quodam, ens, fluidum, nec sensum, de determi-
nata spontaneo corporis motu.

Sylthema causarum occasionellium in corpore examina ab exteriori
propositum, accedente, clarior in Melancholico alioq. explicatione, ad sensu, exi-
mam, et cor, hinc in perfectior case, ad agendum impotentia, ac utriusq. operatio-
ner, fieri a Deo, qui legem quam sibi sancivit, et canit. Determinatio quodam
nam motus in corpore determinatus quia, dum, perceptione in anima, itaq.
motiones corporis sunt, prout, occasioner, utrumq. animae, et volitione animae
sunt, prout, occasioner, motuum corporis, nullum q. inter, corpus et animam, habe-
tur tale, commertium.

Apparet, est etiam, tale, commertium, sicut, sub initium, et Wolphium, ce-
terorq. harmonistar, seculorum, quos animae et corpus, sunt, duo automates, q. p. a,
si, sicut, mechanicae, structurae, producere, debent, seriem, suarum, operationum
ab ip. dependenti, unius, machinae, ab alia, arce, ut, anima, ea, dem, habet, et per-
ceptiones, et volitiones, quae, nunc, habet, et si, nulli, foret, unitas, corpori, et corpus, esse,
dem, poterat, motus, qui, in ip. producantur, etiam, nulli, foret, inter, anima,
Iuxta, bono, Deo, p. se, sicut, quaedam, fuerunt, sunt, operationes, in, h. c. duabus,
substantiis, hinc, harmoniam, praedictam, illi, sicut, si, duo, automata, unum, est, quo-
rum, consonae, essent, in, ead., et motus; quia, in, unum, in, alterum, non, in, se, t.
veluti, si, duo, suffra, p. nantur, h. c. logica, quorum, unum, p. n. et, h. c. a, d. i. r. e. a,
accusativissime, in, ead., h. c. et, tamen, h. c. d. e. machine, distinctae, sicut, de, una,
in, aliam, nullo, modo, opat, s. e. r. e. s. e. a. b. u. t. u. r. a. c. o. n. s. e. n. t. i. e. r. e. i. t. a. u. n. a. i. n. d. i. a. n. a. p. p. e. t.

Concl. 1. Sylthema, physici, influentiae, certum, ex, praesentia, in, tem. q. s. e. n. s. u.
s. u. videtur, formae, s. p. r. a. m. i. t. a. m. n. o. n. h. a. b. e. m. u. s.

Prob. 1. pars. Physicus influentiae, duo, habet, principia, s. e. m. p. e. a. n. i. m. a. m. m. o. v. e. r. e.
corpus: animam, in, aliquibus, perceptionibus, in, corpore, p. n. e. e. a. e. ; s. u. t. i. a. n. t. i. a.
q. e. p. p. e. r. i. e. n. t. i. a. d. o. c. e. t. ; s. p. r. o. b. m. e. n. t. u. m. c. u. m. p. a. s. s. i. o. n. e. c. a. u. s. a. p. r. i. n. t. i. a. e. f. f. e. c. t. u. s. p. h. y. s. i. c. u. s.
a. b. i. e. t. a. u. t. e. x. t. u. r. a. u. t. i. t. a. r. e. l. i. m. i. t. a. t. a. a. u. t. p. l. e. n. t. i. a. v. e. l. i. m. i. t. a. t. a. u. t. i. t. a. r. e. f. f. e. c. t. u. s. s. i. b. i. e. l. i.
h. a. n. t. u. m. o. d. o. p. r. o. d. u. c. i. t. u. r. ; s. s. p. o. n. t. a. n. e. o. s. m. o. t. u. s. c. o. r. p. o. r. i. s. r. e. s. p. e. c. t. u. a. n. i. m. a. e. i. m. p. e. r. i.
t. u. e. t. s. e. n. s. a. t. i. o. n. e. s. a. n. i. m. a. e. r. e. s. p. e. c. t. u. m. i. n. t. e. l. l. e. c. t. i. o. n. u. m. i. n. c. o. r. p. o. r. e. i. s. h. a. c. h. a. b. e. n. t.
c. o. n. v. i. c. i. o. n. e. s. ; s. p. h. y. s. i. c. u. s. i. n. f. l. u. e. n. t. i. a. e. x. p. e. r. i. e. n. t. i. a. e. t. i. n. t. i. m. o. s. e. a. r. s. p. o. t. e. s. t. D. e. i. n. e. e. a. n. i. m. a.
n. o. n. p. o. s. s. e. t. p. r. o. p. r. i. u. m. c. o. r. p. o. r. i. s. m. o. v. e. r. e. v. e. l. q. u. i. a. e. s. t. s. p. o. n. t. a. n. e. o. s. v. e. l. q. u. i. a. e. s. t. s. p. i. r. i. t. u. a. l. i. s.
i. n. d. i. v. i. s. i. b. i. l. i. s. v. e. l. q. u. i. a. e. s. t. i. n. c. o. g. n. o. s. c. i. t. a. b. i. l. i. s. m. o. v. e. r. a. t. u. s. m. e. r. i. t. a. ; s. h. o. c. n. o. n. o. b. s. t. a. t. ; s. p. r. o. b.
v. i. d. u. i. n. o. n. p. r. i. m. u. m. n. e. e. s. e. c. u. r. o. u. m. c. u. m. D. e. u. s. e. s. t. s. p. o. n. t. a. n. e. o. s. e. t. A. n. g. e. l. i. s. p. r. a. e. t. i. u. s. f. u. n. c. t. i. ;
e. t. t. a. m. e. n. p. h. y. s. i. c. e. m. o. v. e. r. e. t. c. o. r. p. o. r. a. ; n. o. n. v. e. r. a. t. u. r. a. n. i. m. a. i. n. c. o. g. n. o. s. c. i. t. a. b. i. l. i. s. p. e. r. i. e. n. t. i. a. e.
v. i. p. e. n. c. i. p. i. t. e. q. u. o. m. o. d. o. v. a. l. i. t. e. t. q. u. o. m. o. d. o. s. i. t. u. n. i. t. a. c. o. r. p. o. r. i. s. e. t. t. a. m. e. n. b. e. n. e. p. i. t. u. r. v. e. l.
c. o. r. p. o. r. i. s. q. u. i. p. u. l. a. t. u. r. ; s. t. a. c. a. u. t. e. m. e. s. t. d. i. s. c. r. i. m. e. n. i. n. t. e. r. a. r. e. p. o. n. t. i. a. p. e. r. n. a. t. u. r. a. m.
e. t. p. e. r. a. n. t. e. r. a. q. u. o. d. h. a. e. c. s. e. n. s. e. d. e. b. e. n. t. m. o. v. e. r. e. a. g. e. n. t. i. a. s. i. d. e. a. n. t. e. r. i. o. r. i. s. a. l. i. a. s. e. a. q. u. a. m.
t. o. t. a. v. i. d. e. a. g. e. n. t. i. a. a. b. e. a. s. i. t. u. n. t. u. r. e. x. p. l. i. c. i. t. i. p. s. a. m. e. f. u. r. q. u. o. d. m. o. d. o. s. i. g. n. a. n. t.

Prob. 2. eadem pars. Si corpus non posset in animam agere, ens et quia
anima est spiritus, et substantia nobilior, nequit a corpore, longe ipro-
prie substantia, p. n. e. r. e. ; s. u. t. a. t. r. e. p. u. g. n. e. t. a. n. i. m. a. m. q. u. a. e. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. e. s. t.
a. c. o. r. p. o. r. e. p. r. o. v. e. d. e. ; t. a. m. q. u. a. m. e. s. u. b. j. e. c. t. o. c. u. i. i. n. h. a. e. d. e. e. t. n. o. n. r. e. p. u. g. n. a. t. p. o. n. t. e. d.

et peccatorum, q. animas innocens in suis praxibus cogitationibus, et affectibus, quia in illa producentur ex occasione motuum corporum: unde occisio exit innocens, quia haec actio fit a Deo ex occasione, oculi in animas, et hoc orium a Deo productum, ex occasione, praecedentibus fundamentis motuum corporum. Dicitur in illis edunt Dei leges, et regulae, morum; imo Deus ut dicitur naturae, creabit in nobis iustas, quae ut populus contra blasphemias, et hae absumo, systematici maleficia in christiani repugnans theol. Christianae, q.

Concl. 3^a. Systema harmoniae, praestabilitae, ab praeternaturalibus erroribus pluribus in Physica, et in Theol.

Prob. 1^a. prax. in hac hypothese in certis rebus ex potentia corporum.

Nam corpus de iustis animae, nihil confert, cum anima esse automaton spirituale, sua omnia iustas, immutabili sexie, evolventi, quae eodem modo aliter et nullo existente, corpore, imo nullo existente, mundo. Si enim corpus pro luce et suis motus, per quamdam naturam non absque ordine, ad mentem: et hoc eodem modo loquitur etiam nullo existente, anima; S. hoc eadem actio non repugnat; q. Dicitur: in hoc systemate, nec corpus in animam agit, nec sic in animam; q. huiusmodi sensus, et experientiae, q. ponitur, quibus certis sumis, et omnium alio quomodo esse causam motuum corporum, et e contra: q. Quarto: nullus potest assignari actio sufficiens variis animae, praesceptionum, et ponitur unum variis corporum motus, et e contra. Quinto: si motus corporum ab antecedentibus determinatur, ac similiter iustas, nullus erit libertas; q. Prob. aut. ubi libertas non habet libertas, ubi incertis scate, veluti in automato, q. ex dicitur se sed et examinant, ac habetur quaedam operationum, concerte motus, de variis non possunt. S. si sunt operationes praescriptas motus, q.

Prob. 2^a. Nam sequitur ex prima; ut patet quia in hoc systemate, non differens a fato, motus corporum non subduntur animae, ac ibi a necessitate, ab actu immutabiliter, iustas, ac iustas edunt, pro positiones, praescriptas, comminationes, praenarrationes, suspensiones, dissolutiones, et praescriptas: unde nihil valent praescriptas, exortationes, et corp. S. de modificatione, corporum, sequitur dicitur cultum, quia cum a Deo facta sunt; non est nostrae libertate; S. hoc est ne, et alia absurda, quae sequuntur pro cl. clonata sunt; q.

Judicium 5^a. De proprietatibus animae in Gemede

Ex dictis facile infertur, animae, omnes proprietates, proprietates convenire, nempe, simplicitatem, immutabilitatem, et aliam, formam esse corporum, non quidem assistentem, et est in se, sed in forma, et in anima. Nunc autem, prax. quam, seu facultates, in particulari explicandas defendimus, duplex quae situm in certis animis: 1. utrum animae essentia in eo sita sit, ut non solum sit principium, cogitationum, sed etiam in actuali cogitatione; 2. utrum animae, omnes sint aequaliter. Nam in certis essentia est contentio de praesenti mentis cogitatione. Ceterum, cum in certis essentia in actuali cogitatione, constituetur, non potuit, non est in defendere; unde Ceterum omnes, pro hac opinione, stant; quibus a haec edunt. Lectori.

traximata esse, quum ex his omnibus eodem modo argui posset. Sed dixerat, unum
nam veritate, suas ideas sibi primarie obiecti sibi ante a se cogniti, arguunt, pro
venerunt a sensuum motionibus determinata obiective, si re ipsa materialium
verum. Loquitur, sicut de materialium sermo fiat, a precedente huiusmodi deter-
minatur, quod sufficit pro nunc.

Index Ratione. Si veritate in quibus, aut illam prius novit, vel non, si
novit, iam est per notitiam habet ex se in ingentis, quod ipsius tantum remineo citius
novit, iam est per notitiam, si non novit, iam fuerit quod avertit, quod ipse novit, sicut non
cognoscet hostem ob vium, quod non nunquam vidit. Denique ex eodem modo
invenit quemdam puerum. Geometriae peritiam unum, quod nunquam didicerat,
quod ex se innotuit. Resp. mentem innotuit veritatem in quibus, et in veritatem
illuc cognoscit ex congruentia veritatum, sicut oculus videt distincte, quod ubi laxa
proponitur. Est ipsius claritas, et evidentia veritatum naturalis, et certum veritatis
signum cuiuslibet menti intelligenti. Denique patet disparitas, et hoste nunquam vivo, in
quo cum nullum superari signum distinctivum oculo notum, non possit dis-
tingui. Socraticus de notitia cum fabulis avari bene dicit obsequi veritatem.

Fig. 2. Prima scientiarum principia innata sunt. Quod. Prob. aut. Non essent
non essent tam clara omni menti, et tam subito a sensuum extinguerent, si eor-
um notiones ingentales non essent, quod illa sunt fune amantissimum totius hu-
mande cognitionis, et illorum opere ceteras veritates cognoscimus. Quod. Resp.
Sicut ex eo quod obiecta lucida oculis exposita, statim agnoscimus, non infer-
unt Cartesiani illorum ideas esse innatas; ita ex evidentia axiomatum res-
pectu mentis, non debent inferre illorum ideas esse menti implexas. Cetera
inquit R. G. Plur, si dixit aliquid convinceret, ingentis fuerit alia innumeris
ideas, certissime, et evidentissime, puta in oculum, non esse quod notum, bo-
ta efficiere, et alia sexcenta, quod de sensu, non extinguerent, non sicut in-
nata, sed quia evidentiam congruentiam habent. Plures enim sunt veritates,
quas homines ignari axiomatis cognoscunt per solam sensum, ex se a non solum
insigant ut generica principia, confusae. Accerit, quod prima principia ex
veritatum collatione, et tunc fuerunt, si innata sunt, et a se deus, et tunc veritas.

Inst. S. attem innata erunt principia moralia. Quod. Resp. ex ratione certitate, et multo
quibus tunc fuerunt, dum contra ipsa principia opera mura, quod sunt ingentis
universales, et certum consensus circa eadem principia, demonstrat, implexae
in se, omnibus hominibus haec principia. Resp. Magnum principium, esse innotuit
cipium, seu legem innatam, et innotuit principium, seu legem naturalem, b. h.
ma est ex se innotuit, sicut, altera, quam lumine naturae novimus, nem-
pe cum verum sit veritatum principiorum, ipsorum quod ob se habet consentiam
naturae, non per assumptionem, non a se innotuit lumine, naturae illi, et hoc absque
sensatione, innatarum, veritatum.

Ad alterum dicimus, cum R. G. notum esse, ex quibusdam rationibus
esse nationes a se appetere, quod absque aliquo conscientiae stimulo principia
naturae illa calcant, occidendo homines implexae, eos quod ex se a se
naturae quod a se appetere. Sed his omnis difficultatis a se, et in
comar

conatus brutorum in species conversatione, potest dici minus, conscientiae stimu-
lus pro hanc tantum nos esse ceteros re. Bruta quia non recte dicuntur, non dea impe-
nitate esse. Ad ultimum. Non denunt genit; quia sicut in moribus, sic in principis
dissentiant; aliam enim cultorem in praecipuis moribus principis conveniunt, quia
haec sunt rationis lumine, et conscientia.

Inst. Apost. ad Rom. 2. ceteri Gentem, quae legem non habent, naturaliter, ea
quae legis sunt, faciunt; quomodo legem non habentes, ipsi sibi sunt lex. Qui obsten-
dunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium illis reddente conscientia sua
quod lex naturae in ista nobis fuit. Resp. b. testimonium ipse in unum conveniunt, eae
haec est gentes, licet scripturam non habeant legem, tamen notitia diuinae
et institutione, cognovisse legem naturalem praecipua, eam implere, et per liberos
voluntatem divinae gratiae ad putari; hinc illud in conscientia est vice legis, quae
eos exus atque purgat, quum bene, vel male agunt. Et ne haec conscientia, pro in-
natis formis accipitur, sequitur, ipse testimonium illis reddente conscientia
offensionem, et intente, inuicem, cogitationibus accusantibus, cultetiam de se pen-
tibus, quod lumen rationis a Deo inditum; de humo unum recte ceterum efformat
in Gentilibus conscientiam

Arg. 3. Obstant in nobis, videlicet abstractae entis substantiae, pulchritudo,
bonitatis &c. S. haec a sensibus nequeunt esse, quoniam naturae. Probatur. Sensus solo
calore, sapore, sonu, colore &c. afficiuntur; S. videlicet abstractae, nil cum his commu-
ne habent; S. Resp. aliter. haec videlicet nequeunt a sensibus commoventur, cons-
cientia, neque. Quamvis ex simplici sensatione singularium tantum ex un-
opet videlicet, potest tamen mens ex plura huius abetere, quae objectis simpliciter con-
veniunt, generaliter, et abstractae, videlicet sibi curae, quae sibi sunt, videlicet plura
huius objectis communes. Hinc in factis non dum caeteris ex singularibus, cum dicitur
salia argumenta, non nisi objectis simpliciter, cognoscere, quae sunt, quod certum
erit, si videlicet in natura essent, et non dicitur cetero.

Arg. 4. Videlicet Dei est immata. Probatur. Videlicet Dei est entis infiniti, et
perfectissimi, S. haec omnia in omni ab objectis finitum, et imperfectum nequit ha-
berere. Resp. neg. ant. dicitur, magis prob. videlicet Dei est videlicet infiniti entis, non in se
sua imperfecta, et negativa, conc. perfecta, et positiva, magis. Quamvis in se
sua infinitum, non ita est, sed videlicet in nobis, quia mens nostra limitata, talis
videlicet in ea pars est; est enim videlicet imperfecta, et a sensibilibus huius, et
infinitatem non videtur, neque ad modo, per a remotionem imperfectum, quae
ad in creaturam non videtur; eorum modo re attribuitur, loquimur. Et si di-
catur, quod sensus non aliter videtur, nisi calorem, sonu &c. hoc est, si at-
tentione, sola, sensatio, non autem, si simul mentis intellectus, et reflexio, quae
per haec et dicitur, non acquirit mens nobis in videtur, quam, per sensum in
mens; sic, ut per sensum, si, actione, hominum, per bene videtur, praeter con-
alia substantia, cognoscitur de re, et non huius corpore, licet per videtur
am claram non habeamus, plura praecipua, quae oculis enhi, et in hoc. Sicut
li modo videtur videtur, surget mens ad faciendam, causa et notitiam.

infinita infinitum, et finitum non est, pro oblatione, de re videtur videtur, et
minime

213
et summo Dei potentia, quam decuit sic sui notitiam in probatione, et homines
non creatoris ignorantia, non laborarent.

Resp. Potius sacrae scripturae docent creaturam creatis hauri notitiam
Dei. Ad Rom. 8 dicitur inuisibilia Dei a creatura mundi, quae ex, quae
facta sunt, intellecta conspiciuntur. Sap. 13: a magnificentia speciei, et crea-
turae, cognoscibiliter potest hauriri Creatoris visum. Ps. 18: Caeli enarrant
gloriam Dei. et verum pluribus in locis: unde, velumine, super nos signato
cum loquitur, inintellectuale lumen, naturae, quo ex creatura Deum cognoscimus;
et sic ad S. P. resp. potentia, et etiam ad alia, quae adduci possent.

Arg. S. Sacrae literae, sancti S. P. innaturae a creatura. Tob. 38. legimus
Deum, possuisse in visceribus hominum sapientiam, et D. Thea, in cap. 1. Epist.
Galat. docet, nullum esse, qui in se ipso semina sapientiae, non habeat. Mar-
g. ep. praesens est D. Aug. et alii praecipue circa semina virtutum. S. Resp.
ineptissime hoc inferri ex sacris. Quia Deus posuit in visceribus sapientiam,
quatenus dedit naturalem intellegendi facultatem ad idoneam sapientiam
comparandam, et quidem qui ignorat multo labore, hanc ab hominibus
acquirit? Simili modo loquimur in actibus seminibus sapientiae, sed quae
D. Aug. dixit fabentia Platoni, cuius probavit lib. 1. retractationum.

Arg. ult. si omnes vires, a sensibus origine habent, anima non partem in
utero non cogitaret; S. hoc repugnat essentiae animae, quae, per Carteri viros in
actuali cogitatione, consistit; aut saltem, postea viros eius vita in hoc statu non est,
cum viventis vita sit in actione, et actio sit cogitatio. S. 1

Resp. in primis iam refutatur opinio Carteri de perenni animae cogitatione.
Eodem modo falsificatur aliorum opinio; Nam, si non cessat anima vivere,
cum cessat velle, et eligere, nec cessabit, cum cessat cogitare. Deum si vita
animae in cogitatione, consistit, variabitur vita pro cogitationum varietate.
Nec officere, potest, plantar, et animalia, tandem vivere, quando in vitae acti-
one, operantur: nam anima est substantia, ~~et substantia~~ toto coelo libera
a rebus cogitatis, unde nulla comparatio; imo ex lege oppositorum, si dicitur
vita in actione est, alio modo de anima dicitur vivere non est.

Concl. 2. Opinio Malebranchii de existentia sensuum, vivere in Deo
est falsa, et absurda. Prob. a constituenso unquam virtute, fiant in anima
de ad intimum sensum, reuera enim est; S. intimo sensu consistit nos nos
cognoscere, meritis sensibus, non autem in Deo, a cuius clara cognitione, mens
longissime est. S. Item, certum est, pro variis sensuum, structura, et dote, santi-
tate, vel morbo, et pro vario corporis temperamento variam de usum rebus
vires excitari, S. non in immutabili Deo vivere omnia. Deinceps: ut
Malebranchius in illustratione lib. 2: nos vivere oblectamur in Deo, sicut in
oblecta in speculo; S. certum est, quod, non posse vivere oblectamur in
speculo, quin ipsum videamus. S. cum oblectamur in Deo vivimus, Deum ipsum
vivimus, S. Dei essentiam in hac vita vivimus. Itanc consequentiam ne-
gat Maleb in lib. 2. c. 6. sed, postea, concedit illud, ad lib. 2. de existentia, Deum non
habet etiam in hac vita vivere, quamvis modo imperfectissimo. Quod absur-
da ex

deus hanc propositionem sequantur, nemo non videt; omnes enim eius sunt
 beati; falsum dixeret scriptura, cum ait, Deum lucem habere in ac-
 cessibilem nullum hominem videre, nec videre, posse Deum; ex ore lapsa fuit
 set ecclesia, quae cum a nuda doctrina haereticam damnavit in eo positam, homo in
 hac vitata, praecipue, Deum videt, quam se ipsam, aliosque homines conde-
 placuit. Quod in verba opinio ab ipsa est.

Aug. 1. Maleb. quidam modis possumus videre objecta externa; vel quia
 videri ab ipsis objectis veniant; vel quia mens virtute percipiat earum producendi
 vel quia Deus eas cum mente producat, aut quotiescumque ob objecto aliquo cogi-
 tumus; vel quia mens in se ipsa, possidet omnes perfectiones, quas videt in con-
 spicis; vel denique quia uniatum enti summe, perfecto includente, omnes perfectio-
 nes entium conditorum; s. primi ductuor modi falsi sunt; q. Resp. cum do-
 ke hoc argumentum esse ar. ignorantiam nostram, et invidiam, non ad doctrinam
 Malebrachi stabilendam. Mens nostra inbecillus, et limitata est; cui Deus nec
 tenetur, nec vult omnes suas perfectiones patefacere. Si ex proximae hypo-
 theses sunt falsae, non in eo aliam quaequam aut vera, nisi fundamenta habe-
 at, quibus nitetur.

Aug. in eo elucet sapientia Dei, quod rebus, et simpliciori modo obe-
 xatur; sic sola extensione efficit tota mirabilia in naturae; q. cum Deus possit
 per se omnia mentibus patefacere, sic facit, Deum debemus in mente nos-
 tra staturae, possibilem, et maiorem a Deo dependentiam; s. hanc dat Ma-
 lebrachi, non solum vivere eo, quod ipse vult, sed quod ipse praebet; q. dicit
 D. Paul. 2. Cor. 3. 9. non sumus sufficienter, et per se aliquid esse huiusmodi, tumquam
 ex nobis, sed sufficientia nostra a Deo est; et ita in alio loco. s. 6.

Resp. ad 1. in eo elucet sapientiam Dei, si res fiat rebus, et simpli-
 ciori modo, sed consentaneo naturae; quod ut praebetur est, et peritiam in
 sy. themate decet animam, ut videri, producere. Quod si in Malebrachi
 ano non rebus; nam quo modo affectiones datur, et virtutes in rebus ha-
 bitis in beatis sine numine, componitur? Ad alterum. Eam dependen-
 tiam naturae a Deo staturae debet in qua absque a non se quantur, quae
 in Malebrachi ano rebus, et peritiam, et peritiam licet ad se sit in se rebus, et peritiam
 dicitur ocula, et peritiam, docent homines a Deo illuminari, vel accipere lumen
 rationis, vel lumine super naturam illorum, et peritiam, ad obediendum per
 autem obediendo in eis cognitiones, se solo.

Intra plura D. Aug. Loca, in quibus docet nos, omnia vivere in deum, et
 virtutes, q. Resp. testimonia D. Aug. in quibus a Platone in non spandis
 substituitur, et defectus non sunt maiori concessis, licet ut ait C. in temerari-
 mum Maleb. non quam adduci possit, ut ait D. Tomas in peritiam.

Aug. 3. Modus nostrae cognitionis est, ut cum re aliqua, et specialiter in
 re velimus, prius ad omnia entia oculos conferamus, q. videri, omnium naturam
 habemus, prius habemus videri generaliter, et peritiam, et peritiam, et peritiam
 abstracta, et unibersa; s. 3. hanc videri requirunt habere, nisi beati illum
 qui potest illam infinitis modis illuminare, q. Resp. Ex peritiam docet
 nos, et

sub ratione, mali, cum ~~ita~~ eodistinquantur a malis et signorantia, quos si
ma cognoscantur, ut mala, secundum verum non. Resp. neg. ant. Aliud est velle
malum, iam cognoscere malum, aliud est velle sub ratione mali, nam in ma
le cognite ut malo potest non aliq. boni consistere, sed illud ut bonum affe
ctum v. g. potest fieri cognoscere fructum tamquam malum morale, et inso
se consistere, bonum si po. obveniat, sub q. appetitu consentanea, in illud tam
quam bonum, fructus, sed non sub ratione mali, quia a natura repugnat.

Inst. Sicut objectum voluntatis est bonum, ita intellectus est verum, si in
tellectus potest cognoscere falsum, et falsum, q. Voluntas appetit de malis, ut ma
lum. Resp. pariter nobis, si bene: nam quia objectum intellectus est ver
um, nequit consentire falsi, id est falsi, q. ita Voluntas. Atamen pariter non ten
et: nam falsum est ut falsum intelligibile, malum vero non est appetibile, q.
licet intellectus cognoscat falsum, et falsum, voluntas non appetit malum, ut malum.

Inst. homines plerumq. scientiam, et virtutes non possunt, quia bonas in se
essentia cognoscunt, Resp. Cum scientiam, et virtutes homines errorata, et
in faciunt propter laborem, et difficultates, ac earum executionem, unde edo, fu
gunt, quatenus si incommodae sunt, sive appaerent ipsentales, et in hoc sensu ma
lae. Sic mala, si de proximo horum oblat, respectu sui ipsius, non mala, sed bona
verentur; nam oculo, plerumq. sibi futurum a iudicat proximi mala.

Concl. 2^a. Voluntas sine motibus non flexitur, ac aliq. vult volendum,
vel nolendum. Prob. Voluntas, cum innato potestae fructus in bonum, ea ap
petit, quae sibi convenientia, sic, et non iudicat, et fugit, quae hic et tunc discon
venientia sibi iudicat, q. objectiva convenientia est motivum volitionis, et h
convenientia volitionis, q. absq. motibus non flexitur ad aliq. volendum, vel no
lendum. Conf. continua experientia, quae ceati sumus nos nihil eligere, vel re
puere absq. aliq. motibus, v. g. si librum appetit, est, quia in eo mutans scitu, ut ali
sum a sortituri exortione: et si alium contemnit, est, quia fabulo, eam, et in
optus defectum iudicat. q.

Corollarium 1. Cum motiva volendi, et nolendi sint ratio sufficientis actu
um volitionis, et nolitionis, sunt id, unde intelligitur, quia amon, se ipsam deter
minat: et potest ex hoc agere liberam nunquam se ipsam determinare sub q.
ratione, sufficienter.

Concl. 2. Inna voluntas innato potestae fructus in bonum, et malum, et
veritatem; hinc tota ratio sunt bonum, vel malum, objectivum in bono, et malum, q.
oritur primum voluptate, alterum dolere, q. fructus, consequenter, proxima
motiva, nostrorum libere actionum sunt voluptas, et dolor.

Coroll. 3. In inclinatione, ac declinatione, voluntatis sunt in ratione bo
norum, ac malorum, objectivorum, unde, semper voluntas melius bonum, obsec
tivum, praefert minori. Si autem, q. vult motiva, tanquam, nec bonum,
nec malum, sed aequalia hinc inde, motiva appetendi, et veritatem, appaerant,
actus in ipsis, et actus, q. fructus, alia absq. motibus, q. fructus, quod falsum.

Obj. 1. Multae sunt volitiones, nolitiones, q. voluntatis, quarum nullae, pra
sunt motiva assignari possunt, q. voluntas, potest absq. motibus, aliq. appeter
re, vel

nemo, unde his positus in ^{Voluntatis} arbitrio est obsequium aliter considerate, mentem
temeritate a praesentis iudicium consideratione, rationes oppositas conside-
rare, sic quod iudicium, vel subterfuge, saltem tunc, et sic non actus sequatur.

inst. non est in hominis potestate, haec vel illa motiva considerate.
Et etiam in hac sententia voluntas determinatur a motiva, quod libertate
opponitur, quae facultas est per se ipsam determinandi. Respondeo, quod si de cetero
motiva menti exhibentur, semper est in eis arbitrio aliam rationem inven-
tigare, aut a alia motiva se applicare, ut ad electionem, quae ipsi placuerit se
determinet. Ad alterum, ut non dicamus, voluntatem casu, et fortuito operari,
necesse est apponamus motiva, quae voluntatem a principio determinent, et
hoc vel illud bonum, baedicularum, quum ipsa se, sit inoffensum. tunc si dicitur de-
terminatio electionis, et alia conciliis, prima est a voluntate, secunda a motiva,
ex quibus sequitur electio voluntatis.

Concl. 3^a. Voluntas humana libertate gauret, tum ab interna, tum ab
externa necessitate. Prob. 3^a pars. Voluntas humana in toto potest esse factiva
in bonum, ab hoc et quod a malo, ac ut tota ratio volitionis, et volitionis, sit bonum, et
malum obsequium, id est, nulla externa vis potest facere, ut quod in toto sensu hoc
num, esse sentimus, nobis malum apparet, et e contra, si nulla externa vis po-
test cogere voluntatem ad volendum, et non volendum, quod libertate a externa neces-
sitate, sine coactione. Prob. 2^a pars. Et si mem. absque motiva non operatur, haec tamen
motiva interna necessitatem non invocunt, quia mutabilia, et variabilia sunt
prout voluntatis. Nam posito quocumque motiva a natura facultatem habet ad
motivum excitandi, unde volitionem in volitionem, et e contra, mutet, quod +

Prob. ut ad 2^a pars. Luculentem inquit Pullius: sentit animus se moveri, quod
cum sentit illud, et una sentit sensu sua, non aliena moveri. sentit in sensu cog-
noscamus, nos liberos esse, quia amore veritatis ductus negabit se liberum esse
se, suorum operationum dominum, et e contra, non animam esse principium ac-
tivum, et liberum. Quis ibi in facit, positis omnibus a principio motiva, po-
se ab eorum coactione districte, et a alia a tenere, prohibito, Conf. 8^a
Item ex D. Thome, et D. Aug. rationibus: Divus enim Thomas ait, quod libertas
locus virtutis, tolleretur, si virtus praesentis, et puniendi, censurae circumspic-
tio in consilio, si homo non esset libera a bonum, et malum. sic lib. 3. contra
cap. 73. Div. Aug. Cont. Manichaei: etiam ne liberi essent nisi sciant de exant, unde
Libertatem neminem in coactione, supplicio quod dignum, qui aut in velit, quod iustitiam
le non habet, aut in non facit, quod facere non potest. Nonne in coactione et in
montibus, pastores, et in theatris, in viculis, et in lectis in Publico the-
atris, et magister in scholis, et in orbe terrarum generis humanum? Unde, quod iam in
Pie Philosophi Libertate libertatem exhibere, et a eaint.

Avocantur libertatis Isoper. 2^a

Off. 3°. Libertatem nullo arg. potest probari. Non. ex eo, quod externa vis
nequeat agere in intimum sensum. Nam videmus hominem a metu exillu, caere
facturae bonorum. Et determinatur a principio, et ut bonum appetitur, quod
antea pro malo habebat. Non ex ^{intimo sensu} motiva a mutabilitate. Nam, ut in dicitur.
facti

Paclur in re qd arq. Prolin, quia unum nobis intimo sensu constat nos existere, non constat existere in a seipso ab alio, qd licet intimo sensu constat nos velle, non sequitur nos velle in a seipso ex a motivo in seclonabili causa impellente; et unum dum sapimus, concussumus sponte, et libenter agere, et non sumus concussumus potestatem habere non agendi in qd statutum liberatur. Non tamen ex merito praemiorum, vel poenarum. Nam etiam bruti, quae libertate carent, praemio afficiuntur, poenaeque plectuntur, una quandoque leones ab hominibus cauci afficiunt, ita et ceteri cetera a nobis abstinere, ut refert Plinius, et supra mentem, qd habet de sententia, contra belluas, ut supra, impotentes, abvocat qd de lege, p. 10. f. 10. et hoc tertio, ut refert P. Pauc.

Res qd. Aliud est mentis motiva, praesentia, quae mentem determinet, aliud ipsa motiva ab externa vi, ut actus eliciat, contra, quod vult. Involuntario casu, ut si qd ex parte vis motiva nova menti exhibentur, quibus malum, quod ex parte volebat, appetat, causa evitanti magis malum, hoc qd eligat su ratione, boni. Ad illud, baritus Paclur est brutum, qd phisicis non enim omnia, possunt nobis esse nota intimo sensu, sed tantum quae nobis sunt intus in se, animi in qd immo etate afficiunt, caetera, qd dicitur, hunc libertatem nos sumus intima conscientia, non autem de benevolentem existantiam. Dicit etiam potest nos concussumus esse intimo sensu, nos ab alio de benevolentem, cum intimo sensu cognoscimus non esse in de benevolentem, nam eius in de benevolentem est necessarium, et de perfectissimum, agere non tantum ab esse ceclia sumus intima conscientia. Non solum ex parte sumus nos libere agere, sed potestatem habere in contrarium, quilibet enim scit se esse felicitatem in penes, qd in de clonabili, sed scit certe, quod de alio et in particulari proposita habet libertatem, quam libere amplectitur. Ad ultimum: Cum bruti habeant animam sensitivam, in agnationem, et appetitum, sensu dicitur, objecta sensibilia ut sibi bona, vel mala attemptant, ita qd quaedam in prope, in de delictis in objectis, possunt habere, quae prode alia, fugiunt, ut sibi mala alia quaerunt, ut sibi faciant. Caeterum bruti praemio, vel poenae digna esse nullus Philosophus convictus concedit, et si qd secus iuravimus, de vi, et non obfuit sunt.

Inst. ero qd pro se. In me certis sibi concussumus est suarum, voluntatum, qd qd appetitur, et ignorat causas, quibus ab alio voluntate determinatur, de qd suam libertatem. Probat, si lapis, dum movetur, habet et cognitionem, et certis intimo sensu se concussumus motum, et se libere movet, et qd, quia qd concussumus causa in huius, concussumus putaret sua voluntate concussumus motum. Qd dicitur, est a humani libertate, Res qd. Libertatem in motu certis nobis, non quia habemus intimum sensum, contra actionem, et potestatem habent bruti libertate, carentia, sed quia concussumus, et animam, sed pro libere determinate, et de libere motu, quod certis libere non habet in seipso, ita hypothesis.

Inst. quaecumque sunt motiva, voluntate certis non movetur, nisi ab alio movetur, ita qd ad Stobaeum, causa voluntatis non est voluntas, sed qd voluntatem impellit. Res qd. Certum est, quod quod movetur ab alio movetur, et non sollicitur voluntate libertatem, ex quo. Deo movetur, quia Deus eam movet ut universis alio motu, et pro ut voluntas se determinat, ut loquens concussumus

curru Dei, quae primae causae, dicimus.

251.

Obj. 2. Colligitur lib. inquis. libeat, positio duo huius in deo quodlibet, protectionis ob-
jectis, homo necessario debet melius amplecti. Q. Resp. neg. ant. quia, posito quo-
cumque obiecto, est inanimata, habitus, cum motiva conuincere, quae maius bonum
sibi obiectivum exhibeant, ut supra dicimus.

inst. voluntas necessario amplectitur, quod sibi melius ob intellectu, et praef-
ferentia, Q. Resp. dist. ant. necessario amplectitur, necessitate antecedente, et ab-
solute, nempe: consequenti, et hypothetica, conc. Posito maiori obiectio huius volun-
tas necessario appetit ipsum, cum in modo bonae in bonam feratur. S. haec est
necessitas consequens, et hypothetica, nempe consequens determinatiorem de hac,
vel illa motiva attenditur, aut vivens consideranda, non autem est necessitas an-
tecedens, et absoluta, cum potuerit alio iudicium formare, si eam formatum
super bonae; sic Div. oppositam determinationem examinare, vel hanc super bon-
rare. Q. cum libera est actus, cuius oppositum, vel supervacua est possibile, haec hy-
pothetica necessitas libertatem non tollit.

inst. ex delictis in lib. 1. sicut cap. 4. nota de cogitatione, et volutio-
nes necessario producantur ab impressionibus in corpore tractis, si non sunt li-
berae, Resp. animae volitiones, bonae, et furio rationis, quo modo, considerat an
obiectum conveniat hic et nunc, neque iudicium autem in homine, bonitate est.
Q. falso nihil materia lista delictis, volitiones determinari a sensibus.

inst. Volitiones, et volitiones, procedunt ab inclinationibus, et declinationibus,
haec originem habent ab impressionibus; haec ab actione, exteiorum obiecto-
rum, a temperie corporis, a mixtura constitutionis; S. haec omnia, sunt nobis
necessaria, Q. etiam impressiones ab his procedentes, et consequenter inclinatio-
nes, et declinationes, etiam in volitiones. Resp. libentis volitiones, et volitio-
nes ita ab inclinationibus, et declinationibus, bonae, ut semper sit in
eius facultate, consultandi, et agendi conuincationem ad bonum, quod libere
rit, vel a quo libere animus reuocandi. Sicut quavis non bonum non videtur ob-
iectum illuminatum, et proportionatum oculis a peccato, adhuc libere oculum claudere;
ita in modo de voluntate loquens non est.

inst. sicut voluntas ad aliquod appetendum, vel ad verum, a motiva
determinatur, ita ad huius, vel illius motiva conuincationem a aliqua sufficienti
ratione necessario impellitur, alia absque sufficienti ratione, operatur,
quod falsum est, si humana libertas non consistit in consultando super ob-
jectis. Resp. Ex eo quod humana voluntas absque sufficienti ratione, non ope-
ratur, non coarctatur libertas. Nam distinguuntur, quae in intellectu, et
quae in voluntate spectant, attentio est opus intellectus, appetitio, et ad ver-
siones, pertinent ad voluntatem, itaque in intellectu est facere, attentiones sua,
ut una vice a terra clarius evadat, et altera melius voluntate exhibeatur, quo
posito voluntas clariorem, et meliorem in electione habet, et appetit, quia natu-
rali bonae, fertur in bonum. S. quod intellectus, suis conditio ad hoc potius, quae
am ad alia, vix conuincatur, est in voluntate habitus, et in hoc bonae cog-
noscentia est libertas. Quod si urgeant ad verum: an in motu conuincatione
bonae

de ratione, mens, cum ratione, sufficienti operetur; concedimus libertatem; sed non, si hoc coarctat libertatem; tum quia motiva, sunt, finita, etiam, perfecta, quae ibi si inveniunt libertatem, relinquunt se coarctari, animum, et defectum in actionem, libertatem; tum quia libertas manet a ratione, unde, licet motiva, vel coarctatio mens, surdetur, a coarctatione, non, propter coarctationem, a libertate, cum ratio non tollat, sed, perfecti, fiat libertatem.

Obj. 3. Non ponatur, et, spontanea, Causa libera, debet, se ad actionem determinare. Obj. voluntas, nequit, se ad actionem, determinare; Obj. Prob. min. Corp. se lib. sum, non determinat ad quietem, aut motum, Obj. nec mens, ab actione, et, actionem, Probant, con. loec. corp. non, potest, se determinare, ad motum, quia, ex nihilo, nihil fit; Obj. quod motum, non, continet, non, potest, illum, producere; Obj. etiam mens, dum est, in inactione, actionem, non, continet; Obj. Et sane, creaturae, nequeunt, se conservare, quia, conservatio est, continuata, creatio, Obj. nec, possunt, se ad opus, determinare.

Resp. 1. arg. ex illis, qui cum, Malebranchio, omnem, activitatem, menti, exhibunt; non, autem, nos, qui, dicimus, in externis, se, principium, activum, suarum, operationum; licet, autem, in nostris, obvia, mens, a motu, in operando, peccat, tamquam, a coarctatione, ipsam, volentibus, a libertatem, a Deo, accepit, activitatem, qua, se, possit, ad aliquid, determinare; propterea, nulla est, mentis, cum corpore, comparatio, quia, tamen, mentis, activitas, est, finita, debet, a Deo, conservari, non, de se, sicut, conriget, et, si, est, libertati, vis, inferretur.

Obj. tamen, plura, a testimonio, D. Aug. e quibus, videtur, inferri, a Deo, in sola, exemptione, ne, a coarctatione, constituisse, hominis, libertatem, non, autem, ab interna, necessitate; et, hominem, necessitate, peccare, ex, ipso, inferri.

Resp. Plura, esse, testimonia, S. P. quibus, probatur, a libertate, libera, a virtute, exclusi, quamcumque, necessitatem, ut, legere, et, quod, Theologos, Si, oppono, S. D. libera, a libertate, sola, exemptione, a coarctatione, dicitur, tunc, sumitur, ab ipso, libertatem, arbitrium, locum, quodam, modo, nempe, pro, voluntate, et, spontaneitate, quod, cum, interna, necessitate, potest, consistere. Etiam, peccare, si, necessitas, ab ipso, et, a S. P. invocata, sumi, debet, pro, quodam, necessitate, moralis, non, a tempore, physica; in est, pro, magna, difficultate, recte, agendi, extra, ex concupiscentiae, illecebris, quas, in, nobis, excidit, vitia, a Deo.

Quaestio 8. De Memoria, et, S. P.

Cum, mens, objectum, externum, praesens, percipit, ob impressionem, in eadem, a fibris, sensuum, nostrorum, ad cerebrum, tractatum, tunc, dicitur, sentire. Cum, vero, objectum, percipit, absens, ob internum, spirituum, animalium, motum, dicitur, imaginari. Facultas, imaginandi, vocatur, imaginatio, seu, phantasia; i. e. a, ab imaginatione, producta, appellatur, phantasia. Facultas, cogitandi, dicitur, cum, cogitatur, alia, cum, animo, et, exteri, textus, cogitationis, memoria, nuncupatur. Quae, memoria, duo, habet, nempe, facultatem, reproductivam, i. e. et, facultatem, eam, recognoscendam, per quam, posteriorem, memoria, ab imaginatione, distinguitur.

vere, vel etiam extinguae, cum iraeae ofbraum, mechanis, mo, pensat.

Dices. Inexhibibile, prorsus est in, parba, cerebri substantia, tumque
diversos motus, posse excitari, quos sunt objecta, quorum remaniscimus.
Item, in hac sententia, non explicatur, a parte, seu conscientia, vel
perceptionis, qui est proprius memoriae, caudae. Respondeo. 1^m Quod non
tenemus mutationem, nec cerebri explicare, modum, qui sunt, cum dicitur
mur, causam, physicam memoriae, esse, cerebri mechanismum; tum
quia, perfecta cerebri structura, nobis latet; tum quia, incertus est, inter
physicos, motus, qui, sensuum, externorum, impressiones, ad cerebrum de-
ferantur, ut in lumine, quaestiones, diximus, itaque, nobis, sufficiat, non
memorare, se, fibrillarum, cerebri, varietatem, in quibus, pro varietate, aut
magnitudine, aut figurae, aut dignitate, aut tenuitate, diversi, motus, qui
diverse, ad illam, referre, possunt, existari.

Ad alterum. Debemus, fateri, non tam facile, explicari, tantam
praeteritam, iraeam, conscientiam, per, vestigia, cerebri. Sed, si, dicitur,
tunc, apperceptionem, haberi, cum, irae, cum, remaniscimus, nobis, ex-
hibetur, contenta, in aliqua, serie, perceptionum, diversa, ab ea, qui, fuit,
alligata, cum, antea, fuit, a mente, producta. Sic, q. 1^a Dicitur, opus, pri-
mo, mihi, innotuit, in, bibliotheca, et cenobio, Acaitano, in anno, praeterito;
si, nunc, mihi, irem, opus, exhibetur, et, quae, datur, a me, utrum, illud, cognos-
cam, et, non, rebe, illud, recognosce, ex, quod, illud, legi, primo, in, Biblio-
ca, et Cenobio, Acaitano, in anno, praeterito. Recognoscimus, ea, quae, re-
producta, ex, dicitur, serie, perceptionum, quibus, conscientia, cum
nempe, primam, iraeam, serie, clare, percipimus, clare, iraeam, re-
productam, cognoscimus; obscure, vero, cum, primam, serie, clare, non
cognoscimus. S. de, Metaphysica, scilicet, qui, volunt, in, a, formam, epist-
monem, ad, recentiores, accant, maxime, ad, nostrum, Fortunatum, de
Dussia, in, suo, magico, opere, de, Philosophia, orientis, O. A. R. et c.

D. O. M. P. V. M. Et Omnia, S. S.

Finit.

PRÆLIMINARE IN *ARITHMETICAM*

Cum eam Philo sophise, partem, quæ de rebus arithmetico pertinet, et naturam, causas, et proprietates corporis naturalis, tanquam obiectum contemplantur, et eam, ^{intra quædam tempora} ~~et eam~~ ^{rebus} ~~rebus~~ ^{in ea} ~~in ea~~ ^{centrum} ~~centrum~~ ^{etiam} ~~etiam~~ ^{sumus} ~~sumus~~; hi ad profectum, et usum Mathematicæ eam pertinet, ut ⁱⁿ ~~in~~ ^{intellectu} ~~intellectu~~ ^{aliquo} ~~aliquo ^{re} ~~re, ^{et} ~~et ^{terminis} ~~terminis~~ ^{arithmeticis} ~~arithmeticis~~ ^{debetur} ~~debetur~~ ^{habere} ~~habere~~. ^{ideo} ~~ideo~~ ^{quod} ~~quod ^{accipitur} ~~accipitur~~ ⁱⁿ ~~in ^{diversis} ~~diversis~~ ^{partibus} ~~partibus~~ ^{quæ} ~~quæ~~ ^{ad} ~~ad ^{profectum} ~~profectum~~ ^{etiam} ~~etiam~~ ^{terminorum} ~~terminorum~~ ^{Arithmeticæ} ~~Arithmeticæ~~.~~~~~~~~~~~~

§ I. De lineis, et Angulis.

Magnitudo est, per quos res cum aliis collata dicitur, et æqualis, vel inæqualis; ideoque motum, tempus, locum, et numerum comprehendit. At res extensiones locali, sunt, scilicet, ⁱⁿ ~~in~~ ^{spacia} ~~spacia~~, ^{et} ~~et ⁱⁿ ~~in~~ ^{corpore} ~~corpore, ^{et} ~~et~~ ⁱⁿ ~~in~~ ^{tempore} ~~tempore~~. Est autem hæc extensio certus, ac definitus magnitudinis modus, per quos res ponitur, quæ dicitur ^{quædam} ~~quædam~~ ^{res} ~~res~~ ^{et} ~~et~~ ^{moles} ~~moles~~. Eadem, si dimensivonem habet tantum in longum, linea dicitur, si in longum, et latum, superficies; et si in longum, latum, et profundum, solidum, seu corpus nominatur. ^{igitur} ~~igitur ^{linea} ~~linea ^{est} ~~est ^{per} ~~per ^{longitudinem} ~~longitudinem~~, ^{et} ~~et ^{latitudinem} ~~latitudinem~~, ^{et} ~~et ^{profunditatem} ~~profunditatem~~. Secundum longitudinem, latitudinem, et profunditatem.~~~~~~~~~~~~~~~~

Linea, ex puncti fluxu generatur. Est ex punctum, ut ait Euclides, cuius caput nulla, basis, seu lineæ terminus, quæ dicitur ^{per} ~~per~~ ^{partem} ~~partem~~ ^{destituta} ~~destituta~~. Linea dicitur recta, cuius omnes partes inter duo puncta, clausæ, in nullam plagam deflectunt, ut a (fig. 1.^a) Curva, cuius partes in aliam plagam declinant, ut c. et mixta, quæ ex recta, et ^{curva} ~~curva~~ componitur, ut e.

Ad longitudines metiendas, ut sumuntur Mathematicæ, quædam determinata linearum rectarum, et unitates sunt digitus, pes, cubitus, ulna, papyrus, pectica, et ^{mediana} ~~mediana~~, serperda, seu ^{serperda} ~~serperda~~, et milliæ. Per dividitur in 12. partes, quæ, unciæ, vel pollices, et digitus vocantur; quæ partes, si dicitur in alias 12. partes, quæ lineæ, nominantur, longitudo, per, seu pes, sicut palmus noster, licet alius ^{minor} ~~minor~~ sit 8. digitorum. Alia, per constat 16. digitus. Papyrus continet per quinque, Cubitus, serperda, 6. pectica, 30. Milliæ, habet passus 300, seu per 3000. Quia in diversis nationibus diversa est per longitudo, diversæ sunt longitudines, quæ, per, per, per.

Superficies plana dicitur, cum, quoquo versus lineæ rectæ, ei accommodari potest, et planum absolute, vocatur; et curva, e contra. Tam superficies, quam lineæ, curvæ de eorum parte, quæ ^{proxime} ~~proxime~~

prominent, concavae, et eo opposita concavae, dicuntur.

Linea autem curva, quae ab eadem aequali nec circulari, sive circuli: nempe lineae curva, consistit, ipsa radiens, a centro singulis punctis ductae, rectae, ad centrum aequalis, sunt inter se, ut dicitur, a. g. ad (fig. 2). Curva, in se reversens, peripheria, circumferentia, seu perimetros dicitur. Recta ab uno puncto circumferentiae, ad aliud ducta, et non tangens centrum, chorda, seu subtensa vocatur, ut dicitur, fig. 2: si per centrum transeat, diametris appellatur. Ductae, rectae, a centro ad circumferentiam, radii, seu semidiametri dicuntur, ut dicitur, a. f. Totum, si paucum, circuli, circumferentia, clausum, circulus vocatur, cuius, dimidium, semicirculus, et quaelibet pars minor, arcus nominatur. Recta, circulum, in puncto tangens, et illum non secans, linea tangens nominatur, ut a. x.

Peripheriam, circuli in 360 aequalis partes, divisuntur. Portiones, quae, praeursus appellantur, huius in 60 minuta, prima, prima in 60 secunda, et secunda, in sexaginta, dividuntur. Prorsus, de ratione, circuli, a. g. a minuta nota, et secunda, a. h. dicitur, ut designetur, arcus 60 graduum, 10 minutuum, et 10 secundarum, sic notatur, 60° 10' 10". Hoc verificatur, de omni circulo, pro eo quod licet major, vel minor sit in 360 gradus, dividatur, licet in minori gradus, magis res sint. Circuli, qui dicuntur, concavi, tunc, qui in eodem, centrum habent, ut circuli, a. c. (fig. 2): oppositi, tunc, qui diversum, centrum habent, ut a. b. Et distantia, utriusque, centri, excentricitas appellatur, ut lineae, d.

Si duae rectae, a se, aequaliter, distent, parallelae, vocantur, ut a. b. ad (fig. 1), et inclinatae, dicuntur, cum versus, unam partem, in se accedunt, ut lineae, f. c. d. (fig. 2) spectentur, versus, unam partem, ad quam accedunt, convergentes, et si versus, oppositam, divergentes, appellantur. Si lineae, a. m. b. d. e. in unum, punctum, concurrunt, hic, concursus, punctus, vocatur: inde, angulus, est, mutus, quod, est, in lineae, duarum, linearum, in eodem, punctum, concurrentium, ut dicitur, (fig. 3). Si, angulus, litem, rectus, constat, de lineis, ductis, ut idem, dicitur, si, curvis, quae, ab, in se, ut, off. 2) et mixtus, quae, ex, recta, et curva, est, ut, f. (fig. 3). In angulo, p. s. d. (fig. 3) vertex, seu, apex, anguli, est, s. et lineae, p. s. q. s. latera, vel, crura, anguli, dicuntur. Si, litem, angulus, notetur, media, anguli, notat, ut, in, angulo, p. s. d.: unde, s. denotat, verticem, anguli, seu, punctum, concursus, linearum. Angulus, magnitudo, non, pendet, a, locum, longitudinem, seu, ab, eorum, directione, seu, a, comparatione, cum, angulo, recto.

Capitur, angulus, rector, est, vel, formatur, a, linea, recta, super, aliam, consistentem, ita, ut, aequalis, ut, ob, id, quae, angulos, faciat, ut, lineae, p. s. super, d. (fig. 2). Linea, super, aliam, carens, per, per, viculans

latus, seu normalis dicitur, ut p. s. eam tunc ergo recti anguli
 p. s. d. p. s. t. Angulus dicitur est, qui recto est minor, obtusus ve-
 ro qui recto est maior, ut b. d. Et est rectus, et aliam c. a. d. d. d. d.
 f. a. d. et obtusus b. d. e. (fig. 2). Omnes anguli, qui circa unum punc-
 tum fieri possunt, licet infiniti, et recti, de quibus valent, ut in cir-
 culo d. i. v. o. e. mensura recti est circuli quadratum, vel 360° gradus
 et octo mensuram minorum, et obtusi majorem.

Anguli, qui unum latus commune habeant, sive qui fiunt in
 utraque parte, eisdem lineae, ut anguli t. s. p. p. s. d. dicuntur deinceps
 positi, vel oppositi. Cum rectus quidam secat, et utriusque p. s. d. d. d. d.
 et efficit angulos ut e. y. m. n. s. i. Anguli, qui eisdem lateri non adpos-
 cent, dicuntur ad versus, ut e. y. m. n. y. Cum rectus quidam
 parallelas secat, et angulos efficit, quorum unum internum, aliud ter-
 ni vocantur in fig. 1. e. d. g. internum, et a. b. h. y. externum appeli-
 lantur. si comparentur e. cum p. vocantur interni, et ad eamdem
 parte, et si comparentur e. cum d. alterni vocantur. Denique d. g.
 d. e. externus, et internus ex eadem parte oppositi.

§ 2. De Figuris

Figura est spatium, a quo dicitur, seu extensio linearis circum-
 scripta, quae lineae figurae latera appellantur. Unde angulatio
 est figurae, quae a quo dicitur non est conclusio, ad figuram enim ad-
 terminatae lineae necessariae sunt. Figurae vel planae, vel solidae
 sunt. De solidis postea. **Figura plana** est, quae unam habet
 superficiem, et absolute vocatur planum. **Figura linearis** vocatur
 terminata, recta linea vocatur, quae curvata, curvilinea
 quae simul recta, et curvata mixta linea. Lineae terminatae
 figuram collectionem sumunt, perimetrum, vel perimetrum, circumferentia,
 vel **perimetria** vocantur. Unde figurae de qua
 de aequalitate habent ambitum, uno nomine, id est perimetria dicitur.
Figura rectilinea. Et vocatur de quibus latera, cum ambigunt
 in latera, et qualia sunt, et de quibus anguli, si angulos de quibus
 habent. Si de libet recta linea vocatur de qua latera, si latera
 eisdem sunt de qua, et de quibus anguli, si ambigunt, anguli latera
 de comparati aequales sint.

Ex figuris simplicioribus est **triangulum planum**, quae est
 figura plana terminata tribus rectis, facientibus tres angulos (ut
 in fig. 4) Et haec lineae quae libet basis vocatur, et aliae, quae vo-
 cantur latera. **Altus** trianguli est distantia alicuius lateris a li-
 nea parallela transeunte, per angulum ipsi lateri oppositum,
 ut distantia basis v. l. a parallela n. p. ipsi opposita, et per angulum
 inducta. **Duos** latera, triangulum, s. p. p. efformantia d. d. d. d.
 illud angulum continentem, vel ei adiacentem, et alius latera
 dicitur angulum subtendens, et tunc angulus verticalis dicitur
 in tu

In triangulo habente unum angulum rectum, latus oppositum angulo recto dicitur hypotenusa, reliqua latera, catheti vocantur, in triangulo f. d. f. d. est hypotenusa f. i. d. sunt catheti seu perpendiculari. Triangulum habens omnia latera, & angula aequalia dicitur equilaterum, habens duo tantum, aequalia vocatur isosceles, vel aequiaurum, et habens omnia inaequalia, & scalenum vocatur. Angulus aequalitatis dicitur, e. d. f. isosceles, et g. h. i. scalenum. Triangulum, in quo est unus angulus rectus, & rectangulum, vel orthogonum dicitur, ut f. i. d. (fig. 1.) si unus sit obtusus, obtusangulum vocatur, vel amblygonum, g. h. i. (fig. 2.) si omnes sunt acuti, acutangulum, sive, acygonum, ut a. b. c. in ead. fig.

Alia figura terminata est quadrangulum, seu quadrilaterum, et dicitur figura terminata, quod ex lateribus facientibus 4 angulos. Si quadrangulum habeat latera opposita, parallela ut f. vocatur parallelogrammum, et si non, trapezium appellatur, ut. Abatur, ^{parallelum} p. q. r. s. est distantia, oppositum laterum, ut.

In parallelogramo omnes anguli sunt recti, ideo dicitur rectangulum, et cum habeat 4 latera aequalia, quadratum vocatur ut f. Parallelogrammum habens aequalia latera, et angulos non rectos, dicitur Rhombus ut n. Et si latera non sint aequalia, ut. n. appellatur rhomboides, si non habeat angulos rectos. Recta ducta, ab uno parallelogrammi angulo ad alium diagonalis dicitur, vel diametra, e. f. ut linea p. q.

De Polygonis

Polygonum est figura, pluraquam 4 latera habens. Ita in infinitum vivit species per multiplicationem, laterum. Duo habet 5. latera pentagonum, dicitur, quod sex hexagonum, quod 7. heptagonum, atq. ita deinceps. Si omnes latera figurae sunt aequalia, regularis dicitur, et si minime, irregularis.

§ 3. Aliqua demonstrationes ad dictos §§.

Axiomata reliqua

1. Omne totum suis partibus est majus, si seorsim ipsae sumantur, et aequaliter, si collectivae spectentur. 2. Magnitudo in se unitariae, aequaliter, inter se aequaliter sunt. 3. Magnitudo in se, quae e. f. in se sunt dimidiae, duplae, vel triplae, vel aequaliter, multiplex, sunt inter se aequaliter. 4. Si aequalibus quantitatibus aequaliter partes addantur, erunt aequaliter, et si aequaliter partes auferantur, res erunt aequaliter. 5. Si aequalibus quantitatibus inaequaliter partes addantur, et si auferantur, res erunt inaequaliter. 6. Si inaequalibus quantitatibus aequaliter partes addantur, erunt inaequaliter, et si auferantur, partes inaequaliter, permanerunt inaequaliter.

Anguli ad verticem oppositi sunt inter se
aequales.

Demonstratio. Anguli in fig. 3) simul sumpti efficiunt summam 2. rectorum; et qui duo anguli in g. etiam duae buae rectae aequivalent, y ad duabus de quibus quantitatibus, m. n. et m. g. ablata communis parte m. remanent aequales. simili modo loquor de oppositis angulis, m. y.

Theorema 2.

Si recta a lidua duarum parallelarum secat, efficit angulum internum aequalem interno ex eadem parte opposito.

Demonstratio. Cum linea p. q. fig. 6) eadem inclinatione incidat in lineam a. p. et in parallelam c. d., ex eodem est, quod angulus internus h. est aequalis externo l. Si enim non essent aequales, iam lineae non essent parallelae, quod est contra hypotheseos. Eodem modo dicitur de angulis alternis e. h. o. t.; nempe quod sunt inter se aequales.

Theorema 3.

Cum recta secat duas parallelas, anguli interni, et ad eandem partem sunt 2. rectorum aequales.

Demonstratio. Anguli e. et t. efficiunt summam duorum rectorum, sed angulus t. aequalis est alterno o.; ergo interni e. et t. aequales t.

Theorema 4. pro 2. §.

In omni triangulo retilineo 3. anguli simul sumpti sunt 2. rectorum aequales.

Demonstratio. Ducta recta n. p. fig. 11) per apicem suorum angulorum s. x. quae sit parallelae eiusdem base, per angulum l. si simul sumpti aequivalent duobus rectorum; sed angulus l. est aequalis alterno l. et angulus o. alterno. f. uterque angulorum s. x. si simul sumpti aequivalent 2. f. k. l. ideo efficiunt summam 2. rectorum. In omni triangulo quocumque datus pro ductura angulus exterus y. aequalis est duobus internis A. B. internis, et oppositis, nam anguli A. B. efficiunt summam duorum rectorum; et etiam angulus exterus y. et internus l. efficiunt summam 2. rectorum; ergo ab his duabus quantitatibus ablato communis angulo l. remanet y. aequalis duobus A. B. Sequitur, quod omne triangulum non nisi unum angulum rectorum, vel obtusum habere, potest; alioquin 3. est anguli collectim non aequivalent 2. rectorum, sed quia natura essent. Item si duo triangula duos habent aequales angulos aequalia, etiam exunt quae ad tertiam, ideo efficiunt aequiangula.

Theor

In omni triangulo recti lineo major exit angulus, qui majori lateri opponitur; et major lateri, quod majori angulo opponitur.

Demonstratio. Nam in hypotesi majori ducta sunt latera $h. g.$ et $h. i.$ (fig. 6) quorum latera $g. i. g. h.$ et $g. i. h. i.$ sunt anguli magnitudinis a distractione linearum pendet: Ex angulo $h.$ oppositus majori lateri major omnibus exit. Secundum patet: nam positus excessu anguli $h.$ super $g.$ et $i.$ latera $h. g.$ $h. i.$ magis distrahuntur, et consequenter lateri $g. i.$ oppositum angulo $h.$ exit major omnibus.

Corollarium. In omni triangulo anguli aequalibus lateribus oppositi sunt inter se aequales; ergo in ~~omni~~ triangulo aequalilatero omnes anguli sunt aequales, et consequenter omne aequilaterum est aequilaterum, et vicissim. Etiam in omni triangulo isoscele, duo anguli ad basin sunt inter se aequales, ut potest aequalibus lateribus oppositi. Item in triangulo obtusangulo lateri majori exit oppositum angulo obtuso; et consequenter in rectangulo, oppositum recto. $E. G.$ Abundante $T. A.$ lineam $L. M.$ nequeunt duci lineae, breviores, breviusculam $T. M.$ quae libet alia, ut $T. h.$ exit hypotenusa, ergo major.

Theorema 6.

In omni triangulo duo quaelibet latera simul sumpta majora sunt tertio

Demonstratio. duo latera $g. h.$ ^{fig. 6} si simul sumpta spectari possunt veluti curva habens cum recta, $h. i.$ eadem extremam; $S.$ evidenter est quamlibet curvam majorem esse rectam, quae in eadem terminatur extremis; ergo evidenter est quod duo latera in omni triangulo majora sunt tertio, si simul summantur.

Theorema 7.

Si unius trianguli duo latera sub alterius aequalia fuerint: et angulus $A.$ illis lateribus comprehensus aequalis fuerit angulo $A.$ alterius comprehenso, aequalibuntur quod $P.$ et bases, et tota triangula. Similiter si duo triangula fuerint sibi aequalia, et unum laterum aequalia habuerint, erunt in totis aequalia. Denique, erunt aequalia, si singula unius latera singulis alterius sunt aequalia.

Demonstratio. ^{fig. 7} suo ad 1^m Superimponatur triangulum $a. b. c.$ triangulo $F. D. G.$ angulus $a.$ cadet in $F.$ puncta $b. c.$ in $D. G.$ eo quod ex hypotesi angulus $a.$ est aequalis $F.$ et latera $a. b.$ $F. D.$ $a. c.$ $F. G.$ sunt aequalia: ergo $b. c.$ caret super basin $D. G.$, ergo anguli angulus congruent lateri lateribus, areo $P.$ tota triangula aequalibuntur. ^{fig. 8} suo ad 2^m Prob. Si triangulum $a. b. c.$ trian-

gulo $F D G$ super imponatur, caeet $h c$ supra $D G$, ex hypothesis sibi aequalis, et unum punctum a caeet supra F ; si enim caeet ~~ex~~ tra ipsum, patet in e iam anguli C non essent aequales, quod est contra suppositionem, et unum alterum major. Per quae patet textum, quia si triangulum alteri superpositum, habet latera lateribus alterius congruentia, fieri nequit ut non sint congruentia tota.

Theorema 8. 8.

Si duo triangula habeant latera inaequalia, attem enim angulos aequales, quando unum alteri super imponatur, exit textum laterum tertio alterius, parallelum.

Demonst. Posito angulo a supra F , latera $a b$, caeet supra $F D$, et $a c$ supra $F G$. et $b a$ in $b c$ exit parallela $A D$. Nam anguli F aequales sunt angulis $D G$, nempe externi interni erit eadem parte oppositi aequales sunt. $g o$ lineae $D G$, $A D$ sunt parallelae.

Theorem 9. 9.

Diagonalis cuiuslibet Parallelogrami ipsam dividit in duas partes aequales, et tam latera, tum anguli in ipso aequantur.

Demonst. Ducta diagonali $H N$ $g o$ totum parallelogramum in duo triangula aequalia $H N$ $g o$ $g o$ $H N$. Nam angulus H aequalis est alteri $g o$; latera $H N$ aequalia $g o$; totum $H N$ utique est commune, ergo etiam basis $H L$ exit aequalis basi $M N$, et reliqua omnia aequalia; nempe latera, et anguli oppositi omnino aequantur.

Coroll. Tex quodlibet diagonalis punctum ducta recta $H F$, G , duorum $g o$ parallelogrami, quae in complementis $g o$ $H N$ $g o$ $H N$ sunt aequalia. Nam et duobus aequalibus triangulis $H N$ $g o$ $g o$ $H N$ ab lateribus duobus aequalibus portionibus $H F$, G , et $H N$, $g o$ $g o$ $H N$, et $H N$, $g o$ $g o$ $H N$, remanent aequales exunt. Iuxta axioma 5. si aequalibus aequalidemar, remanent aequalia.

Theorema 10. 10.

Parallelogrami super eandem basim, et inter eandem, parallelas constitutus sunt inter se aequalia.

Demonst. Duo parallelogrami $a b c d$, $a e f b$ habent eandem basim $a b$, et constitutus inter parallelas $c f$, $a h$, sunt inter se perfectae aequalia. Nam duo triangula $c a d$, $f d b$, sunt inter se aequalia, habent enim angulos $c a d$, c , et d rectos, et aequales, et latera $c a$, $d b$ aequalia; item latera $c d$ est aequale $c f$ areo quae addita in communem parte $d e$, totum $c e$, est aequale toti $d f$, $g o$. Itaque triangula sunt inter se aequalia. Si ergo ab his duobus triangulis auferatur communis pars $d e$ remanebunt aequalia duo triapecta $d e$ $c e$, $e f$, b ; et si illis addatur communis pars $a e$, erit ens totum parallelogramum $a e b d$ fieri aequale toti $a e f b$.

Coroll. Duo triangula $a c b$, $a f b$ habent eandem basim, et eandem

et constituta inter eandem parallelas, sunt aequalia, inter se; sunt enim similia, parallelogramorum aequalium, $a c d b$, $a e f b$. Item parallelogramum est duplum trianguli habentis cum ipso eandem basim, et constituta inter eandem parallelas, constituitur. Nam parallelogramum $a c d b$ trianguli $a c d$ hoc triangulum est aequale $a e f b$; ergo parallelogramum $a c d b$ est duplum trianguli $a c d$ habentis eandem basim, et constituta inter eandem parallelas.

Theorema 16. 2^a

In omni triangulo rectangulo quadratum hypotenuse ac est aequale quadrato cathetorum simul sumptis.

Demonst. Triangulum rectangulum, sit, $a b c$, supra cuius latera descriantur quadrata $b a$, $b c$, $a d$: tum ex recto angulo b demittatur perpendicularis $b m$, parallela $a f$, item ex puncto d per ortho $a b$ ducatur recta $d c$, et alia $b f$ ex puncto b , et fient triangula $d a c$ $b a f$ aequalia; nam totum $d a c$ est aequale lateri $b a$, et $a f$ aequale $a c$. Item angulus obtusus $d a c$ est aequale obtuso $b a f$, cum uterque constituantur ex uno recto, et communi portione $b a c$, ergo latera angula sunt aequalia inter se. Nunc sic: quadratum $a d$ est duplum trianguli $d a c$ habentis cum ipso eandem basim $d a$, et constituta inter eandem parallelas; et similiter parallelogramum $a m$ est duplum trianguli $b a f$ eandem ratione: 2° cum illa triangula ac tenentur fuerint aequalia, etiam quadratum $b d$, et rectangulum $a m$ erunt aequalia, ut pote, dupla aequalium triangulorum. Eodem modo ostenditur, rectangulum $c m$ aequale quadrato $b c$, ergo totum quadratum $a d$ hypotenuse ac aequale est duobus quadratis cathetorum, $a b$, $b c$ simul sumptis.

Coroll. Quadratum diagonalis cuiuslibet quadrati est duplum quadrati, quod super unum eorum laterum constructum potest. Nam diagonalis quadrati est hypotenusa, cuius quadratum est aequale quadratis cathetorum simul sumptis, ergo duplum quadrati unius lateris.

Theorema 17. 2^a

Anguli interni cuiuslibet polygoni simul sumpti constituent summam tota rectorum, quot sunt eorum latera duplicata dempto numero quaternario.

Demonst. tractio. Sit heptagonum, (fig. 9) clippatur in eo punctum ab az b c r u m, nempe d , ut quod ducatur tota linea, quot sunt latera, ita ut cuiuslibet trianguli parvis sit unum, sequitur latera, et angulus verticis alij fiat in centro o . Item unum triangulorum numerum eius respondet numero laterum, ergo cum cuiuslibet trianguli anguli duobus rectis aequi valeant, numerus rectorum erit duplus numero laterum. 3° Anguli omnes in centro o concurrentes a rectorum aequi valent, ergo duplicatus numero angulorum subducendum est numerus quaternarius, ut summa rectorum, quibus

fig. 9

Quoniam sunt interni, habeatur. Sic *Chelydronum*, seu *figura mille laterum* angulos habet mille nonaginta nona quibus est rectus angulus aequales.

SA De Circulo.

Circulus est figura plana, quae sub una linea sic continetur, ut ab uno puncto, quod est intra figuram, lineae omnes ductae ad lineam circumferentiam, sint aequales; Circulus non est solus circumferentia, sed et spatium in ea contentum, Tangens circuli, dicitur recta quae sit, quae tangit circumferentiam ipsius in puncto ut lineam a *f* (fig. 10) Lineae a centro ductae, extra circumferentiam non tantum occurrunt, dicitur secans arcus. Quae sit linea, angulus in centro positus subtensa, dicitur sinus eorum, angulorum, et arcuum, qui illos angulos continent, *A C E*, et *A C D* angulus datus in centro, linea est *E*, et *D* sunt sinus illorum, angulorum, et arcus *A* recta *P*, a quibus anguli continentur, uno sinus Anguli in centro positus est recta ab extremo unius lateris ad alium perpendiculariter ducta.

Segmenta, sunt partes circuli divisi a chorda, vel subtensa. Vocantur segmenta, similia, cum in ipsis *circuli* possunt aequales anguli, et si illa sint inaequalia, Angulus segmenti ille, est, qui fit a tangente, et a chorda in puncto contactus ut *u* in *q*, ut anguli *n* *b* *b*, *p* *b* *m* producti a chorda *p* *b*, et tangentem *n*, Segmentum dicitur alterum si comparatur cum angulo alterius segmenti, ut si comparatur segmentum *p* *b*, cum angulo *p* *b* *m*, et segmentum *p* *b* *u* angulo *p* *b* *m*, Angulus in segmento, vel in arcibus segmento est qui producitur a duobus rectis a finibus chordae ductis, et concurrantibus in aliquid circumferentiae punctum, ut angulus *R* *D* *E*, Angulus in istis peripheriae, vel arcu efformatur a duobus rectis, quae a duobus arcibus punctis, vel a centum, vel a oppositum peripheriae punctum concurrunt sic sunt anguli *R* *D* *E*, *R* *D* *E*, *M* *Q* in istis arcu *D* *K* *E*, Sector circuli est portio a duobus illius radiis, et correspondente arcu comprehensa, ut *R* *M* *K*.

S. S. Aliqua Demonstrationes.

Propositio I.

Recta quaelibet a centro exiit, perpendiculariter in chorda dividit eam in duas partes aequales.

Demonstratio. Perpendicula *MK* (fig. 10) caesa in chordam *RQ* efficit duos rectos angulos aequales; etiam sunt aequales anguli *M* *R* *Q*, *M* *K* *Q* oppositi aequalibus lateribus, nempe radiis *R* *M*, *Q* *M*, et lateribus *M* *K*, est utriusque triangulo commune, ergo etiam bases *R* *K*, et *Q* *K* sunt aequales, et consequenter chorda *RQ* in duas aequales partes est divisa a recta *MK*.

Coroll. In eodem circulo aequales ^{subtensa} subtensa aequales chordae insistant, et vicissim. Diametrum circuli est omnium chordarum maxima. Denique subtensarum quarumlibet ejusdem circuli, ea

2167
li, ea ex centro, quae majoris distantia, et e contra.

Theorema 2. 223

in arcibus minoribus semicirculo, decrefente, arcu decrescit chorda, et vice versa, At in arcu semicirculo majori, decrefente arcu chorda minuitur.

Demonst. *Quod 1.* Descripto circulo, a b (fig. 11), manifestum est, quod in arcu a, b, qui semicirculi est minor, chorda a c minoris arcus est minor chorda a b majoris. Nam in puncto a constituto centro et cum chorda a, b, descripto circulo, chorda a c non potest esse circuli acentra m attingere, et sic decrefente arco chorda decrescit, et e contra. *Quod 2.* secundum patet. Nam si spectetur arcus p b d l semicirculo majori, cui chorda a, b l, subtenditur, si ipse arcus ex p a majori, ut l p d e, eius subtensa l e erit minor, ut texta minoris arcu p l minoris arcus.

Theorema 3. 224

in eodem circulo chordae, de quales aequaliter distant a centro

Demonst. Sicut aequales chordae s, y, z, h earum distantiae a centro sunt aequales lineis, sicut per arcus o n, o m. Nam confectis duobus triangulis s o y, z o h, duo portiones, n y, m h erunt dimidia, aequalium chordarum, et consequenter inter se aequales; sunt etiam aequales anguli y n o, h m o, ut pote recti, sicut demum aequalia latera, y o h o, ejusdem circuli radii, z o etiam latera, o n p a, aequalia latera o m, ex aequali chordarum a centro distantiae.

Coroll. si chordae ejusdem circuli aequaliter a centro distant, ipsae sunt inter se aequales.

Theorema 4. 225

Recta univoca in extremitate, alicujus semidiametri tangit circulum in puncto.

Demonst. Ex centro c ducta quavis recta ad tangentem a p, extra punctum contactus p, talis recta erit hypothenua, et in angulo latera a c p, ut pote angulus a p c rectus; ergo quovis punctum p praeter p, extra circulum, ergo per perpendicularis a p tangit circulum in puncto p.

Theorema 5. 226

Duae rectae circulum tangentes ab eodem puncto sunt inter se aequales.

Demonst. Nam aequales sunt tangentes a b, d c, ab eo eodem puncto ductae. Si a roritis punctis b c, per chordam b c ductis p radius a b, a c, anguli a b d, a c d sunt recti, ideo aequales. Et aequales etiam sunt anguli a c b, a b c aequalibus lateribus p b p c positi; ergo his ablatis a duobus, a b d, a c d, restant d b c, d c b remanebunt aequales, quovis aequalibus aequalia demant ermanent aequalia, 2° etiam aequalia erunt latera a b, d c.

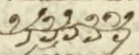
Theore

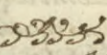

267. /
 Si dices, item Angulus ad centrum exit aequalis angulo ad beati-
 tudinem, cum secundus inscribitur axi duplo ejus, cui inscribitur tri-
 pliciter, item cum angulus ad peripheriam, excipit in segmento se-
 micirculi aequante, rectus est. Nam anguli $\angle DCB$, et $\angle DCA$
 simul sumpti duobus rectis aequivalent, ergo dimidium utru-
 usque exit aequivaleret uni recto: s. dimidium, quoniam est angulus ad
 peripheriam, $\angle C$, eujus pars $\angle C$ est dimidium $\angle DCB$, et pars
 $\angle C$ est dimidium $\angle DCA$. Ergo angulus $\angle C$ inscribitur in semicirculo exit
 rectus. Si angulus inscribitur in segmento minori semicirculo, exit
 obtusus. Nam duo anguli $\angle FJK$, $\angle KYL$ simul sumpti duobus rectis sunt
 majores, cum pro mensura habeant axem majorem semicirculo,
 ergo hujus summae dimidium, id est $\angle F$ exit recto in parte, hocque
 obtusus. Denique Angulus inscribitur in segmento, quod semicirculo sit
 major, est acutus. Nam angulus $\angle P$ minor est duobus rectis, ergo
 ejus dimidium, sive angulus $\angle R$ exit minor uno recto, ideo acutus.

Theorema 7.

Angulus segmenti, qui fit a linea tangente, et chorda, per
 punctum contactus ducta, aequalis angulo facto in segmento alterno.

Demonst. sit linea tangens FA (fig. 15) et chorda AD , angu-
 lus $\angle FAD$ est aequalis angulo $\angle ACD$ in segmento alterno, et angu-
 lus $\angle CAD$ aequalis angulo $\angle ACD$ in segmento etiam alterno. Nam
 ducta diametru AD , exit angulus $\angle ACD$ rectus est angulus $\angle ADP$
 in semicirculo: ergo in triangulo rectangulo ADP , duo anguli $\angle A$, $\angle P$
 $\angle P$ uni recto aequivalent. S. idem $\angle P$, cum $\angle A$ rectum effi-
 cit angulum, ergo anguli $\angle FAD$ et $\angle ACD$ in eodem segmento
 et quidem alterno, sunt aequales.

Theorema 8.

Omnes polygonorum circulo circumscripti, aequales, est angu-
 lo rectangulo, eujus alterum, cuius est aequale, radio circuli, alterum to-
 ti peripheriae, circuli.

Demonst. in recta AA (fig. 17) summantur bases AD , DD et
 aequales, basi bus a , b , bd et triangulorum a , b , c , d , in quae, polygo-
 num dividitur, (fig. 18) tum in puncto A ex utroque, per perpendiculari-
 xis AC (fig. 19) aequalis radio, e , g , (fig. 16) hoc est aequalis, ubi visio tri-
 angulorum in polygono contentorum, sit etiam CP parallela
 basi AA , ut omnes, lineae, per perpendiculari xes e , g , c , b , (fig. 19) sint aequa-
 les, et sibi, et radio e , g , (fig. 16). Manifestum est triangula alba
 ACD , DDC , & (fig. 19) aequalia esse, triangula a , b , c , d , (fig. 16)
 in quae, polygonum dividitur. S. his triangulis albis aequalia
 sunt triangula nigra, s. quidem triangulum album ACD , aequale
 est triangulo nigro ACD , et triangulum album DDC triangulo ni-
 gro DDC . Ergo totum, parallelogrammum AD duplum est trian-
 gulorum alborum. At qui isem, parallelogrammum AA duplum
 est tri-

270

est trianguli rectanguli ABC . Ex hoc triangulum, cuius unum
 latus, seu ang. AC aequale, est peripheriae, polygoni, alterum ve-
 ro radii &c. is est triangulum istud rectangulum. ABC . aequa-
 le est triangulis alibi fig. 12) ac consequente a toti polygono, fig. 16.

De Solidis. W. 230

Immo, polygonum regulare, quod fit ex aequalibus, circuli
 chordis, circulo inscriptum aequale est triangulo, rectangulo, cuius
 alterum latus, aequale, est peripheriae, polygoni, et alterum, perpen-
 diculari, e. off. 13) a centro e. us. quoslibet punctum lateris AB , de-
 m. r. a. e.

Demonstratio patet ex demonstratione, praecedente.

De Solidis. W. 231

Solidum, seu corpus est, quod habet latitudinem, longi-
 tudinem, et profunditatem. Corpora regularia dicuntur, quae
 planis regularibus, et aequalibus continentur, et duorum, immo an-
 guli aequales sunt inter se: dicuntur, similiter, quae aequali nu-
 mero planorum, sive laterum, similium, componentur. Solidum ex
 variis sui figuris diversis non dicitur. Geometria vocatur. Nam si so-
 lidum, et figura rectilinea, habens duos oppositas, bases, aequa-
 les, et AB, CD, EF , &c. sint similes, et parallelae, et aequaliter habe-
 ant, tot parallelogramma, quot sunt latera basium, dicitur, prismata:
 triangulare, si est, trigonum, si oppositae, bases sunt triangula, off.
 a. triangulare, si oppositae, plures fuerint, quadrata, parallela, &c.
 per unum, denique, dicitur, si vero parallelogramma comprehendat.
 Si haec plana sint quadrata, solidum, dicitur, cubus. Sicut enim ex
 aequalibus, est quadratum, ita solidorum est communis mensura est
 cubus, cuius unum latus est, vel alius, vel bas, vel digitus, et vocatur
 aliarum cubicarum, per cubicus, digitus cubicus, &c.

Cylindrus est solidum, cuius superficies comprehensum, des-
 cendens, in duos aequales, circulos. Cylindrus haberi potest, veluti pyra-
 mas infinitarum laterum. Nam si multiplicentur infinita latera,
 ad proximam sub eadem, basi, exiit superficies, curvata, et lon-
 gica. Pyramis est solidum, quod tribus, vel pluribus planis tri-
 angulis terminantibus, in unum punctum, quod vertex dicitur, con-
 prehensum, ut ABC fig. 17): Planis, pyramidem, constituentibus, late-
 ra quo dicuntur: basis est planum, ex quo latera oriuntur, quae, ba-
 sis, variis figuris esse potest: nempe, vel triangulare, vel quadrata,
 vel polygonae, et pro diversis basi, pyramis dicitur, triangulare,
 vel quadrata, vel polygonae. At in, pyramide, est recta, a vertexe, in
 basis centrum, ducta. Altitudo est, recta, a vertexe, in planum, ba-
 sis, demissa, quae, etiam, ex basi, hanc, capere, potest. Conus est,
 solidum, habens, circulum, pro basi, et contentum, curvata, super-
 ficie, quae, in, punctum, tota, descendit, ut, ABC fig. 17). Conus, sicut, cilin-
 drus

spectari potest, veluti, si z amia in finitum letterum.

Polygonum, in genere, solidorum est ut polygonum, in genere planorum; igitur est corpus pluribus superficiebus terminatum. Polygona, principalia sunt Tetragonum, Octagonum, Ecosedonum, et dodecaedronum. Primum est quod 4, secundum, quod 8, tertium, quod 20. triangulis aequaliteris aequalibus comprehensitur; et Dodecaedronum 12 pentagonis regularibus, et aequalibus terminatur.

Sphaera est solidum unius superficiei, curvata terminatum, ad quod singulis punctis rectae ductae, in medium, punctum. Affig. (8), quae sphaerae centrum dicitur, aequales sunt inter se. Eius dimensio, pars vocatur, eris sphaerae, Sphaerae diameter est recta P.C. per centrum, et transiens, et ita in P. a sphaerae superficiei terminata; quae linea axis vocatur, et eius extremitates puncta P. et C. poli, vel carines dicuntur, eo quod circa ea immobilis sphaera rotatur. Sphaerae circulus est, qui eam circumambit. Circulus maximus est, qui totam sphaeram, omnesque illos maximos bifariam dividit.

Theorema 1. 35

Prisma, quocumque est factum ex ductu basis in altitudinem.

Demonstratio. Si figura rectilinea, et Affig. (6) iuxta directionem, rectarum O.R. et h. extetur, eviens est, quod generabitur prisma O.A.R. ergo prisma componitur, ex tota plerumque similibus, aequalibus, et parallelis, quot sunt puncta in illius altitudine, per factum ex ductu basis in illius altitudinem.

Corollaria. Prismata ejusdem basis sunt inter se, at altitudines; ejusdem altitudinis sunt ut bases; ejusdem basis, et altitudinis sunt aequales inter se. Item, Prismata, quae cumque habent inter se, rationem compositam, basium, et altitudinum. Nam prisma est productum basis, et altitudinis; ergo duo prismata, in vicem comparata se, habent ut duo producta, ex duabus quantitatibus, nempe, ex duabus, basibus, et duabus, altitudinibus. Item, Cum Cylindri sint prismata infinitarum laterum, eandem inter se, comparationem habent, etiam parallelepera, quia multoties sunt prismata eandem habent proportionem.

Theorema 2. 36

Pyramides ejusdem basis, et altitudinis sunt aequales.

Demonst. Datis duabus pyramidibus ejusdem basis, et altitudinis, si secentur, amboe planis, ut bases parallele eviens est, sectiones facturas in utraque numero aequales, et magnitudines, nempe a basi ad verticem proportionaliter decedentes: ergo cum ex his omnibus componantur totae pyramides, eam erit in utraque numero.

numerus aequalium partium; eae aequaliter inter se erunt. *Coroll.* est demonstratio de pyramidibus polygonis, quarum bases in aequalia triangula, ipsaeque pyramides in totidem triangulae.

Corollaria. Cum data prismatis triangulae b e d ffig. 16 ducto plano per a, ad punctum d, et per b ad punctum f, fiunt tres pyramides a d e f, d a f b, et b a f c, quae aequales habent bases, et altitudines, adeo aequales inter se, et hec hoc patet pyramidem esse totam partem prismatis ejusdem basis, et altitudinis. Item, ex quo conus est pyramidis infinitorum laterum, et cylindrus prismatis infinitorum laterum, conus erit totus pars cylindri.

Theorema 3

Superficies omnium solidorum similium, quae planis rectilineis terminantur, sunt inter se in ratione duplicata duorum homologorum laterum.

Demonst. Singulae similitum solidorum planae sunt inter se similes: unum planum ad sui simile, in altero solido comparatum sequitur rationem duplicatam laterum homologorum, ex eadem sit ratio planorum omnium, quibus solidorum similitum superfices terminantur, eorum ad duorum similitum superfices invicem comparatae in ratione duplicata duorum laterum homologorum, si-ve duorum dimensionum similitum, ut longitudo in a ad longitudo in e, altitudo in a ad altitudo in e, et latitudo in a ad latitudinem in e.

Coroll. cum sphaerae, ad polyedra, regularia, res uentura, hinc etiam ipsarum superfices erunt in ratione duplicata duorum homologorum.

Theorema 4

Duorum prismatum similitum, massae, seu soliditates inter se, in ratione triplicata duorum laterum homologorum.

Demonst. Sub prismate, similia sunt inter se, in ratione composita basium, et altitudinum, sed ratio basium est duplicata duorum homologorum laterum: ratio autem altitudinum est eadem cum ratione laterum homologorum laterum, cum corporum similitum longitudo in e, latitudo in e, et altitudo in e in eadem ratione existant: ergo duorum prismatum similitum massae, seu soliditates sunt in ratione triplicata laterum homologorum.

Coroll. Erunt in eadem ratione soliditates similitum parallelipipedorum: cylindrorum: tum pyramidarum: tum conorum: tum polyedrorum, quae ex pyramidibus componuntur: ac tanquam sphaerarum, quae sunt polyedra regularia infinitis planis comprehensae.

ST De conicis sectionibus

Si conus ita secetur, ut sectionis planum neque basi sit parallelum, neque per conicam transeat, tres occurrunt curvae.

haec in terra dixerunt, quae propterea sectiones conicae dicuntur: sunt enim Ellipsis, parabola, et hyperbola. Ellipsis, sive obliqua est superficies plana, a linea curva in se ipsa reverte circumscripta, quae in longitudinem magis, quam in latitudinem protenditur: talis est linea CD (Fig. 20) in ellipsi: si punctum medium E centrum dicitur, et duae lineae AE et CE per centrum transeuntes, ibi AE se secantes ad angulos rectos dicuntur axes, et quae AE axis maior et CE minor, qui etiam conjugati dicuntur.

Si in axi maiori AE sumantur duo puncta V et P , quorum quodlibet distet ab extremis minoris intervallo aequante maiorem semi-axi, dicentur tunc, poli, vel umbilici ellipseos. Per duos uno diametris parallelae, ut HK et EC , vocantur ordinatae, vel ordinatae applicatae; earum autem dimidiae AV et CE semi-ordinatae. Partes axis ab ordinatis interceptae, ut AV et ED , dicuntur abscurae, vel sagittae. Modus constituendi Ellipsim est sic: sumatur filum aequans totum maiorem axim, eius extrema defixantur in punctis P et V , tunc calamus in puncto A et per duos filis semper tensis circumducatur, et percurret puncta AE et CE , idem fiet ex altera parte, et sic constituatur Ellipsis.

Parabola est superficies plana terminata a linea curva in se ipsam minime reverte, cuius latera ad in finem semper recedunt, quo magis producantur, ut linea in a Fig. 20. In parabola punctum a est vertex eius, et b axis, parameter est linea ac ordinatis parallela.

Hyperbola est plana superficies, quae terminatur a linea curva in se ipsam minime reverte, et in qua quae quorundam semiorbinatarum majorum sunt rectoribus ex parametro et correspondentibus abscuris.

Sed ut aliquomodo intelligantur haec lineae, adverte quinq; modos, quibus secari potest conus: primo plano, per verticem transeunte, et fit triangulum; secundo plano, pari parallelo, et fit circulus; tertio plano conij parallelo, et dicitur parabola; quarto plano duobus conij lateribus ita occurrente, ut basi non sit parallela, et fit ellipsis; et quinto plano qua productum occurret alteri cono ad verticem opposito, et dicitur hyperbola. Si ut diximus solvuntur ultimae, sectiones conicae dicuntur.

Item diximus, quid sit ordinata, et semiorbinata, et per parabola Ellipsis. Nunc videndum, quid sit parameter. Si ab extremo puncto unius axis ducatur recta, ut AE et CF ordinatae parallela, quae sit tertia, pro portionalis Geometrice potest utrumque diximus, ita ut sit AE ad CE , sicut CE ad AE , vel CE ad AE sicut AE ad CE . tunc CF et AE sunt parameter. Demum

est ad rectangulum semioroniatum $P.M.$, ut rectangulum ex $P.D.$,
et $C.A.$ ad rectangulum ex $P.D.$, et $C.L.$

item ex excessu rectanguli ex parametro et corresponden-
te ad terna supra quatuor datum semioroniatum habetur, per lineam
 $C.C.$ ductam ab extremo dno $C.A.$ ad vertex, de tangente parametro
in exte $C.C.$ mittitur $P.P.$ nempe producta una semioroniatu, patitur ab
utrumque occurrit rectae $C.C.$ atque a sectionum punctis $P.P.$ ducto
perpendicularibus, rectangulum $P.P.$ dabit excessum, quod axi semi-
oroniato de $C.A.$ supra rectangulum ex parametro $P.P.$, et ab $C.C.$
sub $P.D.$ tanquam, si a centro $D.$ (Fig. 2, A) ducantur rectae $D.Z.$, $D.X.$ dis-
tantiarum ab hyperbolae $A.P.$ latus. $P.C.$ quae sit aequalis, confi-
gatur, haec latus rectae, semper hyperbolae, proprietas sunt, num-
quam tamen ipsam tangunt, ideo asymptotae, hyperbolae sunt.

Si globus, aut globi, circulus maximus, et motus, supra rec-
tam $A.F.$ (Fig. 25) aequalem suae, circuli perentia dicitur, exhibet centum il-
lus lineas $C.D.$, tunc punctum $M.$ globi, de ex abet $C.Y.$ axem, $P.$ dicitur $F.$ fig.
Cyclois, pro loeis, vel trochois dicitur, Linea $C.P.$ dicitur basi, cyclois.
Linea $P.P.$ perpendicularis ad param, ad diversos cyclois non aequales
partes ab $C.P.$, sive axis $C.P.$ dicitur, punctum $P.$ vertex nuncupatur, ac
tangens circulus $A.C.$, $P.D.$ ex cuius rotatione, fit Cyclois, circulus
generatus, vocatur, Demonstratum, est a Geometris integram, cy-
clois, hexagonam, quae supram, diametri circuli genitoris, axem
vero esse triplam, axem circuli generantis, atque rectangulum ex basi, et axe
esse ad eum axem, ut $A.D.$ de tangentem, axem quolibet cyclois, et
 $P.H.$ esse duplum, correspondens hexogae, $P.N.$ Omittuntur alia, quae
ut patet, obfusioris Geometriae, sunt si per hunc in te lectorem, omnibus, his
fig. $P.N.$ sed non praeter axem, quod cyclois est magni usus in horologio, sci-
licet, ut per aulorum ~~motus~~ motus ad aequalitatem, reducatur.

§ 8 De proportionibus. § 110

Magnitudo quaelibet, partibus consistit, respectu, quaxum, dicitur, to-
tum, Partes, quae plures sumptae totum, ex aequo componant, dicuntur ali-
quotae: sic per est pars aliquota decem, pedes, quam decem sumptis ad aequi-
at, Partes plures sumptae, non aequant totum, dicuntur, si, quantae:
sic bipalmis, erit pars aliquota longitudo, si palmorum, quod si si pal-
mus, si, sumptus, deficit a quantitate, si, palmorum, si, ten expedit eam.
Magnitudo quaelibet dicitur, multiplex respectu, partium aliquotae, ipsa
vero, pars respectu totius, sub multiplex dicitur, Iude, magnitudo, parti-
tem aliquotam, bis continet, vocatur, dupla, quae, ter, tripla, quae, qua-
drupla, quae, quupla, bis, a, pars, sub, quaxupla, sub, quinta, pla, vel, sub, octu-
pla, ut etiam, dimensum, texta, pars, quarta, $\frac{1}{4}$, Partes, magnitudi-
nes, dicuntur, sequi, multi, plices, quando, earum, singulae, suam, parti-
tem, aliquotam, ^{exemplum} $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{7}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{9}$, $\frac{1}{10}$ continent, ipsae, parte, quae, pa-
ri numero continentur, similes, vocantur, tales, sunt, palmis, ad quan-
tita-

A sunt ea lege aequales, ut si aude ita se differant de quolibet excessu quo
 2 aude, differant inter se, ut 8. 6. 4. 2. vel 1. 2. 3. 4. 5. et sic probeat arith-
 metica in dicitur hoc propositio signa 1. 2. 3. 4. Proportio harmonica ex
 geom. et arith. veluti componit. Ea est quae habent 3. quant. ita dispositae ut
 1. a. sit ad 3. m. sicut differentia 1. a. 2. a. est ad differ. 2. a. ad. a. sic sunt
 3. 4. 6. nam sicut 3. est dimidium 6. ita differ. 3. a. 4. nemp. 1. est dimid.
 differentiae 4. a. 6. nemp. 2.

Solutio. Aude sunt proportionum species, quae ut lexiois me-
 menti omittuntur. S. de veritate, quod veruo sequi aliis de uncto desig-
 natura de geometria, vixia rationis: si ratio sesquialtera est cum antea
 continet consequens, et insuper se quod dimidium. Sesqui quanta, sesqui texta
 cum antea continet consequens, et insuper textam, vel quartam partem.

Si proportio geometrica autem 3. terminis, propperita, haurum terminis
 collectio dicitur progressio, seu series geometrica. Si terminis sunt pro-
 portioni arithmetice, progressio, vel series arithmetica vocatur. Si
 autem terminis, proportio multo modis inter se pro, cum comparandi,
 vel miscendi, quoniam de in dante se proportionem, nempe in veritate, sive in-
 verten: alteram, sive permutan: componen: sive in, sed cum in non
 rationis, ex de quo ordinatae, et ex de quo perturbatione. Comparantur
 perturbatione in vertendo, vel convertendo, cum antecederent, ponitur loca con-
 sequentia. Comparantur alteram, sive permutando, cum unus
 antecedens, ad alium, antecederentem, et unus consequens, ad alium
 referantur, ut b. d. = d. c. e. aut alteram, sive permutando, ut c. f. b. d. Permiscen-
 tur componen: cum summa exant, et consequente de ipso sum conseq. velant
 referantur. Comparantur de veruo, cum ex capite sunt 3. supra con-
 seq. ad ipsum consequentem, velant. referantur, ut a. b. b. = c. d. d.
 Per conversionem, rationis, cum summa exant, et consequente, bo-
 co consequentium, ponitur, vel cum excessus ant. subtra. conseq. po-
 nitur loco consequentis. Permiscetur ex de quo perturbatione, vel
 simpliciter, ex de quo, cum posita, duplici serie, duplici serie, et
 tripartita inueni, in qua una prima est, et secunda, secunda ad
 tertia, et tertia ad quartam, sicut in altera, prima est, et secunda
 secunda ad tertia, et tertia ad quartam: inae in dante, in un a serie,
 prima esse ad ultimam, sicut in altera, prima ad ultimam. Per id
 proportionales sunt ex de quo perturbatione, cum posita, duplici serie,
 quantitatum, ita proportionales, et in un a serie, sicut prima ad
 secundam, ut in altera, prima est, et secunda: et in prima serie, sicut
 secunda ad tertia, et alia quae prima est, et secunda, altera serie,
 inuenimus in prima serie, prima esse ad ultimam, et in altera
 prima est ad secundam.

Ratio ex aliis composita dicitur, cum rationum plurium
 quantitates, sive exponentes in se multiplicati, faciunt unam ter-
 tiam. Sicut E. P. numeri proportionales 2: 8 = 3: 6, cum exponens
 x d d p

rationis 2 ad 8 sit A, et exponens 3 ad 6 sit B, jam productum ex 6
nentiūm A, et 2, erit 8, erit exponens rationis compositae, ex 2 ad
2, ad 8, et 3 ad 6. Rationes, ex quacumq; producto fit ratio composita,
dicuntur rationes componentes. Multa alia Obstatuaria Geometriae
omittimus.

§ 9. Aliquae demonstrationes § 8

Arum ad versis. Geometriae utuntur signis, quibus Algebrae
etiam utuntur in suis operationibus perficiendis; etiam cum istis
utuntur Alphabeto ut quascumq; quantitates demonstrandas. Tunc
tas signatae demonstrari solent literis x, y, z; notae vero reliquae a, b, c.
Solent etiam designari etiam quantitates primae literae x, y, quam
significat, ut numerus, per x, tempus per t, velo cetera, per v, maj-
or per m &c. Haec sunt signa: + est signum additionis; ut si
scripsero a + b, indicat plus b, sive me sumere, a simul cum b. - est sig-
nificationis; hinc a - b indicat minus b, sive a, de qua subtrahit b.
= est signum aequalitatis; ut si a = b exprimitur a esse aequale b.
> est signum majoritatis in quantitate, ipse cum praecedente, quare
a > b significat a majorem b, et e converso a < b significat a mi-
nores b. ∞ est signum infinitatis; sic ut exprimum a, esse in fini-
tam quantitate, scribam a = ∞. X est multiplicationis signum.
quare ut demotem, me multiplicare, a per b, scribam a X b.

Quantitates quae una sola litera exprimitur cum littera
unitate. A si litera habet super eam ad signum, aliquid numerum
numerum, coefficientem vocatur, et indicat quoties illa quantitas in cal-
culo sumi debeat. Quantitates similes, sive homogeneae, iisdem liter-
is designantur, etiam cum diversis coefficientibus, si opus fuerit, ut
a, vel 2a, s.c. Vocant dicta quantitates positivam, sive affirma-
tivam, quae est nihil majus; aliam negativam, vel abstrusam, quae
est nihil minus. A hoc signo praesertim praesertim, negativae
s.c.; - a, quae nulla signo afficitur, sumitur pro positiva, et positivae
va alteri, addita illius valorem auget; negativae autem minuit. Ut
quantitatis, negativae scilicet, et positivae, claram in eam, pro bono
Algebrae hoc exemplo. Si nihil numerum moventi b, a per se 1000 aureos
solvantur, haec erit quantitas positiva, quae peculium tuum fit nihil
majus. At si nullos aureos habeas, debeas q; alteri 1000 aureos ad-
venire aurei sunt quantitas negativa, quae fit, ut nihil minus habeas.

Quantitas simplex, vel incomplexa, vel etiam monomium di-
citur, quae una tantum litera exprimitur, et a pluribus nullo in-
ter se signo, ut a, vel a b c. Quantitas composita, vel composita vo-
catur, quae plura ex parte litteras signo +, vel - copulatur, ut a + b - c.
si duae tantum literae sunt, ut a + b, vel a - b dicitur binomium; si
tres, ut a + b - c, vel a - b - c trinomium, et generaliter b o n o m i u m vo-
cabitur, quaelibet quantitas pluribus exprimens litteris aliquo signo connectis.

279/

Theorema I

in proportionibus arithmetica summam terminorum extremorum est semper aequalis summam medianorum.

Demonst. in ista proportione arithmetica 43::2. et additio terminorum extremorum, nempe 4, et 1, facit 5. Similiter medianorum 3, et 2 simul addita referunt 5. Cuius rei ratio facilis est: quia quicquid tantum 3 superadditur 4, tantum 1, quod jungitur cum 4, superadditur 2, quod ponitur cum 3: ita ut perfectus est aequalitas

Theorema 2

in proportionibus geometrica extremorum multiplicatio aequalis est productum medianorum.

Demonst. in hac proportione 42::63. si A per 2 tres multiplicet, vel 2 per 6, habebit 12. Ratio est, quia 4, et 6, duo sunt in eam: quae in eorum 6, et 6, tria sunt in eam. Cum igitur 3 per 4 multiplicet, 3, in eam est ac si sumeret 6, tria, et 6, tria, seu quater tria, cum etiam 2, per 6 multiplicet, in eam quod est, ac si diceret 6, tria, et 6, tria. Igitur utroque productum est aequalis.

Scholion. Notandum quod productum extremorum reperitur aequaliter productum medianorum, toties quoties termini eorum in eadem proportione geometrica. Ita autem semper continget in sequentibus terminorum permutationibus: nam si sit: 4. 2. : 6. 3. erit in eorum. 6. 3. : 2. 4. : 3. 6. Alternando 4. 6. : 2. 3. Componendo 4. 2. : 6. 3. Invertendo 4. : 2. 2. : 6. : 3. 3.

Theorema V De planorum rectilineo

Figurae dicuntur similes, quae aequales angulos habent, et latera aequalia opposita aequalibus angulis opposita latera: unde omnes figurae eiusdem speciei sunt inter se similes. Segmenta similia, segmenta, vel adae, similes sunt, qui ad unum eorum suorum circulos aequalem rationem habent. Duae figurae dicuntur reciprocae, si unius basis sit ad alterius basim, ut huius altitudo sit ad alterius in eam primae.

Theorema V

Triangula, et parallelogramma eiusdem altitudinis sunt inter se et bases.

Demonst. Duae triangula. Datis duobus triangulis A C B, C F D (Fig 26) quae eam altitudinem, sed inaequalium basium, in utroque basim, capiatur pars aliqua communis, atque a singulis duabus extremitatibus rectae concurrenter in verticales angulos A, et C: profecto ambo triangula sunt eorum, in tota triangula aequalia eorum, et, quod sunt aliquotae basium. Habebimus quatuor terminos duas bases, et duas multitudine triangulorum: sed multitudine triangulorum exprimentur eodem numero basium; nempe si bases